

อัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กในอาเซียน

Legal Identity of All Women and Children in ASEAN

บทสังเคราะห์ภาพรวมในระดับภูมิภาค

A Regional Synthesis

ภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการอาเซียนเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก (ACWC) และสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความครอบคลุมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างประชาคมอาเซียนโดยการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กทุกคนในอาเซียน

ACWC-UNHCR Cooperative Project on Promoting Inclusion and Sustainable Development in Building the ASEAN Community through Ensuring the Recognition of the Legal Identity of All Women and Children in ASEAN

สังเคราะห์โดย ศรีประภา เพชรมีศรี และ บงกช นภาอัมพร

สารบัญ

1. ภาพรวมโครงการ	4
1.1. การส่งเสริมให้เกิดความครอบคลุมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างประชาคม อาเซียนโดยการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กทุกคนในอาเซียน	4
1.2. พันธสัญญาอาเซียนต่อสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ	9
2. ระบบการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพในอาเซียน	11
2.1. บทนำ	11
2.2. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับระบบการทะเบียนราษฎร การจดทะเบียนการเกิด และ เอกสารทางทะเบียนราษฎรในอาเซียน	19
2.3. การดำเนินการตามกฎหมายนโยบายว่าด้วยการจดทะเบียนการเกิดและการทะเบียนราษฎร ของกลุ่มประชากรที่เข้าถึงยาก	21
ก) กฎหมายและกระบวนการในการจดทะเบียนการเกิด	21
ข) เด็กที่ถูกทอดทิ้งและไม่ปรากฏบุพการี	23
ค) บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ	25
ง) บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	27
2.4. ข้อท้าทายและแนวปฏิบัติที่ดี	30
3. สัญชาติและความเป็นพลเมืองในอาเซียน	43
3.1. บทนำ	43
3.2. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสัญชาติและความเป็นพลเมืองในอาเซียน	46
3.3. การดำเนินการตามกฎหมายนโยบายว่าด้วยสัญชาติและพลเมืองของประเทศสมาชิกอาเซียน	49
ก) มิติหญิงชาย (gender) ในกฎหมายสัญชาติ	49
ข) บุตรที่เกิดนอกสมรส	51
ค) เด็กที่ถูกทอดทิ้งและไม่ปรากฏบุพการี	52
ง) เด็กไร้รัฐไร้สัญชาติและเด็กที่ไม่สามารถได้มาซึ่งสัญชาติของประเทศอื่น	54
จ) การแปลงสัญชาติ	56
ฉ) การเสียดสัญชาติและความเป็นพลเมือง	60
3.4. ข้อท้าทายและแนวปฏิบัติที่ดี	62
4. แนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนจากภูมิภาคอื่น	73
4.1. ยุโรป	73
4.2. แอฟริกา	75
4.3. อเมริกา	76
4.4. ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ	78
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	79
5.1. การใช้การจดทะเบียนการเกิดและสัญชาติเป็นตัวบ่งชี้จำนวนประชากรของรัฐ	79
5.2. ข้อเสนอแนะ	83

6. ภาคผนวก	86
• ภาคผนวก 1: กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศสมาชิกอาเซียน	86
o ตาราง 1: ประเทศสมาชิกอาเซียนและการให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชน (รวมถึงอนุสัญญาผู้ลี้ภัยและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ)	86
o ตาราง 2: กรอบกฎหมายระบบการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพในประเทศสมาชิกอาเซียน	90
o ตาราง 3: กรอบกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและความเป็นพลเมืองในประเทศสมาชิกอาเซียน	100
o ตาราง 4: กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนว่าด้วยการได้มาซึ่งสัญชาติของบุตรของคนชาติ	106
o ตาราง 5: กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนว่าด้วยการได้มาซึ่งสัญชาติของเด็กที่ถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีและบุตรบุญธรรม	124
o ตาราง 6: กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนว่าด้วยการได้มาซึ่งสัญชาติของบุคคลที่ไม่ใช่คนชาติ (รวมถึงเด็กหรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ)	126
o ตาราง 7: กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนว่าด้วยเรื่องการได้มาซึ่งสัญชาติโดยการแปลงสัญชาติและการสมรส	137
• ภาคผนวก 2: ข้อเสนอแนะเรื่องการจดทะเบียนการเกิดและสัญชาติ จากข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ที่นำเสนอต่อประเทศสมาชิกอาเซียนจัดทำโดย คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กและคณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี	153

1. ภาพรวมโครงการ

1.1 การส่งเสริมให้เกิดความครอบคลุมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างประชาคมอาเซียนโดยการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กทุกคนในอาเซียน

สตรีและเด็กที่ไม่มีเอกสารสำคัญแสดงตนมักเป็นผู้เปราะบางเสี่ยงต่อการถูกละเลยไม่ได้รับการดูแล เพื่อให้สิทธิของสตรีและเด็กได้รับความคุ้มครอง ประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN Member States) ได้พยายามส่งเสริมให้กลุ่มประชากรเปราะบางได้ถูกนับรวมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ความพยายามดังกล่าวรวมถึงการทำให้สตรีและเด็กได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายมากขึ้น โดยการทำให้การทะเบียนราษฎรครอบคลุมถึงบุคคลทุกคน การส่งเสริมการเข้าถึง/การได้รับเอกสารสำคัญประจำตัว ตลอดจนการป้องกันภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติและเคารพสิทธิในการมีสัญชาติอันเป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ความพยายามเหล่านี้นำมาซึ่งการปฏิบัติตามบทบัญญัติของอนุสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women หรือ CEDAW) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child หรือ CRC) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities หรือ CRPD) ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศได้ให้สัตยาบันไว้ อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าในเรื่องดังกล่าวยังต้องอาศัยการพัฒนาต่อไป หากประเทศสมาชิกอาเซียนมุ่งมั่นที่จะให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Vision 2025) และแผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC Blueprint)¹ ให้บรรลุผลสำเร็จเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs)

ในการประชุมครั้งที่ 13 ของคณะกรรมการอาเซียนเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก (ACWC) ที่จัดขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์ในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการเห็นชอบในหลักการให้บรรจุโครงการส่งเสริมให้เกิดความครอบคลุมและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างประชาคมอาเซียนโดยการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กทุกคนในอาเซียน (ต่อไปจะเรียกว่า “ACWC Legal Identity Project”) ไว้ในแผนงานของ ACWC ประจำปี พ.ศ. 2559-2563 โดยโครงการมีจุดประสงค์ในการพัฒนาศักยภาพของ ACWC เพื่อส่งเสริมให้มีการรับรองสิทธิของสตรีและเด็กในอาเซียนในเรื่องการจดทะเบียนการเกิด การมีเอกสารสำคัญประจำตัว รวมไปถึงการมีอัตลักษณ์ทางกฎหมายและสัญชาติ นอกจากนี้ โครงการยังมุ่งหวังที่จะพัฒนาศักยภาพของประเทศสมาชิกอาเซียนในการรับรองสิทธิเหล่านี้ให้ต่อเนื่องต่อไปดังที่ได้บัญญัติไว้ใน CEDAW CRC และ CRPD และเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โครงการจึงพิจารณาลงมือปฏิบัติตามข้อเสนอแนะสำคัญ รวมถึงต่อยอดกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนได้มีการนำเสนอไว้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคทั้งสามครั้งที่

¹ สำนักเลขาธิการอาเซียน, ASEAN 2025: Forging Ahead Together, จากการ์ตา, ข้อมูลจาก: <https://www.asean.org/storage/2015/12/ASEAN-2025-Forging-Ahead-Together-final.pdf>

ผู้แทน ACWC ประเทศเวียดนามและ UNHCR เป็นเจ้าภาพร่วม² คณะกรรมการ ACWC พิจารณาเห็นว่า กิจกรรมภายใต้ ACWC Legal Identity Project จะเป็นตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการฯ ต่อไป โดยโครงการนี้จะยังคงเดินหน้าดำเนินโครงการหลัก ทั้ง 12 โครงการของ ACWC ตามแผนงานประจำปี พ.ศ. 2555-2559 ต่อไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะนำข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ที่ได้จากคณะกรรมการ CEDAW CRC และ CRPD ไปปฏิบัติใช้

เป็นที่ตระหนักโดยทั่วไปว่าอัตลักษณ์ทางกฎหมายที่ได้มาโดยการจดทะเบียนการเกิด การออกเอกสารสำคัญประจำตัวและการมีสัญชาติเป็นหัวใจสำคัญในการทำให้สตรีและเด็กในประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถมีส่วนร่วม มีความเป็นอยู่ที่ดี และส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเปราะบาง ซึ่งบทบัญญัติในอนุสัญญา CRC³ อนุสัญญา CEDAW⁴ และอนุสัญญา CRPD⁵ ก็มีเนื้อหาที่สอดคล้องในเรื่องดังกล่าวนี้ การมีสิทธิได้สัญชาติเป็นไปตามหลักกฎหมายภายในประเทศตามที่แต่ละประเทศบัญญัติไว้เป็นสิ่งสำคัญ แต่อย่างไรก็ดี ประเทศต่างๆ ก็ควรพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายระหว่างประเทศฉบับต่างๆ ที่ตนมีพันธกรณีร่วมด้วยเช่นกัน เข้าใจข้อผูกมัดตามสนธิสัญญาและข้อสงวนที่รัฐของตนได้ให้ไว้ตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเคารพอธิปไตยของแต่ละประเทศสมาชิก

ทั้งนี้โครงการจะยังพัฒนาศักยภาพเพื่อสนับสนุนการนำแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อเด็ก (Regional Plan of Action to End Violence against Children-EVAC) และแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (Regional Plan of Action to End Violence against Women-EVAW) ไปสู่การปฏิบัติใช้ ซึ่งแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อเด็ก (EVAC) ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าเด็กที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดและเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติล้วนมีความเปราะบางและเสี่ยงต่อความรุนแรงเป็นพิเศษ โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวเน้นย้ำว่าการจดทะเบียนการเกิดและการออกเอกสารสำคัญประจำตัวในระดับประเทศจะช่วยป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดกับเด็กได้ และควรจัดให้มีการทบทวนและสร้างความเข้มแข็งให้แก่นโยบายการป้องกันเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติให้เป็นมาตรการหลักในระดับภูมิภาค⁶ แผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (EVAW) ระบุว่าสตรีที่ไม่ใช่คนสัญชาติทั้งที่มีและไม่มีเอกสารสำคัญประจำตัว รวมถึงหญิงไร้สัญชาติ ล้วนประสบปัญหาหลากหลายรูปแบบจากการเลือกปฏิบัติและความไม่เท่าเทียมกันซึ่งทำให้พวกเขาเปราะบางและเสี่ยงต่อความรุนแรง แผนดังกล่าวจึงเน้นย้ำความสำคัญในการขจัด

² “การสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคเพื่อส่งเสริมสิทธิในการมีสัญชาติแก่สตรีและเด็ก และนำอนุสัญญา CEDAW และ CRC ไปปฏิบัติใช้ในอาเซียน” 19 สิงหาคม 2556, “การสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคและการหารือเพื่อส่งเสริมสิทธิในการมีสัญชาติของสตรีและเด็กในประเทศสมาชิกอาเซียน และเพื่อการพัฒนาของประชาคมอาเซียน” 14-15 มกราคม 2559, และ “การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินกิจกรรมนำโดยคณะกรรมการ ACWC (เวียดนาม) ว่าด้วยสิทธิในการมีสัญชาติของสตรีและเด็กในประชาคมอาเซียนและเพื่อจัดทำข้อเสนอความร่วมมือในการทำแผนปฏิบัติการปี 2559-2563 ของคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก”, 21-22 กันยายน 2559

³ CRC, ข้อ 2, 3, 7 และ 8

⁴ CEDAW ข้อ 9

⁵ CRPD ข้อ 18

⁶ EVAC, Section 2, วรรค d (ii) และ (ix) และ แผนปฏิบัติการข้อ 1 (7) และ (8)

อุปสรรคในการเข้าถึงระบบยุติธรรมและการลดปัจจัยใดๆ ที่ทำให้สตรีและเด็กเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ด้วย⁷

โครงการยังสนับสนุนการนำมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ของอาเซียนไปปฏิบัติใช้ด้วยเช่นกัน โดยในอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (ASEAN Convention Against Trafficking in Persons, Especially Women and Children)⁸ และแผนปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะในสตรีและเด็ก (ASEAN Plan of Action Against Trafficking in Persons, Especially Women and Children)⁹ ได้กล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่าง การป้องกันการค้ามนุษย์ และการออกเอกสารสำคัญประจำตัวที่ช่วยพิสูจน์อัตลักษณ์ทางกฎหมายของบุคคลไว้ด้วย

และเช่นเดียวกัน โครงการอาจพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนปฏิบัติการอาเซียนในมิติด้านการศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2559-2563 ร่วมด้วย ซึ่งมีเป้าหมายรองในการ “ปรับปรุงมาตรฐานในการเข้าถึงการศึกษาให้ครอบคลุมถ้วนหน้าทั้งสำหรับผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มชนชายขอบอื่นๆ”¹⁰ และอาจพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพถ้วนหน้าและสุขภาพของแรงงานที่ไม่ใช่คนสัญชาติที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายอาเซียน หลังปี พ.ศ 2558 (ASEAN Post 2015) ตามวาระด้านการพัฒนาสุขภาพพร้อมด้วย¹¹

นอกจากนี้ โครงการจะสนับสนุนวิสัยทัศน์อาเซียน (ASEAN Vision 2025) แถลงการณ์และแผนงานตั้งที่ระบุในวิสัยทัศน์อาเซียนที่กล่าวว่า *มุ่งหน้าไปด้วยกัน* (Forging ahead together) เป็นเสมือนเจตนารมณ์ของผู้นำทางการเมืองในอาเซียนในการสร้างประชาคมอาเซียนที่ทำงานร่วมกันเพื่อวางแนวทางในการสร้างสรรค์ประชาคมอาเซียนในระยะสิบปีข้างหน้า โดยการให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับประชากรของอาเซียนและสร้างความเป็นอยู่ที่ดี พยายามทำให้ประชากรในประเทศสมาชิกอาเซียนทุกคนได้มีส่วนร่วมผ่านช่องทางที่มีประสิทธิผล ตลอดจนใช้นวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความมุ่งมั่นและรู้สึกมีส่วนร่วมกับนโยบายต่างๆ ตลอดจนผลประโยชน์ในระดับภูมิภาคของอาเซียนและรับประกันว่าประชากรอาเซียนทุกคนจะมีเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น¹² แผนงานประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC Blueprint 2025) มุ่งเน้นความครอบคลุม ความยั่งยืน ความเข้มแข็ง พลังสร้างสรรค์ และการให้ทุกคนมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคน¹³ เป้าหมายของแผนงานประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC) หลายข้อมีความเกี่ยวข้องกับโครงการนี้ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสอย่างเท่าเทียมกันให้กับทุกๆ คน การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการสร้างความแข็งแกร่งให้อาเซียนมีศักยภาพในการสร้างสิ่งใหม่และเป็นสมาชิกที่แข่งขันของประชาคมโลก มีเป้าหมายหลักหลายประการของแผนงานประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC) ที่เกี่ยวข้อง

⁷ EAW, Section 2 (b) และ แผนปฏิบัติการข้อ 3, ย่อหน้า 30

⁸ อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก, ข้อ 11 และ 13

⁹ แผนปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก, Section a, วรรค g

¹⁰ แผนงานอาเซียนด้านการศึกษาปี 2559-2563, เป้าหมายรอง 2

¹¹ แผนการพัฒนาด้านสุขภาพของอาเซียนภายหลังปี 2558, หมวด 3

¹² วิสัยทัศน์อาเซียน 2025: Forging Ahead Together น. 108

¹³ อ่างแล้ว.

กับเรื่องสิทธิมนุษยชน เช่น การนำปฏิญญาอาเซียนและตราสารที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนต่างๆ ไปใช้ ซึ่งโครงการก็จะนำไปปฏิบัติเพื่อขยายผลต่อไป อนึ่ง ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration หรือ AHRD) ตระหนักถึงสิทธิของปัจเจกบุคคลทุกคนในเรื่องสิทธิมนุษยชน รวมถึงสิทธิในการมีสัญชาติที่สอดคล้องกับกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ตลอดจนการคุ้มครองจากการถูกลิดรอนสัญชาติตามอำเภอใจ¹⁴

ในระดับสากล โครงการของ ACWC สอดรับกับวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ที่ได้รับการเห็นชอบจากสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ในวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 2015 โดยวาระดังกล่าวเรียกร้องให้มีการให้ความสำคัญเร่งด่วนกับกลุ่มที่ถูกกลั่นแกล้งมากที่สุดและมีความเปราะบางที่สุดและให้เพิ่มเป้าหมายสำคัญหลักๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ในโครงการนี้ เช่น “อัตลักษณ์ทางกฎหมายถ้วนหน้าภายในปี ค.ศ. 2030 และการจดทะเบียนการเกิด”¹⁵ “การจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและเด็กหญิงในทุกที่และทุกรูปแบบ”¹⁶ และ “รับประกันโอกาสที่เท่าเทียมและลดผลลัพธ์ที่ไม่เท่าเทียม ตลอดจนการยกเลิกกฎหมาย นโยบาย และธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นการเลือกปฏิบัติและส่งเสริมการออกกฎหมาย นโยบาย และการดำเนินการที่เหมาะสม”¹⁷ การทำให้เป้าหมายเหล่านี้บรรลุผลสำเร็จไม่เพียงแต่เป็นการสนับสนุนภารกิจของ ACWC แต่ยังเป็น การสนับสนุนความพยายามของ UNHCR ในการจัดการไร้รัฐไร้สัญชาติให้หมดสิ้นไปภายในปี ค.ศ. 2024 (UNHCR’s Campaign to End Statelessness by 2024)¹⁸

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น วัตถุประสงค์โดยรวมของโครงการคือการพัฒนาศักยภาพของ ACWC ในการส่งเสริมการนำบทบัญญัติในสนธิสัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไปสู่ภาคการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญา CEDAW และอนุสัญญา CRC และเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศสมาชิกอาเซียนให้สอดคล้องกับพันธกิจของ ACWC¹⁹ โครงการมุ่งที่จะทำให้วัตถุประสงค์เหล่านี้บรรลุผลสำเร็จโดยการดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมถึง “ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมและการพัฒนาที่ยั่งยืน และการสร้างประชาคมอาเซียนโดยการทำให้ระบบการทะเบียนราษฎรมีความครอบคลุมมากขึ้น ทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการเพื่อขอเอกสารสำคัญประจำตัว ป้องกันการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และตระหนักถึงสิทธิในการมีสัญชาติสำหรับสตรีและเด็กในอาเซียนโดยการบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศ”²⁰ โดยการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้นมุ่งเน้นที่จะ:

¹⁴ ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 18

¹⁵ SDG เป้าหมาย 16.9

¹⁶ SDG เป้าหมาย 5.1

¹⁷ SDG เป้าหมาย 10.3

¹⁸ สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) แผนปฏิบัติการสากลเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ, 4 พฤศจิกายน 2014, ข้อมูลจาก: <https://www.refworld.org/docid/545b47d64.html>

¹⁹ ขอบเขตภารกิจ ACWC ย่อหน้า 5.1, 5.5 และ 5.9

²⁰ โครงการความร่วมมือระหว่าง ACWC-UNHCR ว่าด้วย “การส่งเสริมให้มีความครอบคลุมและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างประชาคมอาเซียนโดยการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กทุกคนในอาเซียน” วัตถุประสงค์ 6.1

- ทำความเข้าใจเนื้อหาสำคัญของกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหลักนิติศาสตร์และการดำเนินการใดๆ ที่อาจทำได้ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญา CRC และอนุสัญญา CEDAW โดยคำนึงถึงข้อสงวนที่เกี่ยวข้องของประเทศสมาชิกอาเซียน
- ระบุและแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี บทเรียนที่ได้เรียนรู้ อาทิ ความร่วมมือทวิภาคีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน การพัฒนาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้อง มาตรการอื่นๆ ที่มีในการทำให้วัตถุประสงค์ด้านสตรีและเด็กบรรลุผล ตลอดจนการจัดการกับสถานการณ์ของสตรีและเด็กที่มีความเปราะบาง ไม่ได้ขึ้นทะเบียน หรือยังไม่มีอัตลักษณ์ทางกฎหมาย
- ระบุแนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนในเรื่องนี้จากภูมิภาคอื่น เพื่อการหารือร่วมกันต่อไป
- ระบุเรื่องที่ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพต่อไปทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ

ด้วยคำนึงถึงบริบทและพื้นฐานที่แตกต่างกันของประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศ การศึกษาจึงมุ่งพิจารณาในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องระบบการทะเบียนราษฎรและเอกสารทางทะเบียนราษฎร สัญชาติและความเป็นพลเมือง (รวมถึงการคุ้มครองไม่ให้บุคคลกลายเป็นผู้ไร้รัฐไร้สัญชาติ) ในแต่ละประเทศ ทั้งนี้ ในระหว่างการเตรียมวางแผนโครงการตลอดจนการนำกิจกรรมไปสู่ภาคปฏิบัติ โครงการได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประเทศสมาชิกอาเซียนและความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการของ ACWC ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศเป็นสำคัญ โดยประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับการเรียนเชิญให้ร่วมตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ:

- สนธิสัญญาที่ประเทศของตนได้ยอมรับ (รวมถึงที่ได้ให้ถ้อยแถลงตีความหรือตั้งข้อสงวน)
- กฎหมายภายในประเทศและกระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- ข้อมูลทางสถิติที่มีและข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน และ
- แนวปฏิบัติที่ดี บทเรียนและแผนพัฒนาข้อบกพร่องที่พบ

ประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศได้แต่งตั้งผู้ประสานงานหลักทำหน้าที่ประสานการหารือร่วมกันในระดับประเทศและส่งผลการศึกษาจากแบบสอบถาม นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศยังได้ทำการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม (desk review) ร่วมด้วย โดยหาข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายภายในประเทศที่มี รวมถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนระบุแนวปฏิบัติที่ดี ความท้าทาย และแผนงานในการพัฒนาระบบจดทะเบียนคนเกิดและสถิติชีพ (กรณีที่มี) ประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศมีการจัดหารือระหว่างหน่วยงานภาครัฐภายในประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการระบบทะเบียนราษฎรและกำหนดสัญชาติ สำหรับประเทศฟิลิปปินส์ มีการดำเนินการอย่างจริงจังโดยการทำวิจัยในประเทศแบบเต็มรูปแบบ โดยใช้รูปแบบวิธีวิจัย อาทิ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก การใช้กรณีศึกษาที่หลากหลาย และการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยทั้งสิบประเทศนำส่งรายงานแก่ UNHCR เพื่อให้ทีมระดับภูมิภาคนำข้อมูลไปสังเคราะห์ต่อไป

1.2 เจตนารมณ์อาเซียนต่อสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

โครงการมีวัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษารอบกฎหมายและหลักนิติศาสตร์ภายในประเทศ รวมถึงบ่งชี้ว่ามีการดำเนินการใดบ้างที่สามารถกระทำได้อันจะเป็นการนำบทบัญญัติของสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องไปสู่การปฏิบัติใช้ให้มากขึ้น นักวิจัยทั้งในประเทศและภูมิภาคได้ร่วมศึกษาและสำรวจการให้สัตยาบันและการภาคยานุวัติสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนโดยพิจารณาข้อสงวนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย โดยข้อสงวนเหล่านี้ขึ้นอยู่กับการตีความด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้การศึกษานี้ ตารางที่ 1 ในภาคผนวก (ดูหน้าที่ 86) แสดงสถานะการให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

รายงานระดับประเทศที่นำเสนอโดยกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนประกอบด้วยข้อมูลจากการวิจัยเพิ่มเติมชี้ให้เห็นว่า จากสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนจำนวน 9 ฉบับ มีสนธิสัญญา 3 ฉบับที่ทุกประเทศสมาชิกอาเซียนได้ให้สัตยาบันแล้ว กล่าวคือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) โดยในภาพรวมพบว่า **กัมพูชา สปป.ลาว และฟิลิปปินส์** ไม่ได้ตั้งข้อสงวนหรือให้ถ้อยแถลงตีความต่อสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับใดๆ ที่ตนเป็นภาคี **เมียนมา** ไม่ได้ให้ถ้อยแถลงตีความหรือตั้งข้อสงวนต่อบทบัญญัติของ CRC CEDAW และ CRPD ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนเกิดและการให้สัญชาติ เช่นเดียวกับประเทศเวียดนามที่ยังไม่ได้ให้ถ้อยแถลงตีความหรือตั้งข้อสงวนเรื่องการจดทะเบียนราษฎรและให้สัญชาติเช่นกัน แต่ทั้งนี้ **เวียดนาม** ได้ให้ถ้อยแถลงตีความต่ออนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) ว่า “ในการปฏิบัติตามข้อตกลงนี้ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามจะไม่ผูกพันตามบทบัญญัติในวรรคที่ 1 ข้อ 29”²¹

บรูไนดารุสซาลาม ได้ตั้งข้อสงวนต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) ประเทศบรูไนดารุสซาลามลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม ค.ศ. 1995 โดยตั้งข้อสงวนต่อข้อ 14 ข้อ 20 และข้อ 21 วรรค b, c, d และ e และตั้งข้อสงวนต่อข้อ 9 วรรค 2 และข้อ 29 (1) ของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW)²² ทั้งนี้ บรูไนยังได้ตั้ง ‘ข้อสงวนกว้างๆ’ (blanket reservation) ต่ออนุสัญญาทั้งสามฉบับ “บทบัญญัติของอนุสัญญาที่กล่าวถึงที่อาจขัดต่อรัฐธรรมนูญของบรูไนดารุสซาลาม ความเชื่อและหลักปฏิบัติศาสนาอิสลาม อันเป็นศาสนาประจำชาติของ บรูไนดารุสซาลาม” ประเทศอินโดนีเซีย โดยกฤษฎีกาประธานาธิบดี (Presidential Decree) แถลงว่าจะนำบทบัญญัติข้อ 1, 14, 16, 17, 21, 22 และ 29 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของประเทศ²³ ประเทศอินโดนีเซียได้ตั้งข้อสงวนต่อข้อ 29 (1) ของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) และข้อ 1, 6

²¹ เกี่ยวข้องกับการยุติข้อพิพาทระหว่างรัฐที่เกิดขึ้นจากการตีความสนธิสัญญา

²² รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

²³ รายงานประเทศอินโดนีเซีย

(1 และ 2), 7, 9, 10, 24 และ 25 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD)²⁴ ประเทศมาเลเซียคงข้อสงวนต่อข้อ 2, 7²⁵, 14, 28(1)(a) และข้อ 37 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ไว้ด้วยเหตุว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐรวมถึงกฎหมายและนโยบายภายในประเทศหลายฉบับสำหรับอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) ประเทศมาเลเซียคงข้อสงวนต่อข้อ 9²⁶ และข้อ 16(1)(a), 16(1)(c), 16(1)(f)²⁷ และ 16(1)(g) ไว้ด้วยเหตุว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐและกฎหมายชารีอะห์ในศาสนาอิสลามดังที่ได้ประมวลไว้ในทุกรัฐในประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ ประเทศมาเลเซียได้ตั้งข้อสงวนต่อข้อ 15 และข้อ 18²⁸ ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD)²⁹ ประเทศสิงคโปร์ตั้งข้อสงวน/ให้ถ้อยแถลงตีความต่อข้อ 14 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) โดยให้ถ้อยแถลงตีความไว้ต่อข้อ 12 ถึงข้อ 17 และข้อ 19 และข้อ 37 และตั้งข้อสงวนต่อข้อ 7, 9, 10, 22, 28 และข้อ 32 โดยประเทศสิงคโปร์กล่าวว่า (อ้างถึงอนุสัญญา CRC) “รัฐธรรมนูญและกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ให้ความสำคัญคุ้มครองและให้สิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพที่เพียงพอเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก การภาคยานุวัติอนุสัญญาของสาธารณรัฐสิงคโปร์มิได้แสดงนัยว่ายอมรับข้อบังคับที่อยู่นอกเหนือขอบเขตที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐสิงคโปร์ หรือถือเป็นการยอมรับข้อผูกมัดใดๆ ที่เป็นการนำเสนอลิทธิใดๆ ที่อยู่นอกเหนือจากรัฐธรรมนูญ”³⁰ “ประเทศสิงคโปร์สงวนสิทธิในการประยุกต์ใช้กฎหมายดังกล่าวและสงวนสิทธิกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าประเทศ การพำนักอาศัย และการขอมิและครอบครองสัญชาติของบุคคลที่ไม่มีสิทธิหรือบุคคลที่ไม่มีสิทธิอีกต่อไป ภายใต้กฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์...”³¹ ถ้อยแถลงตีความ/ข้อสงวนเหล่านี้ อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิด้านเอกสารทางกฎหมายและสัญชาติของเด็กที่ไม่ได้ถือสัญชาติสิงคโปร์ในประเทศสิงคโปร์ สำหรับอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) ประเทศสิงคโปร์ ตั้งข้อสงวนในบางวรรคของข้อ 2 (มาตรการด้านนโยบาย) และข้อ 16 (เรื่องการสมรสและชีวิตครอบครัว) ข้อ 11 (เรื่องการจ้างงาน) และข้อ 29 (เรื่องการจัดการอนุสัญญา) ประเทศสิงคโปร์ ตั้งข้อสงวนต่อข้อ 12(4) ข้อ 25(e) และข้อ 29(a)(iii) ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) ประเทศไทย ในเบื้องต้น ตั้งข้อสงวนต่อข้อ 7 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) แต่ภายหลังถอนข้อสงวนในปี พ.ศ. 2553 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงข้อสงวนต่อข้อ 22 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ขอลี้ภัยและเด็กผู้ลี้ภัย โดยเฉพาะเด็กที่ไร้ผู้ดูแล

ตาราง 1 (ดูหน้า 86) แสดงให้เห็นว่าประเทศกัมพูชาและประเทศฟิลิปปินส์ได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่า

²⁴ อ้างแล้ว

²⁵ เกี่ยวกับสิทธิในการจดทะเบียนการเกิด สิทธิในการมีชื่อ สิทธิในการมีสัญชาติ และสิทธิในการรู้จักและได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน

²⁶ วรรค 2 – สิทธิที่เท่าเทียมในการส่งต่อสัญชาติให้บุตร

²⁷ สิทธิที่เท่าเทียมและความรับผิดชอบในเรื่องสิทธิในการปกครอง อุปถัมภ์ ดูแล และการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

²⁸ เกี่ยวกับสิทธิในการมีเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายและมีสัญชาติ

²⁹ ฉบับแก้ไขเสนอโดยมาเลเซีย. เชิงอรรถเพิ่มเติมโดยผู้เขียนบทสังเคราะห์ภาพรวมระดับภูมิภาค

³⁰ ICRC, สนธิสัญญา, รัฐภาคีและข้อคิดเห็น, <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Notification.xsp?action=openDocument&documentId=528733252989BC3DC12>

³¹ อ้างแล้ว

ด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 และพิธีสาร ค.ศ. 1967 ประเทศฟิลิปปินส์เป็นภาคีต่ออนุสัญญาว่าด้วยสถานะของคนไร้รัฐ ค.ศ. 1954 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 แต่ไม่ได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 แต่อย่างไรก็ดี รายงานของประเทศฟิลิปปินส์ ยืนยันว่า “แม้ประเทศฟิลิปปินส์จะไม่ได้เป็นภาคีต่ออนุสัญญาว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 แต่ศาลฎีกาตัดสินคดี *Poe-Llamanzares vs. COMELEC, G.R. Nos. 221697, 22698-700* (วันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 2016) ว่า ข้อ 2 ของอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ไม่ได้ ‘ส่งผล’ ต่อข้อ 15(1) ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประเทศฟิลิปปินส์เป็นภาคีอยู่”³²

ในระดับภูมิภาค ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศได้ให้ความเห็นชอบต่อปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration หรือ AHRD) ซึ่งไม่ได้เป็นเอกสารที่มีผลผูกมัดทางกฎหมาย โดยข้อ 18 ระบุไว้ว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติตามที่กำหนดโดยกฎหมาย บุคคลใดจะถูกพรากหรือถูกปฏิเสธสิทธิในการเปลี่ยนสัญชาติดังกล่าวตามอำเภอใจไม่ได้”³³ สิทธิเป็นไปตามกฎหมายในประเทศที่มี อย่างไรก็ตาม ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AHRD) ระบุในข้อ 40 ว่า “ไม่มีข้อใดในปฏิญญานี้ที่อาจนำไปตีความโดยนัยได้ว่าเป็นการให้สิทธิแก่รัฐ กลุ่มบุคคล หรือบุคคลใดให้กระทำการใดที่เป็นการบ่อนทำลายวัตถุประสงค์และหลักการของอาเซียน หรือ ทำลายสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้รวมทั้งรวมถึงตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นภาคี” บทบัญญัตินี้เป็นการให้ ‘พื้นที่’ แก่รัฐในการดำเนินการให้ประชาชนได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเต็มที่โดยการใช้กฎหมายภายในประเทศของตนและตราสารด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศต่างๆ ที่รัฐของตนเป็นภาคี บทต่อไป ในรายงานนี้จะ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับรายงานสถานการณ์ในประเทศ (country report) ที่ประเทศต่างๆ นำส่งเป็นหลัก บทที่ 2 จะกล่าวถึงระบบการทะเบียนราษฎร (Civil Registration) และสถิติชีพในอาเซียน ในขณะที่บทที่ 3 กล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองและสัญชาติ บทที่ 4 นำเสนอตัวอย่างของแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) และบทเรียนที่ได้เรียนรู้จากภูมิภาคอื่นๆ และบทที่ 5 จะนำเสนอบทสรุปและข้อเสนอแนะที่พยายามรวบรวมจากรายงานของแต่ละประเทศ รวมถึงข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม (desk research) โดยในบทสุดท้ายของรายงานจะรวบรวมภาคผนวกและตารางต่างๆ เกี่ยวกับกฎหมาย นโยบาย ตลอดจนบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับทะเบียนราษฎร ความเป็นพลเมือง และสัญชาติ

2. ระบบการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพในอาเซียน (Civil Registration and Vital Statistics-CRVS)

2.1 บทนำ³⁴

องค์การสหประชาชาติให้นิยามระบบการทะเบียนราษฎร (Civil Registration) ว่า “...เป็นการบันทึกข้อมูลเหตุการณ์สำคัญระดับบุคคลของประชากรแบบต่อเนื่อง ถาวร เป็นภาคบังคับ โดยมีพระราชกฤษฎีกาหรือ

³² ข้อมูลเพิ่มเติมโดยผู้ประสานงานหลักจากฟิลิปปินส์

³³ ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, ข้อมูลจาก: https://www.asean.org/storage/images/ASEAN_RTK_2014/6_AHRD_Booklet.pdf

³⁴ เนื้อหาบางย่อหน้านำมาจากคู่มือประเมินระบบการจดทะเบียนการเกิด จากกระบวนการบาทลี จัดทำโดยสำนักงานสนับสนุนส่วนภูมิภาคประจำกระบวนการบาทลี Regional Support Office of the Bali Process (RSO) โดยมีการดัดแปลงแก้ไขและเพิ่มเติม

ระเบียบปฏิบัติบังคับใช้กับประชากรตามกฎหมายของแต่ละประเทศ”³⁵ เหตุการณ์สำคัญในชีวิต (Vital events) คือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดและตายของแต่ละบุคคล รวมถึงครอบครัวและสถานะพลเมือง เหตุการณ์สำคัญในชีวิตมีอย่างน้อยสิบประเภท กล่าวคือ การเกิด การตาย การตายของทารกในครรภ์ การสมรส และอีกหลากหลายรูปแบบของการรับบุตรบุญธรรมและการหย่าร้าง รายงานของทั้งสิบประเภท ให้ความสำคัญที่การเกิด การตายและการสมรส รวมถึงการขอมีสัญชาติ เนื่องจากประเด็นเหล่านี้เป็นเหตุการณ์สำคัญที่การขึ้นทะเบียน (หรือการไม่ได้ขึ้นทะเบียน) จะส่งผลกระทบต่อประชากรทุกคนมากที่สุด รวมทั้งผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัย บุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ เด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี และบุคคลที่ไม่สามารถกำหนดสัญชาติได้

วัตถุประสงค์ประการแรกของระบบการทะเบียนราษฎร (Civil Registration) คือการบันทึกและเก็บบันทึกเหตุการณ์สำคัญในชีวิตบุคคล (Vital events) อย่างเป็นทางการและถาวร บันทึกเหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นเอกสารทางกฎหมายของบุคคลในรูปเอกสารที่ได้รับการรับรองแล้วและมักอยู่ในรูปแบบคีย์ย่อ (เช่น สูติบัตร ใบมรณบัตร และใบรับรองการสมรส) บันทึกและเอกสารทางกฎหมายเหล่านี้สามารถนำไปใช้ได้หลายวัตถุประสงค์ ทั้งทางกฎหมาย ทางปกครอง ทางสถิติ หรือเพื่อประโยชน์อื่นๆ เช่น การทำข้อมูลทะเบียนราษฎรเพื่อใช้เป็นหลักฐานพิสูจน์เหตุการณ์สำคัญในชีวิตที่ได้เกิดขึ้นพร้อมรายละเอียดของเหตุการณ์นั้นๆ โดยมีข้อมูลประชากร (เช่น อายุ เพศ สัญชาติ และอื่นๆ) ซึ่งทำให้ทราบถึงข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชากร สถิติชีพ (Vital statistics) เช่น อัตราการเจริญพันธุ์รวม อัตราการเกิดในวัยรุ่น อัตราการตาย และอื่นๆ ซึ่งข้อมูลจากทะเบียนราษฎรเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาที่สำคัญ ผู้กำหนดนโยบายสามารถใช้สถิติเหล่านี้เพื่อติดตามสังเกตการณ์สุขภาพและความเป็นอยู่ของประชากร และเมื่อนำสถิติมาแยกแยะก็สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างหรือความไม่เท่าเทียมด้านสุขภาพของกลุ่มประชากร และสามารถนำไปใช้ในการจัดสรรทรัพยากรได้

สำหรับรัฐ ระบบการทะเบียนราษฎร (Civil Registration) เป็นการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการเกิด การตาย การสมรส และเหตุการณ์สำคัญในชีวิตอื่นๆ ที่เกิดขึ้นกับประชากรในดินแดนของตนที่รัฐเป็นผู้บันทึกอย่างเป็นทางการ ถือเป็นบันทึกถาวรและเป็นเอกสารทางกฎหมาย (เช่น สูติบัตร ใบมรณบัตร และใบทะเบียนสมรส) ซึ่งใช้เป็นหลักฐานพิสูจน์เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน การเก็บข้อมูลประชากรอย่างต่อเนื่องด้วยระบบการทะเบียนราษฎรยังช่วยให้รัฐสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรในรัฐของตนและวางแผนจัดสรรบริการต่างๆ ในอนาคต อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานสำหรับระบบบริหารจัดการข้อมูลอัตลักษณ์ประชากรในประเทศอีกด้วย ส่วนในระดับบุคคล ข้อมูลพื้นฐานนี้มีความสำคัญในการพิสูจน์อัตลักษณ์ทางกฎหมายของบุคคลและความเชื่อมโยงของคนในครอบครัว ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและปกป้องสิทธิของตนเอง เข้าถึงบริการทางสังคม และสามารถขอรับเอกสารสำคัญประจำตัวอื่นๆ ได้ เช่น เอกสารแสดงสัญชาติ บัตรประจำตัวประชาชน และหนังสือเดินทาง

ระบบการทะเบียนราษฎรเป็นปัจจัยพื้นฐานของการบริหารราชการและเป็นหัวใจในการพัฒนาอย่างครอบคลุมและถ้วนหน้า (inclusive development) ที่จะไม่ละทิ้งประชากรกลุ่มใดไว้ข้างหลัง และสืบเนื่องจากเหตุผลดังกล่าว

³⁵ UNSD, ค.ศ. 2014. หลักการและข้อเสนอแนะสำหรับระบบสถิติชีพองค์การสหประชาชาติ, ฉบับแก้ไข 3, น. 65, ข้อมูลจาก:

<http://unstats.un.org/unsd/demographic/standmeth/principles/M19Rev3en.pdf>

ภารกิจตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG agenda) จึงรวมเป้าหมายที่ 16.9³⁶ ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางกฎหมายและการจดทะเบียนการเกิดไว้ด้วยเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จภายในปี พ.ศ. 2573 และที่สำคัญ รัฐเน้นย้ำว่าต้องไม่มีใคร ‘ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง’ (left behind) โดยวางมาตรฐานไว้ว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะไม่นับว่าประสบความสำเร็จหากไม่สามารถเข้าถึงประชากรทุกคน ทุกกลุ่ม และ ‘กลุ่มที่ขาดมากที่สุด’ ควรได้รับการดูแลก่อนและเช่นเดียวกัน รัฐภาคี คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific-ESCAP) เห็นชอบกับประกาศกระทรวงเมื่อปลายปี พ.ศ. 2557 ตามแนวทาง ‘ให้ทุกคนอยู่ในภาพเดียวกัน’ (Get Every One in the Picture) ในเอเชียแปซิฟิก³⁷ ซึ่งมีเป้าหมาย 3 ประการคือ:

- เป้าหมาย 1: ให้มีการจดทะเบียนการเกิด การตาย และเหตุการณ์สำคัญในชีวิตอื่นๆ อย่างครอบคลุม
- เป้าหมาย 2: ให้ประชากรทุกคนมีเอกสารทางกฎหมายตามระบบการทะเบียนราษฎร เช่น เอกสารการเกิด การตาย และอื่นๆ ตามจำเป็น เพื่อใช้ในการแสดงตัวตน สถานะพลเมืองและใช้สิทธิที่พึงมีได้
- เป้าหมาย 3: ให้สามารถมีข้อมูลสถิติชีพที่แม่นยำ ครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน (รวมถึงสาเหตุการตาย) จากทะเบียนราษฎรได้ และสามารถเผยแพร่ได้

เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์เหล่านี้ รัฐภาคีของคณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP) ได้แถลงแผนงานระยะสิบปีและเห็นชอบกรอบแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคด้วยระบบการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพในเอเชียและแปซิฟิก³⁸ ซึ่งเป็นแนวทางในการออกประกาศกระทรวงตลอดจนเป็นการติดตามเป้าหมายระดับชาติทั้ง 15 เป้าหมาย ที่รัฐจะต้องรายงานความก้าวหน้าในระดับภูมิภาคในปี พ.ศ. 2564 และ 2568 ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศยังได้เห็นชอบต่อแถลงการณ์โซล (Seoul Statement) ณ ที่ประชุมเพื่อบริหารจัดการอัตลักษณ์สากล (International Identity Management) ที่จัด ณ กรุงโซล ในปี พ.ศ. 2557³⁹ อนึ่ง ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศเป็นภาคีร่วมกับ ESCAP และมีเจตนารมณ์ใน

³⁶ SDG เป้าหมาย 16.9 ภายใต้เป้าที่ 16 เรื่องความสงบและมีส่วนร่วมในสังคม, ความยุติธรรมสำหรับทุกคนและสถาบันที่เข้มแข็ง. SDG เป้าหมาย 16.9 เรื่อง อัตลักษณ์ทางกฎหมายและการจดทะเบียนการเกิดระบุว่า “ทำให้ทุกคนมีอัตลักษณ์ทางกฎหมาย และมีการจดทะเบียนการเกิดภายในปี พ.ศ. 2573,”

ตัวชี้วัดความครอบคลุมการจดทะเบียนการเกิด:

- ตัวชี้วัด 16.9.1 ของ SDG เป้าหมาย 16.9 เพื่อชี้วัด, “สัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดกับหน่วยงานทะเบียน”
- ตัวชี้วัด 17.19.2 เพื่อชี้วัด, “สัดส่วนของประเทศที่มีการจดทะเบียนการเกิด 100 เปอร์เซนต์และมีการจดทะเบียนการตาย 80 เปอร์เซนต์”

³⁷ UNESCAP, การประชุมระดับรัฐมนตรีเรื่องการจดทะเบียนการเกิดและสถิติชีพในเอเชียแปซิฟิก (10 ธันวาคม 2557), เอกสารองค์การสหประชาชาติ UN Doc. E/ESCAP/MCCRV/4, ข้อมูลจาก: <http://undocs.org/en/E/ESCAP/MCCRV/4>

³⁸ อ้างแล้ว

³⁹ การประชุมว่าด้วยการบริหารจัดการอัตลักษณ์ระดับสากลครั้งที่หนึ่ง, แถลงการณ์โซล, ข้อมูลจาก:

https://unstats.un.org/unsd/demographic/crvs/Global_Crvs_Docs/news/Seoul_Statement_ENG.pdf

การจัดทำระบบการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพให้ครอบคลุมถ้วนหน้า (CRVS) ให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. 2567 ด้วยเช่นกัน แม้อาเซียนเองจะยังไม่มียุทธศาสตร์หรือแผนงานเรื่องระบบการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพที่ครอบคลุมก็ตาม

วิสัยทัศน์อาเซียน 2025 ภายใต้ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน เน้นย้ำเรื่องการมีส่วนร่วมแบบถ้วนหน้าและ ‘การเข้าถึงที่เท่าเทียมสำหรับทุกคน’ เป็นสำคัญ โดยมีมาตรการเชิงกลยุทธ์เพื่อ “สนับสนุนความริเริ่มของประเทศสมาชิกอาเซียนในการยกระดับคุณภาพฐานข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเพศและอายุ ตลอดจนความยากจนและความเท่าเทียมและเพื่อทำฐานข้อมูลระดับภูมิภาคที่มีความน่าเชื่อถือสำหรับหน่วยงานหลักต่างๆ เพื่อใช้สนับสนุนนโยบายและกิจกรรมต่างๆ ของอาเซียน”⁴⁰ นอกเหนือจากภารกิจของ ACWC แล้ว คณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights หรือ AICHR) ยังได้นำประเด็นเรื่องการจัดทะเบียนการเกิดมาพิจารณาด้วย ในปี พ.ศ. 2555 คณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) และสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ได้ร่วมกันจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยเรื่องแนวปฏิบัติที่ดีในการจดทะเบียนการเกิด ภายหลังสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งนั้น ผู้แทนของคณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเรื่องการจดทะเบียนการเกิดอีกหลายครั้งต่อมา และเป็นการหาแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อผลักดันให้แต่ละประเทศยกระดับการจดทะเบียนการเกิดให้ครอบคลุมมากขึ้น รายงานของประเทศฟิลิปปินส์ เน้นย้ำถึงเจตนารมณ์ดังกล่าว โดยระบุว่า “ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความก้าวหน้าสำคัญในการส่งเสริมให้กลุ่มประชากรบางส่วนได้มีส่วนร่วม และยกระดับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็ก โดยทำให้มีการจดทะเบียนการเกิดที่ครอบคลุมมากขึ้น และให้ประชากรเข้าถึงและสามารถขอเอกสารสำคัญประจำตน ตลอดจนป้องกันการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และตระหนักถึงสิทธิของการมีสัญชาติโดยการบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศ”⁴¹

ในภาพรวม แม้ประเทศสมาชิกจะได้แสดงเจตนารมณ์ของตนและมีความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญ แต่อย่างไรก็ดี บางประเทศยังมีความพร้อมที่ต่างกันในเรื่องระบบการทะเบียนราษฎร ระบบการทะเบียนราษฎรยังไม่ดีพอที่จะบันทึกเหตุการณ์สำคัญทั้งหมดในชีวิตบุคคลที่เกิดขึ้นในประเทศของตนได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรที่เข้าถึงยากหรือกลุ่มคนชายขอบ องค์การสหประชาชาติได้ให้นิยามของระบบการทะเบียนราษฎร โดยกล่าวถึงลักษณะเฉพาะหลายประการ เช่น ระบบการทะเบียนราษฎรต้องเป็นการบันทึกแบบ ถาวร⁴² ภาค

⁴⁰ อ่างแล้ว, อาเซียน 2025: Forging Ahead Together (มุ่งหน้าไปด้วยกัน)

⁴¹ อ่างแล้ว

⁴² การจดทะเบียนเหตุการณ์สำคัญในชีวิตควรทำทันทีที่เกิดเหตุและทำอย่างต่อเนื่อง และบันทึกข้อมูลควรเก็บไว้อย่างถาวร

บังคับ⁴³ ครอบคลุมถ้วนหน้า⁴⁴ เป็นความลับ⁴⁵ ทันท่วงที⁴⁶ และแม่นยำ⁴⁷ การสามารถขอใบสื่อบัตร ใบมรณบัตร และใบทะเบียนสมรสเพื่อพิสูจน์อัตลักษณ์ทางกฎหมายและความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่บุคคลจะได้รับความคุ้มครองและสวัสดิการได้โดยทันที รวมถึงผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัย บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และบุคคลที่ไม่สามารถกำหนดสัญชาติได้ ในหลายๆ กรณีที่บุคคลไม่ได้ขึ้นทะเบียนในระบบการทะเบียนราษฎรระบบหลัก (mainstream) ประชากรเหล่านี้ โดยเฉพาะเด็กจะมีสถานะไร้ตัวตนทางกฎหมายและอาจมีความเสี่ยงสูงในการถูกกีดกันด้านเศรษฐกิจและสังคม ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ การย้ายถิ่นแบบไม่ปกติ และเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ การบันทึกเหตุการณ์สำคัญในชีวิตของประชากรเหล่านี้จะช่วยให้รัฐสามารถบริหารจัดการประชากรเหล่านี้ได้ดีขึ้น ช่วยให้รัฐเข้าใจสถานการณ์ประชากรในดินแดนของตน (เช่น พวกเขาเป็นใครและอาศัยอยู่ที่ใด) ช่วยให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน (เช่น การผสมผสานระหว่างกลุ่มประชากร การเดินทางกลับถิ่นที่อยู่ และการส่งกลับประเทศ) และเป็นการลดและป้องกันภาวะการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ เนื่องจากสถานการณ์ที่ต้องเผชิญโดยมาก ผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัย บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และบุคคลที่ไม่สามารถกำหนดสัญชาติได้มักประสบความยากลำบากในการขอบันทึกข้อมูลเหตุการณ์สำคัญในชีวิตของตนในระบบการทะเบียนราษฎร ‘ระบบหลัก (mainstream)’ (เช่น ระบบเดียวกันกับที่ใช้บันทึกข้อมูลคนสัญชาติ) ของประเทศที่เหตุการณ์ต่างๆ นั้นเกิดขึ้น และรัฐมักจะประสบความท้าทายในการเข้าถึงประชากรกลุ่มนี้ และในความเป็นจริง ประชากรกลุ่มนี้ ก็ยังคงให้กำเนิดบุตร แต่งงาน และเสียชีวิต อยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าพวกเขาจะมีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศใดและมีสถานะทางกฎหมายเช่นไร การขึ้นทะเบียนประชากรกลุ่มนี้เข้าไปในระบบการทะเบียนราษฎรระบบหลักจะเป็นประโยชน์กับทั้งประชากรและรัฐประเทศที่ประชากรกลุ่มนี้อาศัยอยู่

สืบเนื่องจากความสำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ระบบการทะเบียนราษฎรจึงไม่ถือเป็นเพียงกลไกด้านสิทธิมนุษยชนแต่ยังเป็นการช่วยคำนวณและส่งเสริมเจตนารมณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐด้วย ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) ระบุไว้ในข้อ 6 ว่า “*ทุกๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายไม่ว่าที่ใด*” โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ได้ระบุเพิ่มเติมในข้อ 15 ว่า “*1) ทุกคนมีสิทธิมีสัญชาติ และ 2) ไม่ควรมีใครถูกถอนสัญชาติโดยพลการ หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะแปลงสัญชาติของตน*” เช่นเดียวกับ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) ที่ระบุไว้ภายใต้ข้อ 24 ว่า

⁴³ การจดทะเบียนเหตุการณ์สำคัญในชีวิตที่เกิดขึ้นในดินแดนของตนและในเขตปกครองของรัฐส่วนใหญ่เป็นภาคบังคับ

⁴⁴ การจดทะเบียนเหตุการณ์สำคัญในชีวิตที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ของรัฐและเขตอำนาจปกครองควรดำเนินการโดยไม่คำนึงถึงลักษณะบุคคล เช่น เชื้อชาติ เพศ ศาสนา สถานะทางกฎหมายหรือลักษณะอื่น

⁴⁵ การบันทึกทะเบียนราษฎรควรเคารพความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลอื่นๆ ที่อาจมีความอ่อนไหว

⁴⁶ การบันทึกข้อมูลในทะเบียนราษฎรควรทำทันทีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น ให้มีระยะเวลาห่างกันน้อยที่สุด เพื่อลดปัญหาการรายงานข้อมูลที่ไม่เที่ยงตรง หรือการรายงานข้อมูลผิดพลาด

⁴⁷ การเก็บข้อมูลในทะเบียนราษฎรควรดำเนินการอย่างถูกต้อง เนื่องจากข้อมูลนี้มีความสำคัญต่อสิทธิของตัวบุคคลและความสมบูรณ์ของบันทึก

เด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังการเกิดและต้องมีชื่อและได้สัญชาติ⁴⁸ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ไม่ใช่ทุกประเทศสมาชิกอาเซียนที่จะเป็นภาคีต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

อย่างไรก็ดี พึงสังเกตว่าทุกประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นภาคีต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1990 (CRC) อนุสัญญาดังกล่าวระบุไว้ภายใต้ ข้อ 7 ถึงสิทธิของเด็กในการได้รับการจดทะเบียนการเกิด⁴⁹ โดยข้อ 8 ระบุเพิ่มเติมถึงสิทธิของเด็กในการรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้⁵⁰ นอกจากนี้ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนได้ให้ความเห็นชอบข้อมติที่ 22/7 เมื่อวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 2013 เรื่องการจดทะเบียนการเกิดและสิทธิที่ทุกคนจะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกแห่งหน⁵¹ ข้อมติดังกล่าวย้ำเตือนรัฐอย่างชัดเจนถึงพันธกรณีในการจดทะเบียนการเกิด

⁴⁸ ICCPR, ข้อ 24:

1. เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการต่างๆ ที่จำเป็นตามสถานะของผู้เยาว์ จากครอบครัวของตน สังคมและรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด
2. เด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังการเกิด และต้องมีชื่อ
3. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ

<https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ccpr.pdf>

⁴⁹ อนุสัญญา CRC, ข้อ 7:

1. เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับแต่เกิด และสิทธิที่จะได้สัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน
2. รัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในและพันธกรณีของรัฐภาคีที่มีอยู่ภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกิดจะตกอยู่ในสถานะไร้รัฐไร้สัญชาติ

⁵⁰ อนุสัญญา CRC, ข้อ 8:

1. รัฐภาคีรับที่จะเคารพต่อสิทธิของเด็ก ในการรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้รวมถึงสัญชาติ ชื่อ และ ความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตนตามที่กฎหมายรับรอง โดยปราศจากการแทรกแซงที่มีชอบด้วยกฎหมาย
2. ในกรณีที่มีการตัดเอกลักษณ์บางอย่าง หรือทั้งหมดของเด็กออกไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย รัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือและความคุ้มครองตามสมควร เพื่อให้เอกลักษณ์ของเด็กกลับคืนมาโดยเร็ว

⁵¹ สมัชชาสหประชาชาติ, A/HRC/22/L.14/Rev.1,

ยืนยันว่า สิทธิมนุษยชนของทุกคนจะได้รับการยอมรับในทุกแห่งในฐานะบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ และตราสารระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ระลึกถึง พันธกรณีของรัฐภาคีในการจดทะเบียนเด็กทุกคนทันทีหลังการเกิด ดังที่กำหนดไว้ใน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว และตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่รัฐเป็นภาคี

ตระหนักถึง ความสำคัญของการทะเบียนคนเกิด รวมถึงการจดทะเบียนการเกิดล่าช้า และเอกสารรับรองการเกิด ว่าเป็นวิธีจัดทำบันทึกอย่างเป็นทางการยืนยันการมีอยู่ของบุคคลตามกฎหมาย; พร้อมแสดงความกังวลว่าบุคคลที่ไม่ได้ลงทะเบียนจะสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ได้เพียงจำกัด

โดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใดหรือด้วยสถานะของบิดาและมารดา⁵² คณะกรรมการอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรฐานในการส่งเสริมการจดทะเบียนการเกิดให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผล “...คณะกรรมการเสนอแนะให้รัฐต่างๆ ดำเนินการตามสมควรเพื่อรับประกันว่าเด็กทุกคนจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด ซึ่งมาตรการนี้สามารถทำได้ครอบคลุมถ้วนหน้าหากมีระบบการลงทะเบียนที่บริหารจัดการได้ดี เข้าถึงได้ และไม่มีค่าใช้จ่าย ระบบที่มีประสิทธิผลควรมีความยืดหยุ่นพร้อมรองรับสถานการณ์ของแต่ละครอบครัว เช่น จัดให้มีหน่วยลงทะเบียนเคลื่อนที่ตามความเหมาะสม คณะกรรมการตระหนักว่าเด็กที่ป่วยหรือพิการมีแนวโน้มที่จะไม่ได้รับการจดทะเบียนในบางพื้นที่ จึงเน้นย้ำว่าเด็กทุกคนควรได้รับการจดทะเบียนการเกิดโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ (ข้อ 2) คณะกรรมการฯ ยังได้ย้ำเตือนรัฐภาคีถึงความสำคัญในการช่วยอำนวยความสะดวกให้กรณีจดทะเบียนการเกิดล่าช้า”⁵³

นอกจากนี้ ข้อ 9 ของ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) ซึ่งมีทุกประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นภาคีบัญญัติหน้าที่ของรัฐภาคีในการ “1) ให้สิทธิที่เสมอภาคกันกับบุรุษแก่สตรีในการที่จะได้มาเปลี่ยนแปลงหรือคงไว้ซึ่งสัญชาติของตน รัฐภาคีเหล่านั้นจะรับประกันเป็นพิเศษว่าทั้งการสมรสกับคนต่างชาติ กับการเปลี่ยนสัญชาติของสามีระหว่างการสมรสจะไม่เปลี่ยนสัญชาติของภรรยาโดยอัตโนมัติไปด้วย อันจะทำให้เธอเป็นคนไร้สัญชาติหรือบังคับเธอให้ถือสัญชาติของสามี และ 2) จะให้สิทธิอันเสมอภาคกันกับบุรุษแก่สตรีเกี่ยวกับสัญชาติของบุตรของตน”⁵⁴ และเช่นเดียวกัน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) ข้อ 18 (1) เน้นย้ำพันธกรณีของรัฐภาคีในการ “ยอมรับสิทธิของคนพิการ...ในการถือสัญชาติบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น รวมทั้งโดยการประกันให้คนพิการ a.) มีสิทธิในการได้และเปลี่ยนแปลงสัญชาติ และจะต้องไม่ถูกถอนสัญชาติตามอำเภอใจหรือเพราะเหตุแห่งความพิการ b.) ไม่ถูกไล่ออกจากการมีสิทธิที่จะได้รับครอบครองและใช้เอกสารสัญชาติของตนหรือเอกสารอื่นเกี่ยวกับบัตรประจำตัว...และ (2) เด็กพิการจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังจากเกิด และจะมีสิทธิตั้งแต่เกิดในการมีชื่อ มีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ และในขอบเขตที่เป็นไปได้มากที่สุด สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน”⁵⁵

หรือไม่อาจเข้าถึงบริการและได้รับสิทธิใดที่ตนพึงมีได้เลย; และยังคงคำนึงว่า บุคคลที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดมีความเสี่ยงที่จะขาดความคุ้มครอง; และตระหนักดีว่า การลงทะเบียนการเกิดของบุคคลเป็นขั้นตอนในการส่งเสริมและป้องกันสิทธิมนุษยชนและ ปกป้องพวกเขาจากความรุนแรง การแสวงหาประโยชน์ และการล่วงละเมิด,

ตระหนักถึง ความสำคัญของการจดทะเบียนการเกิด รวมถึงการจดทะเบียนการเกิดล่าช้า เพื่อการพัฒนาสถิติชีพและการนำไปวางแผน และนโยบายต่างๆ ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ตกลงกันในระดับสากล รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ

<https://documents-ddsny.un.org/doc/RESOLUTION/LTD/G13/123/89/PDF/G1312389.pdf?OpenElement>

⁵² อ่างแล้ว

⁵³ คณะกรรมการสิทธิเด็ก, ความเห็นทั่วไป ฉบับที่ 7 (ค.ศ. 2005) การดำเนินการด้านสิทธิเด็กในเด็กปฐมวัย, ย่อหน้า 25, ข้อมูลจาก:

<http://www.refworld.org/docid/460bc5a62.html>

⁵⁴ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ, <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm#part2>

⁵⁵ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD), <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-18-:liberty-of-movement-and-nationality.html>

สิทธิในการได้รับการจดทะเบียนการเกิดไม่ได้จำกัดไว้แต่เพียงในกฎหมายสิทธิมนุษยชน แท้จริงแล้ว สิทธิดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับประเด็นที่เกิดขึ้นกับทั้งกฎหมายผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ⁵⁶ ในเรื่องนี้ คณะกรรมการบริหารสำนักข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (Executive Committee of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR) ได้ยกประเด็นเรื่องการจดทะเบียนการเกิดของผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัย และบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในรายงานสรุปความคุ้มครองสากล (Conclusions on International Protection) อย่างต่อเนื่องเสมอ โดยในรายงานสรุป มีข้อเสนอแนะ 9 ข้อ เกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดและสิทธิในการมีอัตลักษณ์ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2013 คณะกรรมการบริหารฯ เห็นชอบรายงานสรุปความคุ้มครองสากล (Conclusion on International Protection) โดยเน้นเรื่องระบบการทะเบียนราษฎรเป็นพิเศษ ในรายงานสรุป (Conclusion) ที่คณะกรรมการบริหารฯ ผลักดันให้รัฐรับประกันการจดทะเบียนให้เด็กหลังเกิดทันทีโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ นั้น ถือเป็นเอกสารสำคัญที่ช่วยวางกรอบแผนงานในการคุ้มครองสิทธิของผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัย และบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยต่อมา UNHCR ได้กำหนดให้การจดทะเบียนการเกิดเป็นยุทธศาสตร์เร่งด่วน กรอบการดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็ก (Framework for the Protection of Children) ออกโดย UNHCR ในปี ค.ศ. 2012⁵⁷ ยังได้รวมวัตถุประสงค์เฉพาะเข้าไว้ในกรอบการดำเนินงานเพื่อรับประกันว่าเด็กหญิงและเด็กชายจะได้รับเอกสารทางกฎหมาย รวมถึงสูติบัตรโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ (เป้าหมายที่ 4)⁵⁸ นอกจากนี้ UNHCR ยังได้ระบุให้ การรับประกันการจดทะเบียนการเกิดเพื่อป้องกันการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติเป็นหนึ่งในสิบแผนงานในแผนปฏิบัติการสากลเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ (UNHCR’s Global Action Plan to End Statelessness) ประจำปี ค.ศ. 2014-2024⁵⁹

สิทธิเหล่านี้ทำให้บุคคลเป็นผู้มีสิทธิและมีภาระผูกพันภายใต้กฎหมาย ซึ่งโดยนัย แสดงให้เห็นสถานะทางกฎหมายและความสามารถที่บุคคลจะทำสัญญาผูกพันใดๆ ได้ กฎหมายสิทธิมนุษยชนสากลบัญญัติพันธกรณีไม่เพียงให้รัฐตระหนักแต่ให้รัฐรับประกันว่าบุคคลทุกคนในดินแดนของตนจะเข้าถึงสิทธิเหล่านี้ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงสิทธิอื่นๆ ได้ บันทึกและเอกสารต่างๆ ที่จัดทำขึ้นจากการจดทะเบียนการเกิดหรือการสมรสทำให้บุคคลมีหลักฐานพิสูจน์อัตลักษณ์ทางกฎหมายและความสัมพันธ์กับครอบครัวของตนซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะทำให้สามารถเข้าถึงสิทธิอื่นๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจดทะเบียนการเกิดที่ตั้งใจให้เป็นจุดตั้งต้นการสร้างอัตลักษณ์ทางกฎหมายของบุคคล เนื่องจากโดยทั่วไปสูติบัตรเป็นเอกสารแสดงตนฉบับแรกที่บุคคลได้รับและเป็นเอกสารพื้นฐานที่ต้องใช้แสดงเพื่อขอรับเอกสารสำคัญอื่นๆ เป็นครั้งแรกเสมอ⁶⁰ สืบเนื่องจากความสำคัญดังกล่าว

⁵⁶ อนุสัญญาว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ, มาตรา 1-6, และอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยการคุ้มครองพลเรือนในยามสงคราม, มาตรา 50

⁵⁷ www.refworld.org/docid/4fe875682.html. อ้างถึงวาระที่ 2 และ 3 ของการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนครั้งที่ 27, รายงานประจำปีของข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชน สำนักข้าหลวงใหญ่และเลขาธิการ, A/HRC/27/22, 17 มิถุนายน 2557

⁵⁸ อ้างแล้ว

⁵⁹ UNHCR, แผนปฏิบัติงานสากลเพื่อยุติปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติ พ.ศ. 2557-2567, <https://www.unhcr.org/protection/statelessness/54621bf49/global-action-plan-end-statelessness-2014-2024.html>

⁶⁰ RSO, คู่มือประเมินระบบทะเบียนราษฎรกระบวนการบาทลี,

[https://www.baliprocess.net/UserFiles/baliprocess/File/Bali%20Process%20Civil%20Registration%20Assessment%](https://www.baliprocess.net/UserFiles/baliprocess/File/Bali%20Process%20Civil%20Registration%20Assessment%20)

คณะกรรมการ ACWC โดยความร่วมมือจาก UNHCR จึงเห็นชอบทำการศึกษาใน ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ เพื่อส่งเสริมความมีส่วนร่วมและการพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่ประชาคมอาเซียน โดยการรับประกันว่าสตรีและเด็กในอาเซียนจะได้รับการยอมรับในเรื่องอัตลักษณ์ทางกฎหมายอย่างถ้วนหน้า

2.2 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับระบบการทะเบียนราษฎร การจดทะเบียนการเกิดและเอกสารทางทะเบียนราษฎรในอาเซียน

UNICEF กล่าวไว้ในปี ค.ศ. 2015 ว่าการจดทะเบียนการเกิดเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก⁶¹ ดังที่ได้ระบุไว้ในบทนำของรายงานนี้ว่า การจดทะเบียนการเกิดเป็นการให้ “อัตลักษณ์ทางกฎหมายที่เชื่อมโยงกับประเทศต้นกำเนิดและสิทธิในการรับบริการต่างๆ ของรัฐ รวมถึงการศึกษา ความคุ้มครอง บริการสาธารณสุข และโครงการพิเศษอื่นๆ สำหรับประชากรที่มีความเปราะบาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”⁶²

คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน (The Human Rights Council) ระบุไว้ในรายงานฉบับวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 2014 ว่า “การมีสิทธิได้รับการจดทะเบียนการเกิดเชื่อมโยงกับการได้รับสิทธิอื่นๆ อีกมากมาย เช่น สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม อาทิ สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข สิทธิในการได้รับการศึกษา อาจมีความเสี่ยงเกิดขึ้นหากไม่มีการจดทะเบียนการเกิดอย่างเป็นระบบ และการคุ้มครองเด็กอาจส่งผลเสียได้”⁶³ รายงานฉบับดังกล่าวเน้นย้ำเพิ่มเติมว่า “การจดทะเบียนการเกิดมี 3 กระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน หนึ่ง ต้องมีการแถลงการเกิดต่อนายทะเบียน สอง เมื่อได้รับแจ้ง นายทะเบียนบันทึกการเกิดอย่างเป็นทางการ การจดทะเบียนควรระบุชื่อคนเกิด วันที่ และสถานที่เกิด และหากเป็นไปได้พร้อมกับ ชื่อ อายุ วันเกิด ที่อยู่อาศัยและสัญชาติของทั้งบิดาและมารดา สาม รัฐออกสูติบัตร ใบสำคัญประจำตัว ซึ่งใช้ยืนยันการจดทะเบียนการเกิดและเป็นหลักฐานที่ชัดเจนที่สุดว่ารัฐได้รับรองเด็กตามกฎหมาย กระบวนการเหล่านี้จะกระทำโดยอัตโนมัติภายหลังการจดทะเบียนหรือต้องดำเนินการด้วยระบบอื่น (another application) หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศ”⁶⁴

ทั่วทั้งอาเซียน ระบบการทะเบียนราษฎรถูกบัญญัติไว้ตามกฎหมาย (ดูตาราง 2 หน้า 90) ในประเทศบรูไน ดารุสซาลาม มีกฎหมายต่างๆ ที่ครอบคลุมการจดทะเบียนการเกิดและการตาย (พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1923 (Births and Deaths Registration Act 1923) แก้ไขโดย S17/2012 และปรับปรุงในปี ค.ศ. 2013) การขึ้นทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน (พรบ. การจดทะเบียนแห่งชาติ ค.ศ. 1984/National Registration Act 1984) การลงทะเบียนรับบุตรบุญธรรม (พรบ. การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ค.ศ. 1984/Registration of Adoptions Act 1984) และการสมรส (พรบ. การจดทะเบียนสมรส ค.ศ. 1984/Registration of Marriages Act 1984) ซึ่งกฎหมายฉบับสุดท้ายนี้มีผลบังคับใช้แตกต่างกันไปสำหรับบุคคลที่

⁶¹ อ้างถึงโดย Leslie Butt และ Jessica Ball, การจดทะเบียนการเกิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กจริงหรือ? วารสาร Journal Asian Population Studies, ฉบับที่ 13, ค.ศ. 2017 – ฉบับที่ 3, RSO, คู่มือประเมินระบบทะเบียนราษฎรกระบวนการบาทลี, อ้างแล้ว.

⁶² อ้างแล้ว

⁶³ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน, อ้างแล้ว.

⁶⁴ อ้างแล้ว

ไม่ได้เป็นชาวมุสลิม (หมวดที่ 124) และสำหรับชาวมุสลิม (หมวดที่ 217)⁶⁵ ในประเทศกัมพูชา การจดทะเบียนการเกิดบัญญัติไว้โดยอนุกฤษฎีกา ฉบับที่ 103 (Sub-Decree No.103 S-D/BK) ซึ่งได้รับความเห็นชอบเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ. 2000 และปัจจุบันอยู่ระหว่างการทบทวน กฎหมายฉบับอื่นของกัมพูชา เช่น กฎหมายเรื่องการสมรสและครอบครัว ค.ศ. 1989 (Law on Marriage and Family of 1989) และกฎหมายตรวจคนเข้าเมือง ค.ศ. 1994 (Immigration Law of 1994) ส่งผลครอบคลุมการจดทะเบียนอื่นๆ ในระบบการทะเบียนราษฎร⁶⁶ ในประเทศอินโดนีเซีย กฎหมายฉบับที่ 23/2006 (Law No. 23/2006) ปรับปรุงแก้ไขโดยกฎหมายฉบับที่ 24/2013 (Law No. 24/2013) ว่าด้วยเรื่องการจัดการประชากร กำหนดให้ประชากรอินโดนีเซียรายงานและลงทะเบียนการเกิดรวมถึงเหตุการณ์ส่วนบุคคลอื่นๆ (มาตรา 27) ในมาตรา 1 วรรค 2 ให้นิยามความหมายประชากรอินโดนีเซียที่หมายรวมถึงพลเมืองอินโดนีเซียและคนต่างชาติ (ที่อาศัยอยู่ในอินโดนีเซีย) และระบุว่าทุกคนเข้าเกณฑ์ที่ต้องรายงานและลงทะเบียนการเกิด ณ สถานที่ที่บุคคลนั้นเกิด⁶⁷ ในประเทศสปป. ลาว ระบบการทะเบียนราษฎรรวมถึงการจดทะเบียนการเกิด การสมรส และการตาย ตลอดจนการเปลี่ยนสัญชาติและอื่นๆ จะปรากฏในสมุดสำมะโนครัว (family book) ซึ่งบุคคลจะได้รับตามกฎหมายการจดทะเบียนครอบครัว (Law on Family Registration)⁶⁸ ในประเทศมาเลเซีย กฎหมายเกี่ยวกับการสมรสมีความแตกต่างกันสำหรับชาวมุสลิมและบุคคลที่ไม่ได้เป็นมุสลิม กฎหมายครอบครัวมุสลิม (Islamic Family Law Act/Enactment) ของแต่ละรัฐในมาเลเซียมีผลกับประชากรมุสลิม ในขณะที่กฎหมายใหม่ (Law Reform) (พรบ. การสมรสและการหย่า ค.ศ. 1976 (Act 164) มีผลบังคับใช้กับประชากรทุกคนที่ไม่ใช่ชาวมุสลิม การจดทะเบียนการเกิดในประเทศมาเลเซียควบคุมโดย พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1957 (Act 299) กฤษฎีกาการจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1948 (กฎหมายรัฐชวาห์ ฉบับที่ 123) และกฤษฎีกาการจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1951 (กฎหมายรัฐชวาราวัค ฉบับที่ 10) ตามลำดับ⁶⁹

ในประเทศเมียนมา ประกาศฉบับที่ 1/2014 (Notification No.1/2014) กำหนดให้กระทรวงตรวจคนเข้าเมืองและประชากร (Ministry of Immigration and Population) จัดทำระบบการทะเบียนราษฎรตามอำนาจที่มีภายใต้มาตรา 16 กฎหมายเข้าเมืองเมียนมา ค.ศ. 1947 (บทบัญญัติฉุกเฉิน/Emergency Provisions)⁷⁰ ในประเทศฟิลิปปินส์ มีกฎหมายมากมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดและการทะเบียนราษฎร กฤษฎีกาประธานาธิบดี ฉบับที่ 651 (Presidential Decree No.651) กำหนดให้จดทะเบียนการเกิดและการตายที่เกิดขึ้นในประเทศฟิลิปปินส์ตั้งแต่ เดือนมกราคม ค.ศ. 1974 เป็นต้นไป พรบ.อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีอาทิ พรบ. ฉบับที่ 3753 ว่าด้วยเรื่องกฎหมายการจดทะเบียนสถานะพลเมือง Act No.3753 (Law on Registry of Civil Status) พรบ. สาธารณรัฐ (Republic Act) ฉบับที่ 8371 ว่าด้วยเรื่องสิทธิของชนพื้นเมือง และ พรบ. ฉบับที่ 3613 ว่าด้วยเรื่อง

⁶⁵ ดู รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

⁶⁶ รายงานประเทศสปป. ลาว

⁶⁷ ข้อมูลจากประเทศอินโดนีเซีย ให้ ณ วันที่ 29 มีนาคม 2562

⁶⁸ รายงานประเทศ สปป. ลาว

⁶⁹ รายงานฉบับแก้ไขโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย, รายงานประเทศมาเลเซีย

⁷⁰ รายงานประเทศเมียนมา

กฎหมายการสมรส (The Marriage Law)⁷¹ ทั้งนี้ มีข้อควรทราบคือในประเทศฟิลิปปินส์ พรบ. ที่ 3753 ที่รู้จักในชื่อ พรบ. การจดทะเบียนสถานะพลเมือง (Civil Registry Act of 1930) บัญญัติให้จดทะเบียนเหตุการณ์สำคัญในชีวิต (vital events) ทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตบุคคลทั้งการเกิด การตาย และการเปลี่ยนแปลงสถานะพลเมืองอื่นๆ⁷² ในประเทศสิงคโปร์ การจดทะเบียนการเกิดและการทะเบียนแห่งชาติ (birth registration and national registration) บัญญัติไว้ใน พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย (Registration of Births and Deaths Act) และพรบ. การจดทะเบียนแห่งชาติ (National Registration Act)⁷³ ในประเทศไทย พรบ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534⁷⁴ กำหนดว่า “เมื่อมีคนเกิดให้แจ้งการเกิด เมื่อมีการแจ้งการเกิดให้เด็กแล้ว นายทะเบียนผู้รับแจ้งต้องจดทะเบียนการเกิดและออกสูติบัตรโดยระบุข้อเท็จจริงให้ละเอียดเท่าที่สามารถทำได้ เพื่อเป็นหลักฐานให้แก่ผู้แจ้งการเกิด”⁷⁵ ในประเทศเวียดนาม กฎหมายสถานะพลเมือง ค.ศ. 2014 Law on Civil Status 2014 (Law No. 60/2014/QH13) กำหนดให้การจดทะเบียนการเกิดกระทำให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน หลังเด็กเกิด โดยบิดามารดา หรือญาติหรือบุคคลใดหรือองค์กรใดที่เป็นผู้เลี้ยงดูเด็กเป็นผู้แจ้งจดทะเบียน นอกจากนี้ กฎหมายเด็ก ค.ศ. 2016 (Law on Children 2016) ยอมรับสิทธิของเด็กในการได้รับการจดทะเบียนการเกิดและการเป็นพลเมือง⁷⁶

2.3 การปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายการจดทะเบียนการเกิดและการจดทะเบียนกลุ่มบุคคลที่เข้าถึงยาก

ก) กฎหมายการจดทะเบียนคนเกิดและกระบวนการทางกฎหมาย

ในทุกประเทศสมาชิกอาเซียนมีกฎหมายที่กำหนดให้มีการจดทะเบียนการเกิด ในประเทศบรูไนดารุสซาลาม พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย (Births and Deaths Registration Act) เน้นย้ำความจำเป็นในการจดทะเบียนการเกิดทุกกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศ⁷⁷ ในประเทศกัมพูชา อนุกฤษฎีกา ฉบับที่ 103 (Sub-Decree No.103) ระบุว่าเมื่อเด็กเกิด บิดามารดาของเด็กต้องรายงานและจดทะเบียนการเกิดในสมุดทะเบียนเกิดต่อหน้านายทะเบียนที่สำนักงานครอบครัวชุมชน/เขต (Commune/Sangkat Office of Parents)⁷⁸ อย่างไรก็ตามก็ควรสังเกตว่า ระบบการทะเบียนราษฎรในกัมพูชาเพิ่งเริ่มต้นได้ไม่นาน ในช่วงทศวรรษ 1970 ที่ประเทศเผชิญปัญหาสงครามกลางเมือง ระบบการจดทะเบียนการเกิดมีปรากฏอยู่เฉพาะในเขตเมืองเท่านั้น และในยุคเขมรแดง

⁷¹ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

⁷² อ้างแล้ว

⁷³ รายงานประเทศสิงคโปร์

⁷⁴ แก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. 2551 (พรบ. การทะเบียนราษฎร (ฉบับ.2), ปี พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008), ดูที่

[file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Temp/Civil%20Registration%20Act%202008_Thailand%20\(En\).pdf](file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Temp/Civil%20Registration%20Act%202008_Thailand%20(En).pdf) (แปลอย่างไม่เป็นทางการโดย

นางสาว บงกช นภาอัมพร (20 มีนาคม 2551)

⁷⁵ รายงานประเทศไทย

⁷⁶ รายงานประเทศเวียดนาม

⁷⁷ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

⁷⁸ รายงานประเทศกัมพูชา

(Khmer Rouge regime) ระหว่างปี ค.ศ. 1975 และ ค.ศ. 1979 ทะเบียนการเกิดถูกทำลาย และมีการจดทะเบียนการเกิดอีกครั้งในช่วงทศวรรษ 1980 แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ได้ทำอย่างเป็นระบบและไม่ครอบคลุม ต่อมาในต้นทศวรรษ 2000 การจดทะเบียนการเกิดและการทะเบียนราษฎรจึงได้เริ่มดำเนินการอย่างครอบคลุมทั่วประเทศ แต่ก็ยังคงมีความท้าทายอยู่ในปัจจุบัน⁷⁹ สำหรับประเทศอินโดนีเซีย กฎหมายปรับปรุงแก้ไขกฎหมายฉบับที่ 23 ค.ศ. 2006 เรื่องการจัดการประชากร (Law on Amendment to Law No. 23 of 2006 on Population Administration) ในมาตรา 1 (15) ระบุว่า “ระบบการทะเบียนราษฎรจะเป็นการบันทึกเหตุการณ์สำคัญในชีวิต (Vital Events) ที่บุคคลประสบในข้อมูลทะเบียนราษฎรที่จัดการโดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบ”⁸⁰ นอกจากนี้ กฎหมายสาธารณรัฐอินโดนีเซียฉบับแก้ไขที่ 24 ค.ศ. 2013 (No. 24 of 2013 on Amendment to Law of the Republic of Indonesia) ที่แก้ไขกฎหมายฉบับที่ 23 ค.ศ. 2006 เรื่องการจัดการประชากร (No. 23 of 2006 on Population Administration) กำหนดให้ “ประชาชนอินโดนีเซีย (พลเมืองสัญชาติและคนต่างชาติดำเนินการในประเทอินโดนีเซียและที่ถือวีซ่าแบบถาวรหรือมีกำหนดเวลา) ต้องรายงานและจดทะเบียนการเกิด ณ ภูมิลำเนา พลเมืองอินโดนีเซียที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในประเทศอินโดนีเซียและคนต่างชาติดำเนินการที่ถือวีซ่าชั่วคราวต้องรายงานและจดทะเบียนการเกิด ณ สถานที่เกิด”⁸¹

ในประเทศสปป. ลาว ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น กฎหมายการจดทะเบียนครอบครัว (Law on Family Registration) มีผลควบคุมการจดทะเบียนเหตุการณ์สำคัญในชีวิตที่เกิดขึ้นของพลเมือง (civil events) ทั้งการเกิดการออกบัตรประจำตัวประชาชน รวมถึงการเปลี่ยนสัญชาติของพลเมืองสัญชาติลาว บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ การจดทะเบียนการเกิดกระทำโดยกระทรวงภายใน (Ministry of Home Affairs) โดยดำเนินการผ่านหัวหน้าหมู่บ้านและสำนักงานทะเบียนครอบครัวในเขตพื้นที่ หรือ สำนักงานเทศบาลภายใน 30 วันหลังการเกิด⁸² ในประเทศมาเลเซีย การจดทะเบียนการเกิดดูแลควบคุมโดย พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1957 (Births and Deaths Registration Act 1957) กฎศกฏีกาการจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1948 (Registration of Births and Deaths Ordinance 1948 (กฎหมายรัฐชบาห์ ฉบับที่ 123) และกฎศกฏีกาการจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1951 (Registration of Births and Deaths Ordinance 1951 (กฎหมายรัฐซาราวัก ฉบับที่ 10) การเกิดของเด็กทุกคนในประเทศมาเลเซียต้องได้รับการจดทะเบียนโดยนายทะเบียน⁸³ ในประเทศเมียนมา ปัจจุบันกำลังมีการดำเนินการ ‘จดทะเบียนการเกิดแบบถ้วนหน้า’ (universal birth registration) การจดทะเบียนการเกิดต้องกระทำให้แก่ “เด็กทุกคนอายุระหว่าง 0 ถึง 10 ปี ที่เกิดในประเทศเมียนมาไม่ว่าจะมีถิ่นพำนักอยู่ที่ใด สำหรับเด็กที่เกิดโดยพลเมืองเมียนมาแต่ไม่ได้ถือกำเนิดในประเทศ

⁷⁹ ข้อมูลเพิ่มเติมจากประเทศกัมพูชา

⁸⁰ อินโดนีเซีย: กฎหมายฉบับที่ 23 ค.ศ. 2006 เรื่องการจัดการประชากร [อินโดนีเซีย], 29 ธันวาคม ค.ศ. 2006, แก้ไขโดยกฎหมายของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ลำดับที่ 24 ค.ศ. 2013 แก้ไขปรับปรุง กฎหมายของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ลำดับที่ 23 ค.ศ. 2006 เรื่องการจัดการประชากร, <https://www.refworld.org/docid/54eefce4.html>.

⁸¹ ข้อมูลเพิ่มเติมจากประเทศอินโดนีเซีย

⁸² รายงานประเทศ สปป. ลาว

⁸³ ข้อมูลนำเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย

เมียนมา ให้จดทะเบียนการเกิดของเด็กตามถิ่นพำนักของบิดาหรือมารดาของเด็ก การจดทะเบียนการเกิดต้องทำให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี”⁸⁴ ในประเทศฟิลิปปินส์ ระเบียบข้อ 19 ของ พรบ.การใช้ระเบียบข้อบังคับ ฉบับที่ 3753 (Rule 19 of Implementing Rules and Regulations of Act No.3753) ซึ่งบรรจุไว้ใน คำสั่งทางปกครอง ฉบับที่ 1 ค.ศ. 1993 (Administrative Order No.1 Series of 1993) ระบุว่า “การเกิดของเด็กต้องได้รับการจดทะเบียนภายใน 30 วัน ภายหลังจากเกิด ณ สำนักงานทะเบียนในจังหวัดหรือในเขตเทศบาลที่มีการเกิด”⁸⁵

ตามกฎหมาย การเกิด การตาย และทารกตายคลอดทุกกรณีในประเทศสิงคโปร์และอาณาเขตน่านน้ำต้องได้รับการจดทะเบียนภายใน 14 วัน ที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น “สามารถจดทะเบียนการเกิดได้ที่โรงพยาบาลที่เกิดหรือจดทะเบียนการเกิดและการตายที่หน่วยงานตรวจคนเข้าเมืองและด่านตรวจ (Registry of Births & Deaths at the Immigration & Checkpoints Authority) ควรมีการออกใบรับรองให้แก่ผู้มาจดทะเบียน”⁸⁶ ในประเทศไทย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการจดทะเบียนการเกิดในทุกกรณี⁸⁷ ในประเทศเวียดนาม กฎหมายเด็ก (Law on Children ฉบับที่ 102/2016/QH13) ยอมรับว่าเด็กมีสิทธิได้รับการจดทะเบียนการเกิดและการตาย มีสิทธิในการมีชื่อสกุล ชื่อตัว และได้สัญชาติ และมีข้อมูลของบิดามารดา สัญชาติและเพศ ระบุไว้ตามกฎหมาย⁸⁸ กฎหมายพลเมือง ฉบับที่ 59/2014/QH13 Law on Citizen Identification (Law no. 59/2014/QH13) กำหนดให้พลเมืองเวียดนามได้รับสูติบัตรและเอกสารทางกฎหมายอื่นๆ ตลอดจนบัตรประจำตัวประชาชน โดยเก็บค่าธรรมเนียม 8,000 ดองเวียดนาม ทั้งนี้ อาจมีการยกเว้นค่าธรรมเนียมแก่บุคคลที่ไปจดทะเบียนก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาแก่บุคคลผู้พิการ และครอบครัวที่อุทิศตนเพื่อชาติ หรือครอบครัวยากจน การยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับผู้มาจดทะเบียนทันเวลาจะพิจารณาเป็นกรณีไปตามมติคณะกรรมการจังหวัด (Resolution of the Provincial People’s Committee)⁸⁹

โดยรวม การจดทะเบียนการเกิดเป็นกระบวนการภาคบังคับในทุกประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นการดำเนินการที่ไม่มีค่าใช้จ่ายยกเว้นในประเทศฟิลิปปินส์และเวียดนาม อย่างไรก็ตาม มีความพยายามในการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้การจดทะเบียนการเกิดไม่มีค่าธรรมเนียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีจดทะเบียนก่อนพ้นกำหนดการจดทะเบียน และในบางประเทศมีการเก็บค่าธรรมเนียมการเกิดกรณีจดทะเบียนล่าช้า

ข) เด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี (Foundlings)

ประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศต้องใช้กระบวนการพิเศษต่างๆ ในการจดทะเบียนการเกิดของเด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี ในการจดทะเบียนเด็กเหล่านี้ ต้องมีหนังสือรับรองจากสถานีตำรวจ และ/หรือจากกรมหรือกระทรวงสวัสดิการสังคม (Social Affairs Department/Ministry) หรือจาก

⁸⁴ ข้อมูลนำเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศเมียนมา

⁸⁵ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

⁸⁶ รายงานประเทศสิงคโปร์ แก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยผู้ประสานงานประเทศสิงคโปร์

⁸⁷ รายงานประเทศไทย

⁸⁸ ข้อ 13, กฎหมายเด็ก ค.ศ. 2016. สิทธิในการได้รับการจดทะเบียนการเกิดและได้เป็นพลเมือง, รายงานประเทศเวียดนาม

⁸⁹ รายงานประเทศเวียดนาม

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับผิดชอบสวัสดิภาพเด็กในประเทศนั้นๆ ใน**บรูไนดารุสซาลาม** การจดทะเบียนการเกิดเด็ก จำเป็นต้องมีจดหมายรับรองอย่างเป็นทางการจากกรมพัฒนาชุมชน (Department of Community Development) ก่อนที่จะจดทะเบียนการเกิดกับกรมตรวจคนเข้าเมืองและการทะเบียนแห่งชาติได้ (Department of Immigration and National Registration)⁹⁰ ใน**ประเทศกัมพูชา** หากพบเด็กถูกทอดทิ้ง เด็กจะถูกส่งตัวไปที่สำนักงานทะเบียนราษฎรในชุมชน/เขต (Commune/Sangkat Civil Registrar Office) เพื่อลงทะเบียนการเกิดตามข้อมูลที่ได้รับ⁹¹ ใน**ประเทศอินโดนีเซีย** ตามมติประธานาธิบดีที่ 96/2018 (President Regulation No.96/2018) ระบุว่า การจดทะเบียนเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี ต้องมีหนังสือรายงานจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือจากผู้อยู่จดทะเบียนระบุข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเกิดของเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี (สถานที่และวันที่) พร้อมด้วยพยานจำนวนสองราย (พร้อมชื่อและหลักฐานแสดงตน)⁹² ใน**ประเทศสปป. ลาว** หากผู้ใดพบเด็กแรกเกิดถูกทิ้งต้องให้ความช่วยเหลือและแจ้งหัวหน้าหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ทราบสถานที่ที่พบเด็ก หัวหน้าหมู่บ้านมีหน้าที่ต้องออกสูติบัตรให้เด็กภายใน 5 วันทำการ ภายหลังจากที่ได้รับแจ้ง⁹³ ใน**ประเทศมาเลเซีย** หากพบเด็กที่ยังมีชีวิตแต่ไม่มีข้อมูลสถานที่เกิด ตามเงื่อนไขมาตรา 7(1) ของ พรบ. การเกิดและการทะเบียน ค.ศ. 1957 (Births and Registrations Act 1957) กำหนดให้นายทะเบียนจดทะเบียนการเกิดนั้นในพื้นที่ที่พบเด็ก ในกรณีที่พบเด็กที่ยังมีชีวิต ตามมาตรา 9 ของ พรบ. เดียวกัน กำหนดให้เป็นหน้าที่ของบุคคลที่พบเด็กหรือดูแลเด็กต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพบเด็กแก่นายทะเบียนภายใน 14 วัน นับจากวันที่พบ⁹⁴ ใน**ประเทศเมียนมา** บุคคลใดที่พบเด็กที่ถูกทิ้ง (หรือเด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการี) ต้องรายงานให้หน่วยงานในหมู่บ้านทราบ ซึ่งจะเป็นผู้ส่งต่อเด็กไปยังศูนย์ดูแลเด็กหรือบ้านสำหรับเด็กกำพร้าที่ใกล้ที่สุด ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการจดทะเบียนการเกิดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป⁹⁵

ในกรณีของ**ประเทศฟิลิปปินส์** การจดทะเบียนการเกิดของเด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือเด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีจะกระทำโดยบุคคลที่พบเด็กหรือโดยสถานสงเคราะห์ภายใน 30 วันที่พบเด็ก หากรายงานล่าช้าภายหลังจากกำหนดระยะเวลา 30 วัน ผู้แจ้งต้องให้เหตุผลต่อเจ้าหน้าที่ การจดทะเบียนเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี ผู้พบเด็กต้องแสดงหนังสือรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรระบุข้อเท็จจริงและสถานการณ์ของเด็ก โดยให้ผู้นำหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจรับรองเอกสาร⁹⁶ ใน**ประเทศสิงคโปร์** มีกระบวนการพิเศษในการจดทะเบียนการเกิดของเด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี ต้องมีใบรับรองแพทย์และรายงานจากเจ้าหน้าที่ตำรวจระบุว่าไม่ปรากฏแน่ชัดว่าผู้ใดเป็นบิดาหรือมารดาของเด็ก เพื่อที่กระทรวงพัฒนาสังคมและครอบครัว (Ministry of Social

⁹⁰ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม, ภาคผนวก 2

⁹¹ รายงานประเทศกัมพูชา

⁹² รายงานประเทศอินโดนีเซีย พร้อมฉบับแก้ไขเสนอ ณ วันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 2019

⁹³ รายงานประเทศ สปป. ลาว

⁹⁴ รายงานประเทศมาเลเซียฉบับแก้ไข

⁹⁵ รายงานประเทศเมียนมา และข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ประสานงานประเทศเมียนมา

⁹⁶ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

and Family Development-MSF) จะสามารถจดทะเบียนเด็กได้⁹⁷ **ประเทศไทย** ใช้กระบวนการที่คล้ายคลึงกัน กฎหมายการทะเบียนราษฎร (Civil Registration Law) กำหนดให้บุคคลใดที่พบเด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการี หรือถูกทอดทิ้งต้องรายงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ในท้องที่ที่พบเด็ก หลังจากรับตัวเด็ก เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้องต้องทำบันทึก การรับตัวเด็ก ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับตัวเด็ก จะทำการส่งต่อเด็กและบันทึก การรับตัวไปยังเจ้าหน้าที่กระทรวงพัฒนาสังคมฯ ที่รับผิดชอบในท้องที่ ซึ่งจะเป็นผู้แจ้งนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียนการเกิดและออกสูติบัตรต่อไป⁹⁸ ในประเทศเวียดนาม มีข้อกำหนดเฉพาะสำหรับการจดทะเบียนการเกิด ให้แก่เด็กถูกทอดทิ้งและเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี ตามมาตรา 16 ของกฎหมายสถานะพลเมือง (Law on Civil Status) และมาตรา 14 ของกฤษฎีกา ฉบับที่ 123/2015 ของรัฐบาล (Decree no. 123/2015/Nb-CP of the Government) ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ. 2015 กำหนดแนวทางปฏิบัติแก่มาตรการตามกฎหมายสถานะ พลเมือง ค.ศ. 2014⁹⁹ โดยมีรายละเอียดดังนี้:

“สำหรับการจดทะเบียนการเกิดแก่เด็กถูกทอดทิ้ง ต้องมีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรรับรองการถูกทอดทิ้ง ของเด็กโดยหน่วยงานผู้มีอำนาจ...บุคคลผู้พบเด็กถูกทอดทิ้งต้องให้การดูแลเด็กและแจ้งคณะกรรมการ ชุมชนหรือหน่วยงานด้านความปลอดภัยของรัฐทราบทันที กรณีเด็กถูกทอดทิ้ง ณ สถานบริการ สาธารณสุข หัวหน้าสถานบริการต้องเป็นผู้แจ้ง บุคคลหรือองค์กรที่ให้การดูแลเด็กเป็นการชั่วคราวจะเป็น ผู้ดำเนินการจดทะเบียนการเกิดให้แก่เด็ก กระบวนการจดทะเบียนการเกิดต้องกระทำตามหมวด 2 ของ มาตรา 16 ของกฎหมายสถานะพลเมือง (Clause 2, Article 16 of the Law on Civil Status)”¹⁰⁰

ค) บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ (Non-Nationals)

ประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ไม่มีกระบวนการพิเศษอื่นใดในการจดทะเบียนการเกิดแก่บุคคลที่ไม่ใช่ คนสัญชาติ หากแต่ต้องแสดงเอกสารเพิ่มเติม ในประเทศ**บรูไนดารุสซาลาม** บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติต้องแสดง หนังสือเดินทางเพิ่มเติมจากเอกสารอื่นๆ ที่ต้องแสดงเมื่อขอจดทะเบียนการเกิด แต่การจดทะเบียนไม่มีค่าใช้จ่าย ใดๆ¹⁰¹ ในประเทศ**กัมพูชา** เด็กที่เกิดโดยคนต่างชาติหรือบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติที่มีถิ่นพำนักอยู่ในกัมพูชาโดย ชอบด้วยกฎหมายสามารถให้บิดามารดาของตนลงทะเบียนการเกิดได้ที่สำนักงานชุมชนหรือเขต (Commune or Sangkat office) หรือที่สถานกงสุลหรือสถานทูตที่รับผิดชอบ โดยแสดงหนังสือเดินทางของบิดามารดาและวีซ่าที่ ยังไม่หมดอายุหรือเอกสารแสดงการอนุญาตให้พำนักอยู่ในประเทศกัมพูชาพร้อมทั้งใบรับรองการสมรส (หรือ สำเนา)¹⁰² ในประเทศ**อินโดนีเซีย** ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น “ตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ. 2018 มติประธานาธิบดีที่

⁹⁷ รายงานประเทศสิงคโปร์

⁹⁸ รายงานประเทศไทย

⁹⁹ รายงานประเทศเวียดนาม

¹⁰⁰ อ้างแล้ว

¹⁰¹ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

¹⁰² รายงานประเทศกัมพูชา

25/2008 (President Regulation No.25/2008) ได้มีผลบังคับใช้แทนมติประธานาธิบดี ฉบับที่ 96/2018 (President Regulation No.96/2018) โดยมาตรา 32 ของมติประธานาธิบดี ค.ศ. 2018 กำหนดให้คนต่างชาติ (ทั้งที่ถือวีซ่าถาวร/จำกัดอายุ/หรือชั่วคราว) รายงานการเกิดและจดทะเบียนการเกิด มติฯ ฉบับดังกล่าวในมาตรา 33 กำหนดเอกสารที่ต้องนำมาแสดงเมื่อจดทะเบียนการเกิดเด็กต่างชาติ ซึ่งมีหนังสือเดินทาง หนังสือรับรองการเกิดและบัตรประจำตัวประชาชน (KTP-e1/National ID สำหรับคนต่างชาติผู้ถือวีซ่าถาวรหรือวีซ่าแบบจำกัดอายุ/วีซ่าชั่วคราว ขึ้นอยู่กับประเภทของวีซ่า”¹⁰³ ประเทศสปป. ลาว ไม่มีกระบวนการอื่นที่แยกเฉพาะต่างหากเพื่อจดทะเบียนคนต่างชาติ กฎหมายการจดทะเบียนครอบครัว (Law on Family Registration) มีผลบังคับใช้กับเด็กทุกคนที่เกิดในดินแดนลาว (มาตรา 17 แก้ไขปรับปรุง)¹⁰⁴ มาเลเซียไม่มีกระบวนการเฉพาะสำหรับการจดทะเบียนการเกิดเด็กต่างชาติ อย่างไรก็ตาม เอกสารหลักฐานที่ต้องใช้อาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานะสัญชาติของคนต่างชาติ¹⁰⁵ เช่นเดียวกับการจดทะเบียนการเกิดในประเทศฟิลิปปินส์ ไม่มีกระบวนการอื่นแยกเฉพาะสำหรับคนต่างชาติ แต่ทั้งนี้ คนต่างชาติต้องรายงานตนที่สถานกงสุลของตน¹⁰⁶ และสิงคโปร์ก็ไม่มีกระบวนการพิเศษสำหรับคนต่างชาติ เช่นเดียวกัน แต่คนต่างชาติต้องแสดงเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม เช่น หนังสือเดินทาง ใบอนุญาตเข้าเมือง หรือบัตรผ่าน และใบเอกสารขาออก/ขาเข้าของบิดามารดาของเด็ก¹⁰⁷

ในประเทศไทย กระบวนการแจ้งเกิดของเด็กต่างชาติเหมือนกับกระบวนการของเด็กที่เกิดจากพลเมืองสัญชาติไทย ข้อแตกต่างเดียวคือ เด็กจะได้รับสูติบัตรในรูปแบบแตกต่างกัน เลขประจำตัวต่างกัน และ ทะเบียนบ้านต่างกัน ตัวอย่างเช่น เด็กที่เกิดจากบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายจะได้สูติบัตร (ท.ร. 3) ที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วย 7 และเพิ่มชื่อเด็กในทะเบียนบ้านเป็นผู้อาศัยชั่วคราว (ท.ร.13) เด็กที่เกิดจากบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติจากเมียนมา สปป. ลาว หรือกัมพูชา จะได้สูติบัตร (ท.ร.3) มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วย 00 และชื่อของเด็กจะระบุไว้ในรายการทะเบียนประวัติ (ท.ร. 38) เด็กที่เกิดจากบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยจะได้สูติบัตร (ท.ร. 031) มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยเลข 0 และเพิ่มชื่อเด็กในทะเบียนประวัติ (ท.ร. 38 ก)¹⁰⁸ ดูเหมือนจะมีประเทศเวียดนามเพียงประเทศเดียวที่มีกระบวนการพิเศษสำหรับจดทะเบียนการเกิดเด็กต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศตน ในขณะที่การจดทะเบียนการเกิดสำหรับเด็กที่เกิดจากพลเมืองเวียดนามจะกระทำที่สำนักงานคณะกรรมการชุมชน (Commune People’s Committee) แต่ในการจดทะเบียนการเกิดสำหรับบุคคลดังต่อไปนี้ ต้องกระทำที่สำนักงานชุมชนระดับเขต (district-level People’s Committee) ตามมาตรา 35 ของกฎหมายสถานะพลเมือง ค.ศ. 2014 (Article 35 Law on Civil Status 2014) “(1) เด็กที่เกิดในเวียดนามและ ก/ มีบิดาหรือมารดาเป็นพลเมืองเวียดนามและมีคนใดคนหนึ่งเป็นคนต่างชาติหรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ข/ มีบิดาหรือมารดาเป็นพลเมืองเวียดนามพำนักอยู่ในประเทศเวียดนามและมีคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองเวียดนามพำนักอยู่ในต่างแดน ค/ มีทั้งบิดา

¹⁰³ ข้อมูลนำเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศอินโดนีเซีย วันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 2019

¹⁰⁴ รายงานประเทศลาว

¹⁰⁵ รายงานประเทศมาเลเซีย (พร้อมข้อเสนอแนะจาก UNHCR)

¹⁰⁶ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

¹⁰⁷ ข้อมูลจากผู้ประสานงานประเทศสิงคโปร์

¹⁰⁸ รายงานประเทศไทย

มารดาเป็นพลเมืองเวียดนามพำนักอยู่ในต่างแดน ง/ มีทั้งบิดามารดาเป็นคนต่างชาติหรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ หรือ (2) เด็กที่เกิดในต่างแดนแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนการเกิดในต่างแดนและถูกนำตัวมาอาศัยอยู่ในเวียดนาม และ ก/ ทั้งบิดามารดาเป็นพลเมืองเวียดนาม ข/ มีบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองเวียดนาม¹⁰⁹

เป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ต้องตระหนักว่าการมีสถานะและการมีถิ่นพำนักในประเทศโดยชอบด้วยกฎหมายของ คนต่างชาติมีความสำคัญต่อการจดทะเบียนการเกิดในประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ และในประเทศส่วนใหญ่ บิดามารดาคนต่างชาติ สามารถเลือกจดทะเบียนการเกิดบุตรของตนได้ที่สถานกงสุลหรือสถานทูตได้

ง) บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ (Stateless Persons)

ประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ (แม้ไม่ทั้งหมด) ต้องการจดทะเบียนการเกิดทุกกรณีที่เกิดขึ้นในดินแดน ของตน ดังนั้น จึงคาดหวังว่าเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติจะได้รับการจดทะเบียนการเกิดด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลใน เรื่องนี้ไม่มีการรายงานไว้ในรายงานระดับประเทศของประเทศสมาชิก ในประเทศ**บรูไนดารุสซาลาม** หมวดที่ 79 ของกฎหมายการจดทะเบียนการเกิดและการตาย (Births and Deaths Registration Law) เน้นย้ำความจำเป็น ในการจดทะเบียนการเกิดที่เกิดขึ้นในบรูไนดารุสซาลามทุกกรณี รวมถึงการเกิดของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ¹¹⁰ **กัมพูชา**ไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร/การจดทะเบียนการเกิดของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และ/หรือ บุคคลที่ไม่อาจกำหนดสัญชาติได้ จึงคาดว่าไม่มีข้อมูลในเรื่องดังกล่าว¹¹¹ ในรายงานระดับประเทศของ**สปป. ลาว** ไม่มีการกล่าวถึงการทะเบียนราษฎรของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ/บุคคลที่ไม่อาจกำหนดสัญชาติได้ แต่ในมาตรา 7 ของกฎหมายสัญชาติลาว (Law on Lao Nationality) ได้ให้นิยามคนต่างชาติไว้ว่า “บุคคลที่พำนักอยู่ในดินแดน ของ**สปป. ลาว** ผู้ไม่ได้เป็นพลเมืองลาวและไม่ได้รับการรับรองสัญชาติ”¹¹² อย่างไรก็ตาม คนต่างชาติ อาจได้รับสิทธิ ขึ้นพื้นฐานบางประการ เช่น สามารถจดทะเบียนการเกิดได้ ในประเทศ**มาเลเซีย** สถานะพลเมืองของบุคคลจะถูก บันทึกรักษาเป็น ‘พลเมือง’ หรือ ‘ไม่ใช่พลเมือง’ ในทะเบียนการเกิดขึ้นอยู่กับหลักฐานหรือเอกสารที่นำมาแสดง¹¹³ ผู้ลี้ภัย อาจเป็นหรือไม่เป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติแม้จะทราบแหล่งที่อยู่หรือประเทศที่เคยพำนักมาก่อนหน้า ผู้ลี้ภัย (โรฮิงญา ชาวปาเลสไตน์ หรือบาโจลาอูต/Bajau Lauts) ในมาเลเซียไม่ได้รับการยกเว้นการจดทะเบียนการเกิด โดยสถานะพลเมืองของพวกเขาจะได้รับการบันทึกสถานะว่าไม่ใช่พลเมือง¹¹⁴ เด็กที่เกิดจากผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยที่ไม่ สามารถกำหนดสัญชาติได้ก็ต้องได้รับการลงทะเบียนการเกิดตามกฎหมาย รายงานประเทศ**เมียนมา** ไม่ได้ให้ข้อมูล การทะเบียนของบุคคลที่ไม่สามารถกำหนดสัญชาติได้และ/หรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ มาตรา 65 ของกฎหมาย พลเมืองเมียนมา (Myanmar Citizenship law) ระบุว่า “บุคคลใดๆ อาจยื่นเอกสารคำร้องต่อหน่วยงานกลางเพื่อ

¹⁰⁹ รายงานประเทศเวียดนาม

¹¹⁰ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

¹¹¹ รายงานประเทศกัมพูชา

¹¹² รายงานประเทศสปป. ลาว

¹¹³ ฉบับแก้ไขเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย

¹¹⁴ รายงานประเทศมาเลเซีย

ขอพิจารณาสถานะพลเมืองได้หากมีความจำเป็น”¹¹⁵ จากรายงาน ไม่มีบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในเมียนมา และบุคคลที่ไม่สามารถกำหนดสัญชาติได้ต้องถือบัตรผ่านแสดงสถานะที่เหมาะสมตามมาตรา 65 ของกฎหมาย¹¹⁶

ในฐานะรัฐภาคีอนุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะของบุคคลไร้รัฐ กฎหมายของฟิลิปปินส์จึงดูเปิดรับให้บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติลงทะเบียนการเกิดได้ รายงานระดับประเทศกล่าวถึงกลุ่มเปราะบางที่มีความเสี่ยงไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดหรือเหตุการณ์ชีวิตอื่นๆ รวมถึงชนพื้นเมือง Sama Dilaut หรือ Sama Badjao และลูกหลานเชื้อสายฟิลิปปินส์ที่โยกย้ายถิ่นฐานมาจากซาบารห์ (Sabah) ประชากรเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารแสดงตนซึ่งทำให้พวกเขาอยู่ในภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ¹¹⁷ ฟิลิปปินส์ตระหนักช่องว่างและความท้าทายนี้และได้พยายามจัดการปัญหาเพื่อทำให้ประชากรกลุ่มนี้เข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดและเหตุการณ์อื่นๆ¹¹⁸ จากรายงานของประเทศสิงคโปร์ มีการรายงานว่าไม่มีความเสี่ยงว่าบุคคลหรือชุมชนกลุ่มใดในประเทศจะไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดหรือเข้าถึงการทะเบียนอื่นๆ ซึ่งหมายความว่าเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในส่วนนี้ไม่เกี่ยวข้องกับประเทศสิงคโปร์¹¹⁹ อาจสรุปได้ว่าการเกิดทุกกรณีในสิงคโปร์ต้องได้รับการจดทะเบียน ซึ่งรวมถึงเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติด้วย หากมี ในรายงานของประเทศไทย ระบุว่ารัฐบาลไทยมีความพยายามในการใช้นโยบายและมาตรการต่างๆ ในการจัดการกับประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทะเบียนราษฎรและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ตลอดจนมีการแก้ไขปรับปรุง พรบ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 โดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปรับปรุงแก้ไขเป็น ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดให้นายทะเบียนดำเนินการจดทะเบียนให้แก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติโดยใช้กระบวนการเดียวกับพลเมืองสัญชาติไทย¹²⁰ พรบ. ฉบับปรับปรุงยอมรับและกำหนดให้จดทะเบียนการเกิดแก่บุคคลทุกคนในราชอาณาจักรไทยโดยไม่คำนึงถึงสถานะทางกฎหมายของบิดามารดาและไม่ว่าพวกเขาจะมีเอกสารแสดงตนหรือไม่ พรบ. ฉบับแก้ไข กำหนดให้จัดทำทะเบียนประวัติในฐานข้อมูลบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติตามมติคณะรัฐมนตรี และเป็นไปตาม พรบ. การทะเบียนราษฎร (มาตรา 38 วรรค 2) และออกบัตรประจำตัวสำหรับผู้ไม่มีสัญชาติไทยและสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน¹²¹ ในเวียดนาม มีการใช้กระบวนการคล้ายคลึงกับการจดทะเบียนคนต่างชาติมาประยุกต์ใช้กับบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ¹²²

รายงานระดับประเทศบางฉบับให้ข้อมูลสถิติการเกิดของพลเมืองสัญชาติของตนและที่ไม่ใช่พลเมืองที่มีการจดทะเบียนไว้ เช่น รายงานของประเทศบรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา สปป. ลาว และประเทศไทย¹²³ ประเทศ

¹¹⁵ รายงานประเทศเมียนมา

¹¹⁶ ข้อมูลแก้ไขเพิ่มเติมจากผู้ประสานงานประเทศเมียนมา

¹¹⁷ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

¹¹⁸ อ้างแล้ว

¹¹⁹ รายงานประเทศสิงคโปร์

¹²⁰ รายงานประเทศไทย

¹²¹ อ้างแล้ว

¹²² รายงานประเทศเวียดนาม

¹²³ บรูไนดารุสซาลาม (ค.ศ. 2010-2017), กัมพูชา ค.ศ. 2017, รายงานประเทศสปป. ลาว (ค.ศ. 2013-2016), มาเลเซีย (ค.ศ. 2010), ฟิลิปปินส์

อินโดนีเซียไม่ได้ให้ข้อมูลสถิติในรายงานระดับประเทศแต่นำส่งข้อมูลเพิ่มเติมในฉบับแก้ไข เมื่อวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 2016 “อินโดนีเซียมีข้อมูลสถิติการเกิดจดทะเบียนทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น (อำเภอ/เมืองและจังหวัด) สถิติให้ข้อมูลเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี กฎหมายคุ้มครองเด็กแห่งชาติกำหนดว่าเด็กคือผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (National law of Children Protection – law No.23/2002 jo. Law No.35/2014) และ ณ สิ้นปี ค.ศ. 2018 อัตราการออกสูติบัตรแก่เด็กครอบคลุมร้อยละ 91.95 (จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี: 79,590,629 คน: มีสูติบัตร 73,182,341 คน) [sic]”¹²⁴ ข้อมูลสถิติจากรายงานของประเทศมาเลเซียนำมาจากข้อมูลปี ค.ศ. 2010¹²⁵ รายงานของประเทศเมียนมาระบุว่าในช่วงปี ค.ศ. 2015-2016 ร้อยละ 81.3 ของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการจดทะเบียนการเกิด¹²⁶ รายงานจากประเทศสิงคโปร์ไม่ได้ให้ข้อมูลสถิติ เนื่องจากข้อมูลสถิติที่แต่ละประเทศนำเสนอไม่มีความสอดคล้องกัน จึงยากแก่การวิเคราะห์ผลสรุป นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติไม่ได้ให้ข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับพื้นที่การจดทะเบียนที่ครอบคลุมของแต่ละประเทศ

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา บริการสาธารณสุข สำหรับบุคคลที่ไม่มีเอกสารทางกฎหมาย ในประเทศบรูไนดารุสซาลาม เด็กที่ไม่มีเอกสารทางกฎหมายถูกจำกัดสิทธิ แต่มีบทบัญญัติที่เปิดช่องทางให้เด็กจดทะเบียนได้¹²⁷ ในประเทศกัมพูชาและสปป. ลาว การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานไม่ได้ขึ้นอยู่กับารจดทะเบียนการเกิด ในประเทศอินโดนีเซียมีความเชื่อมโยงระหว่างสูติบัตรกับการเข้าถึงบริการของรัฐ บุคคลต้องมีสูติบัตรเพื่อขอใช้บริการต่างๆ ของภาครัฐ แต่ทั้งนี้ หากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองพบว่าเด็กไม่มีสูติบัตร เจ้าหน้าที่จะแจ้งให้สำนักงานทะเบียนออกสูติบัตรให้ แม้เงื่อนไขจะเป็นดังที่กล่าว เด็กที่ไม่มีสูติบัตรก็ยังสามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขและการศึกษาในอินโดนีเซียได้¹²⁸ ในมาเลเซีย เด็กที่ไม่มีเอกสารแสดงสถานะทางกฎหมายหรือทะเบียนการเกิดสามารถเข้าเรียนได้ในศูนย์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นโดยองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) อย่างไรก็ตาม เด็กที่ไม่มีเอกสารทางกฎหมาย แต่บิดาและมารดาเป็นพลเมืองมาเลเซีย อาจเข้ารับการการศึกษาในโรงเรียนของรัฐได้ ในกรณีนี้ เด็กต้องแสดงเอกสารรับรองจากหัวหน้าหมู่บ้านเพื่อใช้ในการสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ¹²⁹ ในประเทศฟิลิปปินส์ หากไม่มีสูติบัตร ยากที่บุคคลจะเข้าถึงบริการของทั้งภาครัฐและเอกชนได้ การจดทะเบียนการเกิดที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีสาเหตุสำคัญมาจากความต้องการเข้าถึงบริการและผลประโยชน์ต่างๆ¹³⁰ ในประเทศสิงคโปร์ ผู้สมัครเข้าเรียนต้องแสดงเอกสารพิสูจน์ตัวตนในการสมัครเรียน แต่บุคคลที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ รวมถึงความช่วยเหลือทางการแพทย์ฉุกเฉิน

ค.ศ. 2015-2017, ประเทศไทย (ค.ศ. 2012-2016), เวียดนาม (ค.ศ. 2014-2016).

¹²⁴ ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ประสานงานประเทศอินโดนีเซีย ณ 29 มีนาคม ค.ศ. 2019

¹²⁵ รายงานประเทศรายงานประเทศมาเลเซีย

¹²⁶ รายงานประเทศเมียนมา

¹²⁷ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

¹²⁸ ข้อมูลเพิ่มเติม ณ 29 มีนาคม ค.ศ. 2019 โดยผู้ประสานงานประเทศอินโดนีเซีย

¹²⁹ ข้อมูลฉบับแก้ไขโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย

¹³⁰ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

ได้¹³¹ ประเทศเมียนมามีแนวทางคล้ายคลึงกับประเทศสิงคโปร์ที่ผู้สมัครเข้าเรียนต้องแสดงเอกสารพิสูจน์ตัวตนเพื่อสมัครเข้าเรียน อย่างไรก็ตาม บุคคลที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือทางการแพทย์ที่จำเป็นได้¹³² ในรายงานของประเทศไทย ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้¹³³ ในเวียดนาม เด็กที่ไม่มีเอกสารแสดงตนสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ได้ไม่ต่างกัน¹³⁴ อาจสรุปได้ว่า จากครึ่งหนึ่งของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด เอกสารแสดงตนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งการสาธารณสุขและการศึกษา

รายงานระดับประเทศเผยให้เห็นว่าเด็กบางกลุ่มมีความเสี่ยงสูงที่จะไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดและทะเบียนเหตุการณ์อื่นๆ เด็กเหล่านี้รวมถึงบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ ผู้ขอลี้ภัยในเขตเมือง ชนกลุ่มน้อย ชนพื้นเมือง และกลุ่มที่อาศัยอยู่ในชนบทและพื้นที่ห่างไกล รายงานของประเทศอินโดนีเซียระบุว่าบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อจากภัยธรรมชาติ ความวุ่นวายในสังคม การจลาจล และคนไร้บ้าน มีความเสี่ยงในการไม่ได้รับการจดทะเบียน ฟิลิปปินส์ชี้ให้เห็นว่าเด็กที่เกิดนอกสมรสจากมารดาวัยรุ่น เด็กที่สืบเชื้อสายจากชาวฟิลิปปินส์ที่โยกย้ายถิ่นฐาน (ซาบาห์ในมาเลเซีย¹³⁵ ญีปุ่น และซาอุดีอาระเบีย และ Sama Dilaut หรือ Sama Badjaos) มีความเสี่ยงในการไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด รายงานของประเทศเวียดนามระบุกลุ่มเฉพาะที่มีความเสี่ยงไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด เช่น เด็กที่เกิดจากสตรีเวียดนามที่สมรสกับคนต่างชาติแต่เดินทางกลับเวียดนามพร้อมบุตรหลังการหย่าร้างหรือแยกทางและไม่มีเอกสารของตนเอง¹³⁶ มีเพียงมาเลเซียและสิงคโปร์ ที่ระบุในรายงานว่าไม่มีบุคคลหรือกลุ่มชนใดที่มีความเสี่ยงไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดหรือจดทะเบียนในเหตุการณ์อื่นๆ (civil registration)¹³⁷

2.4 ความท้าทายและแนวปฏิบัติที่ดี (good practices)

ก) ความท้าทาย (Challenges)

รายงานระดับประเทศทุกฉบับ ยกเว้นรายงานของประเทศบรูไนดารุสซาลามและสิงคโปร์ ระบุช่องว่างที่ควรพัฒนาและความท้าทายทั่วไปในการปฏิบัติงานด้านการทะเบียนราษฎร ตลอดจนประเด็นเฉพาะด้านการจดทะเบียนการเกิด **กัมพูชา**ชี้แจงว่าความจำกัดในเรื่องกรอบกฎหมายและเงินทุนสร้างความท้าทายในการจัดการด้าน

¹³¹ รายงานประเทศสิงคโปร์

¹³² ข้อมูลแก้ไขเพิ่มเติมจากผู้ประสานงานประเทศเมียนมา

¹³³ พรบ. การศึกษา ไม่กำหนดให้ต้องยื่นสูติบัตรเพื่อเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การสมัครเข้าเรียนอาจขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของทางโรงเรียน (หมายเหตุจากผู้เขียนบทสังเคราะห์)

¹³⁴ รายงานประเทศเวียดนาม

¹³⁵ ในมาเลเซีย, การจดทะเบียนการเกิดควบคุมโดยพรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1975 กฎปฏิบัติการจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1948 (รัฐซาบาห์ ฉบับที่ 123) และกฎปฏิบัติการจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1951 (รัฐซาราวัก ฉบับที่ 10) และการเกิดของเด็กทุกคนที่เกิดในมาเลเซียต้องได้รับการจดทะเบียนโดยนายทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนในพื้นที่ใดๆ ก็ได้ ข้อมูลเพิ่มเติมในฉบับแก้ไขปรับปรุงสำหรับบทสังเคราะห์ระดับภูมิภาคนำเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย

¹³⁶ อ้างแล้ว

¹³⁷ รายงานของประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์. อย่างไรก็ตาม เด็กในชุมชนห่างไกล เช่นใน ซาบาห์ และซาราวัก มีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด ผู้แทน ACWC จากสิงคโปร์ ระบุว่าไม่มีบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ 1,141 คนในประเทศ

ทะเบียนราษฎรให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล¹³⁸ ปัญหาใหญ่ของอินโดนีเซียคือการที่ประเทศเป็นหมู่เกาะ พื้นที่กระจายตัวกันอย่างกว้างขวาง ทั้งยังมีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหลักและกลุ่มย่อยที่หลากหลาย มีวัฒนธรรมและภาษาเป็นของตัวเอง รวมถึงมีกลุ่มผู้มีรายได้น้อยจำนวนมาก โดยเฉพาะคนไร้บ้าน ภัยพิบัติทางธรรมชาติยังทำให้ประชากรจำนวนมากกลายเป็นผู้ไม่มีเอกสาร¹³⁹ อย่างไรก็ดี ในกรณีพิบัติภัย การใช้ฐานข้อมูลประชากรระดับชาติทำให้สามารถออกเอกสารให้แก่ประชากรในพื้นที่ได้ทันที ปัจจุบัน บริการช่วยเหลือฟื้นฟูประชากรสามารถทำได้ภายใน 24 ชั่วโมง หลังเกิดภัยธรรมชาติ¹⁴⁰ ในประเทศสปป.ลาว อุปสรรคสำคัญในการจดทะเบียนการเกิดคือการขาดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและชนกลุ่มน้อยที่ไม่พูดภาษาราชการ โครงสร้างพื้นฐานที่ไม่ดี ทำให้ประชากรมีความยากลำบากในการไปจดทะเบียนที่สำนักงานท้องถิ่น¹⁴¹ สำหรับประเทศเมียนมา กรมปกครองทั่วไป (General Administration Department) ดำเนินการตาม มาตรา 13(n) ของกฎหมาย Ward and Village Tracts Administrators Law และวรรค 20(a), (b) และ (c) ของระเบียบบังคับการบริหารการจดทะเบียนการเกิดและการตาย¹⁴² ข้อมูลเพิ่มเติมจากรายงานระดับประเทศของเมียนมาระบุว่ากระบวนการจดทะเบียนการเกิดมีความยากลำบากในบางพื้นที่ที่ห่างไกล¹⁴³ และเมื่อไม่นานมานี้ การเปลี่ยนสถานที่จดทะเบียนจากการจดทะเบียน ณ สถานที่เกิดเหตุเป็นจดทะเบียน ณ เขตที่พักอาศัยสร้างความสับสนให้ประชาชนจำนวนมาก และยังเป็นเรื่องท้าทายที่จะทำให้ประชากรกลุ่มที่ยากเข้าถึงได้จดทะเบียนการเกิด อันส่งผลกระทบต่ออัตราการจดทะเบียนการเกิดโดยรวม และการบันทึกข้อมูลลงกระดาษยังเป็นอุปสรรคสำคัญทั้งในขั้นตอนของการจดทะเบียนและประเมินผลระบบการทะเบียนราษฎรด้วยเช่นกัน¹⁴⁴

รายงานของประเทศมาเลเซียไม่ได้กล่าวถึงช่องว่างที่ควรพัฒนาหรือความท้าทาย แต่มีข้อสังเกตที่ควรทราบ ว่า รัฐบาลมาเลเซียได้ขยายเวลาการจดทะเบียนการเกิดในพื้นที่คาบสมุทรมมาเลเซียจาก 14 วัน เป็น 60 วัน¹⁴⁵ ในประเทศฟิลิปปินส์ การจดทะเบียนการเกิดและการเข้าถึงประชากรบางกลุ่มอยู่ในระดับที่แย่มากเมื่อเทียบกับอัตราเฉลี่ยระดับประเทศ โดยเฉพาะกับกลุ่มประชากรโมโร (Moro) หรือเขตปกครองตนเองในมินดาเนา มุสลิม (Autonomous Region in Muslim Mindanao หรือ ARMM) และลูมาต (Lumad) หรือกลุ่มพื้นเมืองในดาเวาตะวันตก (Davao Occidental) โดยชาวมุสลิมในเขตปกครองตนเอง ARMM มีอัตราการจดทะเบียนการเกิดต่ำสุดที่ร้อยละ 40.86 ในปี ค.ศ. 2015 โดยอัตราเฉลี่ยการจดทะเบียนการเกิดของทั้งประเทศในปี ค.ศ. 2015 อยู่ที่ร้อยละ 93.5¹⁴⁶ มีการนำกรณีศึกษาของประชากรทั้งสองกลุ่มนี้มาวิเคราะห์ในรายละเอียดและแสดงไว้ในรายงาน

¹³⁸ รายงานประเทศกัมพูชา

¹³⁹ รายงานประเทศอินโดนีเซีย

¹⁴⁰ วิถีปฏิบัติที่ดีจากกรณีแผ่นดินไหวในลอมบ็อก (Lombok), ค.ศ. 2018: Palu Tsunami ค.ศ. 2018 อ้างถึงในข้อมูลที่เสนอโดยประเทศอินโดนีเซีย 29 มีนาคม ค.ศ. 2019

¹⁴¹ รายงานประเทศลาว

¹⁴² ข้อมูลฉบับปรับปรุงโดยผู้ประสานงานประเทศเมียนมา

¹⁴³ อ้างแล้ว

¹⁴⁴ รายงานประเทศเมียนมา

¹⁴⁵ รายงานประเทศมาเลเซีย

¹⁴⁶ ข้อมูลฉบับปรับปรุงโดยผู้ประสานงานประเทศฟิลิปปินส์

ของฟิลิปปินส์¹⁴⁷ จากกรณีศึกษาทั้งสองกรณีเผยให้เห็นว่าการจดทะเบียนการเกิด การสมรส และการตายในพื้นที่เหล่านี้อยู่ในเกณฑ์ต่ำสุดเมื่อเทียบกับจากทั่วประเทศอันเป็นผลจากหลายสาเหตุ อาทิ ความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ (armed conflict) ความห่างไกลและความยากลำบากในการเดินทาง การขาดความเข้าใจและตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจดทะเบียน การใช้วิธีทำคลอดแบบดั้งเดิมที่คนทำคลอด (หมอตำแย) ไม่สมัครใจที่จะแจ้งการเกิดเนื่องจากกลัวเจ้าหน้าที่ในท้องที่เอาผิด¹⁴⁸ ค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนและค่าเดินทาง กระบวนการที่ล่าช้าในการลงทะเบียน ความไม่ไว้วางใจในระบบ สำนักงานจดทะเบียนในท้องที่ไม่เพียงพอ และข้อปฏิบัติด้านวัฒนธรรมและศาสนา อัตราการรู้หนังสือต่ำของมารดาเป็นสาเหตุหนึ่งของอัตราการจดทะเบียนต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มชนพื้นเมือง การสมรสจำนวนมากก็ไม่มีจดทะเบียนซึ่งส่งผลต่อการจดทะเบียนการเกิด¹⁴⁹ ทั้งนี้ ตัวระบบการลงทะเบียนเองก็ยังมีช่องว่างที่ควรพัฒนาด้วยเช่นกัน เช่น ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในสำนักทะเบียนท้องที่ (Local Civil Registration หรือ LCR) และในระดับหมู่บ้าน (barangay) การขาดข้อตกลงในการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานสถิติแห่งชาติฟิลิปปินส์ (Philippines Statistics Authority หรือ PSA) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายอื่นๆ การออกกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ¹⁵⁰ โดยไม่ได้หารือกับสำนักทะเบียนท้องที่ ความรับรู้เรื่องแผนยุทธศาสตร์ชาติฟิลิปปินส์ด้านระบบทะเบียนราษฎรและสถิติชีพ (CRVS) ที่มีอย่างจำกัดในหมู่บุคลากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติฟิลิปปินส์ (PSA) และนายทะเบียน ความล่าช้าของเอกสารการจดทะเบียน ทรัพยากรบุคคลและการสนับสนุนด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ผู้นำท้องถิ่นไม่ตระหนักถึงความสำคัญของระบบทะเบียนราษฎรและสถิติชีพ และความล่าช้าในการดำเนินการจดทะเบียนนอกเขตเมือง (out-of-town registration) ให้แก่ประชาชนผู้ย้ายถิ่น (people on the move)¹⁵¹ **สิงคโปร์**ไม่ได้ระบุช่องว่างที่ควรพัฒนาแต่มุ่งหน้าที่จะทำให้ระบบทะเบียนราษฎรมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยปรับเปลี่ยนการทำงานโดยทำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วย (digitalization)¹⁵²

ประเทศไทย ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีความเสี่ยงไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดว่า โดยมากเป็นบุคคลที่ไม่ได้เกิดในโรงพยาบาล และอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เป็นกลุ่มคนชายขอบหรือกลุ่มเปราะบาง และผู้ขอลี้ภัยในเขตเมือง (urban asylum-seekers) เพื่อแก้ไขประเด็นนี้ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการปกครอง และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) โดยความร่วมมือจากองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund หรือ UNICEF) ได้ริเริ่มโครงการพัฒนาระบบการจดทะเบียนการเกิดเพื่อรับประกันสิทธิให้แก่เด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทย ทั้งเด็กที่เป็นพลเมืองสัญชาติไทยและเด็กต่างชาติ โรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศได้รับการร้องขอให้เข้าร่วมประเมินระบบทะเบียนราษฎร โดยระหว่างปี พ.ศ. 2554 และ 2556 โครงการพบว่ามีจำนวนเด็กที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดภายใน 15 วันลดลง กระทรวงสาธารณสุข สำนักงาน

¹⁴⁷ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

¹⁴⁸ ข้อมูลฉบับปรับปรุงโดยผู้ประสานงานประเทศฟิลิปปินส์

¹⁴⁹ อ้างแล้ว

¹⁵⁰ คำสั่งทางปกครอง (Administrative orders (AO) และ/หรือ หนังสือเวียนบันทึกข้อตกลง (Memorandum circulars (MC)

¹⁵¹ ดูรายละเอียดการศึกษาในรายงานประเทศฟิลิปปินส์

¹⁵² รายงานประเทศสิงคโปร์

หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาระบบการจดทะเบียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจดทะเบียนถ้วนหน้า แม้โครงการจะประสบความสำเร็จ แต่พบว่าไม่มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลและบันทึกข้อมูลเด็กที่ไม่ได้เกิดในโรงพยาบาลและเด็กชายขอบอื่นๆ¹⁵³ สำหรับเวียดนาม ประเทศกำลังอยู่ในขั้นตอนการปฏิรูปกระบวนการทางปกครองตามกฎหมายสถานะพลเมือง ค.ศ. 2014 (Law on Civil Status) รวมถึงการโอนย้ายความรับผิดชอบการจดทะเบียน ‘คนต่างชาติ และ/หรือ ‘ที่มีองค์ประกอบเกี่ยวกับคนต่างชาติ’¹⁵⁴ จากกรมยุติธรรม (Department of Justice) ให้แก่คณะกรรมการประชาชนอำเภอ (Commission District People's Committee) เพื่อให้บริการประชาชนได้ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ด้านการปฏิบัติยังทำได้ไม่ดึ้นก เนื่องจากมีปัญหาบางประการ เช่น มีจำนวนข้าราชการพลเรือนไม่เพียงพอและพลเรือนในระดับอำเภอไม่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานเพียงพอ เช่น ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะภาษาต่างประเทศ และอื่นๆ¹⁵⁵

จากช่องว่างที่ควรพัฒนาดังที่ระบุในรายงานระดับประเทศ พบว่าหลายประเทศเผชิญปัญหาความท้าทายที่คล้ายคลึงกัน อาทิ การเข้าถึงกลุ่มประชากรที่เข้าถึงยาก (hard-to-reach groups) การขาดความตระหนักเรื่องความสำคัญของการทะเบียนราษฎร และความท้าทายของระบบทะเบียนราษฎรเอง แต่ทั้งนี้ ก็พบแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) ที่สมาชิกประเทศอาเซียนสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อนำไปจัดการแก้ไขกับปัญหาเหล่านั้นได้

ข) แนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนที่ได้เรียนรู้

มีแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) และบทเรียนมากมายที่แบ่งปันกันจากรายงานระดับประเทศ รายงานบางฉบับสรุปแนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนต่างๆ โดยให้ข้อมูลตั้งแต่การปฏิรูปกฎหมายไปจนถึงนโยบายเชิงปฏิบัติ

¹⁵³ รายงานประเทศไทย

¹⁵⁴ หมายถึงคู่ผสม (mixed couple), เด็กที่เกิดจากบิดามารดาชาวเวียดนามกับคนต่างชาติ. เช่น ในการจดทะเบียนการเกิด, มาตรา 35 ของกฎหมายสถานะพลเมือง, ออก ณ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 กำหนดไว้ดังต่อไปนี้;

คณะกรรมการประชาชนในระดับอำเภอในเขตที่บิดาหรือมารดาพำนักอาศัยอยู่ต้องจดทะเบียนการเกิดให้เด็กตามกรณีดังต่อไปนี้:

1. เด็กที่เกิดในประเทศเวียดนาม:

- ก/ มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองเวียดนาม และอีกฝ่ายเป็นคนต่างชาติหรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ;
- ข/ มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองเวียดนามอาศัยอยู่ในประเทศและ อีกฝ่ายเป็นพลเมืองเวียดนามอาศัยอยู่ในประเทศอื่น;
- ค/ มีทั้งบิดาและมารดาเป็นพลเมืองเวียดนามพำนักอาศัยในต่างประเทศ;
- ง/ มีทั้งบิดาและมารดาเป็นคนต่างชาติ หรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ.

2. เด็กที่เกิดในต่างแดนยังไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดในต่างแดน และถูกพามาอาศัยอยู่ในเวียดนาม

- ก/ มีทั้งบิดาและมารดาเป็นพลเมืองเวียดนาม;
- ข/ มีบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองเวียดนาม.

ดูประมวลมาตรา 37, 38 เรื่องการสมรส, มาตรา 39-40 เรื่องการจดทะเบียนผู้ปกครอง, มาตรา 51-52 เรื่องการจดทะเบียนการตาย, สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, เอกสารทางกฎหมาย, <http://vbpl.vn/TW/Pages/vbpqen-toanvan.aspx?ItemID=11031>

¹⁵⁵ รายงานประเทศเวียดนาม

เช่น การสร้างความตระหนักรู้โดยใช้หน่วยจดทะเบียนเคลื่อนที่ เพื่อรับประกันว่าการจดทะเบียนการเกิดจะครอบคลุมพื้นที่ได้กว้างขึ้น ในขณะที่รายงานฉบับอื่นๆ ก็ให้ข้อมูลประเด็นอื่นๆ ไว้อย่างละเอียด ข้อมูลดังต่อไปนี้ เป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่มีการระบุไว้ในรายงานระดับประเทศ

บรูไนดารุสซาลาม

- จัดให้มีสถานที่จดทะเบียนบัตรประจำตัวให้ครบทั้งสี่อำเภอของบรูไนดารุสซาลาม การพิสูจน์ตัวตนกระทำโดยนายทะเบียนโดยการลงพื้นที่พบปะ โดยบริการนี้ยังจัดให้บุคคลที่ไม่สามารถเดินทางไปสำนักงานทะเบียน เพื่อจดทะเบียนบัตรประจำตัวหรือจดทะเบียนเหตุการณ์อื่นๆ ได้ด้วยตนเอง เช่น ผู้พิการและคนชรา

กัมพูชา

- จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการระบุตัวตนสำหรับปี ค.ศ. 2017-2026 มีเป้าหมายชัดเจนด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ตลอดจนแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบการดำเนินงานด้านการระบุตัวตนในปี ค.ศ. 2018 จัดตั้งระบบการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในปี ค.ศ. 2019 และมีระบบการทะเบียนราษฎรที่เที่ยงตรงและพร้อมใช้งานภายในปี ค.ศ. 2023
- ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อปรับปรุงการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เช่น
 - อนุกฤษฎีกา ฉบับที่ 134 (Sub-Decree No.134) ว่าด้วยเรื่องทะเบียนราษฎรแห่งชาติ (National Civil Register) ลงวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 2016
 - ประกาศระหว่างรัฐมนตรี ฉบับที่ 14342 (Inter-ministerial announcement) ลงวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ. 2016 เรื่องจัดให้มีบริการทางปกครอง (administration services) ในระดับท้องถิ่นระหว่างกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเศรษฐกิจและการเงิน (Ministry of Economics and Finance)
- คำชี้แจง (Instruction) ฉบับที่ 035 ลงวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 2017 เรื่องการแก้ไขและยกเลิกข้อมูลทะเบียนราษฎร จัดให้มีโครงการจดทะเบียนเคลื่อนที่เพื่อเพิ่มการเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิด การรับรองการสมรส และการตายให้มากขึ้น โดยกระทรวงมหาดไทยได้จัดหน่วยเคลื่อนที่จำนวน 13,000 คนรวมเจ้าหน้าที่ในระดับปกครองเป็นส่วนหนึ่งในแคมเปญจดทะเบียนเคลื่อนที่นี้ บุคลากรได้รับการฝึกอบรมในการปฏิบัติงานเคลื่อนที่เป็นอย่างดี และด้วยการสนับสนุนด้านงบประมาณและเทคนิคความเชี่ยวชาญจากสหประชาชาติ (United Nations) และองค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล (Plan International) มีอาสาสมัครนานาชาติจำนวน 27 รายเข้าร่วมโครงการเพื่อสนับสนุนแคมเปญนี้

อินโดนีเซีย

- การสร้างความร่วมมือระหว่างกระทรวงกิจการภายใน (Ministry of Home Affairs) และกระทรวงการต่างประเทศเพื่อเพิ่มความครอบคลุมในการลงทะเบียนคนสัญชาติและคนต่างชาติ รวมถึงชาวอินโดนีเซียที่

อาศัยอยู่นอกประเทศ ตัวอย่างกิจกรรมของความร่วมมือ อาทิ การบูรณาการระบบการออกสูติบัตรที่สถานทูต การแต่งตั้งที่ปรึกษาเป็นนายทะเบียนราษฎร และการจัดการฝึกอบรมเสริมสร้างศักยภาพร่วมด้านการบริการทะเบียนราษฎรที่สถานทูต

- ระบบจัดการข้อมูลประชากร (Population Administration Information Systems หรือ SIAK) โดยการแปลงการบริการต่างๆ ในระดับภูมิภาคและตัวเมืองเป็นระบบดิจิทัลโดยใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารประชากร (SIAK)
- ดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพ รวมถึงการฝึกอบรมด้านการทะเบียนราษฎรให้กับเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นซึ่งดำเนินการอย่างน้อยปีละสองครั้ง
- ไม่เสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนราษฎร
- ทำให้ขั้นตอนการลงทะเบียนง่ายขึ้นด้วยระบบการติดตามและประเมินผล รวมถึงการพัฒนา ‘Halo Dukcapil’ หรือการบริการลูกค้าที่รวบรวมข้อเสนอแนะจาก ‘ลูกค้า’ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงในระดับท้องถิ่นต่อไป
- การใช้ลายเซ็นดิจิทัลสำหรับการจดทะเบียนการเกิด รวมถึงกระบวนการออกสูติบัตรออนไลน์ ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยให้สามารถใช้บริการได้โดยไม่ต้องมาสมัครด้วยตนเอง
- บูรณาการบริการต่างๆ ในการออกเอกสารด้านปกครองให้แก่ประชากร เอกสารคำร้องใบเดียวสำหรับการจดทะเบียนการเกิดสามารถออกเอกสารได้อย่างน้อย 2 ชุดสำหรับผู้ยื่นเอกสารคำร้อง เช่น สูติบัตร บัตรครอบครัว บัตรประจำตัวประชาชน และอื่นๆ¹⁵⁶

สปป. ลาว

- กำหนดยุทธศาสตร์การจดทะเบียนและสถิติพลเมืองสำหรับปี ค.ศ. 2016-2025
- ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียน
- จัดตั้งหน่วยลงทะเบียนการเกิดเคลื่อนที่
- ตั้งเป้าว่าภายในปี ค.ศ. 2024 พลเมืองและเด็กเกิดใหม่ทุกคนจะได้รับการจดทะเบียน และอย่างน้อย ร้อยละ 70 ของประชากรทั้งหมดจะมีสูติบัตรอย่างเป็นทางการ
- ยอมรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการทบทวนสถานการณ์ Universal Periodic Review เกี่ยวกับการปรับปรุง/ปฏิรูประบบการจดทะเบียนการเกิดให้ทันสมัยโดยมีเป้าหมายในการนำไปปฏิบัติจริง

มาเลเซีย

- จัดตั้งคณะกรรมการ 2 ชุดเพื่อดำเนินการด้าน CRVS ในมาเลเซีย ได้แก่ คณะกรรมการขับเคลื่อนและคณะกรรมการด้านเทคนิค เพื่ออนุมัติแผนงาน ติดตามความคืบหน้าของการดำเนินการตามมาตรการและประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย ตลอดจนประเมินรายงานของกิจกรรม CRVS ในมาเลเซีย

¹⁵⁶ ข้อมูลเพิ่มเติมเสนอโดยผู้ประสานงานอินโดนีเซีย 29 มีนาคม ค.ศ. 2019

- ปรับปรุง ทบทวนโครงสร้างและระบบในช่วงปีที่ผ่านมาอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัจจุบันและกรอบกฎหมายที่เข้มแข็ง
- แก้ไข พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและตาย ค.ศ.1957 ในปี ค.ศ. 2017¹⁵⁷ เพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้กับระบบโดยรวม
- ขยายระยะเวลาการจดทะเบียนการเกิดจากปกติ 14 วัน เป็น 60 วัน สำหรับคาบสมุทรมาเลเซีย ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ค.ศ.2017
- จัดทำโครงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสเพื่อเข้าถึงชุมชนในพื้นที่ๆเข้าถึงยาก รวมทั้งพื้นที่ในชนบท
- ใช้เทคโนโลยีเพื่อตรวจสอบข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถิติชีพที่ได้

เมียนมา

- จัดโครงการจดทะเบียนการเกิดภายใน 5 วัน ใน 9 จาก 14 รัฐ/ภูมิภาค โดยโครงการดังกล่าวดำเนินการตามคู่มือการจดทะเบียนการเกิดและการตายฉบับปรับปรุงในปี ค.ศ. 2017 ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกแก่กระบวนการ และมีส่วนช่วยทำให้การจดทะเบียนการเกิดเพิ่มขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว
- แก้ไขคู่มือการจดทะเบียนการเกิดและการตายในปี ค.ศ. 2017 เพื่อให้กระบวนการง่ายขึ้นและตรงไปตรงมามากขึ้น¹⁵⁸

ฟิลิปปินส์

- กำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวรวมถึงการจดทะเบียนการเกิดแห่งทศวรรษ¹⁵⁹ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ ESCAP กำหนด โดย PSA และ LCRs ยังคงใช้มาตรการเพื่ออำนวยความสะดวกให้กลุ่มเปราะบางให้สามารถเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดและการทะเบียนราษฎรได้
- การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบจดทะเบียนราษฎรในระดับหมู่บ้าน (Barangay Civil Registration System หรือ BCRS) โดย PSA ซึ่งพยายามเอาชนะปัญหาการจดทะเบียนการเกิดและการลงทะเบียนราษฎรในกลุ่มเปราะบาง และในพื้นที่ห่างไกล
- ในระดับหมู่บ้าน (BCRS) ใช้โครงการลงทะเบียนโดยหน่วยเคลื่อนที่ มีนายทะเบียนในท้องถิ่นเข้ารับแจ้งตามบ้านในหมู่บ้านที่ห่างไกลเพื่อให้แน่ใจว่ามีการจดทะเบียนการเกิด รวมถึงจัดให้มีการลงทะเบียนโดยหน่วยเคลื่อนที่ในหมู่บ้านที่ห่างไกล มีบริการลงทะเบียนโดยหน่วยเคลื่อนที่ฟรีและยังมีการสร้างความตระหนักถึงข้อดีของการขึ้นทะเบียน ส่วนความถี่ของการลงทะเบียนโดยหน่วยเคลื่อนที่นั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละหมู่บ้านซึ่งสามารถส่งคำขอผ่านคณะกรรมการหมู่บ้านได้ (Barangay Council)
- กระตุ้นให้ LCRO และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ในช่วงเดือนที่ลงทะเบียนราษฎร ให้เข้าร่วมในโครงการโดย

¹⁵⁷ ข้อมูลเพิ่มเติมในบทสังเคราะห์ฉบับแก้ไขนำเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย

¹⁵⁸ ข้อมูลฉบับปรับปรุงโดยผู้ประสานงานประเทศเมียนมา

¹⁵⁹ ระหว่างปี พ.ศ 2558 ถึง 2567 เป็นปีสำหรับ “ทศวรรษแห่งการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพ” ในฟิลิปปินส์

เสนอให้ลงทะเบียนเหตุการณ์สำคัญในชีวิต (vital events) ออกสูติบัตรที่หน่วยราชการท้องถิ่น (LGUs) โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การจัดงานสมรสหมู่ สัมมนา การบรรยายและเวทีแสดงความคิดเห็น (forums) ต่างๆ และให้บริการงานทะเบียนราษฎรที่เกี่ยวข้อง

- การนำคาราวานจดทะเบียนไปลงพื้นที่กับรัฐบาลท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะในช่วงเดือนจดทะเบียนราษฎร (กุมภาพันธ์) ในกลุ่มประชากรที่เปราะบาง เช่น ชนพื้นเมือง ชุมชนโมโร (Moro) และกลุ่มอื่นๆ
- เปิดตัวระบบรางวัลเพื่อสนับสนุนให้รัฐบาลท้องถิ่นส่งเสริมการจดทะเบียนราษฎร โดยในปี ค.ศ. 2014 PSA ได้เปิดตัวระบบการให้รางวัลที่ให้รางวัลแก่สำนักงานทะเบียนในท้องถิ่น 10 อันดับแรก ที่มีแผนผังโครงการส่งเสริมการลงทะเบียนราษฎรอย่างเข้มข้น ทั้งนี้การสร้างแรงจูงใจให้แก่ LGUs ให้ส่งเสริมการลงทะเบียนราษฎรช่วยเพิ่มการแจ้งเกิดและการลงทะเบียนเหตุการณ์สำคัญในชีวิต (vital events) อื่นๆ ด้วย
- จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร โดย PSA จัดประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติทุกสองปีเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร เพื่อให้ความรู้แก่นายทะเบียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ในเรื่องกฎหมาย นโยบาย และขั้นตอนการทะเบียนราษฎร
- ร่วมมือกับพันธมิตรภาคเอกชน โดย PSA เข้าร่วมกับพันธมิตรภาคเอกชนเพื่อนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการลงทะเบียนเหตุการณ์สำคัญ (vital events) ต่างๆ โดยระบบบริหาร UNYSIS Management Services เริ่มลงทะเบียนแบบดิจิทัลในเดือนพฤศจิกายน 2561 โดยมีการจัดตั้งจุดให้บริการสำหรับแต่ละจังหวัด ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการลงทะเบียนและการขอเอกสาร ซึ่งความพยายามดังกล่าวเป็นการยกระดับความร่วมมือระหว่าง PSA และห้างสรรพสินค้า SM Malls ทั่วประเทศ ที่ให้พื้นที่สำหรับการจัดทำศูนย์ลงทะเบียนและการขอเอกสารตามในห้าง
- ยกเว้นค่าธรรมเนียม (รวมถึงการลงทะเบียนล่าช้า) แก่ชนพื้นเมืองและกลุ่มอื่นๆ ในที่ต่างๆ เช่น เมืองดาเวา (Davao) และเช่นเดียวกันในเขตเทศบาลเมือง Glan ในจังหวัด Sarangani (ค.ศ. 2016) และเมือง Jose Abad Santos ในแถบทะเล Davao Occidental (ค.ศ. 2017) หน่วยงานนิติบัญญัติในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องได้ออกข้อมติยกเว้นบุคคลที่มีเชื้อสายอินโดนีเซีย (PIDs) ซึ่งเป็นประชากรส่วนมาก ให้ไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนการเกิดและค่าปรับสำหรับการลงทะเบียนล่าช้า รวมถึงค่าธรรมเนียมในการแก้ไขรายการต่างๆ
- จัดเวทีหารือกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ซึ่ง LCR นั้นได้จัดเวทีหารือสำหรับผู้ใช้งาน (User's Forum) เป็นประจำกับหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ คณะกรรมการกำกับดูแลวิชาชีพ (Professional Regulation Commission) กรมอนามัย (Department of Health) กรมบริการสังคม และสำนักพัฒนาสังคม (Department of Social Services and Development Office) ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ รวมถึงหน่วยงานเอกชน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการด้านการทะเบียนราษฎร ซึ่งช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคุ้นเคยและรับทราบว่านายทะเบียนในท้องถิ่นและ PSA

มีวิธีจัดการกับปัญหาการทะเบียนราษฎรอย่างไร ซึ่งต่อมากการดำเนินการนี้ถูกนำไปใช้ในระดับชาติโดยมี PSA เป็นผู้นำ

- สร้างระบบการลงทะเบียนตามโรงเรียนในเมืองดาเวา (Davao) เรียกว่า “Sa paaralan kp pwede nang magparehistro” โครงการนี้ได้จัดตั้งจุดลงทะเบียนราษฎรในโรงเรียนที่ห่างไกลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ๆ มีชนพื้นเมืองอาศัยอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้แน่ใจว่าก่อนที่นักเรียนจะจบระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) ข้อมูลของพวกเขาจะได้รับการแก้ไขและมีการลงทะเบียนการเกิดและเอกสารทางกฎหมายอื่นๆ อย่างครบถ้วน โครงการนี้เริ่มต้นกับโรงเรียน 11 แห่งในปี ค.ศ. 2011 และครอบคลุมโรงเรียนทั้งหมด 40 แห่งในปี ค.ศ. 2018 โดยสำนักงานทะเบียน (City Civil Registry Office หรือ CCRO) ทำงานอย่างใกล้ชิดกับกรมสามัญศึกษา (Department of Education หรือ DepEd) โดยคัดเลือกครูที่เหมาะสมที่สุด รวมทั้งครูเคลื่อนที่จากระบบการเรียนรู้ทางเลือก (Alternative Learning System หรือ ALS) ให้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างครอบคลุมด้านทะเบียนราษฎรเป็นเวลาสองวัน และฝึกอบรมขณะปฏิบัติงานอีกเป็นเวลา 15 วัน ณ สำนักงานเขต CCRO ต่างๆ ซึ่งครูเหล่านี้อยู่ภายใต้การดูแลของหัวหน้าเขต มีสิทธิได้รับแรงจูงใจเป็นตัวเงินจาก CCRO ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการนี้ ตามขั้นตอนทางบัญชีและกระบวนการสอบบัญชีของรัฐที่มี
- จัดให้มีการลงทะเบียนแก่กลุ่มเสี่ยง ‘Rehistro nyo, sagot ng gobyerno’ โดยเมืองดาเวา (Davao City) จัดให้มีการจดทะเบียนการเกิดของชนพื้นเมือง ชาวคริสต์ และชนพื้นเมืองมุสลิม เด็กที่มีสถานะแย้งกับกฎหมาย (children in conflict with the law หรือ CICL) และเด็กที่ต้องการความคุ้มครองพิเศษ (children in need of special protection หรือ CNSP) ซึ่งรวมถึง “kasalan ng bayan” หรืองานสมรสหมู่สำหรับบิดามารดาของกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน โดยค่าใช้จ่ายทั้งหมดรับผิดชอบโดย CCRO รวมถึงค่าธรรมเนียมสำหรับการจดทะเบียนการเกิด และ หนังสือรับรองว่าไม่เคยจดทะเบียนการเกิดมาก่อน (Negative Certification of birth) จาก NSO หรือการออกหนังสือรับรองว่าไม่เคยสมรสมาก่อน (Certificate of No Marriage หรือ CENOMAR) โดยไม่มีค่าใช้จ่ายด้านการเดินทาง ซึ่งส่วนใหญ่มาจากพื้นที่ห่างไกล เนื่องจาก CCRO จัดให้มีการลงทะเบียนเคลื่อนที่
- จัดให้มีโครงการเฉพาะ เช่น โครงการด้านสุขภาพถ้วนหน้าในมินดาเนา (Mindanao) ซึ่งรวมการลงทะเบียนการเกิดสำหรับชนพื้นเมืองในพื้นที่เฉพาะของมินดาเนา โครงการแม่และเด็กของชนพื้นเมือง นิโอ-นาทัล และสุขภาพและโภชนาการเด็ก (Indigenous Peoples-Maternal, Neo-Natal, Child Health and Nutrition หรือ IP MNCHN) ซึ่งได้รับทุนจากสหภาพยุโรปและมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงสุขภาพแม่และเด็กอย่างมีนัยสำคัญและยั่งยืนในชุมชนเป้าหมายในมินดาเนา โครงการนี้ดำเนินการโดยคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยชนพื้นเมือง (National Commission on Indigenous People หรือ NCIP) โดยมีกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (United Nations Population Fund หรือ UNFPA) เป็นพันธมิตรหลัก เนื่องจากมีการลงทะเบียนการเกิดในกลุ่มแม่และเด็กของชนเผ่า IPs ต่ำ จึงมีการบูรณาการการเข้าถึงชุมชนและการให้บริการลงทะเบียนเคลื่อนที่เข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ

- ริเริ่มความร่วมมือทวิภาคีผ่านการทำโครงการร่วมที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนในบริบทของการโยกย้ายถิ่นฐาน เช่น โครงการร่วมระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียเรื่องการจดทะเบียนและยืนยันสัญชาติบุคคลเชื้อสายอินโดนีเซีย (PIDS) ในมินดาเนา ซึ่งได้รับทุนจาก UNHCR ซึ่งรัฐบาลของฟิลิปปินส์และอินโดนีเซียได้ตกลงกันในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2014 ที่จะกำหนดสถานะทางกฎหมายของกลุ่ม PIDs ภายใต้แผนปฏิบัติการปี ค.ศ. 2014-2016 ซึ่งเป็นจุดกำเนิดโครงการ PID โดยจากการดำเนินการต่างๆ ทำให้มีการลงทะเบียนกลุ่ม PIDs ทั้งหมด 8,745 รายในโครงการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งชาวอินโดนีเซียและชาวฟิลิปปินส์ที่ได้รับการยืนยันสถานะ รวมทั้งผู้ที่ถือสองสัญชาติที่เป็นทั้งชาวอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ร้อยละ 77 ของกลุ่ม PID ที่ลงทะเบียน ปัจจุบันได้รับการยืนยันสถานะการเป็นพลเมืองแล้ว ในขณะที่อีกร้อยละ 23 ที่เหลืออยู่ระหว่างการตรวจสอบเอกสารคำร้องขั้นตอนสุดท้ายโดย DOJ-RSPPU¹⁶⁰ ความคิดริเริ่มนี้แสดงให้เห็นแนวปฏิบัติที่ดี (good practice) ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการไร้สัญชาติฟิลิปปินส์ถือว่าโครงการ PID เป็นก้าวสำคัญในการแก้ไขปัญหาการไร้สัญชาติ หรือผู้ที่เสี่ยงต่อสถานะดังกล่าวในประเทศ และโครงการนี้ ยังเป็นไปตามแผนปฏิบัติการแห่งชาติ (Government’s National Action Plan หรือ NAP) ของรัฐบาลเพื่อยุติการไร้สัญชาติซึ่งได้รับการพัฒนาในปี ค.ศ. 2015 ตามรูปแบบของ UNHCR 2014 I-Belong Global¹⁶¹ กรณีนี้ เป็นตัวอย่างที่ดีมากของการจัดการทวิภาคีเพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดของบุคคลที่เสี่ยงต่อการไร้สัญชาติ ตลอดจนเพื่อแก้ปัญหาการไร้สัญชาติด้วย

สิงคโปร์

- ปรับปรุงขั้นตอนการจดทะเบียนการเกิดให้เป็นระบบดิจิทัล ในปี ค.ศ. 2016 สิงคโปร์ได้ปรับปรุงขั้นตอนการจดทะเบียนการเกิดด้วยการทำแบบฟอร์มการแจ้งการเกิด (Notification of Live Birth หรือ NLB) เอกสาร NLB เป็นเอกสารภาคบังคับที่ออกโดยแพทย์/พยาบาลผดุงครรภ์ เพื่อยืนยันการเกิดของเด็กในสิงคโปร์ เอกสาร NLB ทุกชุดมีหมายเลขประจำที่ไม่ซ้ำกันซึ่งจะนำไปใช้ในการจดทะเบียนการเกิด เพื่อให้แน่ใจว่าทุกการเกิดในประเทศสิงคโปร์จะมีบันทึกการเกิดในฐานข้อมูลแห่งชาติเพียงฉบับเดียว บิดามารดาจะต้องยื่นเอกสาร NLB เพื่อขอจดทะเบียนการเกิด เนื่องจากบันทึกการเกิดของเด็กจะเป็นไปตามรายละเอียดใน NLB และ NLB ยังเป็นเอกสารต้นทางในการติดตามการเกิดของเด็กทุกคนที่เกิดในสิงคโปร์ และเพื่อใช้ในการติดตามกรณีที่เกิดบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนการเกิดให้บุตรของตน การปรับเปลี่ยน NLB ให้เป็นดิจิทัล แพทย์/พยาบาลผดุงครรภ์จึงไม่จำเป็นต้องกรอกแบบฟอร์มด้วยตนเองอีกต่อไป ระบบของโรงพยาบาลจะส่งข้อมูลของเด็กและข้อมูลของบิดามารดาทางแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยระบบ e-NLB ของโรงพยาบาล ข้อมูล e-NLB ทั้งหมดจะถูกส่งไปยังฐานข้อมูลของรัฐบาล เพื่อวัตถุประสงค์ในการติดตาม บิดามารดาไม่จำเป็นต้องยื่น NLB เพื่อจดทะเบียนการเกิด เนื่องจากบันทึกข้อมูลทั้งหมดมีอยู่ในฐานข้อมูลของรัฐบาลแล้ว ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะช่วยลดเวลาในการทำธุรกรรมที่เคาน์เตอร์เพื่อจด

¹⁶⁰ ข้อมูลเพิ่มเติมเสนอโดยผู้ประสานประเทศฟิลิปปินส์

¹⁶¹ อ้างแล้ว

ทะเบียนการเกิด

- เปิดการลงทะเบียนออนไลน์ หลังจากความสำเร็จในการใช้ e-NLB สิงคโปร์เริ่มเปิดให้มีการจดทะเบียนการเกิดแบบออนไลน์ สิงคโปร์พัฒนาแอปพลิเคชันบนมือถือซึ่งใช้นำร่องในเดือนมิถุนายน 2561 เพื่อให้บริการแบบครบวงจรสำหรับบิดามารดาโดยการรวมแอปพลิเคชันการลงทะเบียนการเกิดออนไลน์เข้ากับแอปพลิเคชันโบนัสทารก (Baby Bonus) ไว้ในแอปพลิเคชันเดียวกัน แอปพลิเคชันมือถือเพิ่มช่องทางให้แก่บิดามารดาในการลงทะเบียนการเกิดให้แก่บุตรของตน และสามารถลงทะเบียนได้ตลอดเวลา และสะดวกสบายจากบ้านของตนเองโดยใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ โดยไม่จำเป็นต้องกรอกแบบฟอร์มด้วยตนเอง

ประเทศไทย

- แก้ไข พรบ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 (ฉบับแก้ไขที่ 2) พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดให้นายทะเบียนดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนราษฎรให้แก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติเช่นเดียวกับคนสัญชาติไทย ตัวอย่างเช่น 1) รับแจ้งการเกิดหรือจดทะเบียนการเกิดและออกสูติบัตรให้กับทุกคนที่เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยไม่คำนึงถึงสถานะบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติของบิดามารดาของเด็กหรือบิดามารดาของเด็กนั้นไม่มีเอกสารทางการเพื่อแสดงตนหรือไม่ 2) สร้างแฟ้มข้อมูล (profile) ในฐานข้อมูลสำหรับบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติตามมติคณะรัฐมนตรีและพรบ. การทะเบียนราษฎร (มาตรา 38 วรรค 2) และ 3) ออกบัตรประจำตัวสำหรับผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทยและสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน
- จัดตั้ง “โครงการพัฒนาการจดทะเบียนการเกิด” กระทรวงสาธารณสุข กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) โดยความร่วมมือของกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ได้จัดทำ ‘โครงการพัฒนาการจดทะเบียนการเกิด’ เพื่อรับรองสิทธิของเด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทยรวมทั้งเด็กไทยและเด็กที่ไม่ใช่คนสัญชาติ โรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศได้รับการร้องขอให้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการจดทะเบียนราษฎร โดยระหว่างปี พ.ศ. 2554-2556 โครงการทำให้จำนวนเด็กที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนเกิดภายใน 15 วันลดลง กระทรวงสาธารณสุข สปสช. และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อยู่ระหว่างการพัฒนากระบวนการลงทะเบียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (กำหนดโดย ESCAP) แม้โครงการจะประสบความสำเร็จ แต่พบว่าจะยังไม่มีหน่วยงานใดที่ทำหน้าที่รับผิดชอบรวบรวมข้อมูลของเด็กที่ไม่ได้เกิดในโรงพยาบาลและเด็กชายขอบ

เวียดนาม

รายงานของประเทศเวียดนาม ยังได้ระบุถึงความริเริ่มต่างๆ มากมายที่ถือเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) ตามการดำเนินการตามตรากฎหมายว่าด้วยสถานะพลเมืองปี ค.ศ. 2014 (Law on Civil Status)

- บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสถานะพลเมือง (Law on Civil Status) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2557 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2015 โดยมีกฎหมายดังกล่าวมีองค์ประกอบใหม่มากมายที่เอื้อต่อการปฏิรูปการทะเบียนและการจัดการสถานะพลเมืองอย่างจริงจัง รวมถึงการจัดการประชากรทั่วไป นอกเหนือจากกฎหมายเกี่ยวกับการทะเบียนและการจัดการสถานะพลเมืองแล้ว กฎหมายว่าด้วยสถานะ

พลเมือง (Law on Civil Status) ยังมีบทบัญญัติพื้นฐานใหม่ๆ เช่น การให้หมายเลขประจำตัวบุคคลเมื่อจดทะเบียนการเกิด การปฏิรูปกระบวนการทางปกครอง และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างจริงจังในการลงทะเบียนและการจัดการสถานะพลเมือง (ลดความซับซ้อนและลดเอกสารที่ไม่จำเป็นในการจดทะเบียนสถานะบุคคล) ในขณะเดียวกัน กฎหมายได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงมาตรฐาน คุณสมบัติ และความรับผิดชอบของข้าราชการที่ทำงานเกี่ยวกับสถานะพลเมือง ตลอดจนความรับผิดชอบของประธานคณะกรรมการประชาชน (People’s Committees) ทุกระดับ ในกรณีความผิดพลาดและการละเมิดระเบียบในการขึ้นทะเบียนและการจัดการสถานะพลเมือง บุคคลมีสิทธิที่จะเลือกสถานที่เพื่อจดทะเบียนสถานะพลเมืองของตนเองได้ไม่ว่าถิ่นที่พำนักอาศัยเดิมของพวกเขาจะอยู่ที่ใด (สามารถจดทะเบียนสถานะพลเมืองได้โดยจุด ณ แหล่งที่พำนักอาศัยถาวร ที่อยู่อาศัยชั่วคราว หรือที่อยู่อาศัยปัจจุบัน)

- เปิดช่องทางในการส่งแบบฟอร์มเพิ่มขึ้น โดยอาจส่งตรงทางไปรษณีย์ หรือผ่านระบบทะเบียนสถานะพลเมือง ซึ่งช่วยลดระยะเวลาในการดำเนินงานด้านสถานะพลเมืองส่วนใหญ่ให้แล้วเสร็จ
- สร้างฐานข้อมูลพลเมืองอิเล็กทรอนิกส์เพื่อจัดเก็บข้อมูลสถานะพลเมืองของบุคคล และเพื่อเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลประชากรระดับชาติ และเพื่อสามารถให้ข้อมูลสถานะพลเมืองพื้นฐานของแต่ละบุคคลได้ โดยเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 2015 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ลงนามในคำสั่งที่ 2173/QĐ-BTP อนุมัติจัดทำโครงการฐานข้อมูลพลเมืองอิเล็กทรอนิกส์ทั่วประเทศ หลังจากการใช้งานซอฟต์แวร์การลงทะเบียนการเกิดอย่างเป็นทางการ ซึ่งเชื่อมโยงการจดทะเบียนการเกิดกับการออกหมายเลขประจำตัวบุคคลสำหรับเด็กในหน่วยงานทะเบียนสถานะพลเมือง (ในระดับชุมชนและเขต) ใน 4 เมือง (ฮานอย ไฮจิมีนห์ ดานัง ไฮฟอง) และอำเภอ Que Phong จังหวัด Nghe An ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2016 จนถึงขณะนี้ กระทรวงยุติธรรมยังคงขยายการใช้งานไปยัง 16 จังหวัดและเมืองต่างๆ ภายใต้รัฐบาลกลางและนาร่องในอำเภอ Bac Ai จังหวัด Ninh Thuan โดยคาดว่าภายในปี ค.ศ. 2020 ฐานข้อมูลพลเมืองอิเล็กทรอนิกส์ทั่วประเทศนี้จะรวบรวมข้อมูลจากทั้ง 63 จังหวัด/เมืองทั่วประเทศ กระทรวงยุติธรรมรวบรวมข้อมูลลงทะเบียนเกี่ยวกับการเกิด การตาย และการสมรส และเผยแพร่ในเว็บไซต์และโพสต์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติสถิติ ค.ศ. 2015 (Statistics Act of 2015)
- กระจายอำนาจและมอบหมายให้หน่วยงานท้องถิ่นดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น จัดการสถานะพลเมืองที่เกี่ยวข้องกับคนต่างชาติ เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสถานะพลเมืองของผู้อยู่อาศัยที่มีอายุ 14 ปีหรือมากกว่า และพิจารณาสัญชาติใหม่ของบุคคล และอื่นๆ
- นำแผนปฏิบัติการแห่งชาติสำหรับทะเบียนสถานะพลเมืองและสถิติปี ค.ศ. 2015-2024 มาใช้ (National Action Plan for Civil Status Registration and Statistics) เพื่อให้แน่ใจว่ามีการลงทะเบียนสถานะพลเมืองให้แก่พลเมืองเวียดนาม คนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในเวียดนาม และชาวเวียดนามโพ้นทะเล ตามบทบัญญัติของกฎหมายได้อย่างทันทั่วทั้งที่ แผนดังกล่าวยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- สรุบบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ในกรณีผู้ย้ายถิ่นโดยสมัครใจ

(Spontaneous Migrants)¹⁶² ในพื้นที่ชายแดนเวียดนาม-ลาว รัฐบาลสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการยุติการย้ายถิ่นโดยสมัครใจและการเกิดนอกสมรส ข้อตกลงนี้ให้อำนาจในการประสานงานแก้ไขปัญหาดังกล่าว เบื้องต้น จัดทำแผนและทิศทางในการดำเนินการตามข้อตกลง ทั้งในเรื่องรูปแบบของเอกสาร แบบฟอร์ม และวิธีจัดการกับประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง ข้อตกลงนี้ได้รับการขยายเวลาโดยคำสั่งที่ 2324/QĐ-CTN ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 2016 ระยะเวลาของการต่ออายุตามข้อตกลงนี้คือสามปีนับจากวันที่ออกคำสั่ง

- ปรับปรุงระบบการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพ รวมถึงการเพิ่มอัตราการจดทะเบียนการเกิดในกลุ่มเสี่ยง เพื่อป้องกันการไร้สัญชาติ และการดำเนินมาตรการโดยเฉพาะกับกลุ่มที่เข้าถึงยากและคนชายขอบ รวมถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชน ประสานความร่วมมือและการสร้างความตระหนักรู้เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการขอเอกสารแสดงตัวตนได้
- การปกป้องสิทธิผ่านกฎหมาย กฎหมายเด็ก ค.ศ. 2016 (Children Law) ระบุว่าเด็กมีสิทธิได้รับการจดทะเบียนการเกิด การตาย มีนามสกุล และสัญชาติตามที่กฎหมายกำหนด กฎหมายเด็ก ค.ศ. 2016 ยังรับรองสิทธิของเด็กที่ไม่ใช่คนสัญชาติเวียดนามที่อาศัยและทำงานในเวียดนาม เด็กที่อาศัยอยู่ในประเทศอื่น การยื่นขอลี้ภัย เด็กผู้ลี้ภัยที่ไม่มีผู้ใหญ่มาด้วยและอยู่ภายใต้การคุ้มครองของเวียดนาม และผู้รับผลประโยชน์จากการดูแลทางเลือกอื่น
- กำหนดให้มีกระบวนการต่างๆ โดยใช้กฎหมาย กฎหมายว่าด้วยสถานภาพพลเมือง ค.ศ. 2014 (Law on Civil Status) กำหนดขั้นตอนการจดทะเบียนการเกิดเด็ก รวมถึงกรณีเด็กถูกทอดทิ้งซึ่งบิดามารดาไม่ใช่คนสัญชาติ เพื่อให้มีเงื่อนไขในการออกสูติบัตรให้กับเด็กทุกคนในดินแดนของเวียดนาม และเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กทุกคนที่เกิดในดินแดนของเวียดนามจะได้รับสัญชาติเวียดนาม
- ดำเนินการปฏิรูปทางปกครอง รัฐบาลเวียดนามยังคงพยายามดำเนินการปฏิรูปทางปกครองงานด้านการจดทะเบียนการเกิด ทะเบียนสถานะพลเมืองและสัญชาติ โดยเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม ค.ศ. 2014 รัฐบาลได้ออกคำสั่งเลขที่ 1299/QĐ-TTg อนุมัติโครงการเชื่อมโยงการจดทะเบียนการเกิด การลงทะเบียนผู้อยู่อาศัยถาวร และการให้บัตรประกันสุขภาพเข้าด้วยกันสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี บนพื้นฐานดังกล่าว คณะกรรมการประชาชน (People's Committees) ในทุกท้องที่ได้ประกาศใช้แผนดังกล่าวทั่วประเทศ ความพยายามดังกล่าวเป็นการดำเนินงานแบบ "3-in-1" ที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิด การลงทะเบียนผู้พำนักถาวร และการให้บัตรประกันสุขภาพแก่เด็ก เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เรื่องความรวดเร็ว กระชับ มีประสิทธิภาพ และประหยัด โดยก่อนหน้านี้ ประชาชนต้องไปที่หน่วยงานถึงสามแห่งเพื่อทำขั้นตอนเหล่านี้ทีละอย่าง กล่าวคือ ไปที่คณะกรรมการประชาชน (People's Committees) เพื่อลงทะเบียนการเกิด ไปที่สถานีตำรวจเพื่อลงทะเบียนผู้พำนักถาวร และไปที่สำนักงานประกันสังคมเพื่อลงทะเบียนสำหรับบัตรประกันสุขภาพ แต่ปัจจุบัน ประชาชนสามารถไปที่หน่วยงานเดียวเพื่อดำเนินการ

¹⁶² คำว่า "ผู้ย้ายถิ่นโดยสมัครใจ" ("spontaneous migrant") มีชื่ออย่างเป็นทางการในประเทศเวียดนามเพื่อบริยายามบุคคลที่ไม่สามารถระบุสัญชาติได้ที่ข้ามเขตชายแดนเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนในฝั่งเวียดนามด้วยตนเอง

ทั้งหมดนี้ให้สำเร็จได้ในคราวเดียว

- ริเริ่มการจัดส่งถึงบ้าน คณะกรรมการประชาชน (People's Committees) แห่งเมืองดานัง (Da Nang) ยังได้ริเริ่มให้มีการจัดส่งสูติบัตร สมุดทะเบียนผู้อยู่อาศัยถาวร และบัตรประกันสุขภาพถึงบ้านให้กับพลเมืองแรกเกิดในกรณีที่บิดามารดาของพวกเขาได้ดำเนินการตามขั้นตอนการจดทะเบียนการเกิดกับคณะกรรมการประชาชนในชุมชน เขต หรืออำเภอ เรียบร้อยแล้ว โดยบิดามารดาจะได้รับสูติบัตร สมุดทะเบียนบ้าน และบัตรประกันสุขภาพ ภายในไม่เกินหนึ่งวัน นับจากวันที่มีผลการดำเนินการทางปกครองแล้วเสร็จ

มีแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) หลายประการที่ระบุไว้ในรายงานของแต่ละประเทศ ที่พบบ่อยคือการปฏิรูปและการตรากฎหมาย/การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการเกิดและการทะเบียนราษฎร การจัดตั้งหน่วยลงทะเบียนเคลื่อนที่ที่เป็นอีกประการหนึ่งที่ถูกกล่าวถึงในหลายประเทศ มีโครงการมากมายที่ริเริ่มขึ้นเพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มที่เข้าถึงยากซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล การรณรงค์สร้างความตระหนักรู้และให้ข้อมูลนับเป็นกิจกรรมปกติทั่วไปในหลายประเทศ ส่วนความริเริ่มที่น่าสนใจคือ การลงทะเบียนตามโรงเรียนต่างๆ ในฟิลิปปินส์ ตลอดจนความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงสาธารณสุขและโรงพยาบาล) ดังเช่นที่พบในกรณีของประเทศฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนาม การให้บริการแบบจุดเดียวจบ (one stop service) หรือแบบ 3-in-1 ในเวียดนาม เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ประเทศอื่นๆ พิจารณา การใช้คอมพิวเตอร์และการนำระบบดิจิทัลมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ ดังเช่นที่สิงคโปร์ เป็นกุญแจสำคัญเพื่อบรรลุผลสำเร็จในการจดทะเบียนการเกิดแบบถ้วนหน้า และเป็นเป้าหมายของการ "ทำให้ทุกคนอยู่ในภาพเดียวกัน" (getting everyone in the picture) และ "ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง" (leaving no one behind)

3. สัญชาติและความเป็นพลเมืองในอาเซียน¹⁶³

3.1 บทนำ

สิทธิในการมีสัญชาติได้รับการยอมรับโดยสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ รวมถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 5 (Universal Declaration of Human Rights)¹⁶⁴ สิทธิดังกล่าวยังได้บัญญัติไว้ในอนุสัญญาสากลสามฉบับ กล่าวคือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) ซึ่งทุกประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นรัฐภาคี

ข้อ 7 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ไม่เพียงแต่บัญญัติสิทธิของเด็กในการได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิดแต่ยังยอมรับสิทธิที่จะได้สัญชาติด้วย และในบทบัญญัติข้อเดียวกันนี้ รัฐภาคีจะรับประกันให้มีการปฏิบัติการสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในประเทศและพันธกิจของรัฐภาคีที่มีอยู่ภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่

¹⁶³ บางย่อหน้าในบทนำพร้อมการปรับแก้ไขข้อมูลบางประการนี้ นำมาจากคู่มือการประเมินการทะเบียนราษฎรของกระบวนการบาทลี จัดทำโดยสำนักงานสนับสนุนส่วนภูมิภาคประจำกระบวนการบาทลี (RSO)

¹⁶⁴ ข้อ 15 ใน ปฏิญญา UDHR:

(1) บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ

(2) บุคคลใดจะถูกพรากหรือถูกปฏิเสธในการเปลี่ยนสัญชาติดังกล่าวตามอำเภอใจมิได้.

เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ได้เกิดจะตกอยู่ในสถานะไร้รัฐไร้สัญชาติ¹⁶⁵ ในทำนองเดียวกัน อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) กำหนดพันธกิจแก่รัฐภาคีในการ “ให้สตรีได้รับสิทธิที่เสมอภาคกันกับบุรุษในการที่จะได้มา เปลี่ยนแปลง หรือคงไว้ซึ่งสัญชาติของตน รัฐภาคีเหล่านั้นจะรับประกันเป็นพิเศษว่าทั้งการสมรสกับคนต่างชาติ กับทั้งการเปลี่ยนสัญชาติของสามีระหว่างการสมรสจะไม่เปลี่ยนสัญชาติของภรรยาโดยอัตโนมัติไปด้วย อันจะทำให้เธอเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติหรือบังคับเธอให้ถือสัญชาติของสามี โดยอนุสัญญาระบุเพิ่มเติมว่ารัฐภาคีจะให้สิทธิอันเสมอภาคกันกับบุรุษแก่สตรี เกี่ยวกับสัญชาติของบุตรของตน”¹⁶⁶ วรรค 1 ของบทบัญญัติข้อ 18 ของ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) ระบุร่วมกับหลักเกณฑ์อื่นๆ ว่า รัฐภาคีจะยอมรับสิทธิของคนพิการในการถือสัญชาติบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น¹⁶⁷ เช่นเดียวกับ บทบัญญัติข้อ 18(1)(a) ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) รัฐภาคีจะรับประกันว่าคนพิการจะมีสิทธิในการได้และเปลี่ยนแปลงสัญชาติ และจะต้องไม่ถูกถอนสัญชาติตามอำเภอใจหรือเพราะเหตุแห่งความพิการ บทบัญญัติข้อ 18(1)(b) ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD) กำหนดเพิ่มเติมว่าคนพิการจะไม่ถูกลิดรอนสิทธิตามอำเภอใจหรือเพราะเหตุแห่งความพิการที่จะได้รับครอบครองเอกสารสัญชาติของตนหรือเอกสารอื่นเกี่ยวกับบัตรประจำตัว หรือ ดำเนินขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ขั้นตอนการตรวจคนเข้าเมืองที่จำเป็นในการโยกย้ายถิ่นฐานได้อย่างเสรี¹⁶⁸ วรรค 2 ของบทบัญญัติข้อ 18 ยอมรับว่า เด็กพิการจะมีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ¹⁶⁹

ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration หรือ AHRD) ยอมรับว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติตามที่กำหนดโดยกฎหมาย และเน้นย้ำว่าไม่มีบุคคลใดจะถูกพรากหรือถูกปฏิเสธสิทธิในการเปลี่ยนสัญชาติดังกล่าวตามอำเภอใจมิได้ ทั้งนี้ ควรทราบว่าหลักการทั่วไปของปฏิญญาอาเซียนบทบัญญัติข้อ 2 ห้ามไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการ และ ข้อ 3 ยอมรับว่าบุคคลทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมาย และทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ¹⁷⁰

การไม่ได้จดทะเบียนการเกิดอาจสร้างความเสี่ยงในการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ การจดทะเบียนการเกิดเป็นการดำเนินการทางกฎหมายที่จะสร้างบันทึกทางกฎหมายที่ถาวรยืนยันการมีตัวตนของเด็ก แต่การจดทะเบียนการเกิดของเด็กไม่ได้เป็นการให้สัญชาติของรัฐที่เด็กเกิดโดยอัตโนมัติ¹⁷¹ แต่การได้มาซึ่งสัญชาติเป็นผลจากการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของแต่ละรัฐมากกว่า ซึ่งอาจเป็นด้วยเหตุแห่งการสืบเชื้อสายที่เด็กได้มาซึ่งสัญชาติตามบิดามารดาของตน (การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิตหรือ *jus sanguinis*) หรือจากการที่เด็กเกิดในดินแดนของประเทศหนึ่ง (การได้สัญชาติโดยหลักดินแดน หรือ *jus soli*) หรือโดยมาก ด้วยการผสมผสาน

¹⁶⁵ CRC, ข้อ 7, วรรค 2

¹⁶⁶ CEDAW, ข้อ 9

¹⁶⁷ CRPD, ข้อ 18

¹⁶⁸ CRPD, ข้อ 18

¹⁶⁹ อ้างแล้ว

¹⁷⁰ ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AHRD)

¹⁷¹ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม, ดูบันทึก E เรื่องการทะเบียนราษฎร, สัญชาติ และสิทธิมนุษยชน:

http://www.getinthepicture.org/sites/default/files/resources/Information_Note_E_%20Civil_Registration_Nationalit

วิธีการเหล่านี้ตามที่กำหนดไว้ในรายละเอียดบทบัญญัติของกฎหมายภายในประเทศ ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศมีการออกกฎหมายและขั้นตอนต่างๆ ในการพิสูจน์และบันทึกสัญชาติของเด็กเมื่อต้องจดทะเบียนการเกิดแก่เด็ก

การจดทะเบียนการเกิดเด็กเป็นการสร้างหลักฐานสำคัญพิสูจน์ความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและรัฐโดยการจัดทำบันทึกถาวรของอัตลักษณ์ของเด็ก รวมถึงวันเกิดและสถานที่เกิด ตลอดจนอัตลักษณ์ของบิดาและมารดาของเด็ก ข้อมูลนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดสัญชาติของเด็กตามกฎหมายที่แตกต่างกันของแต่ละรัฐที่เด็กมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการบริหารของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัย (Executive Committee of the High Commissioner on Refugees) จึงได้ปรารภว่า “การไม่ได้รับการจดทะเบียนและขาดซึ่งเอกสารที่จำเป็นทำให้บุคคลเปราะบางเสี่ยงต่อการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติและขาดการคุ้มครองดูแลที่เกี่ยวข้อง การจดทะเบียนการเกิดจึงมีความจำเป็นในการลดและป้องกันการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ”¹⁷²

การจดทะเบียนการเกิดและทะเบียนสมรสเป็นการทำบันทึกและสร้างเอกสารพิสูจน์ความเชื่อมโยงของบุคคลกับรัฐ รวมถึงพิสูจน์สัญชาติของบิดามารดาหรือคู่สมรส และหากเป็นการจดทะเบียนการเกิดก็เป็นการพิสูจน์ว่าเด็กเกิดที่รัฐใด ซึ่งจะทำให้เด็กได้มาซึ่งสัญชาติตามกฎหมายสัญชาติที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่ทุกคนที่ไม่ได้จดทะเบียนการเกิดจะเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ อย่างไรก็ตาม สำหรับเด็กที่เกิดในบางสถานการณ์ (เช่น เกิดโดยบิดามารดาที่มีสัญชาติต่างกัน เกิดในระหว่างการโยกย้ายถิ่นฐาน เกิดโดยผู้ลี้ภัย หรือบิดามารดาที่เป็นผู้ขอลี้ภัย หรือเกิดในพื้นที่ชายแดน) การไม่ได้จดทะเบียนการเกิดในสถานการณ์เหล่านี้อาจทำให้เป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ การบันทึกข้อมูลการสมรสของบิดามารดาของตนในระบบการทะเบียนราษฎรหลักอาจเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับเด็กในการได้มาซึ่งสัญชาติตามการสืบเชื้อสายจากบิดามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรัฐที่ไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อบิดามารดาลงในสูติบัตร หากบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสและมีใบรับรองการสมรสมาแสดง ในบางรัฐ หากไม่ได้จดทะเบียนสมรส เด็กจะไม่สามารถใช้สัญชาติของบิดาได้ตามกฎหมาย

ในทำนองเดียวกัน ที่อยู่อาศัยตามกฎหมายในดินแดนของรัฐมักไม่ถูกกำหนดโดยกฎระเบียบที่ควบคุมการทะเบียนราษฎร สัญชาติและความเป็นพลเมืองหมายรวมถึงสิทธิในการเข้า การเป็นผู้มีสัญชาติหรือเป็นพลเมืองมักได้สิทธิในการเข้าประเทศและมีที่พำนักในดินแดนของรัฐ¹⁷³ นอกจากนี้ รัฐจะมีกฎระเบียบกำหนดการเข้าเมืองและการมีถิ่นพำนักอาศัยของคนต่างชาติ รวมถึงบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติไว้โดยละเอียด การทะเบียนราษฎรช่วยให้ทราบความเกี่ยวข้องของคนในครอบครัว เช่น มีความสัมพันธ์แบบคู่สมรสซึ่งกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่มีจะเป็นปัจจัยกำหนดสิทธิในการเข้าเมืองหรือมีที่พำนักตามกฎหมายในดินแดนของรัฐ

ประเทศสมาชิกอาเซียนต่างมีกฎหมายว่าด้วยสัญชาติหรือกฎหมายพลเมืองที่ควบคุมการให้สิทธิมีสัญชาติของบุคคลตามเงื่อนไขของประเทศตน รูปแบบที่ปกติที่สุดที่พบทั่วไปคือ การที่บิดามารดาคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสอง

¹⁷² Conclusion on Civil Registration, ในรายงานการประชุมครั้งที่ 64 ของคณะกรรมการบริหารของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, เจนีวา, กันยายน ค.ศ. 2013

¹⁷³ UNHCR, ค.ศ. 2014. UNHCR Handbook on Protecting Stateless Persons, น. 22, ย่อหน้า 53. ข้อมูลจาก:

<http://www.refworld.org/docid/53b676aa4.html>

คนเป็นพลเมืองของรัฐนั้น ตาราง 3 ในภาคผนวก (ดูหน้า 100) แสดงกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสัญชาติที่ปรากฏในปัจจุบันของทั้งสิบประเทศอาเซียน

3.2 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสัญชาติและความเป็นพลเมืองในอาเซียน

ในอาเซียน รัฐส่วนใหญ่ใช้หลักการ *ได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (jus sanguinis)* ในการได้มาซึ่งสัญชาติ ซึ่งหมายถึง

การได้สัญชาติจากการสืบสายโลหิต ประเทศกัมพูชา ไทย และเวียดนาม ใช้ทั้งหลักการได้สัญชาติโดยการสืบสายโลหิต (*jus sanguinis*) และการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (*jus soli*) ในประเทศบรูไนดารุสซาลาม หมวดที่ 15 ของ พรบ.สัญชาติบรูไน (Brunei Nationality Act) ระบุว่าสัญชาติกำหนดจากการมีบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนมีสัญชาติพลเมือง¹⁷⁴ อย่างไรก็ดี จากรายงานพบว่ามีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันสำหรับเด็กที่เกิดในสมรสและนอกสมรสจากบิดาหรือมารดาที่คนใดคนหนึ่งมีสัญชาติพลเมืองกับที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มลายู เช่น ชาวเบอไลต์ (Belait) ชาวบีซาฮา (Bisayah) ชาวมลายูบรูไน (Brunei) ชาวดูซุน (Dusun) ชาวเกอตาอัน (Kedayan) ชาวมูรูต (Murut) หรือชาวตุตง (Tutong) การเกิดหรือที่อยู่อาศัยของบิดาก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดสัญชาติของเด็กที่เกิดนอกสมรสด้วยเช่นกัน¹⁷⁵ กฎหมายสัญชาติของกัมพูชา ค.ศ. 1996 (Law on Nationality) ค่อนข้างเปิดกว้างเนื่องจากใช้หลักเกณฑ์ทั้งแบบ *หลักการได้สัญชาติโดยการสืบสายโลหิต (jus sanguinis)* และ *การได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (jus soli)* หมวดที่ 2 ข้อบัญญัติที่ 4 ข้อ 2 ระบุว่า สัญชาติกัมพูชาและการเป็นพลเมืองกัมพูชาจะได้อาศัยโดยการเกิดในประเทศกัมพูชา ในกรณีที่ ก.) เด็กโดยแต่มารดาต่างชาติกับบิดาที่เกิดและอาศัยอยู่โดยชอบด้วยกฎหมายในราชอาณาจักรกัมพูชา หรือ ข.) เด็กที่เกิดในราชอาณาจักรกัมพูชาแต่ไม่ปรากฏบิดามารดา¹⁷⁶ หลักเกณฑ์นี้หมายรวมทั้งบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและบุตรนอกกฎหมาย ในรายงานของประเทศอินโดนีเซียไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสัญชาติและความเป็นพลเมือง¹⁷⁷

ในกรณีของประเทศสปป. ลาว มีความน่าสนใจ กล่าวคือ กฎหมายว่าด้วยสัญชาติของลาวกำหนดสัญชาติพลเมืองและคนต่างชาติที่ไม่ใช่พลเมืองของตน¹⁷⁸ ไว้ค่อนข้างชัดเจน คำว่า ‘พลเมือง’ ถูกกำหนดไว้กว้างๆ ว่า “คนสัญชาติลาว บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ คนต่างชาติ และคนที่ไม่ได้ถือสัญชาติลาวที่อาศัยอยู่ในประเทศ”¹⁷⁹ สัญชาติลาว ได้มาโดยการเกิดเมื่อบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติลาว (ไม่ว่าจะพำนักอาศัยอยู่ที่ใด) โดย

¹⁷⁴ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

¹⁷⁵ อ้างแล้ว

¹⁷⁶ รายงานประเทศกัมพูชา

¹⁷⁷ รายงานประเทศอินโดนีเซียไม่ได้นำเสนอข้อมูลสัญชาติและความเป็นพลเมืองไว้ในรายงาน ข้อมูลที่นำเสนอไว้ในตารางมาจากการศึกษาวิจัยโดยผู้เขียนร่วม, บงกช นภาอำมพร, ผู้เขียนตัดสินใจไม่กล่าวถึงอินโดนีเซียไว้ในบทบรรยายในส่วนนี้

¹⁷⁸ บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ (Non-nationality) "คือบุคคลที่อาศัยอยู่ในดินแดนของสปป. ลาว ที่ไม่ได้เป็นพลเมืองลาวและไม่สามารถรับรองสัญชาติของตนได้", รายงานประเทศลาว

¹⁷⁹ อ้างแล้ว

การเปลี่ยนสัญชาติ การกลับมาใช้สัญชาติลาว และวิธีการอื่นที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายสัญชาติของลาว¹⁸⁰ กฎหมายที่กำหนดความเป็นพลเมืองในประเทศมาเลเซียคือ รัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลาง (Federal Constitution) เนื้อหาทั้งหมดในรัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลาง เช่น ในส่วนที่ 3 ที่มีด้วยกันสามหมวด ล้วนกล่าวถึงการเป็นพลเมืองทั้งสิ้น หมวดที่ 1 กล่าวถึงการได้มาซึ่งสัญชาติพลเมือง หมวดที่ 2 กล่าวถึงการสิ้นสุดความเป็นพลเมืองสัญชาติ และหมวดที่ 3 บทบัญญัติเพิ่มเติม ในหมวดที่ 1 ส่วนที่ 3 ของรัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลางบัญญัติว่าความเป็นพลเมืองสัญชาติอาจได้มาโดยการดำเนินการทางกฎหมาย¹⁸¹ การจดทะเบียน¹⁸² การเปลี่ยนสัญชาติ¹⁸³ และการผนวกรวมดินแดนเข้ากับรัฐบาลกลาง¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ในประเทศเมียนมา ความเป็นพลเมืองสัญชาติกำหนดไว้ใน มาตรา 2(b) ของกฎหมายความเป็นพลเมือง ค.ศ. 1982 (Citizenship Law) สัญชาติกำหนดตามการที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติ ความเป็นพลเมืองสัญชาติในประเทศเมียนมา แบ่งออกเป็นสามประเภท กล่าวคือ พลเมือง (full citizenship) พลเมืองสมทบ (associate citizenship) และพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ (naturalized citizenship)¹⁸⁶ สำหรับประเทศฟิลิปปินส์ มีกฎหมายหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสัญชาติ¹⁸⁷ อย่างไรก็ตาม กฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับสัญชาติ คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ 1 ในบทบัญญัติข้อ 4 ของรัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 กำหนดรายละเอียดความเป็นพลเมืองของฟิลิปปินส์ โดยรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 และ 1973

¹⁸⁰ อ้างแล้ว

¹⁸¹ มาตรา 14 ของรัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลางมาเลเซีย

¹⁸² มาตรา 15, 15A, 16 และ 16A ของรัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลางมาเลเซีย

¹⁸³ มาตรา 19 ของรัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลางมาเลเซีย

¹⁸⁴ มาตรา 22 ของรัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลางมาเลเซีย

¹⁸⁵ ข้อมูลฉบับแก้ไขเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย

¹⁸⁶ กฎหมายพลเมือง ค.ศ. 1982, รายงานประเทศเมียนมา

¹⁸⁷ ตามรายงานประเทศฟิลิปปินส์, กฎหมายสัญชาติและความเป็นพลเมืองมีดังนี้:

- Republic Act ฉบับที่ 9225 – การกระทำที่ทำให้ความเป็นพลเมืองของพลเมืองฟิลิปปินส์ที่ได้รับสัญชาติของประเทศอื่นเป็นการถาวร, แก้ไขปรับปรุงวัตถุประสงค์ของ Commonwealth Act ฉบับที่ 63, ดังแก้ไขปรับปรุงและเพื่อวัตถุประสงค์อื่น.
- Republic Act ฉบับที่ 9139 – การกระทำที่อนุญาตให้บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติได้มาซึ่งสัญชาติฟิลิปปินส์โดยการแปลงสัญชาติด้วยวิธีทางปกครองและเพื่อวัตถุประสงค์อื่น.
- Republic Act ฉบับที่ RA 8171 – การกระทำสำหรับการส่งกลับสตรีฟิลิปปินส์ที่สูญเสียสัญชาติฟิลิปปินส์จากการสมรสกับคนต่างชาติและเป็นชาวฟิลิปปินส์โดยกำเนิด.
- Republic Act ฉบับที่ RA 7837 – การกระทำเพื่อให้สถานะผู้พำนักถาวร, สิทธิและสิทธิพิเศษอื่นๆ สำหรับทหารผ่านศึกชาวฟิลิปปินส์ในสงครามโลกครั้งที่สองที่ได้รับสัญชาติอเมริกันภายใต้ พรบ. การเข้าเมือง ค.ศ. 1990, และเพื่อวัตถุประสงค์อื่น
- คำสั่งคณะกรรมการ Executive Order เลขที่ 209, s. ค.ศ. 1987 – กฎหมายครอบครัวของฟิลิปปินส์.
- Republic Act ฉบับที่. 386 – ประมวลกฎหมายแพ่งของฟิลิปปินส์.
- Commonwealth Act ฉบับที่ 473 – การกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติฟิลิปปินส์โดยการแปลงสัญชาติ, และยกเลิกข้อปฏิบัติหมายเลข 2927 และ 3448.
- Commonwealth Act ฉบับที่ 63 – การกระทำในกรณีสูญเสียสัญชาติฟิลิปปินส์หรือได้คืนสัญชาติฟิลิปปินส์.

ปฏิบัติตามหลักการได้สัญชาติโดยการสืบสายโลหิต (*jus sanguinis*) ในการได้มาซึ่งสัญชาติอย่างเคร่งครัด ซึ่งหมายความว่าเชื้อสายของบิดามารดาเป็นตัวกำหนดสัญชาติมิใช่สถานที่เกิด อ้างถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ระบุว่า “พลเมืองสัญชาติฟิลิปปินส์คือบุคคลที่เกิดโดยบิดาหรือมารดาที่เป็นคนสัญชาติฟิลิปปินส์”¹⁸⁸ พลเมืองสัญชาติฟิลิปปินส์แบ่งออกเป็นสี่ประเภท กล่าวคือ:

- (1) บุคคลที่เป็นพลเมืองสัญชาติฟิลิปปินส์ ณ ขณะที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ
- (2) บุคคลที่บิดาหรือมารดาเป็นพลเมืองสัญชาติฟิลิปปินส์ บุคคลที่เกิดก่อนวันที่ 17 มกราคม ค.ศ. 2018 แก่มารดาสัญชาติฟิลิปปินส์ที่เลือกถือสัญชาติฟิลิปปินส์เมื่อบรรลุนิติภาวะ และ
- (3) บุคคลที่เปลี่ยนโอนสัญชาติตามกฎหมาย

ประเภทแรกคือบุคคลที่ถือสัญชาติฟิลิปปินส์อยู่แล้วตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1935 และ ค.ศ. 1973 ในขณะที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 ประเภทที่สองคือบุคคลที่เกิดโดยบิดาหรือมารดาที่เป็นพลเมืองสัญชาติฟิลิปปินส์ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ดังนั้น บุคคลที่เกิดโดยบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติต่างกันโดยที่คนใดคนหนึ่งถือสัญชาติฟิลิปปินส์ อาจถือสองสัญชาติได้ขึ้นอยู่กับกฎหมายว่าด้วยสัญชาติในฝั่งของบิดามารดาที่ไม่ได้เป็นชาวฟิลิปปินส์ ประเภทที่สามคือบุคคลที่มีคุณสมบัติที่จะเลือกถือสัญชาติฟิลิปปินส์ ซึ่งหมายรวมถึงบุคคลที่เกิดภายใต้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1935 และมีมารดาสัญชาติฟิลิปปินส์และบิดาเป็นคนต่างชาติ ประเภทสุดท้ายคือบุคคลที่เปลี่ยนโอนย้ายสัญชาติเป็นพลเมืองฟิลิปปินส์¹⁸⁹

สำหรับประเทศสิงคโปร์ รัฐธรรมนูญบัญญัติว่าการเป็นพลเมืองสัญชาติ จะได้มาโดยการเกิด การสืบเชื้อสาย การจดทะเบียนหรือการเปลี่ยนสัญชาติ บุตรที่เกิดจากพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์เท่านั้นที่จะมีสัญชาติสิงคโปร์โดยกำเนิดหรือตามเชื้อสาย¹⁹⁰ กฎหมายยังระบุเพิ่มเติมว่า “บุคคลทุกคนที่เกิดในสิงคโปร์หลังจากวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 1965 ถือเป็นพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์โดยกำเนิดหากบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งถือสัญชาติสิงคโปร์ ในกรณีของบุตรนอกสมรสที่เกิดในสิงคโปร์ มาตรา 15(1) ในตารางที่สามระบุว่า บุตรนอกสมรสที่เกิดในสิงคโปร์จะไม่ได้รับสัญชาติสิงคโปร์ เว้นแต่ว่ามารดาของเด็กถือสัญชาติสิงคโปร์”¹⁹¹ ผู้เยาว์ที่เกิดนอกสิงคโปร์อาจจดทะเบียนเป็นพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์ตามเชื้อสายได้หาก ก.) บิดาหรือผู้อุปถัมภ์ (เป็นพลเมืองสิงคโปร์โดยกำเนิด) ได้สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายกับมารดาของผู้เยาว์ หรือ ข.) มารดา (เป็นพลเมืองสิงคโปร์โดยกำเนิด) เป็นผู้อุปถัมภ์และผู้เยาว์ต้องเกิดวันที่/หรือหลังวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 2004 หรือ ค.) ผู้อุปถัมภ์ (มารดาหรือบิดา) ที่เป็นพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์โดยเชื้อสายมีการอาศัยอยู่ในสิงคโปร์รวมอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี ก่อนผู้เยาว์เกิด หรือรวมกันไม่ต่ำกว่า 2 ปี ในช่วง 5 ปีก่อนที่ผู้เยาว์เกิด¹⁹² ในประเทศไทย พรบ. สัญชาติปี พ.ศ. 2508 บัญญัติว่าบุคคลจะได้สัญชาติไทยโดยการเกิดหากบุคคลนั้นเกิดโดยบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย หรือหากบุคคลเกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลภายใต้มาตรา 7 ทวิ วรรค 1 ซึ่ง

¹⁸⁸ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

¹⁸⁹ อ้างแล้ว

¹⁹⁰ รายงานประเทศสิงคโปร์

¹⁹¹ อ้างแล้ว

¹⁹² อ้างแล้ว

หมายความว่าวิธีการได้มาซึ่งสัญชาติไทยเป็นการผสมผสานกันระหว่างหลักการได้สัญชาติโดยการสืบสายโลหิต (*jus sanguinis*) และการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (*jus soli*) เด็กสามารถได้มาซึ่งสัญชาติไทยหากบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทย ในประเทศเวียดนาม กฎหมายสัญชาติเวียดนาม ค.ศ. 2008 (Law on Vietnamese Nationality) กำหนดนิยามของสัญชาติและความเป็นพลเมืองไว้ โดยกฎหมายใช้ทั้งหลักการได้สัญชาติโดยการสืบสายโลหิต (*jus sanguinis*) และ การได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (*jus soli*)¹⁹³ โดยพิจารณาตามเหตุแห่งการเกิดในเวียดนามหรือการเปลี่ยนสัญชาติ หรือการได้คืนซึ่งสัญชาติเวียดนามตามบทบัญญัติข้อ 18¹⁹⁴ ข้อ 35 และข้อ 37 ของกฎหมายนี้ และตามสนธิสัญญาที่สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเป็นภาคี¹⁹⁵

ดูตาราง 4 กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งสัญชาติของเด็กที่เกิดจากพลเมืองผู้มีสัญชาติ ในภาคผนวก หน้า 106

3.3 การดำเนินการด้านสัญชาติและพลเมืองของประเทศสมาชิกอาเซียน

ก) มิติหญิงชาย (gender) ในกฎหมายสัญชาติ

ในประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ สตรีมีสิทธิเท่าเทียมกับบุรุษในเรื่องสัญชาติ ยกเว้นในบางประเทศ กฎหมายสัญชาติในประเทศบรูไนดารุสซาลาม สตรีได้มาซึ่งสัญชาติโดยเงื่อนไขเดียวกับบุรุษ ขึ้นอยู่กับ*การกระทำ* *กฎระเบียบและนโยบาย* โดยสตรีสามารถรักษาสัญชาติของตนได้ภายหลังสมรสกับคนต่างชาติและสามารถโอนสัญชาติให้บุตรของตนโดย *วิธีการสมัคร (means of application)*¹⁹⁶ กฎหมายสัญชาติของกัมพูชาสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ให้สตรีมีสิทธิเสมอภาคกับบุรุษและพลเมืองกัมพูชาจะไม่เสียสัญชาติของตนด้วยเหตุแห่งการสมรสกับคนต่างชาติ¹⁹⁷ กฎหมายสัญชาติในประเทศสปป. ลาว ระบุว่า การสมรสหรือการหย่าของพลเมืองสัญชาติลาวที่เกิดกับคนต่างชาติหรือคนไม่มีสัญชาติจะไม่เปลี่ยนแปลงสัญชาติลาวของตน และการได้มาซึ่งสัญชาติหรือการถูกเพิกถอนสัญชาติลาวจะไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใดๆ ในสัญชาติของคู่สมรส¹⁹⁸ โดยสันนิษฐานว่าสตรีสัญชาติลาวสามารถโอนสัญชาติให้บุตรของตนได้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายระบุว่า “หากบิดาหรือมารดามีสัญชาติอื่น บุตรสามารถใช้สัญชาติของบิดาหรือมารดาของตนโดยเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของลาว”¹⁹⁹ ในประเทศมาเลเซีย บุรุษและสตรีทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันภายใต้รัฐธรรมนูญรัฐบาลกลาง ตามบทบัญญัติข้อ 14(1)(b) และส่วนที่ 2 ในตารางที่ 2 ของรัฐธรรมนูญรัฐบาลกลางเปิดโอกาสให้บุคคลทุกคนที่มีบิดาเป็นพลเมืองมาเลเซียแต่เกิดนอกประเทศมาเลเซียสามารถขอสัญชาติได้โดยการดำเนินการทางกฎหมาย สตรีสัญชาติมาเลเซียสามารถขอ

¹⁹³ รายงานประเทศเวียดนาม

¹⁹⁴ อ้างแล้ว, มาตรา 18(1) กำหนดว่า “ทารกแรกเกิดที่ถูกทอดทิ้งและเด็กที่ถูกพบในดินแดนของเวียดนามที่ไม่ปรากฏบิดามารดา ให้ได้รับสัญชาติเวียดนาม”

¹⁹⁵ อ้างแล้ว

¹⁹⁶ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

¹⁹⁷ รายงานประเทศกัมพูชา

¹⁹⁸ มาตรา 4 ของกฎหมายสัญชาติลาว, รายงานประเทศลาว

¹⁹⁹ อ้างแล้ว

สัญชาติมาเลเซียให้แก่บุตรของตนได้โดยการจดทะเบียนเป็นพลเมืองภายใต้บทบัญญัติข้อ 15(2) ของรัฐธรรมนูญรัฐบาลกลาง และเพื่อสนับสนุนในเรื่องนี้ รัฐบาลได้ปรับปรุงการบังคับใช้บทบัญญัติข้อ 15(2) โดยการออกกระบวนทางปกครองชั่วคราว เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 2010 โดยมีผลบังคับใช้กับเด็กที่เกิดในต่างแดนภายหลังวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2010 โดยสตรีมาเลเซียที่สมรสกับคนต่างชาติ การสมัครอาจทำโดยสตรีสัญชาติมาเลเซีย ณ สถานกงสุลมาเลเซียภายในปีที่เด็กเกิด กระบวนการทางปกครองดังกล่าวต่อย้ำสิทธิที่เท่าเทียมกันของสตรีในการกำหนดสถานะพลเมืองให้แก่บุตร²⁰⁰ คู่สมรสหรือภรรยาของชายสัญชาติมาเลเซียอาจขอจดทะเบียนเป็นพลเมืองมาเลเซียได้หากปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการอยู่อาศัยในประเทศมาเลเซียครบ 2 ปี แต่ทั้งนี้ คู่สมรสหรือสามีของหญิงสัญชาติมาเลเซียต้องสมัครของถือสัญชาติมาเลเซียโดยการแปลงสัญชาติ²⁰¹ โดยกำหนดให้ต้องอาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียไม่ต่ำกว่า 10 ปี ภายในระยะเวลา 12 ปีก่อนวันสมัคร²⁰²

ในประเทศเมียนมา สตรีขอสัญชาติได้ตามเงื่อนไขเดียวกับบุรุษตามกฎหมายพลเมืองเมียนมา (Myanmar Citizenship Law) สัญชาติของตนจะไม่มีเปลี่ยนแปลงหลังการสมรสกับคนต่างชาติ²⁰³ แต่ทั้งนี้ การส่งต่อสัญชาติให้แก่บุตรนั้นจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกฎหมาย²⁰⁴ ในประเทศฟิลิปปินส์ รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1973 และ 1987 บัญญัติให้บุรุษและสตรีขอสัญชาติฟิลิปปินส์ได้ตามเงื่อนไขเดียวกันโดยไม่มี ความแตกต่าง ภายใต้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 สตรีจะไม่เสียสัญชาติของตนภายหลังการสมรสกับคนต่างชาติ²⁰⁵ เนื่องจากความเป็นพลเมืองยึดตามหลักการสืบสายโลหิต (*jus sanguinis*) เด็กที่เกิดโดยมารดาสัญชาติฟิลิปปินส์จะได้สืบทอดสัญชาติฟิลิปปินส์ของมารดา หากตามกฎหมายของคู่สมรสต่างชาติให้บุตรสามารถใช้สัญชาติของบิดามารดาที่เป็นคนต่างชาติได้ด้วย เด็กจะถือสองสัญชาติตามกฎหมายฟิลิปปินส์²⁰⁶ ดั่งยืนยันไว้ในกฎบัตรแมกนา คาร์ต้าสำหรับสตรี ข้อ 19 (Magna Carta of Women) (RA 9710, ค.ศ. 2009) ว่าด้วยสิทธิอันเสมอภาคในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสมรสและ

²⁰⁰ ข้อมูลฉบับแก้ไขเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย

²⁰¹ อ้างแล้ว

²⁰² มาตรา 15 และ 19 ของรัฐธรรมนูญรัฐบาลกลาง, รายงานประเทศมาเลเซีย

²⁰³ รายงานประเทศเมียนมา

²⁰⁴ อ้างแล้ว

²⁰⁵ รายงานประเทศฟิลิปปินส์. ข้อมูลเพิ่มเติมที่นำเสนอโดยฟิลิปปินส์ ระบุว่า “รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 ยอมรับบทบัญญัติทั่วไปของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1973, ยกเว้นหมวดย่อย (3) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดจากเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจนในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1935.

ปัจจุบัน ตอนที่ 1, มาตรา 4 ,ของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 กำหนดให้:

“บุคคลต่อไปนี้เป็นพลเมืองฟิลิปปินส์:

- (1) บุคคลที่เป็นพลเมืองฟิลิปปินส์ในขณะที่มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญนี้.
- (2) บุคคลที่บิดาหรือมารดาเป็นพลเมืองสัญชาติฟิลิปปินส์.
- (3) บุคคลที่เกิดก่อน 17 มกราคม ค.ศ. 1973 จากมารดาชาวฟิลิปปินส์, ที่เลือกสัญชาติฟิลิปปินส์ก่อนบรรลุนิติภาวะ และ
- (4) บุคคลที่ได้รับการแปลงสัญชาติตามกฎหมาย”

²⁰⁶ อ้างแล้ว

ความสัมพันธ์ในครอบครัว²⁰⁷ ในประเทศไทย สตรีได้มาซึ่งสัญชาติตามเงื่อนไขเดียวกับบุรุษ สตรีสามารถรักษา สัญชาติของตนได้ยกเว้นในกรณีที่สละสัญชาติ มารดาสามารถโอนสัญชาติต่อไปให้บุตรของตนได้²⁰⁸ ในประเทศ เวียดนาม กฎหมายสัญชาติเวียดนาม ค.ศ. 2008 (Law on Vietnamese Nationality) รับประกันความเสมอภาค ระหว่างบุรุษและสตรี ไร้ซึ่งการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในเรื่องสัญชาติ การสมรส การหย่าหรือการยกเลิกการ สมรสที่มี ขอบด้วยกฎหมายระหว่างพลเมืองสัญชาติเวียดนามกับคนต่างชาติไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสัญชาติของฝ่าย พลเมืองเวียดนามที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบุตรผู้เยาว์ของตน (หากมี) โดยกฎหมายยังระบุว่า หากสามีหรือภรรยาได้ สัญชาติ ได้รับคืนสัญชาติ หรือเสียสัญชาติเวียดนามของตน จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดเกิดขึ้นกับสัญชาติของคู่ สมรสของเขาหรือ²⁰⁹

ข) บุตรที่เกิดนอกสมรส (Children born out of wedlock)

ในประเทศบรูไนดารุสซาลาม มีบทบัญญัติในพรบ.สัญชาติบรูไน (Brunei Nationality Act) ให้แม่เลี้ยง เดียวที่มีสัญชาติบรูไนสามารถขอสัญชาติให้แก่บุตรนอกสมรสของตนได้²¹⁰ กฎหมายกัมพูชาไม่ค้ำประกันว่าเด็กจะเป็น บุตรนอกสมรสหรือไม่ตราบิดาที่เด็กมีบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติเวียดนาม²¹¹ แต่ประเด็นนี้ไม่มีการกล่าวถึงใน รายงานของประเทศสปป. ลาว ในประเทศมาเลเซีย มีบทบัญญัติที่แตกต่างกันสำหรับชาวมุสลิมและบุคคลที่ไม่ได้ เป็นมุสลิม รวมถึงบุตรที่เกิดโดยชอบด้วยกฎหมายและนอกกฎหมาย²¹² สำหรับเด็กมุสลิม ชื่อของบิดาผู้ให้กำเนิด ไม่อาจนำมาจดทะเบียนเป็นบิดาของเด็กได้²¹³ สำหรับเด็กที่ไม่ได้เป็นมุสลิม ชื่อของบิดาจะไม่ถูกระบุไว้ในทะเบียน การเกิดหากมารดาของเด็กไม่ได้ยื่นเอกสารคำร้องร่วมกับบุคคลที่อ้างว่าเป็นบิดาของเด็ก²¹⁴ ²¹⁵ กฎหมายพลเมือง

²⁰⁷ กล่าวไว้ว่า “รัฐจะใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสมรสและความสัมพันธ์ในครอบครัว และเพื่อให้แน่ใจ ว่า: (g) สตรีจะมีสิทธิเท่าเทียมกับบุรุษในการเปลี่ยนแปลงหรือรักษาสัญชาติของตน. รัฐจะตรวจสอบให้แน่ใจเป็นกรณีพิเศษว่าการสมรสกับบุคคลที่ไม่ใช่ คนสัญชาติหรือการแปลงสัญชาติโดยสามีในระหว่างการสมรสจะไม่เป็นการเปลี่ยนสัญชาติของภรรยาโดยอัตโนมัติ อันจะทำให้สตรีกลายเป็นบุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติหรือเป็นการบังคับให้สตรีใช้สัญชาติของสามี. กฎเกณฑ์ต่างๆ ของประเทศอื่นที่เกี่ยวข้องกับการถือสองสัญชาติที่ทั้งสตรีและบุรุษจะได้ประโยชน์ จะได้รับการพิจารณาเช่นเดียวกัน, อ้างแล้ว.

²⁰⁸ การได้มาซึ่งสัญชาติไทยของเด็กโดยหลักการได้สัญชาติโดยการสืบสายโลหิต (jus sanguinis) บัญญัติไว้ภายใต้มาตรา 7 (1) ของพรบ. สัญชาติ พ.ศ. 2508, ซึ่งกำหนดบทบัญญัติเดียวกันสำหรับกรณีของบิดาและมารดา โดยไม่มีข้อยกเว้น, รายงานประเทศไทย.

²⁰⁹ รายงานประเทศเวียดนาม

²¹⁰ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

²¹¹ รายงานประเทศกัมพูชา

²¹² มาเลเซียไม่กำหนดความต่างระหว่างเด็กที่มีสถานะชอบด้วยกฎหมายหรือมิชอบด้วยกฎหมายในการมีสิทธิเข้าถึงการศึกษาและบริการด้านสุขภาพ และอื่นๆ

²¹³ เนื่องจากในศาสนาอิสลามเด็กต้องเกิดจากการสมรสเพื่อที่จะมีสถานะทางกฎหมายและเกี่ยวข้องกับประเด็น “nasab” (เชื้อสาย)

²¹⁴ ส่วนที่ 3, รัฐธรรมนูญรัฐบาลกลาง, มีผลกับเด็กที่เกิดจากการสมรส และตอนที่ 17, ส่วนที่ III, ข้อกำหนดฉบับที่ 2, ของรัฐธรรมนูญรัฐบาลกลาง, มีผล บังคับกับเด็กที่เกิดนอกสมรส. ในกรณีของเด็กนอกสมรสมีสถานะมิชอบด้วยกฎหมาย, จะไม่มีการบังคับให้บุคคลใดต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดของเด็ก ในฐานะบิดา และนายทะเบียนจะไม่บันทึกข้อมูลของบุคคลใดๆ ในฐานะบิดาของเด็ก เว้นแต่จะได้รับการร้องขอร่วมกันจากมารดาและบุคคลนั้นที่ยอมรับ ว่าตนเป็นบิดาของเด็ก และบุคคลนั้นต้องลงนามในทะเบียนร่วมกับมารดา

²¹⁵ ข้อมูลฉบับแก้ไขเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย

ในฟิลิปปินส์ยึดหลักการให้สัญชาติโดยการสืบสายโลหิต (*jus sanguinis*) ซึ่งให้สัญชาติโดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสายเลือด²¹⁶ เด็กนอกสมรสจะได้รับสัญชาติฟิลิปปินส์ตามสัญชาติของบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติฟิลิปปินส์ เด็กที่เกิดนอกสมรสโดยมารดาสัญชาติฟิลิปปินส์จะได้รับสัญชาติฟิลิปปินส์ทันทีที่เกิดโดยอัตโนมัติ²¹⁷ ตามกฎหมายสัญชาติในประเทศไทย เนื่องจากการได้มาซึ่งสัญชาติเป็นไปตามหลักการให้สัญชาติโดยการสืบสายโลหิต (*jus sanguinis*) จึงไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กที่เกิดนอกสมรสกับเด็กที่เกิดจากการสมรสตามกฎหมาย เว้นแต่ในกรณีที่เด็กเกิดนอกสมรสโดยบิดาสัญชาติไทยกับมารดาต่างชาตินอกราชอาณาจักรไทย “ในกรณีนี้ ต้องพิสูจน์ความเป็นบิดาตามบทบัญญัติข้อ 7 วรรค 2 หรือพิสูจน์การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1548 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”²¹⁸ รายงานของเวียดนามไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ แต่ยืนยันว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กที่เกิดนอกสมรสกับเด็กที่เกิดจากการสมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย²¹⁹

ค) เด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี (Foundlings)

ในประเทศบรูไนดารุสซาลาม ผู้เยาว์อาจยื่นขอมีสัญชาติได้หลังจากที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองยื่นคำขอตามมาตรา 6(1) ของ พรบ. สัญชาติบรูไน (Brunei Nationality Act)²²⁰ ในประเทศกัมพูชา เด็กถูกทอดทิ้งถือเป็นพลเมืองสัญชาติกัมพูชาโดยอัตโนมัติ²²¹ กฎหมายสัญชาติของสปป. ลาว กำหนดให้เด็กที่ถูกพบในดินแดนของรัฐและไม่ปรากฏบิดามารดาให้ถือเป็นพลเมืองสัญชาติลาว อย่างไรก็ตาม “ในกรณีที่พบหลักฐานว่าบิดามารดาของเด็กเป็นคนต่างชาติ ในขณะที่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จะถือว่าเด็กเป็นคนต่างชาติโดยกำเนิด”²²² ในประเทศมาเลเซียตามมาตรา 19 ปี ตอนที่ 3 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2 ของรัฐธรรมนูญรัฐบาลกลาง ระบุว่า ในกรณีที่พบทารกแรกเกิดในสถานที่ใดๆ และสันนิษฐานว่าเด็กเกิดในประเทศมาเลเซียโดยมารดาที่เป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวร และไม่มีหลักฐานใดๆ ให้ถือว่าเด็กเป็นพลเมืองสัญชาติมาเลเซีย²²³ ในประเทศฟิลิปปินส์ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญไม่ได้กล่าวถึงประเด็นของเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี ในประเทศฟิลิปปินส์ไม่มีกฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการีและสถานะพลเมืองของเด็กเหล่านี้ที่ได้รับการเห็นชอบผ่านรัฐสภาแม้ว่าเป็นที่ตระหนักดี

²¹⁶ ข้อมูลฉบับแก้ไขตามข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากฟิลิปปินส์

²¹⁷ รายงานประเทศฟิลิปปินส์. ข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากฟิลิปปินส์ระบุว่า “เป็นกฎที่กำหนดไว้ตามเขตอำนาจศาลว่า มีเพียงบุตรที่เกิดโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นที่จะใช้สัญชาติตามบิดา และบุตรที่เกิดนอกกฎหมายจะอยู่ภายใต้อำนาจปกครองของมารดา และใช้สัญชาติตาม [The Republic of Philippines vs. Nora Fe Sagun, G.R. No. 187567 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2012].”

ทั้งนี้กฎยังกำหนดว่า บุตรนอกสมรสชาวฟิลิปปินส์ไม่จำเป็นต้องกระทำการใดๆ เพื่อให้ได้สิทธิและสิทธิพิเศษใดๆ ที่มาพร้อมกับความเป็นพลเมืองฟิลิปปินส์ เขาจะได้อัตโนมัติกลายเป็นพลเมืองฟิลิปปินส์โดยอัตโนมัติ”

²¹⁸ รายงานประเทศไทย

²¹⁹ ข้อมูลฉบับแก้ไขโดยผู้ประสานงานประเทศเวียดนาม

²²⁰ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

²²¹ เด็กที่เกิดโดยไม่รู้ว่าเป็นบิดามารดาเป็นใคร, เพิ่งเกิดหรือถูกพบในประเทศกัมพูชาให้นับเป็นเด็กที่เกิดในกัมพูชา (กฎหมายสัญชาติ หมวดที่ 2 มาตรา 4 ข้อ 2), รายงานประเทศกัมพูชา

²²² รายงานประเทศสปป. ลาว

²²³ ดูตาราง 5 กรอบกฎหมายประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสัญชาติของเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีและเด็กที่ถูกรับเลี้ยง, หน้า 124

ว่ามีเป็นประเด็นเกี่ยวกับเด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีอยู่จริงในประเทศ²²⁴ แต่ทั้งนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “เด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีทุกคนที่ถูพบในประเทศฟิลิปปินส์อย่างน้อยก็เกิดโดยบิดาหรือมารดาสัญชาติฟิลิปปินส์ ดังนั้นจึงถือเป็นพลเมืองโดยกำเนิดเว้นแต่จะมีหลักฐานยืนยันเป็นอย่างอื่น”²²⁵ ในทำนองเดียวกันในประเทศ **สิงคโปร์** ภายใต้ตารางที่สามของรัฐธรรมนูญ ทารกแรกเกิดทุกคนที่ถูพบในประเทศสิงคโปร์ที่ไม่ปรากฏบิดามารดาแน่ชัดให้ถือเป็นพลเมืองสิงคโปร์โดยกำเนิดจนกว่าจะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น และวันที่พบเด็กจะถือเป็นวันเกิดของเด็ก²²⁶ ใน **ประเทศไทย** เด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีที่พิสูจน์ได้ว่าเกิดในประเทศและไม่มีบิดาและมารดาให้ เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 7 ทวิ ของพรบ.สัญชาติ ค.ศ. 1965²²⁷ ภายใต้กฎหมาย **เวียดนาม** ทารกแรกเกิดที่ถูกทอดทิ้งและเด็กถูกทอดทิ้งที่พบในดินแดนของเวียดนามที่ไม่ปรากฏบิดามารดาจะได้ถือสัญชาติเวียดนาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สำหรับเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี หากพบผู้ปกครองหรือบิดามารดาของตนและเป็นคนต่างชาติ เด็กจะไม่ได้ใช้สัญชาติเวียดนามอีกต่อไป²²⁸

ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งสิบประเทศเห็นพ้องต้องกันในเรื่องเด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีในเวทีสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการส่งเสริมให้เกิดความครอบคลุมและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างประชาคมอาเซียนโดยการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กทุกคนในอาเซียน ที่จัดขึ้น ณ เมืองดาลัด ประเทศเวียดนาม ระหว่างวันที่ 8 – 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 2018 โดยที่ประชุมเห็นพ้องว่า “เพื่อประโยชน์ของประเทศสมาชิกและประโยชน์สูงสุดของเด็ก เด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีทุกคนควรได้รับการจดทะเบียนและได้รับสัญชาติ” และคณะกรรมการอาเซียนเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก (ACWC) มีมติ

²²⁴ ข้อมูลเพิ่มเติมให้ไว้โดยฟิลิปปินส์

²²⁵ รายงานประเทศฟิลิปปินส์. รายละเอียดเพิ่มเติมให้ไว้โดยฟิลิปปินส์ใน “landmark decisions of the Supreme Court in David v. Senate Electoral Tribunal (SET) (G R. No. 221538, กันยายน 20, ค.ศ. 2016), และ Poe- Llamanzares v. COMELEC (G R. Nos. 221697 & 221698-700, มีนาคม 8, ค.ศ. 2016), ศาลสูงพิพากษา, เป็นการเฉพาะในกรณี David v. SET, ระบุว่า “เด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีทุกคนที่พบในประเทศฟิลิปปินส์เกิดจากอย่างน้อยบิดาชาวฟิลิปปินส์หรือมารดาชาวฟิลิปปินส์ถือเป็นชาวฟิลิปปินส์โดยกำเนิด เว้นแต่จะมีข้อพิสูจน์เป็นอย่างอื่น” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณี Poe- Llamanzares, ศาลแถลงว่า: ตามกฎหมาย เด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีถือเป็นพลเมืองโดยกำเนิด;กฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมสนับสนุนหลักการที่ว่าเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีเป็นชาวฟิลิปปินส์, ดังนั้นผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมต้องเป็นชาวฟิลิปปินส์ตั้งแต่แรก; ตามกฎหมายการรับบุตรบุญธรรมของฟิลิปปินส์ เช่น พรบ. (R.A.) ฉบับที่ 8043 (กฎหมายการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ Inter-Country Adoption Law) และ R.A. ฉบับที่ 8552 (กฎหมายภายในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม), และคำพิพากษาศาลฎีกา (SC) ว่าด้วยการรับบุตรบุญธรรมภายใต้ระเบียบการปกครอง Administrative Matter (A.M.) ที่ 02-602-SC ซึ่งทุกฉบับกล่าวอย่างชัดเจนถึง “เด็กชาวฟิลิปปินส์”, และรวมถึงเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีที่อาจถูกรับเป็นบุตรบุญธรรม; ที่กรมการต่างประเทศ (DFA)ออกหนังสือเดินทางให้แก่เด็กที่ไม่ปรากฏบุพการี, หนังสือเดินทางที่ออกให้เฉพาะพลเมืองสัญชาติเท่านั้น; และเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีถือเป็นพลเมืองสัญชาติภายใต้กฎหมายระหว่าง, อ้างถึงมาตรา 15, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน; มาตรา 7, อนุสัญญาสิทธิเด็ก; มาตรา 24, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง; มาตรา 14 อนุสัญญากรุงเฮก; และมาตรา 2, อนุสัญญาว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961”.

²²⁶ รายงานประเทศสิงคโปร์

²²⁷ รายงานประเทศไทย

²²⁸ รายงานประเทศเวียดนาม

เห็นชอบสนับสนุนนโยบายนี้ในระดับภูมิภาคต่อไป

ดูตาราง 5 กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสัญชาติของเด็กที่ถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีและการรับอุปถัมภ์เด็กในภาคผนวก หน้า 124

ง) เด็กไร้รัฐไร้สัญชาติและเด็กที่ไม่สามารถขอสัญชาติอื่นได้

มีประเทศสมาชิกอาเซียนจำนวนน้อยมากที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้สัญชาติแก่เด็กหรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ในประเทศบรูไนดารุสซาลาม เด็กไร้รัฐไร้สัญชาติและเด็กที่ไม่สามารถขอสัญชาติอื่นได้สามารถยื่นเอกสารคำร้องขอมีสัญชาติได้ตามหมวดที่ 15 ของ พรบ. สัญชาติบรูไน มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 และมาตรา 8²²⁹ แม้ว่ารายงานของประเทศกัมพูชาจะระบุว่าไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติและไม่ได้ให้ข้อมูลดังกล่าวไว้ในรายงาน แต่กฎหมายสัญชาติมีผลครอบคลุมถึงเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติโดยที่ไม่ต้องใช้วิธีการแปลงสัญชาติ²³⁰ กฎหมายสัญชาติของสปป. ลาว เปิดกว้างเช่นเดียวกับกฎหมายของกัมพูชา แม้ไม่มีบทบัญญัติโดยตรงสำหรับเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติและเด็กที่ไม่สามารถขอสัญชาติอื่นได้ กฎหมายก็กำหนดให้เด็กที่เกิดโดยบิดามารดาที่ไม่ได้ถือสัญชาติลาวแต่อาศัยถาวรอยู่ในประเทศลาวและผสมเข้ากับวัฒนธรรมและสังคมลาวจะได้มาซึ่งสัญชาติลาวหากผู้ปกครองของเด็กยื่นคำขอ²³¹ ในประเทศมาเลเซีย บทบัญญัติข้อ 14(1)(b) ส่วนที่ 2(1)(e) ของข้อกำหนดฉบับที่ 2 ของรัฐธรรมนูญรัฐบาลกลางถูกอ้างถึงและใช้เป็นกฎหมายต้นแบบในการป้องกันการไร้รัฐไร้สัญชาติ อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองตามบทบัญญัตินี้ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงเด็กจำนวนมากที่เป็นเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติหรือเสี่ยงต่อการเป็นเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศ ในขณะที่บทบัญญัตินี้กำหนดให้เด็กที่เกิดในประเทศมาเลเซีย (ตามการดำเนินการของกฎหมาย) เป็นพลเมืองสัญชาติมาเลเซียหากเด็ก “ไม่ได้เกิดโดยพลเมืองของประเทศอื่น” แต่ก็ยังมีกลุ่มเด็กชายขอบ เช่น เด็กถูกทอดทิ้งในบ้านพักของกรมสวัสดิการสังคม (Jabatan Kebajikan Masyarakat หรือ JKM)²³² ที่ไม่มีเอกสารแสดงตนถูกออกใบเกิดโดยให้สถานะเป็น “bukan warganegara” (ไม่ใช่พลเมืองสัญชาติมาเลย์) แม้เด็กเหล่านี้จะไม่ใช่เด็กที่เกิดโดยพลเมืองของประเทศอื่นก็ตาม²³³

ในปี ค.ศ. 1955 ประเทศฟิลิปปินส์เป็นหนึ่งในประเทศแรกๆ ที่ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 (Convention Relating to the Status of Stateless Persons) และเป็นประเทศแรกในเอเชียที่เป็นรัฐภาคีต่ออนุสัญญาในเดือนกันยายน ค.ศ. 2011²³⁴ กระบวนการพิจารณาสถานะไร้รัฐไร้สัญชาติ (Statelessness Determination Procedure) ดำเนินการโดยกรมยุติธรรม (Department of Justice) โดยกองคุ้มครองผู้ลี้ภัยและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ (Refugees and Stateless Persons Protection Unit หรือ

²²⁹ การยื่นใบสมัครในประเภทนี้สามารถทำได้ตามหมวดที่ 15, ของพรบ. สัญชาติบรูไน ตอนที่ 4, ตอนที่ 5, ตอนที่ 6 และตอนที่ 8. รายงานประเทศบรูไน ดารุสซาลาม

²³⁰ ผู้เขียนตีความจากข้อมูลที่ได้จากรายงานประเทศกัมพูชา

²³¹ รายงานประเทศลาว

²³² หรือกรมสวัสดิการสังคม, มาเลเซีย

²³³ รายงานประเทศมาเลเซีย

²³⁴ ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ประสานงานประเทศฟิลิปปินส์

RSPPU) ตามหนังสือเวียนของกรมยุติธรรม (DOJ Department Circular (D.C.) ที่ 58 ค.ศ. 2012²³⁵ ซึ่งต่อมา บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ที่ถูกกำหนดสถานะโดยกองงาน RSPPU อาจยื่นขอแปลงสัญชาติด้วยอำนาจตุลาการหรือ ทางอำนาจทางปกครองภายใต้กฎหมายฟิลิปปินส์ได้²³⁶ หากอ้างตามนิยามบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติตามอนุสัญญา ค.ศ. 1954 “บุคคลที่ไม่ถือว่าเป็นพลเมืองสัญชาติของรัฐใดๆ ภายใต้การดำเนินการของกฎหมาย” ก็กล่าวได้จริง ว่าฟิลิปปินส์ไม่มีบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติหรือประชากรไร้รัฐไร้สัญชาติ แต่อย่างไรก็ดี ในช่วงปี ค.ศ. 2010 – 2011 รัฐบาลฟิลิปปินส์โดยความร่วมมือจาก UNHCR จัดอภิปรายโต๊ะกลมระหว่างหน่วยงาน โดยสามารถระบุประชากร ‘เสี่ยงต่อการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ’ ดังนี้

- ก. เด็กที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนหรือเด็กที่ไม่ได้จดทะเบียนการเกิด
- ข. เด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการี
- ค. เด็กที่สืบเชื้อสายจากกลุ่มที่มาจากกรโยกย้ายถิ่นฐาน (ที่เกิดในซาอุดีอาระเบีย ซาบาห์ หรือ ญี่ปุ่น)
- ง. บุคคลที่สืบเชื้อสายจากชาวอินโดนีเซีย (Persons of Indonesian Descent หรือ PIDs) ทางตอนใต้ของ ฟิลิปปินส์ เช่น ชาวเมารี (Marori) หรือชาวซังกิริ (Sangir) และ
- จ. ชาวบัตจา (Badjaos) หรือยิปซีทะเล ซามา ดิลาอูท (Sama Dilaut) หรือชาวเลเร่ร่อน (boat people)²³⁷

เช่นเดียวกับกลุ่มที่สืบเชื้อสายจากชาวอินโดนีเซีย อาจมีประชากรในประเทศกลุ่มอื่นที่เสี่ยงต่อการเป็นคน ไร้รัฐไร้สัญชาติ เช่น กลุ่มที่สืบเชื้อสายจากชาวญี่ปุ่น (Persons of Japanese Descent หรือ PJDs) ที่ประกอบไปด้วยเด็กที่เกิดโดยมารดาสัญชาติฟิลิปปินส์และบิดาสัญชาติญี่ปุ่นระหว่างช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และอยู่ภายใต้ รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1935²³⁸ ในกรณีนี้ การแปลงสัญชาติเป็นทางออกในการขอมีสัญชาติของบุคคลที่ไม่มีสัญชาติ²³⁹ รายงานของประเทศสิงคโปร์ระบุว่าบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติสามารถยื่นขอเป็นผู้มีถิ่นพำนักถาวรและขอเป็นพลเมือง สิงคโปร์ได้ เอกสารคำร้องจะได้รับการประเมินและพิจารณาเป็นกรณีไปและขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์คุณสมบัติ ใน ความเป็นจริง ‘เด็กที่ไม่ใช่คนสัญชาติ’ ที่เกิดโดยคนต่างชาติในสิงคโปร์ จะได้รับบัตรผ่านพิเศษให้อยู่ในสิงคโปร์ได้ 42 วัน นับจากวันที่เกิด และเพื่อให้ได้อยู่ต่อในประเทศสิงคโปร์หลังจากนั้น ต้องมีการขอยื่นเรื่องขยายเวลาบัตรผ่าน หรือ ขอบัตรผ่านเข้าเมืองหรือทำเรื่องขออนุญาตให้แก่เด็ก²⁴⁰ เด็กไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย สามารถขอสัญชาติ ไทยได้ตามมาตรา 7 (2) ของพรบ. สัญชาติ ในกรณีที่เด็กไร้รัฐไร้สัญชาติที่ไม่สามารถขอสัญชาติไทยได้ตามมาตรา 7 ทวิ (1) และ (2) หรือ (3) สามารถขอสัญชาติไทยได้หากมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดย

²³⁵ หนังสือเวียนกรม (Department Circular) ฉบับที่ 58 ว่าด้วย การจัดให้มีกระบวนการพิจารณาสถานะผู้ลี้ภัยและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ, Refworld, <https://www.refworld.org/pdfid/5086932e2.pdf>.

²³⁶ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

²³⁷ อ้างแล้ว

²³⁸ อ้างแล้ว

²³⁹ อ้างแล้ว

²⁴⁰ รายงานประเทศสิงคโปร์. อย่างไรก็ตาม ผู้แทน ACWC จากสิงคโปร์ เปิดเผยในสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคเรื่อง “การส่งเสริมให้มีความครอบคลุม และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างประชาคมอาเซียนโดยการรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กทุกคนในอาเซียน” ซึ่งมีบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติใน สิงคโปร์จำนวน 1,141 ราย

กระทรวงมหาดไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรค 2²⁴¹ กฎหมายสัญชาติเวียดนามค่อนข้างเปิดโอกาสให้บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติเนื่องจากมีหลักเกณฑ์ให้เด็กที่เกิดในดินแดนของเวียดนามมีสัญชาติเวียดนามได้และบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ถาวรในเวียดนามขอมีสัญชาติเวียดนามได้เช่นกัน โดยกฎหมายระบุว่า เด็กที่เกิดในดินแดนของเวียดนามที่ในขณะที่เกิดมีบิดามารดาเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติแต่มีถิ่นอาศัยอยู่ถาวรในเวียดนามให้ได้รับสัญชาติเวียดนาม และเด็กที่เกิดในเวียดนามที่มารดาเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ณ เวลาที่เด็กเกิด แต่มีที่พักอาศัยถาวรในเวียดนาม แต่ไม่ปรากฏผู้เป็นบิดาให้ได้สัญชาติเวียดนาม²⁴²

คู่มือร่างที่ 6 กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสัญชาติของเด็กหรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ในภาคผนวก หน้า 126

จ) การแปลงสัญชาติ (Naturalization)

กฎหมายของทุกประเทศสมาชิกอาเซียนมีบทบัญญัติเรื่องการแปลงสัญชาติ กฎหมายสัญชาติของประเทศ **บรูไนดารุสซาลาม** อนุญาตให้เปลี่ยนสัญชาติได้โดยการยื่นเอกสารคำร้อง โดยขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด รวมถึง ระยะเวลาที่พำนักอาศัยในบรูไนดารุสซาลาม การทดสอบภาษามลายู เป็นผู้ประพฤติดี และไม่มีประวัติอาชญากรรม²⁴³ ส่วนรายงานของประเทศ **กัมพูชา** มีข้อมูลจำกัดมากในเรื่องการเปลี่ยนสัญชาติ อย่างไรก็ตาม อาจสรุปได้ว่าบุคคลที่ไม่ได้ถือสัญชาติกัมพูชาโดยกำเนิดสามารถขอสัญชาติได้โดยการสมรสหรือเปลี่ยนสัญชาติ²⁴⁴ ใน **สปป. ลาว** การเปลี่ยนสัญชาติของคนต่างชาติหรือบุคคลที่ไม่ได้ถือสัญชาติลาวสามารถทำได้ตามเงื่อนไขมากมาย อาทิ เป็นผู้ที่มีอายุ 18 ปี หรือมากกว่า เป็นผู้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายของ สปป. ลาว เช่น พุดอ่าน เขียนภาษาลาวได้ดี พิสูจน์ได้ว่ามีความรู้เรื่องสังคมและวัฒนธรรมและเคารพธรรมเนียมของลาว เป็นผู้มีความสุขดีและไม่มีโรคติดต่อร้ายแรงหรือติดสารเสพติด ไม่เคยถูกศาลตัดสินจำคุก มีส่วนในการปกป้องและพัฒนาประเทศ ไม่สร้างความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของชาติ ยินยอมสละสัญชาติเดิม (เว้นแต่ไม่มีสัญชาติมาก่อน) และมีถิ่นพำนักอาศัยถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาแล้วไม่ต่ำกว่าสิบปีก่อนยื่นขอสัญชาติ²⁴⁵ ระยะเวลาการพำนักในประเทศอาจลดลงสำหรับบุคคลที่มีคุณวุฒิทางวิชาชีพระดับผู้เชี่ยวชาญ หรือมีอาชีพและคุณสมบัติเฉพาะด้านหรือที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง²⁴⁶ ทั้งนี้ ควรทราบว่า สปป. ลาวไม่อนุญาตให้บุคคลถือสองสัญชาติ

กฎหมายในประเทศ **มาเลเซีย** บัญญัติเรื่องการแปลงสัญชาติไว้ด้วยเช่นกัน โดยมีหลักเกณฑ์ในการยื่นขอสัญชาติมาเลเซีย เช่น เป็นผู้ที่มีอายุเกิน 21 ปี อาศัยอยู่ในมาเลเซียตามระยะเวลาที่กำหนดและมีแผนที่จะพำนักใน

²⁴¹ รายงานประเทศไทย

²⁴² รายงานประเทศเวียดนาม

²⁴³ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

²⁴⁴ รายงานประเทศกัมพูชา

²⁴⁵ รายงานประเทศลาว

²⁴⁶ อ้างแล้ว

มาเลเซียเป็นการถาวรหากเอกสารคำร้องได้รับการอนุมัติ²⁴⁷ เป็นผู้ประพฤดีดี และมีความรู้ภาษามลายูเพียงพอ²⁴⁸ กฎหมายสัญชาติของเมียนมาให้มีการเปลี่ยนสัญชาติได้สำหรับบุคคลแต่ละกลุ่ม²⁴⁹ ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนสัญชาติในเมียนมาขึ้นอยู่กับวันที่จดทะเบียนในเมียนมาและประเภทของความเป็นพลเมืองของบิดามารดาของบุคคลนั้น²⁵⁰ บทบัญญัติข้อ 8 (a) ของกฎหมายพลเมืองเมียนมา (Citizenship Law) ระบุว่าประธานาธิบดีของรัฐหรือรัฐบาลสหภาพจะให้สถานะพลเมืองแก่บุคคลใดว่าจะจะเป็นพลเมือง (citizenship) พลเมืองสมทบ (associate citizenship) หรือพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ (naturalized citizenship) โดยพิจารณาถึงประโยชน์ของรัฐ²⁵¹ ในประเทศฟิลิปปินส์ ตามกรอบกฎหมายปัจจุบันมีอยู่สามวิธีที่บุคคลที่ไม่ได้ถือสัญชาติฟิลิปปินส์จะเปลี่ยนมาถือสัญชาติฟิลิปปินส์ได้²⁵² บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติโดยกำเนิดสามารถเลือกขอดำเนินการทางตุลาการหรือทาง

²⁴⁷ ระยะเวลารวมกันไม่น้อยกว่า 10 ปี ในระยะ 12 ปีติดต่อกัน และมีระยะ 12 เดือนติดต่อกันก่อนวันยื่นสมัคร ในการนับจำนวนวันที่พำนักในประเทศ หากพำนักอยู่ก่อนวันชาติมาเลเซียให้นับวันที่พำนักอยู่ในดินแดนของรัฐซาบฮาร์และซาราวักรวมด้วย และเพื่อจุดประสงค์ในข้อ (2) การพำนักอยู่ในสิงคโปร์ก่อนวันชาติมาเลเซียหรือหลังวันชาติมาเลเซียก็ให้นับรวมด้วย แต่เป็นการเข้าอยู่หลังวันชาติมาเลเซียต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลกลาง. รายงานประเทศมาเลเซีย.

²⁴⁸ อ้างแล้ว

²⁴⁹ รายงานประเทศเมียนมาระบุว่า:

- บุคคลที่เข้ามาและพำนักอยู่ในประเทศก่อนวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1948 และมีบุตรที่เกิดในประเทศอาจยื่นขอสถานะพลเมืองอาศัยร่วมต่อหน่วยงานกลางได้ หากยังไม่ได้ยื่นขอตามพรบ. พลเมืองสหภาพ ค.ศ. 1948
- บุคคลที่เกิดในหรือนอกประเทศ นับจากวันที่กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ อาจยื่นขอสถานะพลเมืองแปลงชาติได้
- บุคคลที่เกิดจากบิดามารดาที่คนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนต่างชาติ
- บุคคลที่เกิดจากบิดามารดาที่คนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองอาศัยร่วมและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นพลเมืองแปลงชาติ
- บุคคลที่เกิดจากบิดามารดาที่คนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองอาศัยร่วมและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนต่างชาติ
- บุคคลที่เกิดจากบิดามารดาที่ทั้งสองคนเป็นพลเมืองแปลงชาติ
- บุคคลที่เกิดจากบิดามารดาที่คนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองแปลงชาติและอีกฝ่ายเป็นคนต่างชาติ

²⁵⁰ รายงานประเทศเมียนมา

²⁵¹ อ้างแล้ว

²⁵² ตัวเลือกมีดังนี้:

- ก) การแปลงสัญชาติโดยวิธีทางปกครองตาม Republic Act (R.A.) ฉบับที่ 9139, หรือที่รู้จักในชื่อ กฎหมายแปลงสัญชาติด้วยวิธีทางปกครอง ค.ศ. 2000;
- ข) การแปลงสัญชาติด้วยอำนาจตุลาการตาม Commonwealth Act (C.A.) ที่ 473, หรือที่รู้จักในชื่อ กฎหมายแปลงสัญชาติฉบับแก้ไข, ตามที่ปรับปรุงแก้ไข; และ
- ค) การแปลงสัญชาติโดยวิธีทางกฎหมายในรูปแบบของกฎหมายที่ตราขึ้นโดยสภาองเกรสมอบสัญชาติฟิลิปปินส์ให้บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ ข้อมูลเพิ่มเติมจากฟิลิปปินส์. C.A. ที่ 473 และ R.A. ที่ 9139 เป็นกฎหมายที่แยกจากกันและแตกต่างกัน — ฉบับแรกครอบคลุมคนต่างชาติแบบไม่แยกประเภท ในขณะที่ฉบับหลังครอบคลุมบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติที่เกิดและอาศัยในประเทศฟิลิปปินส์มาตลอดชีวิต และไม่เคยเดินทางไปเห็นประเทศอื่น และคิดเสมอว่าตนเป็นคนฟิลิปปินส์ที่รักและภักดีกับฟิลิปปินส์รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรม ในรายงานฉบับที่สามของประเทศฟิลิปปินส์มีการกล่าวถึง “การแปลงสัญชาติโดยการสืบเชื้อสาย

ปกครองเพื่อขอเปลี่ยนสัญชาติได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติที่กำหนด ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวที่จะสันนิษฐานได้ว่า “บุคคลที่ถูกรับรองว่าเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติโดยกองงาน DOJ-RSPPU กรมยุติธรรม อาจมีคุณสมบัติที่จะขอเปลี่ยนสัญชาติได้โดยใช้วิธีการทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักนิติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับตน”²⁵³ หลักเกณฑ์ไม่ได้แตกต่างจากประเทศอื่นๆ เช่น กฎหมายในฟิลิปปินส์กำหนดเงื่อนไขให้มีการพำนักอาศัยต่อเนื่องในประเทศเป็นเวลาสิบปี แต่อาจลดลงเหลือห้าปีได้สำหรับผู้สมัครที่ตรงตามเงื่อนไขบางประการ²⁵⁴ ไม่เพียงเท่านั้น คนต่างชาติอาจได้สถานะพลเมืองฟิลิปปินส์ได้หากได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาในกรณีสร้างคุณงามความดี ‘ยิ่งใหญ่’ ให้แก่รัฐหรือประเทศชาติ²⁵⁵ นอกจากนี้ ตามกระบวนการแปลงสัญชาติ ภรรยาและบุตรที่ขอด้วยกฎหมายของคนต่างชาติที่ได้รับสถานะพลเมืองอาจได้ประโยชน์ทางอ้อมจากการเปลี่ยนสัญชาติของสามีหรือบิดาที่เป็นคนต่างชาติด้วย ซึ่งจะ使人ต่างชาติขอสัญชาติได้โดยไม่ต้องแสดงคุณสมบัติหรือผ่านขั้นตอนทางปกครองหรือตุลาการในการเปลี่ยนสัญชาติใดๆ ในฐานะคู่สมรสหรือบิดามารดา²⁵⁶ อย่างไรก็ตาม ผู้ประสานงานประเทศฟิลิปปินส์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการแปลงสัญชาติเพิ่มเติมว่า “กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวมีผลต่อบุรุษและสตรีแตกต่างกัน ภายใต้กรอบกฎหมายการเปลี่ยนสัญชาติในปัจจุบัน มีเพียงบุรุษผู้เปลี่ยนสัญชาติเท่านั้นที่จะสามารถส่งต่อสถานะพลเมืองฟิลิปปินส์ให้แก่คู่สมรสและบุตรต่างชาติของตนได้ การเปลี่ยนสัญชาติของสตรีเอื้อประโยชน์ให้แก่บุตรที่เป็นผู้เยาว์ของตนเท่านั้นและไม่มีผลทางกฎหมายต่อสามีที่เป็นคนต่างชาติของตน”²⁵⁷ ในประเทศสิงคโปร์ เมื่อได้รับเอกสารคำร้องจากบุคคลที่อายุเกิน 21 ปี รัฐบาลสิงคโปร์อาจมอบใบรับรองการแปลงสัญชาติให้หากรัฐเห็นชอบในเรื่องดังนี้

- ก. บุคคลนั้นพำนักในสิงคโปร์ตามระยะเวลาที่กำหนดและมีแผนอาศัยอยู่เป็นการถาวรหากได้รับการอนุมัติ
- ข. บุคคลนั้นเป็นผู้มีความประพฤติดี และ
- ค. บุคคลนั้นมีความรู้ในภาษาประจำชาติเพียงพอ²⁵⁸

(derivative naturalization)” ซึ่งมีสำหรับสตรีต่างชาติที่สมรสกับสามีชาวฟิลิปปินส์

²⁵³ ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ประสานงานประเทศฟิลิปปินส์

²⁵⁴ คุณสมบัติที่กล่าวถึงมีดังนี้:

- เคยดำรงตำแหน่งอย่างมีเกียรติภายใต้รัฐบาลฟิลิปปินส์หรือสังกัดจังหวัด เทศบาลเมือง หรือหน่วยงานทางการเมืองใด
- ได้จัดตั้งอุตสาหกรรมใหม่ หรือนำสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นประโยชน์มาสู่ประเทศฟิลิปปินส์
- สมรสกับสตรีฟิลิปปินส์
- เคยเป็นครูสอนในโรงเรียนของรัฐหรือโรงเรียนเอกชนที่ประเทศฟิลิปปินส์ให้การยอมรับที่ไม่ได้จัดตั้งมาเพื่อสอนเฉพาะเด็กที่มีสัญชาติหรือเชื้อชาติเฉพาะเท่านั้น และสอนในสาขาการศึกษาหรืออุตสาหกรรมอย่างน้อยไม่น้อยกว่าสองปี และ

เกิดในประเทศฟิลิปปินส์. อ้างแล้ว.

²⁵⁵ อ้างแล้ว

²⁵⁶ ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ประสานงานประเทศฟิลิปปินส์

²⁵⁷ อ้างแล้ว

²⁵⁸ รายงานประเทศสิงคโปร์

เพื่อให้ได้ใบรับรองเปลี่ยนสัญชาติ บุคคลต้องมีระยะเวลาพำนักในสิงคโปร์รวมกันไม่ต่ำกว่า 10 ปี ภายในช่วงระยะเวลา 12 ปีก่อนการยื่นเอกสารคำร้อง และต้องพำนักในสิงคโปร์ติดต่อกัน 12 เดือนก่อนวันที่สมัคร บุคคลที่ได้รับการอนุมัติเปลี่ยนสัญชาติจะได้เป็นพลเมืองสิงคโปร์โดยการเปลี่ยนสัญชาตินับจากวันที่ได้รับใบรับรอง บุคคลจะไม่ได้รับใบรับรองการเปลี่ยนสัญชาติจนกว่าจะได้มีการสาบานตนเพื่อสละสัญชาติ (Oath of Renunciation) สวามิภักดิ์และภักดี (Allegiance and Loyalty) ในแบบฟอร์มในข้อกำหนดฉบับที่ 2 ของรัฐธรรมนูญ²⁵⁹ ในประเทศไทย คนต่างชาตินี้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎหมายสัญชาติอาจยื่นขอมีสัญชาติไทยได้ คุณสมบัติต่างๆ มีอาทิ ก) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ (*sui juris*) ตามกฎหมายไทยและตามกฎหมายของสัญชาติเดิมของตน ข) เป็นผู้ประพฤติดี ค) มีอาชีพประจำ ง) พำนักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนยื่นขอแปลงสัญชาติ และ จ) มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดตามกฎหมายกระทรวง²⁶⁰ การแปลงสัญชาติในเวียดนาม กฎหมายสัญชาติอนุญาตให้คนต่างชาติและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่พำนักอาศัยถาวรในเวียดนามยื่นขอสัญชาติเวียดนามได้โดยมีหลักเกณฑ์²⁶¹ และข้อยกเว้นบางประการ²⁶²

เห็นได้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศอนุญาตให้มีการเปลี่ยนสัญชาติโดยมีหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่คล้ายคลึงกัน เช่น ความรู้ด้านภาษา มีความประพฤติดี และมีระยะเวลาพำนักอาศัยในประเทศตามกำหนด และอื่นๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีบางประเทศ เช่น ประเทศไทยและเวียดนามที่อนุญาตให้มีการเปลี่ยนสัญชาติของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ แต่ทั้งนี้ น้อยมากที่รายงานของแต่ละประเทศจะกล่าวถึงการได้มาซึ่งสัญชาติสำหรับบุคคลที่ไม่สามารถกำหนดสัญชาติได้ (undetermined nationality) มีเพียงรายงานจากฟิลิปปินส์ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า กระบวนการพิจารณาสถานะไร้รัฐไร้สัญชาติของบุคคล จะดำเนินการโดยกระทรวงยุติธรรม โดยกองงานคุ้มครองผู้ลี้ภัยและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ (Refugees and Stateless Persons Protection Unit หรือ RSPPU) ตามหนังสือเวียนกรมยุติธรรม (DOJ Department Circular, D.C.) ที่ 58 ค.ศ. 2012 ซึ่งหลังจากนั้น บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ที่ถูกกำหนดสถานะโดยกองงาน RSPPU อาจยื่นขอแปลงสัญชาติด้วยวิธีการทางตุลาการหรือทาง

²⁵⁹ อ้างแล้ว

²⁶⁰ รายงานประเทศไทย

²⁶¹ เงื่อนไขที่กล่าวถึงคือ:

- ก/ มีความสามารถกระทำการเต็มตามที่กำหนดโดยกฎหมายเวียดนาม;
- ข/ เคารพต่อรัฐธรรมนูญและกฎหมายเวียดนาม; เคารพประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติของชนชาติเวียดนาม;
- ค/ เข้าใจภาษาเวียดนามเพียงพอที่จะอยู่ร่วมกับชุมชนชาวเวียดนามได้;
- ง/ ได้พำนักอาศัยอยู่ในเวียดนามมาแล้ว 5 ปี หรือมากกว่า ณ วันที่ยื่นใบสมัครขอแปลงสัญชาติ;
- จ/ มีความสามารถในการเลี้ยงชีพตนในเวียดนาม.

²⁶² ข้อยกเว้นคือ:

- ก/ เป็นคู่สมรส, บิดามารดาโดยกำเนิด หรือบุตรโดยกำเนิดของพลเมืองเวียดนาม;
- ข/ ได้ทำคุณความดีแก่การสร้างประเทศเวียดนามและปกป้องประเทศ ;
- ค/ สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม.

ปกครองภายใต้กฎหมายฟิลิปปินส์ได้โดยเป็นไปตามระเบียบและข้อยกเว้นเฉพาะ นอกจากนี้ รายงานยังได้ให้ตัวอย่างของโครงการ PIDs ที่ดำเนินการกับเด็กที่ไม่ใช่คนสัญชาติ (จากอินโดนีเซีย) ที่ได้รับสิทธิให้เข้าถึงกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งอัตลักษณ์ทางกฎหมายของตนเด็กที่ได้รับการยืนยันว่าเป็นชาวอินโดนีเซียเหล่านั้นได้รับหนังสือเดินทางและวีซ่า ซึ่งกระบวนการนี้ยังดำเนินอยู่²⁶³

ดูตาราง 7 กรอบกฎหมายประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสัญชาติโดยการแปลงสัญชาติในภาคผนวก หน้า 137

ฉ) การเสียสัญชาติและความเป็นพลเมือง (Loss of nationality/citizenship)

ในประเทศบรูไนดารุสซาลาม บุคคลอาจเสียสัญชาติของตนได้หากไม่ได้อยู่ในประเทศติดต่อกันเป็นระยะเวลา 5 ปี และไม่สามารถแสดงหลักฐานที่น่าพอใจว่ายังมีการติดต่อเชื่อมโยงกับบรูไนดารุสซาลามในช่วงเวลาดังกล่าว รวมไปถึงบุคคลใดที่สมัครใจใช้สัญชาติหรือเป็นพลเมืองของรัฐหรือประเทศอื่นนอกประเทศ บรูไนดารุสซาลาม ตลอดจนสตรีที่ได้สัญชาติของสามีที่เป็นคนต่างชาติหรือเป็นพลเมืองของรัฐหรือประเทศนอกบรูไนดารุสซาลามโดยการสมรส²⁶⁴ ในกรณีของประเทศกัมพูชา การเสียสัญชาติบัญญัติไว้ในบทบัญญัติข้อ 18 ของกฎหมายสัญชาติซึ่งระบุว่า “บุคคลใดที่มีสัญชาติกัมพูชาและมีอายุ 18 ปี โดยปราศจากการขู่เชิญบังคับ อาจขอสละสัญชาติกัมพูชาของตนได้หากบุคคลนั้นได้สัญชาติอื่นแล้ว”²⁶⁵ สำหรับประเทศสปป.ลาว การเสียสัญชาติอาจเกิดขึ้นในสามสถานการณ์กล่าวคือ การสละสิทธิสัญชาติ การถูกถอนสัญชาติ หรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องโยกย้ายไปประเทศอื่น อย่างไรก็ตาม กฎหมายระบุไว้ชัดเจนว่าสามี ภรรยา หรือ บุตรของบุคคลดังกล่าวจะไม่ได้รับผลกระทบ²⁶⁶ ในประเทศเมียนมา คณะกรรมการกฤษฎีกา (The Council of State) อาจเพิกถอน “ความเป็นพลเมือง (citizenship) หรือพลเมืองสมทบ (associate citizenship) หรือพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ (naturalized citizenship) ของบุคคลใดๆ ได้ ยกเว้นบุคคลที่ได้สัญชาติโดยกำเนิด”²⁶⁷ กฎหมายพลเมือง (Burma Citizenship Law) มาตรา 16 ยังกำหนดว่า “พลเมืองที่ออกนอกประเทศเป็นการถาวร หรือได้เป็นพลเมืองของประเทศอื่นโดยการจดทะเบียนตนเป็นพลเมืองประเทศอื่น หรือใช้หนังสือเดินทางหรือหนังสือรับรองที่มีนัยคล้ายคลึงกันของประเทศอื่น ถือว่าสิ้นสุดการเป็นพลเมือง”²⁶⁸ โดยการสูญเสียความเป็นพลเมืองได้กำหนดเพิ่มเติมไว้ใน มาตรา 17-22 (สำหรับพลเมือง citizens) มาตรา 34-41 (สำหรับพลเมืองสมทบ associate citizens) และมาตรา 57-61 (สำหรับพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ naturalized citizens)²⁶⁹ ทั้งนี้ ควรทราบว่าแม้เกณฑ์ในการเสียสัญชาติจะคล้ายคลึงกัน แต่เงื่อนไขจะมีความแตกต่างกันระหว่างพลเมืองแต่ละประเภท

²⁶³ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

²⁶⁴ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

²⁶⁵ Refworld, กฎหมายสัญชาติ, <https://www.refworld.org/docid/3ae6b5210.html>.

²⁶⁶ รายงานประเทศลาว

²⁶⁷ มาตรา 8(b) กฎหมายพลเมืองเมียนมา, 15 ตุลาคม ค.ศ. 1982, <https://www.refworld.org/docid/3ae6b4f71b.html>.

²⁶⁸ แห่งอ้างอิงเดิม, มาตรา 16

²⁶⁹ ดู กฎหมายพลเมืองเมียนมา, อ้างแล้ว.

กฎหมายฟิลิปปินส์กำหนดว่าบุคคลจะเสียสัญชาติหาก บุคคลนั้นเปลี่ยนสัญชาติในประเทศอื่น สละสัญชาติของตน ปฏิญาณสวามิภักดิ์และสนับสนุนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของประเทศอื่นเมื่ออายุครบ 21 ปี หรือมากกว่า รั้งใช้หรือเข้าร่วมในกองกำลังของประเทศอื่น ยกเลิกใบรับรองการเปลี่ยนสัญชาติ และถูกหน่วยงานผู้มีอำนาจประกาศว่าเป็นผู้หนีทหารของกองกำลังฟิลิปปินส์ในระหว่างศึกสงคราม เว้นแต่จะได้รับการอภัยโทษหรือนิรโทษกรรมในภายหลัง²⁷⁰ ในประเทศสิงคโปร์ มาตรา 128 มาตรา 129 มาตรา 130 และมาตรา 133 ของรัฐธรรมนูญสิงคโปร์กำหนดกระบวนการและหลักเกณฑ์การเสียสัญชาติโดยการสละสิทธิ์หรือการลิดรอนสิทธิพลเมืองสิงคโปร์ที่อายุ 21 ปีขึ้นไปที่มีจิตปกติและจะเป็นพลเมืองของประเทศอื่นสามารถสละสัญชาติสิงคโปร์ได้สำหรับการเพิกถอนสัญชาติ รัฐบาลสิงคโปร์อาจออกคำสั่งกีดกันพลเมืองที่แปลงสัญชาติจากการเป็นพลเมือง²⁷¹ กฎหมายในประเทศไทยอนุญาตให้บุคคลถือสองสัญชาติ แต่การเสียสัญชาติอาจเกิดขึ้นได้จากเหตุแห่งการสละสัญชาติหากกฎหมายสัญชาติของประเทศอื่นกำหนดให้ต้องสละสัญชาติ หรือเหตุจากการถูกถอนสัญชาติหากมีหลักฐานชี้ให้เห็นว่าบุคคลนั้นใช้สัญชาติของบิดาหรือมารดาของตน หรือ เหตุแห่งการใช้สัญชาติของบิดาหรือมารดาหรือสัญชาติอื่นที่ตนมีผลประโยชน์โดยตรง²⁷² บุคคลอาจเสียสัญชาติจากการกระทำการใดๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงหรือขัดต่อผลประโยชน์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศชาติ และกระทำการใดๆ อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน²⁷³ ทั้งนี้ อาจสังเกตได้ว่าเหตุบางประการยังคงค่อนข้างคลุมเครือและขึ้นอยู่กับกรณีความของเจ้าหน้าที่ กฎหมายสัญชาติของเวียดนามระบุเหตุแห่งการเสียสัญชาติเช่น การสละสัญชาติเวียดนาม การเพิกถอนสัญชาติเวียดนาม การไม่ได้มาลงทะเบียนเพื่อคงสัญชาติเวียดนามไว้ตามข้อ 2 มาตรา 13 ของกฎหมายสัญชาติเวียดนาม ค.ศ. 2008 การไม่ปฏิบัติตามข้อ 2 มาตรา 18²⁷⁴ และมาตรา 35 และการไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญาที่สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีข้อผูกพันในฐานะรัฐภาคี²⁷⁵ ทั้งนี้ ควรทราบว่าข้อ 2 มาตรา 13 มีการปรับปรุงแก้ไขโดยกฎหมายฉบับที่ 56/2014/QH13 เพิ่มบทบัญญัติในกฎหมายสัญชาติเวียดนาม (Law on Vietnamese Nationality)²⁷⁶

²⁷⁰ รายงานประเทศฟิลิปปินส์. ดู Commonwealth Act (C.A.) ฉบับที่ 63 เรื่อง "การกระทำที่อาจทำให้สูญเสียสัญชาติฟิลิปปินส์หรือได้คืนสัญชาติ" ซึ่งระบุการกระทำที่พลเมืองฟิลิปปินส์อาจสูญเสียสัญชาติหรือได้สัญชาติคืน. ตอนที่ 1

²⁷¹ รายงานประเทศสิงคโปร์

²⁷² รายงานประเทศไทย

²⁷³ อ้างแล้ว

²⁷⁴ สัญชาติของทารกแรกเกิดที่ถูกทอดทิ้งและเด็กที่ถูกพบในดินแดนของเวียดนาม

²⁷⁵ รายงานประเทศเวียดนาม

²⁷⁶ มาตรา 13. บุคคลที่มีสัญชาติเวียดนาม

1. บุคคลที่มีสัญชาติเวียดนามได้แก่บุคคลที่มีสัญชาติเวียดนาม ณ วันที่กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ และผู้ที่ได้สัญชาติเวียดนามตามกฎหมายนี้.

2. ชาวเวียดนามโพ้นทะเลที่ยังไม่ได้สูญเสียสัญชาติเวียดนามตามที่กฎหมายเวียดนามกำหนดก่อนวันที่กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ อาจยังคงไว้ซึ่งสัญชาติเวียดนามของตนได้.

ชาวเวียดนามโพ้นทะเลที่ยังไม่สูญเสียสัญชาติเวียดนาม, แต่ไม่มีเอกสารพิสูจน์สัญชาติเวียดนามตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 11 ของ

จะเห็นได้ว่าการเสียสัญชาติส่วนใหญ่มาจากการสละสัญชาติที่กระทำโดยบุคคลหรือการเพิกถอนสัญชาติจากการตัดสินใจของรัฐโดยพิจารณาตามเหตุผลต่างๆ ดังกำหนดในกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สาเหตุบางประการในการเพิกถอนสัญชาติยังคงค่อนข้างคลุมเครือและขึ้นอยู่กับมติความของเจ้าหน้าที่หรือรัฐบาลเป็นสำคัญ บางประเทศเช่น กัมพูชา และ สเปน. ลาว กำหนดวิธีป้องกันบางประการไว้เพื่อไม่ให้บุคคลกลายเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ ที่สำคัญคือ การเสียสัญชาติจะมีผลก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้รับสัญชาติอื่นแล้วเท่านั้น โดยในกรณีของ สเปน. ลาว การเสียสัญชาติของบุคคลจะไม่ส่งผลกระทบต่อสัญชาติของสามี ภรรยาหรือบุตรของบุคคลนั้น องค์ประกอบทั่วไปอย่างหนึ่งที่พบในทุกประเทศสมาชิกอาเซียนคือ การได้มาซึ่งสัญชาติโดยการแปลงสัญชาติ หรือการเป็นพลเมืองสมทบ (associated citizenship ในกรณีของเมียนมา) อาจถูกยกเลิกได้ตามดุลยพินิจของรัฐ

3.4 ความท้าทายและแนวปฏิบัติที่ดี (Challenges and good practices)

ก) ความท้าทาย

ในรายงานของประเทศบรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา สเปน. ลาว มาเลเซีย เมียนมา และประเทศไทยไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความท้าทายต่างๆ ที่มี แต่รายงานของประเทศสิงคโปร์ระบุถึงความท้าทายในประเด็นเรื่องสิทธิความเป็นพลเมืองและสัญชาติไว้ในรายงาน²⁷⁷

มีรายงานของบางประเทศเท่านั้น เช่น ฟิลิปปินส์ ไทยและเวียดนามที่ได้ระบุช่องว่างและความท้าทายในประเด็นด้านสัญชาติและสิทธิความเป็นพลเมือง สำหรับประเทศฟิลิปปินส์ ในรายงานระบุว่าแม้จะมีแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อขจัดความไร้รัฐไร้สัญชาติ (National Action Plan to End Statelessness หรือ NAP) ที่กำหนดกรอบการดำเนินงาน 7 ประการ²⁷⁸ ที่รัฐบาลฟิลิปปินส์ให้เจตจำนงในการลงมือปฏิบัติจนถึงปี ค.ศ. 2024 แล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีความท้าทายในประเด็นอื่นหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะเรื่องการจัดการเลือกปฏิบัติออกจากกฎหมายสัญชาติ รายงานเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการทบทวนกฎหมายสัญชาติและพลเมืองเพื่อให้แน่ใจว่ากฎหมายฉบับแก้ไขจะให้ความเสมอภาคด้านมิติหญิงชาย (gender) ในการได้มาซึ่งความเป็นพลเมืองของคนต่างชาติที่มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์²⁷⁹ นอกจากนี้ รายงานชี้ให้เห็นว่าไม่ใช่เรื่องง่ายที่กลุ่ม PIDs จะยื่นเรื่องขอแปลงสัญชาติเนื่องจากค่าใช้จ่ายที่แพงมากและกระบวนการที่มีความซับซ้อน และสืบเนื่องจากปัญหาด้านสัญชาตินี้ กลุ่ม

กฎหมายนี้ จะต้องลงทะเบียนกับคณะผู้แทนเวียดนามโพ้นทะเลเพื่อพิสูจน์สัญชาติจึงจะได้รับหนังสือเดินทางเวียดนาม.

ให้รัฐบาลเป็นผู้พิจารณาในข้อนี้.

²⁷⁷ รายงานประเทศสิงคโปร์

²⁷⁸ (1) แก้ไขสถานการณ์ไร้สัญชาติที่มีอยู่ปัจจุบัน, (2) ไม่มีเด็กคนใดที่เกิดขึ้นมาโดยไร้ซึ่งสัญชาติ, (3) ขจัดการเลือกปฏิบัติทางเพศใดๆ ที่ปรากฏในกฎหมายภายในประเทศ, (4) ให้สถานะความคุ้มครองแก่ผู้อพยพไร้สัญชาติและอำนวยความสะดวกในการแปลงสัญชาติ, (5) รับประกันให้มีการจดทะเบียนการเกิดเพื่อป้องกันการไร้สัญชาติ, (6) ยอมรับอนุสัญญาสหประชาชาติเรื่องภาวะการไร้รัฐไร้สัญชาติ, และ (7) ปรับปรุงข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณของประชากรไร้สัญชาติ. การดำเนินการมุ่งนี้ที่ 1) การแก้ไขปัญหากลุ่มไร้สัญชาติที่มีในปัจจุบัน, 2) ป้องกันไม่ให้เกิดกรณีใหม่ๆ เกิดขึ้น, และ 3) สามารถระบุตัวประชากรผู้ไร้สัญชาติและให้ความคุ้มครองได้ดีขึ้น. รายงานประเทศฟิลิปปินส์

²⁷⁹ อ่างแล้ว

PIDs ปัจจุบันจึงเผชิญปัญหามากมาย เช่น ต้องย้ายออกจากแหล่งที่พักอาศัย เข้าไม่ถึงข้อมูลเรื่องราคาสินค้าและผลิตภัณฑ์ มีข้อจำกัดในการเลือกที่อยู่อาศัย ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการทำงานและเข้าถึงบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ถูกเลือกปฏิบัติในที่ทำงาน ไม่มีสิทธิครอบครองอสังหาริมทรัพย์ และบุตรประสบปัญหาในโรงเรียน เช่น ถูกรังแกและไม่สามารถเข้าสอบเพื่อขอใบอนุญาตต่างๆ ของรัฐได้²⁸⁰

ในประเทศไทย คาดว่ามีประชากรกว่า 40,000 คนที่มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์แต่ไม่ได้จดทะเบียนตามฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง การสำรวจข้อมูลดูเหมือนจะมองข้ามคนกลุ่มนี้ไป พวกเขายังไม่มีหมายเลขประจำตัวหรือยังไม่ได้จดทะเบียนการเกิดของตนกับนายทะเบียน²⁸¹ ในกรณีของประเทศเวียดนามมีการระบุช่องว่างในเรื่องสัญชาติ ปัจจุบัน กฎหมายสัญชาติเวียดนามไม่ได้กำหนดความสามารถเฉพาะ (specific competence) และกระบวนการในการพิสูจน์สัญชาติ การกำหนดสัญชาติเวียดนามดำเนินการตามมาตรการทางปกครองซึ่งรวมเข้ากับกระบวนการจดทะเบียนการเกิด รวมไปถึงการจดทะเบียนเด็กแรกเกิดและการจดทะเบียนล่าช้า ซึ่งจะช่วยให้การพิสูจน์สัญชาติเป็นไปอย่างโปร่งใสมากขึ้น²⁸² นอกจากนี้ กฎหมายสัญชาติกำหนดให้บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติต้องมีถิ่นที่พำนักอาศัยที่แน่นอนในดินแดนของเวียดนามอย่างน้อย 20 ปี ก่อนได้รับการพิจารณาแปลงสัญชาติในเวียดนาม รายงานแนะนำให้ทำการศึกษาเพื่อทบทวนและปรับแก้เงื่อนไขให้บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติในแถบชายแดนในเวียดนามได้รับสัญชาติโดยเร็วเพื่อให้พวกเขามีความมั่นคงและได้รับสิทธิพื้นฐานอื่นๆ ในฐานะพลเมือง²⁸³

ข) แนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนที่ได้

จากรายงานระดับประเทศทั้งหมดมีการแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนที่ได้เรียนรู้ระหว่างกันมากมาย รายงานบางฉบับให้ข้อมูลไว้อย่างละเอียด ในขณะที่บางรายงานพูดถึงแต่ละประเด็นเพียงเล็กน้อย แนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนต่างๆ มีตั้งแต่การปฏิรูปกฎหมายไปถึงนโยบายเชิงปฏิบัติ โดยรายงานระดับประเทศระบุแนวปฏิบัติที่ดีต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้

บรูไนดารุสซาลาม

- มอบความรับผิดชอบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้นำหมู่บ้าน (Ketua Kampong) ในการดูแลสวัสดิการของชาวบ้าน หากพบปัญหาเกี่ยวกับสัญชาติให้แจ้ง กรมตรวจคนเข้าเมืองและทะเบียนแห่งชาติ (Department of Immigration and National Registration)²⁸⁴
- เพิ่มความสะดวกในการเดินทางไปลงทะเบียน เพื่อให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้น กรมตรวจคนเข้าเมืองและทะเบียนแห่งชาติ (Department of Immigration and National Registration) มีสำนักงานในทั้งสี่อำเภอไว้

²⁸⁰ อ่างแล้ว

²⁸¹ รายงานประเทศไทย

²⁸² รายงานประเทศเวียดนาม

²⁸³ อ่างแล้ว

²⁸⁴ รายงานประเทศบรูไนดารุสซาลาม

อำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลที่อาจประสบปัญหาในการเดินทางไปจดทะเบียนการเกิดและจดทะเบียนสัญชาติ²⁸⁵

กัมพูชา

- ชี้แจงขั้นตอนทางกฎหมายให้ชัดเจน ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายสัญชาติ (หมวดที่ 1 มาตรา 1 และ หมวดที่ 2 มาตรา 4) สตรีทุกคนไม่ว่าจะสัญชาติใดที่อาศัยโดยชอบด้วยกฎหมายในประเทศกัมพูชามีสิทธิจดทะเบียนการเกิดให้แก่บุตรของตนและขอสัญชาติให้แก่บุตรเกิดใหม่ของตน ต้องมีการจดทะเบียนการเกิดทุกกรณี ณ สำนักงานชุมชน/เขต (commune/sangkat office) ภายใน 30 วันหลังการเกิด เด็กที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนภายใน 30 วัน สามารถขอสูติบัตรตามคำแนะนำของรัฐซึ่งเด็กจะได้รับสิทธิเช่นเดียวกันกับการจดทะเบียนการเกิด คู่มือจดทะเบียนการเกิด (Birth Registration Guidelines) และกระบวนการรับรองการเกิดกำหนดกระบวนการในการปฏิบัติ รวมถึงหลักเกณฑ์และเอกสารที่จำเป็นกฎหมายสัญชาติในหมวดที่ 2 มาตรา 4 กำหนดให้เด็กที่เกิดโดยบิดามารดาต่างชาติ เกิดและอาศัยอยู่ในกัมพูชาโดยชอบด้วยกฎหมายสามารถขอมีสัญชาติกัมพูชาได้ ซึ่งเหล่านี้เป็นการปูทางไปสู่การได้มาซึ่งสัญชาติ²⁸⁶

สปป. ลาว

- ลดระยะเวลาที่ต้องพำนักในประเทศตามกฎหมายสัญชาติลาวลง (10 ปี) ให้แก่บุคคลที่ต้องการแปลงสัญชาติ ที่มีคุณวุฒิทางวิชาชีพระดับผู้เชี่ยวชาญ มีอาชีพและคุณสมบัติในบางสาขาเฉพาะ หรือมีสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง²⁸⁷
- มอบสิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างคนลาวและคนต่างชาติ (foreigners) และคนที่ไม่ใช่คนสัญชาติ (non-nationals) รวมถึงให้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง คนต่างชาติและคนที่ไม่ใช่คนสัญชาติสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ตามระเบียบและกฎหมายการเลือกตั้งที่กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง²⁸⁸
- สรุปรายชื่อตกลงทวิภาคีระหว่างสปป. ลาวกับไทย และสปป. ลาวกับเวียดนามเพื่อร่วมมือกันจัดการกับปัญหาแรงงานข้ามชาติแบบไม่ปกติ (irregular migrant workers) ที่ไม่สามารถใช้สิทธิของตนได้ (รวมถึงสิทธิด้านทะเบียนราษฎรและสัญชาติ)²⁸⁹
- ดูแลให้มีการปฏิบัติตามข้อผูกพันตามข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) จากอนุสัญญา CEDAW และอนุสัญญา CRC รวมถึงข้อเสนอแนะจากกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

²⁸⁵ อ้างแล้ว

²⁸⁶ รายงานประเทศกัมพูชา

²⁸⁷ รายงานประเทศลาว

²⁸⁸ อ้างแล้ว

²⁸⁹ อ้างแล้ว

(Universal Periodic Review หรือ UPR) เกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายสัญชาติเพื่อเพิ่มรายละเอียดและเนื้อหาด้านการปกป้องชาติและเงื่อนไขในการขอมีสัญชาติลาว ตลอดจนกำหนดสิทธิ ความรับผิดชอบและการเพิกถอนสัญชาติ²⁹⁰

- สร้างกลไกการร้องเรียนตามกฎหมาย ปัจจุบันมีสายด่วนของรัฐ (1516) เพื่อรับเรื่องร้องเรียนและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสัญชาติ²⁹¹

มาเลเซีย

- ริเริ่มโครงการโดยใช้กรมทะเบียนแห่งชาติ (National Registration Department หรือ NRD เพื่อปรับปรุงระบบการจดทะเบียนการเกิดร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีจุดประสงค์เพื่อรับประกันว่าเด็กเกิดใหม่ทุกคนจะได้รับจดทะเบียน ความริเริ่มดังกล่าวรวมไปถึงการจัดบริการให้กลุ่มที่เข้าไม่ถึงการจดทะเบียนและการลงทะเบียนเคลื่อนที่เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนที่ยากเข้าถึง ตลอดจนผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท
- ใช้เทคโนโลยีเพื่อตรวจสอบข้อมูลเพื่อปรับปรุงคุณภาพของข้อมูลสถิติชีพ แต่ทั้งนี้ มาตรการนี้ไม่รวมประเด็นเรื่องสัญชาติ²⁹²

ฟิลิปปินส์

- จัดการประชุมหารือ/ประสานงานระหว่างหน่วยงาน ในปี ค.ศ. 2009 UNHCR และรัฐบาลฟิลิปปินส์จัดการอภิปรายโต๊ะกลมระหว่างหน่วยงาน เพื่อหารือเรื่องบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติโดยมีหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เข้าร่วม ตลอดจนหน่วยงานจากองค์การสหประชาชาติ องค์กรระหว่างประเทศ และภาคประชาสังคม การหารือมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักเรื่องการไร้รัฐไร้สัญชาติ ระบุประเด็นปัญหาด้านนโยบายและการปฏิบัติในบริบทของฟิลิปปินส์ และเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการจัดการกับปัญหา การหารือทำให้สามารถระบุกลุ่มประชากรที่เสี่ยงต่อการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในบริบทของฟิลิปปินส์ กล่าวคือ (1) เด็กที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนในฟิลิปปินส์ (2) เด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี (3) เด็กที่สืบเชื้อสายจากกลุ่มที่มาจากการโยกย้ายถิ่นฐาน (ญี่ปุ่น ซาฮูติอาระเบีย และ ซาบาห์) (4) บุคคลที่สืบเชื้อสายจากชาวอินโดนีเซีย (Persons of Indonesian Descent หรือ PIDs) (5) ซามา ดิลาลูท (Sama Dilaut)²⁹³ จากการหารือร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ส่งผลดังนี้
- คำมั่นจากรัฐบาลฟิลิปปินส์ที่จะจัดการกับปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติในฟิลิปปินส์ ให้ไว้ระหว่าง

²⁹⁰ อ้างแล้ว

²⁹¹ อ้างแล้ว

²⁹² รายงานประเทศมาเลเซียพร้อมข้อมูลแก้ไข เสนอโดยผู้ประสานงานประเทศมาเลเซีย

²⁹³ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

การประชุมระดับรัฐมนตรีของรัฐภาคีอนุสัญญาผู้ลี้ภัยและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 (Ministerial Meeting of State Parties to the Refugee and Statelessness Conventions) ระหว่างวันที่ 7 – 8 ธันวาคม ค.ศ. 2011 รวมถึงการดำเนินการวิเคราะห์ ประเมินผล และทำแผนที่เชื่อมโยงบุคคลที่มีความเสี่ยงเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติอย่างต่อเนื่องโดยได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจาก UNHCR (โดยเฉพาะในเรื่องกลุ่มบุคคลที่สืบเชื้อสายจากชาวอินโดนีเซีย)

- การให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสถานะของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 ของรัฐบาลฟิลิปปินส์ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2012 และ ต่อมา
- จัดตั้งหน่วยประสานงานระดับชาติ (national focal unit) ภายในกรมยุติธรรม (Department of Justice) กองงานคุ้มครองผู้ลี้ภัยและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ (Refugees and Stateless Persons Protection Unit หรือ ‘DOJ RSPPU’) เพื่อดูแลประสานงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติและให้ความคุ้มครองบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยการออกหนังสือเวียน (Department Circular) ที่ 58 (ระเบียบในการจัดทำกระบวนการพิจารณาผู้ลี้ภัยและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 2012²⁹⁴)
- จัดให้มีขั้นตอนในการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยในเดือนตุลาคม 2555 ฟิลิปปินส์ ได้มีจัดให้มีกระบวนการพิจารณาสถานะไร้รัฐไร้สัญชาติของบุคคล การตรวจพิสูจน์ การปฏิบัติ และการคุ้มครองบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในฟิลิปปินส์ตามหนังสือเวียนของกรมยุติธรรม (DOJ DC) ที่ 58
- จัดให้มีโครงการความร่วมมือ โดยในปี ค.ศ. 2014 รัฐบาลฟิลิปปินส์ ร่วมมือกับรัฐบาลอินโดนีเซีย โดยการสนับสนุนจาก UNHCR ดำเนินโครงการร่วมกันเพื่อวางแผนและแก้ไขปัญหาความเป็นพลเมืองแก่ประชากรกว่าหนึ่งพันคนที่สืบเชื้อสายมาจากชาวอินโดนีเซีย (PIDs) ที่อาศัยอยู่ในฟิลิปปินส์ ณ เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2017 รวบรวมละ 75 ของกลุ่ม PIDs จำนวน 8,745 คน ได้รับสัญชาติ รายงานเสนอกรณีศึกษาไว้อย่างละเอียดว่าฟิลิปปินส์ดำเนินการอย่างไร เพื่อจัดการกับปัญหาเรื่องสัญชาติและสถานะทางกฎหมายของกลุ่ม PIDs นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมสำหรับความร่วมมือทวิภาคีระหว่างฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย (Joint Committee on Bilateral Cooperation หรือ JCBC) คณะกรรมการร่วมระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์และรัฐบาลอินโดนีเซียแสดงให้เห็นการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมตามแผนปฏิบัติงานข้อ 1 (แก้ไขสถานการณ์บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในปัจจุบัน) จากจำนวน 10 ข้อของแผนปฏิบัติการสากลเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ (Global Action Plan to End Statelessness) ประจำปี ค.ศ. 2014-2024 โดยแผนปฏิบัติงานสากลนี้เกิดขึ้นจากการหารือร่วมกันระหว่างรัฐ ภาคประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการยุติปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติภายในระยะเวลาสิบปี แผนปฏิบัติการระดับชาติของฟิลิปปินส์เพื่อยุติปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติ (Philippine’s National Action Plan to End Statelessness) ประจำปี ค.ศ. 2015 – 2024 หรือ NAP ถูกจัดทำขึ้นในปี ค.ศ.

²⁹⁴ อ้างแล้ว

2015 จุดประสงค์หนึ่งคือการมอบสถานะทางกฎหมายให้แก่กลุ่ม PIDs ไม่ว่าจะด้วยวิธีการให้วีซ่าพำนักถาวรหรือวิธีให้สัญชาติฟิลิปปินส์²⁹⁵

- เป็นตัวแทนทางกฎหมายให้บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติโดยไม่มีค่าใช้จ่าย มีการทำบันทึกความเข้าใจระหว่าง (MOU) ระหว่างสำนักงานอัยการ (Public Attorney’s Office หรือ PAO) สำนักงานความช่วยเหลือทางกฎหมายของรัฐบาลฟิลิปปินส์ (Public Legal Aid Bureau) และ UNHCR ในการให้ความช่วยเหลือและเป็นตัวแทนทางกฎหมายโดยไม่มีค่าใช้จ่ายแก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติทั้งในกระบวนการขอแปลงสัญชาติหรือขอมีสัญชาติทุกขั้นตอน และในระหว่างที่รอรับเอกสารข้อมูลรายละเอียดของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติแต่ละราย ก็มีการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้แก่อัยการของ PAO เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายได้ ทั้งยังมีการสร้างเครือข่ายผู้ช่วยทางกฎหมายอาสาและเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมที่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่ม PIDs ในพื้นที่ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (pro bono)²⁹⁶
- การออกหนังสือเดินทางให้บางกลุ่ม โดยในเดือนมกราคม ค.ศ. 2018 มีกลุ่ม PIDs จำนวนมากได้รับหนังสือเดินทางอินโดนีเซียจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นาง Retno LP Marsudi กลุ่ม PIDs มีการยื่นขอหนังสือเดินทางพร้อมกัน และมีการออกหนังสือเดินทางให้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายและเป็นไปได้ว่ามีวีซ่าพำนักในฟิลิปปินส์ด้วย โดยเป้าหมายในขณะนั้นคือการออกหนังสือเดินทางให้แก่กลุ่ม PIDs ทุกคนภายในสิ้นปี ค.ศ. 2018²⁹⁷
- จัดทำแผนปฏิบัติการเฉพาะ โดยเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน ค.ศ. 2017 รัฐบาลฟิลิปปินส์เปิดตัวแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อยุติปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติ (Philippine’s National Action Plan to End Statelessness หรือ NAP) ดังที่ได้กล่าวข้างต้น แผนปฏิบัติการ NAP มีกรอบดำเนินงาน 7 ด้าน²⁹⁸ ที่รัฐบาลฟิลิปปินส์ให้คำมั่นว่าจะลงมือปฏิบัติ แผนงานต่างๆ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการสากลเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ (Global Action Plan to End Statelessness) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการณรงค์ระยะ 10

²⁹⁵ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

²⁹⁶ อ้างแล้ว

²⁹⁷ อ้างแล้ว

²⁹⁸ กิจกรรม 7 ด้าน ที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการระดับชาติ NAP มีดังนี้:

กิจกรรมที่ 1 (แก้ไขปัญหาการไร้สัญชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน);

กิจกรรมที่ 2 (ไม่มีเด็กคนใดที่เกิดโดยไร้ซึ่งสัญชาติ);

กิจกรรมที่ 3 (จัดการเลือกปฏิบัติทางเพศจากกฎหมายภายในประเทศ);

กิจกรรมที่ 6 (ให้สถานะความคุ้มครองแก่ผู้อพยพไร้สัญชาติและอำนวยความสะดวกเรื่องการแปลงสัญชาติ);

กิจกรรมที่ 7 (รับประกันให้มีการจดทะเบียนการเกิดเพื่อป้องกันความไร้สัญชาติ);

กิจกรรมที่ 9 (ยอมรับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการไร้รัฐไร้สัญชาติ); และ

กิจกรรมที่ 10 (ปรับปรุงข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณในเรื่องประชากรผู้ไร้สัญชาติ)

ปี ของ UNHCR เพื่อยุติปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติ²⁹⁹ แผนปฏิบัติการระดับชาติของฟิลิปปินส์ (NAP) มีระยะเวลาระหว่าง ปี ค.ศ. 2015 – 2020 จัดทำโดยการนำของกรมยุติธรรม (Department of Justice) โดยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม และหน่วยงานในภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจาก UNHCR แผนปฏิบัติการมุ่งเน้นที่ ‘บุคคลที่มีความเสี่ยงเป็นผู้ไร้รัฐไร้สัญชาติ’ เช่น เด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการี ชาวซามา บัดเจา (Sama Badjaos) และกลุ่มบุคคลที่สืบเชื้อสายจากชาวอินโดนีเซีย และเด็กที่มาจากโยกย้ายถิ่นฐาน และไม่มีเอกสารแสดงตน³⁰⁰

- ระบุและลดปัญหาการเลือกปฏิบัติ รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้นำประเด็นลดการเลือกปฏิบัติด้านมิติหญิงชาย (gender) ที่มีกำหนดไว้ในกฎหมายสัญชาติมารวมไว้ในแผนปฏิบัติการระดับชาติ NAP ด้วย UNHCR และรัฐบาลฟิลิปปินส์ โดยกรมยุติธรรมผู้นำแผน และผู้นำร่วมคณะกรรมการสตรีฟิลิปปินส์ (Philippine Commission on Women) ร่วมแสดงเจตนากรณีในการทบทวนกฎหมายที่ CA 473 และ RA 9139 และทำให้แน่ใจว่าจะมีการผ่านกฎหมายปรับปรุงแก้ไขประเด็นเรื่องความเท่าเทียมด้านมิติหญิงชาย (gender) ในการได้มาซึ่งสัญชาติฟิลิปปินส์ของบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติที่คุณสมบัติผ่านเกณฑ์³⁰¹
- การจดทะเบียนให้แก่คนฟิลิปปินส์ในต่างแดน มีความริเริ่มความร่วมมือระหว่างกรมการต่างประเทศ (Department of Foreign Affairs หรือ DFA) กรมสวัสดิการสังคม (Department of Social Welfare หรือ DSWD) และสำนักงานสถิติฟิลิปปินส์ (Philippine Statistics Authority หรือ PSA) ในการจดทะเบียนการเกิดให้แก่เด็กที่ไม่มีเอกสารในรัฐซามบาห์โดยใช้ทีมงานให้เข้าถึงชุมชนฟิลิปปินส์แบบถึงตัว ในทำนองเดียวกัน กรมสวัสดิการสังคม (DSDW) ได้ส่งเจ้าหน้าที่ (Social Welfare Attachés) ไปประจำในภูมิภาคตะวันออกเฉียงกลางเพื่ออำนวยความสะดวกเรื่องเอกสารที่จำเป็นและเอกสารการเดินทางเพื่อการส่งกลับเด็กที่ถูกทอดทิ้งและเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ปรากฏบุพการีที่เกิดโดยบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติจากฟิลิปปินส์³⁰²
- ส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถด้านกฎหมายโดยการปรับปรุงระบบการทะเบียนราษฎร โดยมีการส่งร่างกฎหมายสู่ทั้งสภาสูงและสภาล่างเพื่อให้มีการจัดทำทะเบียนราษฎร ระบบสถิติชีพ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาจัดการข้อมูลอย่างครอบคลุมในรูปแบบสถาบัน (institutionalizing) โดยมีการผลักดันร่างกฎหมายดังกล่าวอย่างต่อเนื่องโดยเครือข่ายสิทธิเด็ก (Child Rights Network หรือ CRN) ซึ่งเป็นองค์กรหลักด้านสิทธิเด็กในประเทศ³⁰³

สิงคโปร์

- อนุญาตให้บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติยื่นขอพำนักถาวรในสิงคโปร์ (Permanent Residency หรือ PR) และขอ

²⁹⁹ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

³⁰⁰ ข้อมูลเพิ่มเติมเสนอโดยผู้ประสานประเทศฟิลิปปินส์

³⁰¹ อ้างแล้ว

³⁰² อ้างแล้ว

³⁰³ อ้างแล้ว

มีสัญชาติสิงคโปร์ได้ เอกสารคำร้องจะได้รับการประเมินตามคุณสมบัติของผู้สมัครแต่ละราย บุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติผู้ขอยื่นพำนักถาวร (PRs) ในสิงคโปร์อาจยื่นขอหนังสือสำคัญประจำตัว (Certificate of Identity) เพื่อใช้ในการเดินทางออกนอกประเทศของตน และบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติสามารถจดทะเบียน การเกิดได้เช่นกัน³⁰⁴

- ลดการเลือกปฏิบัติเรื่องมิติหญิงชาย (gender) ในรายงาน Periodic Reports ฉบับที่ 2 และ 3 ของ สิงคโปร์ ต่อบทสนธิสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (UN Convention on the Rights of the Child หรือ CRC) ระบุว่าสิงคโปร์ได้แก้ไขรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2004 เพื่ออนุญาตให้สตรีชาวสิงคโปร์ส่งต่อสัญชาติ สิงคโปร์ของตนให้แก่บุตรที่เกิดกับคนต่างชาติได้ โดยเรื่องดังกล่าวถือเป็นการพัฒนาด้านกฎหมายเชิงบวก ในการส่งเสริมสิทธิเด็ก³⁰⁵
- ป้องกันการลิดรอนสัญชาติ เพื่อตอบสนองต่อข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ของ คณะกรรมการ CRC สิงคโปร์ระบุไว้ในรายงาน Periodic Reports ฉบับที่ 4 และ 5 ว่า กฎหมายสิงคโปร์ จะไม่ลิดรอนสัญชาติของเด็กที่ได้สัญชาติสิงคโปร์โดยการเกิดหรือโดยการสืบเชื้อสาย และเด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติในสิงคโปร์สามารถยื่นขอสัญชาติสิงคโปร์ได้ตามกฎหมายเช่นเดียวกัน เด็กที่เกิดโดยมารดา สัญชาติสิงคโปร์ก่อนเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2004 สามารถขอสัญชาติสิงคโปร์ได้โดยการจดทะเบียนตาม กฎหมายสิงคโปร์³⁰⁶

ประเทศไทย

จากโครงการนำร่องในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาสถานะทางกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดีบางประการได้ดังนี้

- จัดทำคู่มือเพื่อการใช้งานทั่วไป ตามมาตรา 7 ทวิ³⁰⁷ วรรค 2 ของ พรบ. สัญชาติ และมติคณะรัฐมนตรีลง วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2559 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ออกคำสั่งกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ

³⁰⁴ รายงานประเทศสิงคโปร์

³⁰⁵ อ้างแล้ว

³⁰⁶ อ้างแล้ว

³⁰⁷ พรบ. สัญชาติ พ.ศ. 2508 และส่วนแก้ไขปรับปรุง มาตรา 7 ทวิ

ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดามารดาตามกฎหมายหรือบิดาซึ่ง ไม่ได้มีการสมรสกับมารดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็น

- (1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย
- (2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว
- (3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายคนเข้าเมือง

ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะรายให้บุคคล ตามวรรคหนึ่งได้สัญชาติไทยก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรี กำหนด, รายงานประเทศไทย

อนุญาตให้มีสัญชาติไทย มีผลบังคับใช้โดยทั่วไปแก่ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาที่ไม่มีสัญชาติไทย และแก่ผู้มีสัญชาติไทยกรณีพิเศษเฉพาะราย ณ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ทั้งสี่ประเภท³⁰⁸ ที่มีคุณสมบัติตามกำหนดของคณะรัฐมนตรีให้สามารถยื่นขอสัญชาติไม่ว่าจะในรูปแบบทั่วไปหรือกรณีพิเศษเฉพาะ โดยสามารถยื่นเรื่องได้ที่สำนักทะเบียนอำเภอที่ผู้สมัครได้ขึ้นทะเบียนไว้ (ในสำเนาทะเบียนบ้านหรือตามข้อมูลทะเบียนราษฎร)³⁰⁹

- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ความร่วมมือระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานของรัฐไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลงานกว่าห้าเท่า แต่ยังไม่กระทบกับงบประมาณของภาครัฐด้วย เนื่องจากองค์กรพัฒนาเอกชนมีงบประมาณของตัวเองหรืออาจใช้ความสำเร็จที่ได้จากโครงการนำร่องของงบประมาณสนับสนุนเพื่อทำโครงการต่อไปได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและรัฐ นอกจากนี้ การทำงานร่วมกับหัวหน้าหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่น บุคลากรที่เป็นคนพื้นที่สามารถช่วยสอดส่องและตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับที่พำนักอาศัยของผู้สมัครได้ด้วย เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการเคลื่อนที่เพื่อรับเอกสารคำร้องจากพื้นที่ห่างไกลอีกด้วย สืบเนื่องจากความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกส่วน ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 – มีนาคม พ.ศ. 2561 มีเอกสารคำร้องเข้าสู่กระบวนการจำนวนถึง 4,225 ใบ³¹⁰

เวียดนาม

รายงานของประเทศเวียดนามให้ตัวอย่างมาตรการในการจัดการปัญหาสัญชาติของกลุ่มเปราะบางกลุ่มต่างๆ รวมทั้งสตรีและเด็ก เวียดนามเป็นตัวอย่างของกฎหมายสัญชาติที่เปิดกว้าง โดย UNHCR เห็นว่าเวียดนามเป็นประเทศที่แก้ไขปัญหาความไร้รัฐไร้สัญชาติได้ดีที่สุดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และเป็นต้นแบบที่ดีในการป้องกันความไร้รัฐไร้สัญชาติ³¹¹

³⁰⁸ อ้างแล้ว,

1. ผู้เกิดในประเทศไทยโดยบิดาหรือมารดาเป็นชนกลุ่มน้อย หรือบิดาหรือมารดาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่โยกย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างน้อยติดต่อกัน 15 ปี และมีการทำบันทึกและจดทะเบียน

2. ผู้เกิดในประเทศไทยโดยบิดาและมารดาที่เป็นคนต่างด้าวที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มที่ 1 (ผู้เป็นแรงงานต่างด้าว หรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติไม่มีหมายเลขประจำตัว) และมีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

3. ผู้ไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทยและปัจจุบันเข้าเรียนในสถาบันการศึกษา (ไม่มีผู้ปกครองหรือผู้ปกครองถอดทิ้งตั้งแต่เล็ก) ในกรณีนี้ต้องแสดงเอกสารเพิ่มเติมสองอย่างคือ ใบรับรองสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่ออกโดยหน่วยงานผู้มีอำนาจของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และบุคคลนั้นต้องมีถิ่นพำนักอาศัยในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 10 ปี

4. บุคคลที่เกิดในประเทศไทย และสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง ในกรณีนี้ ต้องแสดงใบประกาศเกียรติคุณที่ออกโดยหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจ อย่างน้อยในระดับกรมหรือเทียบเท่า

³⁰⁹ อ้างแล้ว

³¹⁰ อ้างแล้ว

³¹¹ รายงานประเทศเวียดนาม

Review หรือ UPR) และข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ที่ได้จาก CEDAW และ CRC³¹⁶ ในประเด็นเรื่องสัญชาติและความไร้รัฐไร้สัญชาติ

- กำหนดหลักเกณฑ์ที่อำนวยความสะดวกให้บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในเวียดนามได้และเพื่อป้องกันความไร้รัฐไร้สัญชาติ กฎหมายเวียดนามมีหลายข้อที่เปิดช่องให้บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติตั้งถิ่นที่ได้จากมาตรา 8 ของกฎหมายสัญชาติเวียดนามที่ระบุว่า “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามกำหนดหลักเกณฑ์ให้เด็กที่เกิดในดินแดนของเวียดนามมีสัญชาติเวียดนามและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่พำนักอาศัยถาวรในเวียดนามสามารถได้มาซึ่งสัญชาติเวียดนามภายใต้กฎหมายนี้”³¹⁷
- กำหนดหลักเกณฑ์ที่อำนวยความสะดวกให้เด็กที่เกิดในเวียดนามได้สัญชาติเวียดนามและใช้กระบวนการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กจากการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยกฎหมายสัญชาติบัญญัติไว้ว่า
 - เด็กที่เกิดในดินแดนของเวียดนามซึ่งในขณะที่เกิด บิดาและมารดาเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติแต่อาศัยถาวรอยู่ในเวียดนาม ให้มีสัญชาติเวียดนาม (หมวดที่ 1 มาตรา 17 กฎหมายสัญชาติเวียดนาม ค.ศ. 2008 (Law on Vietnamese Nationality))
 - เด็กที่เกิดในดินแดนของเวียดนามซึ่งในขณะที่เกิด มารดาเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติอาศัยถาวรอยู่ในเวียดนาม แต่ไม่ปรากฏบิดา ให้มีสัญชาติเวียดนาม (หมวดที่ 2 มาตรา 17 กฎหมายสัญชาติเวียดนาม ค.ศ. 2008 (Law on Vietnamese Nationality))³¹⁸
- อนุญาตให้มีการกลับคืนสัญชาติ กฎหมายอนุญาตให้มีการยื่นขอคืนสัญชาติเวียดนาม (มาตรา 23 กฎหมายสัญชาติเวียดนาม ค.ศ. 2008) ระบุว่า “บุคคลที่เสียสัญชาติเวียดนามและยื่นขอคืนสัญชาติสามารถกลับคืนสัญชาติเวียดนามของตนได้ หากมีเงื่อนไขเข้าหลักเกณฑ์ดังนี้

³¹⁶ CEDAW และ CRC และข้อสังเกตเชิงสรุปเรื่องสัญชาติของสตรีและเด็ก:

- คณะกรรมการ CRC เสนอแนะให้เวียดนามให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐ มีข้อสังเกตว่าในปัจจุบัน เวียดนามกำลังพิจารณาการให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาทั้งสองฉบับ.
- คณะกรรมการ CEDAW ให้ข้อเสนอนี้ในเรื่องสถานะของสตรีที่เป็นบุคคลไร้รัฐ ผู้ขอลี้ภัย และผู้ลี้ภัย:
 - “เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอนี้ฉบับที่ 32 ในมิติด้านเพศของสถานะผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัย สัญชาติ และการไร้สัญชาติของสตรี คณะกรรมการเสนอให้รัฐภาคี:
 - ก. ใช้ กฎหมายและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการให้สถานะผู้ลี้ภัยและผู้ลี้ภัย และให้ความคุ้มครองการข่มเหงด้วยเหตุแห่งเพศ;
 - ข. อำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อลดการไร้สัญชาติต่อไป โดยเฉพาะ การให้คืนสัญชาติเวียดนามกับสตรีเวียดนามที่กลายเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติจากการสละสัญชาติตน;
 - ค. เรงให้เกิดการภาคยานุวัติอนุสัญญา ค.ศ. 1951 ที่เกี่ยวกับสถานะผู้ลี้ภัย และพิธีสาร ค.ศ. 1967 และอนุสัญญา ค.ศ. 1954 ที่เกี่ยวกับสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐ” อ้างแล้ว.

³¹⁷ อ้างแล้ว

³¹⁸ อ้างแล้ว

- ก/ ได้ยื่นคำขอกลับถิ่นฐานประเทศเวียดนาม
- ข/ คู่สมรสของตน บิดามารดาผู้ให้กำเนิด หรือบุตรโดยกำเนิดเป็นพลเมืองสัญชาติเวียดนาม
- ค/ มีส่วนทำคุณประโยชน์ในการสร้างชาติและป้องกันประเทศเวียดนาม
- ง/ เป็นประโยชน์ต่อสาธารณรัฐเวียดนาม
- จ/ มีการลงทุนในเวียดนาม
- ฉ/ ขอละสัญชาติเวียดนามเพื่อใช้สัญชาติอื่นแต่ไม่ได้รับการอนุมัติสัญชาติ”³¹⁹

4. แนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนจากภูมิภาคอื่น

4.1 ยุโรป

ยุโรปเป็นภูมิภาคที่มีอัตราการจดทะเบียนการเกิดสูงที่สุดและมีปัญหาเพียงเล็กน้อยในเรื่องทะเบียนราษฎร³²⁰ และยังเป็นทวีปที่มีบรรทัดฐานก้าวไกลในด้านการเข้าถึงสัญชาติและการป้องกันการไร้รัฐไร้สัญชาติ ประเทศในยุโรป 33 ประเทศเป็นภาคีต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1954 ในขณะที่ 28 ประเทศให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1961 และมี 21 ประเทศให้สัตยาบันต่ออนุสัญญายุโรปว่าด้วยสัญชาติ ค.ศ. 1997 (European Convention on Nationality หรือ ECN) ในขณะที่สหภาพยุโรป (European Union) ขาดความชำนาญในประเด็นเรื่องสัญชาติ แต่สภายุโรป (Council of Europe) กลับทำงานในเรื่องนี้อย่างแข็งขัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสัญชาติ (ECN) ถือเป็นตราสารระดับภูมิภาคที่ครอบคลุมที่สุดในเรื่องกฎหมายสัญชาติ ใน ค.ศ. 2009 มีการรับรองข้อเสนอแนะ (Recommendation) ที่ 2009/13³²¹ ซึ่งเป็นไปตามหลักการ (Principle) ที่ 23 ที่ว่าการจดทะเบียนการเกิดมีความสำคัญสูงสุด เปรียบได้กับใบเบิกทางสู่การมีสัญชาติและมีสิทธิมนุษยชนด้านอื่นๆ ดังนั้นตามหลักการ (Principle) ที่ 23 การจดทะเบียนการเกิดเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเสมอ แม้บิดามารดาจะเป็นคนต่างชาติ (foreigner) เป็นแรงงานข้ามชาติที่ย้ายถิ่นแบบไม่ปกติ (irregular migrant) หรือเป็นผู้ไม่มีเอกสารแสดงตน (undocumented) เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กจำเป็นต้องจดทะเบียนเพื่อรับรองการมีตัวตนของเด็กไม่ว่าในกรณีใดๆ โดยไม่มีข้อยกเว้น

ยุโรปมีการดำเนินการเพื่อยกเลิกการเลือกปฏิบัติทางเพศ (gender discrimination) มาเป็นลำดับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 สนธิสัญญาสากลหลายฉบับต่างไม่อนุญาตให้มีการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติและศาสนาให้มีปรากฏในกฎหมายภายในประเทศ และข้อห้ามนี้ได้รับการส่งเสริมในระดับภูมิภาคโดยอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสัญชาติ (ECN) การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบเรื่องการป้องกันการไร้รัฐไร้สัญชาติชี้ให้เห็นว่าประเทศส่วนใหญ่ปฏิบัติตามมาตรฐานสากลรวมถึงเรื่องเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในดินแดนของตน แต่ทั้งนี้มาตรฐานดังกล่าวควรมีการปฏิบัติให้เคร่งครัดมากขึ้น³²² ตัวอย่างเช่น บางประเทศให้ความคุ้มครองเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติเฉพาะในกรณีที่ยังบิดามารดาของเด็กเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติเท่านั้น หรือในกรณีที่เข้าหลักเกณฑ์บางประการ ซึ่งตราสารสากลไม่

³¹⁹ อ้างแล้ว

³²⁰ https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2015/12/Birth_Registration_lores_final_24.pdf, หน้า 17.

³²¹ <https://rm.coe.int/16807096bf>

³²² http://eudo-citizenship.eu/images/docs/eudocit_vink_degroot_statelessness_final.pdf

อนุญาตให้มีหลักเกณฑ์ดังกล่าว

เช่นเดียวกับภูมิภาคอื่นๆ ยุโรปจำเป็นต้องปรับปรุงข้อมูลด้านตัวเลขบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดและอาศัยในยุโรป พัฒนาการที่สำคัญที่สุดในยุโรปคือการตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดให้มีกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ – ทั้งในรัฐประเทศของตน³²³ และในสหภาพยุโรป³²⁴ ในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งคือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ หรือถูกให้สถานะเป็น ‘บุคคลที่ไม่สามารถกำหนดสัญชาติได้’ (undetermined nationality) ซึ่งทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถใช้สิทธิใดๆ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติได้ ปัญหานี้ถูกนำมาพูดถึงในบ่อยครั้งในเวที ‘การศึกษาภาพรวม’ (mapping studies) ของยุโรปที่จัดโดย UNHCR โดยในความเป็นจริง กระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาตินั้นถือว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับรัฐที่ใช้ในการปฏิบัติตามพันธกรณีในการให้ความคุ้มครองบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ³²⁵

เครือข่ายยุโรปว่าด้วยบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ (European Network on Statelessness) เผยแพร่รายงานแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (best practices) เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในยุโรป³²⁶ และ UNHCR ได้นำกระบวนการดังกล่าวมาบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการข้อ 6 ของโครงการรณรงค์สากลว่าด้วยการยุติปัญหาไร้รัฐไร้สัญชาติ ภายใน ค.ศ. 2024³²⁷ ในขณะที่พิสูจน์แล้วว่ากระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติไม่ได้เป็นปัจจัยชักนำ (pull factor) ให้คนสมัครเพื่อเข้าสู่กระบวนการ (โดยมีผู้สมัครเพียงหลักร้อยต่อปี) ดังนั้นกระบวนการนี้จึงไม่ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามยังคงต้องรอดูต่อไปว่ากระบวนการที่คล้ายคลึงกันนี้จะส่งผลอย่างไรในประเทศอื่นที่มีจำนวนประชากรผู้ไร้รัฐไร้สัญชาติมากกว่า ถึงแม้ UNHCR จะกล่าวว่ากระบวนการนี้ไม่ใช่เครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับประเทศที่มีประชากรไร้รัฐไร้สัญชาติในแหล่งกำเนิด (*in situ*) จำนวนมากก็ตาม (ดูส่วนที่ 2 ด้านล่าง)

ยังการนี้อาจถือได้ว่าเป็นประเทศที่ดีที่สุดที่มีกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยมีการแก้ไขข้อบกพร่องโดยการยกเลิกข้อกำหนดที่จำกัดให้เฉพาะบุคคลที่อาศัยอยู่ในประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้นที่สามารถเข้าร่วมกระบวนการได้ออกไป ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญฮังการี ค.ศ. 2015 (Hungarian Constitutional Court)³²⁸

³²³ กระบวนการพิจารณาสถานะการไร้สัญชาติในปัจจุบันมีปรากฏในประเทศบัลแกเรีย ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี โคลอมเบีย ลัตเวีย มอลโดวา สเปน ตุรกี และสหราชอาณาจักร. ดู <http://www.institutesi.org/worldsstateless17.pdf>, หน้า 82.

³²⁴ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536476/IPOL_STU\(2015\)536476_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536476/IPOL_STU(2015)536476_EN.pdf). ดูข้อเสนอแนะของคณะมนตรียุโรป ประกอบด้วย มีผล เดือนธันวาคม ค.ศ. 2015 ที่คณะมนตรีเศรษฐกิจรัฐสมาชิกร่วมแลกเปลี่ยนวิธีปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ. ข้อมูลจาก: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/12/04/council-adopts-conclusions-on-statelessness/#>.

³²⁵ <http://www.unhcr.org/protection/statelessness/53b698ab9/handbook-protection-stateless-persons.html>

³²⁶ <https://www.statelessness.eu/sites/www.statelessness.eu/files/attachments/resources/Statelessness%20determination%20and%20the%20protection%20status%20of%20stateless%20persons%20ENG.pdf>

³²⁷ <http://www.refworld.org/pdfid/57836cff4.pdf>

³²⁸ <http://www.institutesi.org/worldsstateless17.pdf>, หน้า 16.

เครือข่ายยุโรปว่าด้วยบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ (European Network on Statelessness) เผยแพร่รายงาน เฉพาะเกี่ยวกับช่องว่างและแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (best practices) เกี่ยวกับการไร้รัฐไร้สัญชาติในวัยเด็ก แม้รายงาน จะนำเสนอภาพรวมที่เข้าใจได้ แต่ข้อสรุปส่วนใหญ่ก็มาจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนหน้านี้ที่ทำโดย GLOBALCIT Observatory ซึ่งทำงานร่วมกับ UNHCR ศึกษาความสอดคล้องระหว่างกฎระเบียบเรื่องการไร้รัฐ ไร้สัญชาติของระดับเทศบาล กับมาตรฐานสากล³²⁹

4.2 แอฟริกา

กฎบัตรแอฟริกันว่าด้วยสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก (African Charter on the Rights and Welfare of the Child) มีผลบังคับใช้ใน ค.ศ. 1999 รับรองให้เด็กมีสิทธิได้รับการจดทะเบียนการเกิดทันทีหลังจากที่เกิดและมี สิทธิได้สัญชาติตามมาตรา 6³³⁰ คณะกรรมการแอฟริกันว่าด้วยสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก (African Committee on the Rights and Welfare of the Child) ออกความเห็นเป็นการทั่วไป (General Comment) เกี่ยวกับมาตรานี้ ซึ่งชี้แจงสิทธิที่ระบุไว้ในมาตรา³³¹

ในทางตรงกันข้าม กฎบัตรแอฟริกันว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และประชาชน (African Charter on Human and People’s Rights) ซึ่งมีผลบังคับใช้ใน ค.ศ. 1986 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญชาติ แต่มีการระบุไว้ในมาตรา 5 ถึงแนวคิดโดยทั่วไปเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางกฎหมาย โดยระบุว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการเคารพในศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์และได้รับการยอมรับในสถานะทางกฎหมายของตน”³³²

กฎบัตรดังกล่าวยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง (เช่น มาตรา 12 ที่ระบุว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิ ที่จะเดินทางออกจากประเทศใดๆ รวมทั้งประเทศของตน) และคณะกรรมการแอฟริกันว่าด้วยสิทธิของมนุษย์ และประชาชน (African Commission on Human and People’s Rights) พบว่าสิทธิในการมีสัญชาติถูก กล่าวถึงโดยนัยภายใต้มาตรา 5 ของกฎบัตร³³³ อย่างไรก็ตาม ในข้อมติว่าด้วยสิทธิในการมีสัญชาติ ค.ศ. 2013 ได้รับความเห็นชอบโดยคณะกรรมการแอฟริกันโดยมีการยืนยันอย่างชัดเจนว่า “สิทธิในการมีสัญชาติของมนุษย์ ทุกคนเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแสดงไว้โดยนัยในบทบัญญัติข้อ 5 ของกฎบัตรแอฟริกันว่าด้วยสิทธิของมนุษย์ และประชาชน และจำเป็นต่อการมีสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอื่นๆ ภายใต้กฎบัตร”³³⁴

ในปี ค.ศ. 2014 คณะกรรมการปฏิบัติตามคำมั่นโดยการร่างพิธีสาร (protocol) ต่อกฎบัตรแอฟริกันว่า ด้วยสิทธิในการมีสัญชาติ โดยในสารัตถะ พิธีสารฉบับร่างนี้มีเนื้อหาก้าวหน้าไปกว่าอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสัญชาติ (European Convention on Nationality) และหากได้รับความเห็นชอบจะถือเป็นตราสารเรื่องสัญชาติที่ก้าวหน้า

³²⁹ <http://eudo-citizenship.eu/databases/protection-against-statelessness>

³³⁰ <http://www.achpr.org/instruments/child/>

³³¹ <http://www.refworld.org/docid/54db21734.html>

³³² กฎบัตรแอฟริกันว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและประชากร, ข้อมูลจาก: <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49>

³³³ Bronwen Manby, *Citizenship and Statelessness in Africa*, หน้า 462. ข้อมูลจาก:

<https://pub.maastrichtuniversity.nl/f91d9081-73da-4125-9a7a-887ceb4acca7>

³³⁴ <http://www.achpr.org/sessions/53rd/resolutions/234/>

กว่าตราสารในทวีปใดๆ เนื้อหาประกอบด้วยรายละเอียดหลักการต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของกลุ่มชนเร่ร่อน (nomadic groups) ส่งเสริมความเท่าเทียมด้านมิติหญิงชาย (gender) ห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติศาสนา และแง่มุมด้านอื่นๆ ของกฎหมายสัญชาติ

แนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดของทวีปแอฟริกาและได้รับการยอมรับจากคณะกรรมการแอฟริกันว่าด้วยสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก (African Committee on the Rights and Welfare of the Child)³³⁵ คือการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (*jus soli*) ที่ปรากฏในรูปแบบต่างๆ ในประเทศแถบแอฟริกา 25 ประเทศ และประเทศแถบแอฟริกาตะวันตก 10 ประเทศ (เกือบทั้งหมดเป็นประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส เช่น เบนิน บูร์กินาฟาโซ แคเมอรูน และอื่นๆ) ใช้หลักการ double *jus soli* (การได้สัญชาติโดยหลักดินแดนแบบมีเงื่อนไขว่าต้องมีบุพการีคนใดคนหนึ่งเกิดในดินแดนของรัฐนั้นด้วย เช่น เด็กที่เกิดในประเทศหนึ่งโดยมีบิดาหรือมารดาเกิดในประเทศนั้นด้วยจะได้รับสัญชาติโดยอัตโนมัติ) ในขณะที่ประเทศอื่นอีกหลายประเทศใช้หลักการ *double jus soli* ที่แตกต่างกัน³³⁶ ที่เป็นปัญหายิ่งไปกว่านั้นคือ มีเพียง 13 ประเทศที่ให้สัญชาติแก่เด็กที่เกิดในประเทศของตนโดยอัตโนมัติเพราะมีเช่นนั้นแล้วเด็กจะกลายเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ³³⁷ ในขณะที่อีก 11 ประเทศกำหนดเงื่อนไขว่าบิดามารดาต้องเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติด้วย โดยเงื่อนไขประการหลังนี้ ตามที่เห็นในกฎหมายของยุโรปข้างต้น ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลและไม่ให้ความคุ้มครองที่เพียงพอแก่ผู้ที่บิดามารดาถือสัญชาติ แต่ไม่สามารถส่งต่อสัญชาติให้บุตรได้ ทั้งนี้ มีประเทศในทวีปแอฟริกา 27 ประเทศเป็นภาคีต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1954 และ 19 ประเทศเป็นภาคีต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1961

โดยสรุป ตัวอย่างของแอฟริกาแสดงให้เห็นว่า (อ้างอิงตาม Manby) การผลักดันที่จะจัดทำเอกสารเพื่อระบุตัวตนทางกฎหมายก่อให้เกิดปัญหาเรื่องสัญชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อยังไม่ได้มีการแก้ไขกฎหมายที่เลือกปฏิบัติและผูกขาดก่อนเป็นอันดับแรก นาง Mandy อธิบายว่า กระบวนการนี้ทำให้เกิดความเสี่ยงในการ “ทำให้บุคคลต้องไร้รัฐไร้สัญชาติ ทั้งที่ก่อนหน้านี้เป็นเพียงบุคคลที่ไม่มีเอกสารแสดงตนเท่านั้น”³³⁸ ในทางกลับกัน Van Waas กล่าวว่า “หากสัญชาติคือการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับรัฐตามกฎหมาย เช่นนั้น หากแก้ปัญหาการไม่มีตัวตนหรืออัตลักษณ์ทางกฎหมายได้ ปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติก็จะหมดไปใช่หรือไม่?”³³⁹

4.3 อเมริกา

ประเทศในแถบอเมริกามีประเพณีการใช้หลักการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (*jus soli*) มายาวนาน โดย 30 ประเทศจาก 35 ประเทศให้บุคคลได้สัญชาติจากการเกิดโดยอัตโนมัติหากเกิดในดินแดนของรัฐตน ซึ่งทำให้

³³⁵ <http://www.institutesi.org/worldsstateless17.pdf>, หน้า 23.

³³⁶ Manby, หน้า 125.

³³⁷ ความริเริ่มในการขจัดความไร้สัญชาติในแอฟริกา, ดู Abidjan Declaration ค.ศ. 2015: <http://www.unhcr.org/ecowas2015/>

³³⁸ <https://www.statelessness.eu/blog/right-legal-identity-or-right-legal-id>

³³⁹ อ้างแล้ว

ประชากรที่อาศัยในประเทศส่วนใหญ่เข้าถึงการมีสัญชาติและป้องกันการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ อย่างไรก็ตามยังคงมีบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในบางพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในแถบทะเลแคริบเบียนที่บางประเทศยังมีการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ (gender) (เช่น ประเทศบาฮามาส) และที่สาธารณรัฐโดมินิกันมีการลิดรอนสิทธิการเป็นพลเมืองของคนที่มีเชื้อสายเฮติที่ถือสัญชาติโดมินิกันโดยไม่ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ใดๆ

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของปฏิญญาบราซิล ค.ศ. 2014 (Brazil Declaration) มี 28 ประเทศและประเทศในละตินอเมริกาและแถบแคริบเบียน 3 ประเทศแสดงเจตนาสมัครใจในการขจัดปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติในภูมิภาคอเมริกานี้ให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2024 ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการสากลเพื่อยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติของ UNHCR (UNHCR's Global Action Plan to End Statelessness)³⁴⁰ ปฏิญญาบราซิลเสนอให้รัฐต่างๆ ใช้มาตรการ 3 แนวทางที่เกี่ยวข้องกับบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ กล่าวคือ การป้องกัน การคุ้มครอง และการแก้ไขปัญหา³⁴¹

นาย Juan Mondelli เจ้าหน้าที่ UNHCR สำนักงานภูมิภาคในกรุงซานโฮเซ (San José) ประเทศคอสตาริกา อธิบายมาตรการทั้งสามประการไว้ดังนี้

- **การป้องกัน:** ภาควิชาอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ปรับปรุงระเบียบและแนวปฏิบัติภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับสัญชาติให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล³⁴²
- **การคุ้มครอง:** ภาควิชาอนุสัญญา ค.ศ. 1961 จัดทำกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ³⁴³ และกำหนดกรอบการคุ้มครองเพื่อให้อนุสัญญา ค.ศ. 1961 และสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ มีผลบังคับใช้ได้อย่างเต็มที่
- **การแก้ไข:** ให้มีการแปลงสัญชาติ³⁴⁴ และยืนยันสัญชาติได้สะดวกขึ้น (เช่น อำนวยความสะดวกในการจดทะเบียนการเกิดเกินกำหนด รวมไปถึงการออกเอกสารที่เกี่ยวข้อง)³⁴⁵ และอำนวยความสะดวกในการขอมิสัญชาติใหม่และการคืนสัญชาติ

หลังจากการรณรงค์ของ UNHCR ตั้งแต่กลางทศวรรษ 2000 ต่อยอดภายหลังการออกปฏิญญาบราซิล มีรัฐต่างๆ ในภูมิภาคอเมริกานับจำนวนมากเข้าร่วมอนุสัญญา ค.ศ. 1954 และ/หรือ 1961 อย่างรวดเร็ว โดยมี 19 จาก

³⁴⁰ <http://www.unhcr.org/ibelong/global-action-plan-2014-2024/>

³⁴¹ <http://www.fmreview.org/latinamerica-caribbean/mondelli.html>

³⁴² สำหรับปัญหาที่ยังต้องได้รับการแก้ไข เช่น สัญชาติของเด็กที่ไม่ปรากฏภูมิภาครีและความเสี่ยงในการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติของเด็กที่เกิดในต่างแดน, ดู Mondelli, Juan Ignacio. "มุ่งหน้าขจัดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติในอเมริกา: ปฏิญญาบราซิลและแผนปฏิบัติการ", ใน *Solving Statelessness*, eds. Laura van Waas and Melanie Khanna, 285-316. Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2016, หน้า 303-306.

³⁴³ ราว 12 ประเทศในอเมริกามีการใช้กระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ หรือกระบวนการในเรื่องดังกล่าว. เนื่องจากพัฒนาการในเรื่องนี้เพิ่งเกิดขึ้นจึงไม่มีข้อมูลเพียงพอเกี่ยวกับการดำเนินการจริง. ดู Mondelli, 309-311.

³⁴⁴ ยังไม่มีประเทศใดในอเมริกาที่อำนวยความสะดวกเหลือเรื่องการแปลงสัญชาติ แต่ประเทศโบลิเวียมีการลดค่าใช้จ่ายในการยื่นแปลงสัญชาติลงอย่างมาก.

³⁴⁵ ดู แผนกิจกรรมที่ 8 ของแผนปฏิบัติการสากล (Global Action Plan) ประกอบ ('การออกเอกสารสัญชาติให้แก่บุคคลที่มีคุณสมบัติ')

ข้อมูลจาก <http://www.unhcr.org/statelesscampaign2014/Global-Action-Plan-eng.pdf>

35 ประเทศเป็นภาคีต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1954 และ 17 จาก 35 ประเทศเป็นภาคีต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1961³⁴⁶ ทั้งยังมีความสอดคล้องกับปฏิญญาบราซิลที่ระบุว่ารัฐควรกำหนดกระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญา ค.ศ. 1954 อีกด้วย ซึ่งในความเป็นจริงความพยายามดังกล่าวได้รับการสนับสนุนโดยมติ ค.ศ.2016 ขององค์การรัฐอเมริกัน (Organization of American States หรือ OAS) ว่าด้วยการส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชน³⁴⁷ ซึ่งเน้นย้ำถึง “ความสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยการไร้รัฐไร้สัญชาติ และเชิญชวนให้รัฐสมาชิกให้สัตยาบันหรือยอมรับตามความเหมาะสม และเชิญชวนรัฐสมาชิกกำหนดกระบวนการที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพในการพิจารณาสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติและอำนวยความสะดวกในการแปลงสัญชาติให้แก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติตามหลักเกณฑ์”³⁴⁸

หลายประเทศได้ปฏิบัติตามโดยการออกกฎระเบียบพิเศษต่างๆ ขึ้นมารองรับจุดประสงค์นี้หรือโดยการแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วย ความเป็นพลเมืองหรือการโยกย้ายถิ่นฐานสำหรับการแก้ไขปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติ หลายประเทศได้ดำเนินโครงการเพื่อตรวจสอบหรือทบทวนการจดทะเบียนการเกิดของประชากรและปรับปรุงให้มีการจดทะเบียนอย่างเหมาะสมซึ่งรวมไปถึงเข้าถึงเอกสารพิสูจน์สัญชาติ

ในขณะเดียวกัน การจดทะเบียนการเกิดในประเทศแถบอเมริกาก็มีความก้าวหน้ามากขึ้น³⁴⁹ ในขณะที่ช่วงต้นปี ค.ศ. 2000 มีอัตราการจดทะเบียนการเกิดของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี อยู่ที่ร้อยละ 76 แต่ในปี ค.ศ. 2016 อัตราดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 94 องค์การยูนิเซฟ (UNICEF) ชี้ให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจาก ความสามารถที่เพิ่มขึ้นของสถาบันที่รับผิดชอบด้านการการทะเบียนราษฎรในการให้บริการ การจัดทำมีบริการจดทะเบียนในโรงพยาบาลของรัฐ การลดค่าธรรมเนียม นโยบายสาธารณะที่เชื่อมโยงการจดทะเบียนการเกิดเข้ากับกลไกการคุ้มครองทางสังคม และข้อมูลมากมายของโครงการที่ทำการประชาสัมพันธ์ออกไป”³⁵⁰

4.4 ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ

ในทวีปตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือไม่มีแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (best practices) โดยรายงานล่าสุดระบุว่า “ในภาพรวม ภูมิภาคมีความบกพร่องเรื่องกฎหมายสัญชาติอย่างมีนัยสำคัญ แนวปฏิบัติของพวกเขายาวมักทำให้สัญชาติของกลุ่มที่ไม่พึงปรารถนาถูกคุกคาม”³⁵¹ แม้จะมีการยอมรับและให้สัตยาบันตราสารระดับภูมิภาคอย่างกว้างขวางรวมถึงกฎบัตรอาหรับว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 2004 (Arab Charter on Human Rights) และกติกา ค.ศ. 2005 ว่าด้วยสิทธิเด็กในศาสนาอิสลาม (Covenant on the Rights of the Child in Islam) แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าภูมิภาคนี้มียุทธศาสตร์เรื่องสัญชาติที่เข้มงวด (โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐอาหรับ) รวมถึงการเลือกปฏิบัติทางเพศ (gender) และศาสนาในมิติที่เกี่ยวข้องกับสัญชาติ³⁵² ในขณะที่ไม่มีประเทศใดในตะวันออกกลางและ

³⁴⁶ <http://www.refworld.org/docid/54576a754.html>

³⁴⁷ http://www.oas.org/en/sla/dii/docs/AG-RES_2887_XLVI-O-16.pdf

³⁴⁸ ดู ตอนที่ 6 ของมติ ‘การป้องกันและลดการไร้รัฐไร้สัญชาติและการคุ้มครองบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในอเมริกา’

³⁴⁹ <https://data.unicef.org/resources/birth-registration-latin-america-caribbean-closing-gaps/>

³⁵⁰ อ้างแล้ว

³⁵¹ Zahra Albarazi, ‘รายงานระดับภูมิภาค GLOBALCIT เรื่องความเป็นพลเมือง: ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ’ (ที่กำลังจะเกิดขึ้น), หน้า 9.

³⁵² อ้างแล้ว., หน้า 3. Albarazi ชี้ให้เห็นว่ามี 25 ประเทศทั่วโลกที่มีการเลือกปฏิบัติทางเพศ และมากกว่าครึ่งของประเทศเหล่านี้คือประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ.

แอฟริกาเหนือให้สัญชาติโดยอัตโนมัติตามหลักการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (*jus soli*) แต่ก็มีหลายประเทศที่ใช้หลักการ *double jus soli*³⁵³

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 การใช้การจดทะเบียนการเกิดและสัญชาติเพื่อป้องกันการจำกัดจำนวนประชากรของรัฐ

รัฐประเทศ “ระบอบเขตทางภูมิศาสตร์ของตนด้วยเขตแดนและระบุจำนวนประชากรของตนด้วยสัญชาติ”³⁵⁴ โดยคนสัญชาติของรัฐๆ หนึ่งถือเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมืองนั้น ส่วนผู้ที่ไม่ใช่คนสัญชาติถือเป็น “บุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ” หรือ “คนต่างชาติ” ซึ่งไม่มีสมาชิกภาพหรือได้รับการปฏิบัติเทียบเท่ากับสมาชิกสัญชาติเดียวกัน ประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN Member States - AMS) ส่วนใหญ่แสดงให้เห็นในรายงานของประเทศของตนว่า แม้จะเป็นบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ (non-nationals) แต่ ก็ยังได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งรวมถึงการจดทะเบียนการเกิด โดยกฎหมายระบุให้มีการจดทะเบียนการเกิดของเด็กทุกคนที่เกิดในประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดและการทะเบียนราษฎรของกลุ่มต่างๆ อาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ทั้งยังแตกต่างกันไประหว่างกลุ่มประชากรด้วย โดยสิงคโปร์ด้วยความที่มีระบบการลงทะเบียนแบบดิจิทัล ทำให้สามารถเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดได้อย่างทั่วถึง ในขณะที่ประชากร 75 ล้านคนในอินโดนีเซียไม่มีสูติบัตรหรือเอกสารการเกิด³⁵⁵ ส่วนประเทศฟิลิปปินส์และประเทศไทย ก็ยังคงมีประชากรบางกลุ่มที่ไม่ได้รับการเข้าระบบการจดทะเบียน ทั้งสองประเทศนี้ได้พยายามผลักดันผ่านโครงการพิเศษและโครงการต่างๆ ให้มีการแจ้งการเกิดและจดทะเบียนราษฎรกับกลุ่มคนที่เข้าถึงยาก (hard-to-reach groups) ในพื้นที่ที่ยากต่อการเดินทางและโครงสร้างพื้นฐานยังมีความจำกัด มีความรู้และความเข้าใจในระดับต่ำ และในบางกรณีไม่ให้ความสำคัญกับการแจ้งเกิดและการทะเบียนราษฎร ส่วนกัมพูชากำลังมีการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎรอยู่ ประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่มีการจัดหน่วยจดทะเบียนเคลื่อนที่ (mobile registration teams) ไว้บริการ ส่วนบางประเทศ เช่น เวียดนามได้มีการกระจายอำนาจในการจดทะเบียนการเกิดและการดำเนินงานด้านการทะเบียนราษฎรอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ประเทศส่วนใหญ่ยังมีกฎหมายบังคับให้ระบุสัญชาติของผู้ปกครองในการจดทะเบียนการเกิดยกเว้นในบางประเทศ เช่น กัมพูชา ไทย และเวียดนาม หลักเกณฑ์นี้ทำให้คนบางกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็ แรงงานข้ามชาติแบบไม่ปกติ ผู้ลี้ภัย และผู้ขอลี้ภัย ไม่สามารถเข้าระบบการทะเบียนได้ แม้จะมีความท้าทายบางประการ แต่ก็มีแนวปฏิบัติที่ดีมากมายที่แต่ละประเทศระบุไว้ในรายงาน โดยประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถเรียนรู้จากกันและกันเพื่อ

³⁵³ ช้างแล้ว., หน้า 12.

³⁵⁴ William Wetherall, สัญชาติในประเทศญี่ปุ่น, โดย Soo Im Lee, et al, (eds), ประเด็นความขัดแย้งที่ด้านความหลากหลายในญี่ปุ่น: ชาติพันธุ์ ความ เป็นพลเมือง และการศึกษา, นิวยอร์ก, iUniverse, Inc., นิวยอร์ก, ค.ศ. 2006, น.11

³⁵⁵ Asian Nikkei, “'Invisible' Indonesians nudged to get birth certificates”, ข้อมูลจาก:

<https://asia.nikkei.com/Economy/Invisible-อินโดนีเซีย-nudged-to-get-birth-certificates>

แก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดและทะเบียนราษฎรได้

จากงานวิจัยจำนวนหนึ่งแสดงให้เห็นว่าในอดีตประเทศสมาชิกอาเซียนล้วนเปิดรับคนจำนวนมากให้เข้ามาอาศัยในดินแดนของตน ทำให้ชุมชนที่มีหลากหลายเหล่านี้รู้สึกว่าคุณค่าที่เหมือนกัน สร้างความไว้วางใจและความสามัคคีในซึ่งกันและกันอันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนรัฐประเทศ ในการสร้างชาตินั้น “ชุมชนทางการเมืองแต่ละชุมชนจะสร้างสิ่งที่เรียกว่า อัตลักษณ์ร่วม ความรู้สึกเป็นเจ้าของและความกลมกลืนทางสังคมภายในขอบเขตดินแดนของตน”³⁵⁶ พวกนิยามลัทธิหลังชาตินิยม (Post-nationalists) “ยอมรับว่าการมีสัญชาติเดียวกันทำให้สามารถสร้างการขับเคลื่อนทางการเมืองในหมู่ประชากรในประเทศได้ โดยอาศัยความมีเชื้อสายประวัติศาสตร์ หรือใช้ภาษาเดียวกัน”³⁵⁷ ดังนั้น อธิปไตยและรัฐดินแดนจึงเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดความเป็นพลเมือง และในทำนองเดียวกันพลเมืองก็แสดงขอบเขตของรัฐดินแดนเช่นกัน “ความเป็นพลเมืองไม่ว่าจะด้วยสถานะทางกฎหมายหรือด้วยกิจกรรมที่กระทำ แสดงให้เห็นถึงการมีตัวตนของชุมชนทางการเมืองที่เชื่อมโยงกันไว้ภายในขอบเขตดินแดน มีการอยู่ร่วมกันมาระยะหนึ่งและมีอัตลักษณ์ร่วมกัน”³⁵⁸ อย่างไรก็ตาม แนวความคิดนี้ถูกท้าทายด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เขตพรมแดนไม่อาจปิดกั้นการเดินทางข้ามประเทศอย่างที่ผ่านมา ยังคงมีรัฐจำนวนมากที่ผูกติดอยู่กับสถานะที่เป็นทางการของสมาชิกพลเมืองและชุมชนทางการเมือง และยังคงคิดว่ารัฐมีสิทธิทั้งทางกฎหมายและศีลธรรมในการเลือกสมาชิกพลเมืองตลอดจนปิดหรือเปิดพรมแดน และยังคงมีการ “ผูกขาดสิทธิในเขตดินแดนของตนโดยการใช้นโยบายตรวจคนเข้าเมืองและนโยบายด้านพลเมืองอื่นๆ”³⁵⁹ กฎหมายในทุกประเทศสมาชิกอาเซียน ตามที่เปิดเผยไว้ในรายงานระดับประเทศ กำหนดหลักเกณฑ์ว่าบุคคลใดจะมีคุณสมบัติได้เป็นสมาชิกของรัฐตนโดยพิจารณาสถานะพลเมืองและสัญชาติ โดยดูเหมือนจะมี “ความคิดเห็นตรงกันเพิ่มขึ้นระหว่างรัฐ เกี่ยวกับนโยบายการได้มาซึ่งสัญชาติ โดยนโยบายดังกล่าวมักจะแบ่งออกเป็นสองประเภทกว้างๆ ได้แก่ การได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (*jus soli*) ซึ่งให้สิทธิความเป็นพลเมืองตามการเกิดในดินแดนของรัฐ และ การให้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (*jus sanguinis*) ซึ่งให้สิทธิความเป็นพลเมืองตามการสืบเชื้อสาย...”³⁶⁰ ด้วยปรากฏการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานที่เพิ่มมากขึ้น รัฐที่ดำเนินการตามหลักการให้สัญชาติโดยการสืบสายโลหิต (*jus sanguinis*) ต้องเผชิญกับคนต่างเชื้อชาติหลายชั่วอายุคนที่อาศัยอยู่ในประเทศของตน เช่นกลุ่ม PIDs ในฟิลิปปินส์ และกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มในประเทศไทย ทำให้บางประเทศในภูมิภาคใช้นโยบายการให้สัญชาติกับเด็กที่เกิดจากบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติบางกลุ่ม ในขณะเดียวกัน รัฐส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนกฎในการใช้หลักการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (*jus soli*) เพื่อจำกัดสิทธิการเป็นพลเมืองโดยการเกิดให้กับเด็กที่เกิดจากบุคคล

³⁵⁶ J.Habermas, The inclusion of other, in *Studies in Political Theory*, C.Cronin and P.de Greif, (eds.), Cambridge (Mass.), MIT Press, ค.ศ. 1998, น.132.

³⁵⁷ อ้างแล้ว.

³⁵⁸ *Citizenship*, First published Friday, 13 ตุลาคม ค.ศ 2006.

³⁵⁹ Seyla Benhabib, *The Rights of Others: Aliens, Residents and Citizens*, สำนักพิมพ์เคมบริดจ์, ค.ศ. 2004, น.5.

³⁶⁰ T. Alexander Aleinikoff and Douglas Klusmeyer (ผู้เขียนร่วม), *Citizenship Policies for an Age of Migration*, MPI, Washington, D.C., ค.ศ. 2002, น.2.

ที่ไม่ใช่คนสัญชาติที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศเท่านั้น (ไม่ใช่ผู้อาศัยชั่วคราวหรือเป็นผู้ไม่มีเอกสารแสดงตน)³⁶¹ เช่นเดียวกับในกัมพูชา สปป. ลาว และเวียดนาม ในทุกกรณี การเป็นพลเมืองสัญชาติเริ่มจากการเกิด ไม่ว่าจะรัฐนั้นจะดำเนินการตามหลักการใด บางรัฐ (กัมพูชา, สปป. ลาว, ฟิลิปปินส์, สิงคโปร์³⁶² และเวียดนาม) มีกฎหมายและนโยบายที่พิจารณาการให้สัญชาติแก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศของตน³⁶³ ทั้งนี้ จะไม่มีการให้สัญชาติแก่บุคคลที่เกิดในต่างแดนโดยบุคคลที่ไม่ใช่พลเมืองสัญชาติ แต่สามารถขอมีสัญชาติได้โดยการแปลงสัญชาติหรือการเข้าสู่ขั้นตอนการจดทะเบียน ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศมีกฎหมายแปลงสัญชาติซึ่งมีหลักเกณฑ์แตกต่างกันไป รวมถึงเรื่องระยะเวลาที่พำนักอยู่ในประเทศด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายเดียวกันนี้ของแต่ละประเทศยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการเสียสัญชาติไว้ด้วย ไม่ว่าจะโดยการสละสัญชาติหรือเพิกถอนสัญชาติ มีเพียงสองประเทศเท่านั้นคือฟิลิปปินส์และประเทศไทยที่ยอมรับให้บุคคลมีสองสัญชาติได้

จากรายงานของประเทศต่างๆ ที่ได้รับ พบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศให้สัญชาติบุคคลตามสัญชาติของบิดามารดามากกว่าให้สัญชาติตามสถานที่เกิด ซึ่งหมายความว่าบุคคลหนึ่งจะได้รับสัญชาติโดยอัตโนมัติหากบิดามารดาคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนเป็นคนสัญชาติของประเทศนั้นไม่ว่าจะเกิดที่ใดก็ตาม ในขณะที่เด็กที่เกิดโดยบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติแต่เกิดในประเทศดังกล่าวจะไม่ได้เป็นพลเมืองสัญชาติโดยอัตโนมัติ แต่จะสามารถเป็นได้โดยเข้ากระบวนการแปลงสัญชาติเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าบุคคลที่พูดภาษาประจำชาติไม่ได้ ไม่เคยอาศัยอยู่ในประเทศ ความเกี่ยวข้องเดียวที่มีกับรัฐนั้นก็คือบิดามารดาหรือปู่ย่าตายายที่อาจอพยพมาอยู่ในประเทศนานมาแล้ว มีสิทธิเป็นพลเมืองสัญชาติตามกฎหมายมากกว่าเด็กที่เกิดจากบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ/ผู้ลี้ภัยหรือคนพื้นเมืองที่เกิดในประเทศนั้น

หากไม่มีการจดทะเบียนการเกิด ประตู่ที่จะนำไปสู่โอกาสการได้รับสถานะทางกฎหมายที่เหมาะสมก็จะถูกปิดลง เด็กที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนถูกตัดสินให้เป็น ‘พลเมืองไร้ชีวิต’³⁶⁴ เพียงเพราะโอกาส ไม่ใช่ทางเลือก ที่ทำให้พวกเขาเกิดในพรมแดนการเมืองที่ปฏิเสธให้สิทธิในการจดทะเบียนการเกิด (และให้สัญชาติ) ดังนั้น พรมแดนทางการเมือง ทำให้มนุษย์กลายเป็นคนไร้ตัวตนทางกฎหมายและกีดกันพวกเขาจากสิทธิขั้นพื้นฐาน ทำให้เกิดระบบการแบ่งชนชั้นเหลื่อมล้ำของคนในสังคมนั้น "การเมืองบนความแตกต่าง" ยังปรากฏให้เห็นในรายงานบางฉบับ แม้จะเป็นคนสัญชาติเดียวกันแต่พลเมืองกลับได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ในบางประเทศ มารดาไม่มีสิทธิให้สัญชาติกับบุตรของตนโดยอัตโนมัติ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการเลือกปฏิบัติทางเพศซึ่งต้องถูกขจัดให้หมดไป เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา CEDAW แล้ว และหลักการของการไม่เลือกปฏิบัติก็ได้รับการบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ

จากการศึกษาทบทวนรายงานทุกฉบับที่ได้รับ พบแนวโน้มเชิงบวกในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีนโยบายที่เปิดกว้างมากขึ้นทั้งในเรื่องการจดทะเบียนการเกิด การทะเบียนราษฎรและการให้สัญชาติ ระหว่างการ

³⁶¹ อ่างแก้ว

³⁶² โดยรัฐธรรมนูญ

³⁶³ ฉบับแก้ไขเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศสิงคโปร์

³⁶⁴ ความเห็นจาก Seyla Benhabib

สัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยเรื่องการส่งเสริมให้เกิดความครอบคลุมและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างประชาคมอาเซียนโดยรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กทุกคนในอาเซียน ผู้ร่วมสัมมนาเห็นชอบร่วมกันบางประการ ซึ่งมีสองเรื่องเกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดให้แก่เด็กที่ถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการี (Foundlings) โดยอัตโนมัติและการให้สัญชาติโดยอัตโนมัติแก่เด็กที่ถูกพบในประเทศ ฉันทามติอีกประการหนึ่งคือการรับประกันว่าบิดาและมารดามีสิทธิเท่าเทียมกันในการส่งต่อสัญชาติของตนให้กับบุตรได้โดยอัตโนมัติ แนวโน้มนี้สอดคล้องกับข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับจากคณะกรรมการ CEDAW และ CRC

จากการพิจารณาข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ของคณะกรรมการ CEDAW และ CRC หลายประเทศได้รับคำแนะนำที่คล้ายคลึงกันทั้งในเรื่องการจดทะเบียนการเกิดและการให้สัญชาติ แม้ข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ของ CRC และ CEDAW อาจดูล้ำสมัย³⁶⁵ แต่ข้อกังวลหลายประการที่คณะกรรมการ CRC และ CEDAW ได้หยิบยกขึ้นมากล่าวถึงยังคงเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องอยู่ในปัจจุบัน ประเด็นข้อกังวลบางอย่างยังมีให้เห็นในรายงานของบางประเทศ และมีข้อกังวลที่เหมือนกันที่ประเทศสมาชิกอาเซียนต้องให้ความสำคัญในการแก้ไข ได้แก่:

- รับประกันให้เด็กทุกคนได้รับการจดทะเบียนการเกิดโดยไม่คำนึงถึงสถานะทางกฎหมาย ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มในประเทศ รวมถึงผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัยและแรงงานข้ามชาติ และบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ กลุ่มเหล่านี้เป็นเสมือนกลุ่มที่เข้าถึงยากในชนบทและพื้นที่ห่างไกลที่ต้องอาศัยมาตรการและความพยายามพิเศษในการเข้าถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับมารดาที่ใช้ภาษาสื่อสารไม่ได้และการใช้วิธีการจดทะเบียนเคลื่อนที่ของประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่นับเป็นรูปแบบตัวอย่างของแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) รูปแบบหนึ่ง
- ส่งเสริมและรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่สาธารณชนและดำเนินมาตรการที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้สตรี/กลุ่มชาติพันธุ์ที่ยากจนในชนบทได้รับทราบข้อกำหนดเกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดและไปรับรองสถานะต่างๆ และสามารถเข้าถึงบริการด้านการออกสูติบัตรและการทะเบียนได้อย่างง่ายดาย
- ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีที่สมรสกับชาวต่างชาติในการให้สัญชาติแก่บุตรโดยอัตโนมัติ ประเด็นนี้ได้รับการเน้นย้ำในข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) และยังมีการกล่าวถึงในรายงานของประเทศต่างๆ
- การยกเลิกค่าธรรมเนียม (และค่าปรับ) สำหรับการจดทะเบียนการเกิดเกินกำหนดและค่าธรรมเนียมการออกใบรับรองและค่าธรรมเนียมอื่นๆ ซึ่งดูเหมือนว่าประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศจะดำเนิน

³⁶⁵ ตัวอย่าง: รายงาน CRC ของบรูไนดารุสซาลาม นำส่งในปี ค.ศ. 2013, รายงาน CRC ของกัมพูชา มีการทบทวนในปี ค.ศ. 2011, รายงาน CEDAW ของอินโดนีเซีย มีการทบทวนในปี ค.ศ. 2012, รายงาน CRC ของมาเลเซีย มีการทบทวนในปี ค.ศ. 2007, รายงาน CRC ของเมียนมา มีการทบทวนในปี ค.ศ. 2012, รายงาน CRC ของฟิลิปปินส์ มีการทบทวนในปี ค.ศ. 2009, รายงาน CRC ของสิงคโปร์มีการทบทวนในปี ค.ศ. 2011, รายงาน CRC ของประเทศไทย มีการทบทวนในปี ค.ศ. 2012, รายงาน CRC ของเวียดนาม มีการทบทวนในปี ค.ศ. 2012

มาตรการนี้

- ให้ความสำคัญกับการภาคยานุวัติอนุสัญญา ค.ศ. 1954 ที่เกี่ยวข้องกับสถานะของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961
- แก้ไขรัฐธรรมนูญ และ/หรือ กฎหมายเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎรและสัญชาติเพื่อให้เปิดกว้างมากขึ้นและยกเลิกบทบัญญัติที่เลือกปฏิบัติต่อสตรีและบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ

5.2 ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

จากรายงานระดับประเทศ การหารือระหว่างการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการส่งเสริมให้มีความครอบคลุมและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างประชาคมอาเซียนโดยรับรองอัตลักษณ์ทางกฎหมายของสตรีและเด็กทุกคนในอาเซียน และข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ที่จัดทำโดยคณะกรรมการ CRC และ CEDAW สามารถสรุปข้อเสนอแนะต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้:

สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียน

1. จัดการกับความท้าทายที่ระบุไว้ในรายงานของแต่ละประเทศที่นำเสนอ
2. เร่งดำเนินการตามข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ที่จัดทำโดยคณะกรรมการ CRC และ CEDAW ตามที่แสดงไว้ในภาคผนวก 2 (ดูหน้า 153) ซึ่งรวมถึงการถอนข้อสงวนที่ให้ไว้ต่ออนุสัญญา CRC อนุสัญญา CEDAW และอนุสัญญา CRPD เกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดและสัญชาติ ตลอดจนการภาคยานุวัติและการให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติของสหประชาชาติ (UN Statelessness Convention)
3. พิจารณารายงานระดับประเทศที่ส่งมาอย่างจริงจัง รวมถึงข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ที่จัดทำโดยคณะกรรมการ CRC และ CEDAW และระบุว่าปัญหาใดที่สามารถแก้ไขได้ทันทีทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยควรวางแผนการปฏิบัติและกลไกที่ชัดเจนในการดำเนินการ
4. ใช้ประโยชน์จากคู่มือประเมินผลการทะเบียนราษฎรของกระบวนการบาหลี่ที่จัดทำโดยสำนักงานสนับสนุนส่วนภูมิภาคประจำกระบวนการบาหลี่ (Regional Support Office for the Bali Process หรือ RSO)³⁶⁶ ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการกำหนดแผนและนโยบายในการดำเนินงานด้านการทะเบียนราษฎรรวมถึงการจดทะเบียนการเกิดของกลุ่มที่เข้าถึงยากต่างๆ ภายในประเทศ
5. พยายามดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ทั้งเป้าหมายของ ESCAP ในเรื่องการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพ (CRVS) ภายในปี ค.ศ. 2024 และตามเป้าหมายของ SDGs ในการจดทะเบียนการเกิดและแก้ไขปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติ เพื่อที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

³⁶⁶ คู่มือประเมินการทะเบียนราษฎรของกระบวนการบาหลี่,

<https://www.baliprocess.net/UserFiles/baliprocess/File/Bali%20Process%20Civil%20Registration%20Assessment%20Toolkit%20FINAL.pdf>

6. ประสานงานร่วมกับประเทศต่างๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาการทะเบียนราษฎรและการไร้รัฐไร้สัญชาติ โดยใช้บทเรียนที่สามารถเรียนรู้ได้จากประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศไทยและเวียดนาม

สำหรับ ACWC

1. สนับสนุนมิติที่มีการเห็นชอบร่วมกันอย่างน้อยสองเรื่อง กล่าวคือ ทำให้ทุกคนเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิดได้อย่างถ้วนหน้า โดยจดทะเบียนการเกิดให้โดยอัตโนมัติแก่เด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีและให้สัญชาติโดยอัตโนมัติตามประเทศที่พบเด็ก และรับประกันว่าบิดามารดาจะมีสิทธิเท่าเทียมกันในการส่งต่อสัญชาติให้บุตรของตนได้โดยอัตโนมัติ
2. ร่วมกันระบุช่องว่างที่เหมือนกัน (common gaps) และแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) ที่ระบุไว้ในบทสังเคราะห์ระดับภูมิภาคที่สามารถนำมาแบ่งปันให้แก่กันได้ เพื่อสนับสนุนความพยายามในการแก้ไขปัญหา
3. ส่งเสริมการแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) โดยที่บางประเทศ เช่น ประเทศฟิลิปปินส์และสิงคโปร์ สามารถแบ่งปันการทำงานที่ประสบความสำเร็จให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ได้ เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ที่มีการริเริ่มโครงการมากมายเพื่อเพิ่มการเข้าถึงกลุ่มประชากรที่เข้าถึงยาก ในขณะที่สิงคโปร์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจดทะเบียนการเกิดให้เป็นไปอย่างครอบคลุม
4. ทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลุ่มคนย้ายถิ่น เนื่องจากอาเซียนกำลังเผชิญกับการย้ายถิ่นที่เพิ่มขึ้น รวมถึงเด็กและสตรี ประเด็นที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมคือเรื่องประชากรย้ายถิ่น เช่น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ไม่ได้รับการจดทะเบียน (ไม่มีทะเบียนเกิด) เด็กที่ต้องทำงาน ผู้ที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ ผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTI) การลักลอบขนคนเข้าเมือง และการค้ามนุษย์ โดยรายงานของประเทศฟิลิปปินส์แนะนำให้ทำการค้นคว้าเพิ่มเติมและลงลึกมากขึ้น และแน่นอนว่า ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเหล่านี้ในบริบทการโยกย้ายถิ่นฐาน อาจทำให้พบประเด็นปัญหาด้านการคุ้มครองอื่นๆ เพิ่มเติมซึ่งควรนำมาพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เสี่ยงต่อการไร้รัฐไร้สัญชาติ³⁶⁷
5. พิจารณาสับสนุนให้อาเซียนกำหนดยุทธศาสตร์ระดับภูมิภาคหรือแผนงานเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพ (CRVS)
6. ส่งเสริมการสร้างความรู้ในระดับภูมิภาคและพัฒนาศักยภาพซึ่งมีความสำคัญเป็นพิเศษ ควรจัดให้มีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรมเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ เช่น การจดทะเบียนการเกิด ภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ การมีสัญชาติ และผลกระทบจากการขาดสิ่งเหล่านี้ร่วมกับคณะ ACWC
7. จัดให้มีการเปิดตัวบทสังเคราะห์นี้ในระดับภูมิภาคเมื่อดำเนินการเสร็จสมบูรณ์และได้รับการรับรองโดยผู้แทน ACWC ทั้งนี้ เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเพื่อระบุพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ในการร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพ (CRVS)

สำหรับ UNHCR

³⁶⁷ รายงานประเทศฟิลิปปินส์

1. ให้การสนับสนุนประเทศสมาชิกอาเซียนต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของการสนับสนุนด้านความเชี่ยวชาญทางเทคนิคและงบประมาณ
2. ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากโปรแกรมระดับประเทศ (UNHCR Country Programme) เพื่อสร้างความมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงกับประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศ ดังตัวอย่างที่มาจากกรณีของประเทศฟิลิปปินส์
3. ระบุผู้นำในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อผลักดันให้ดำเนินการตามเป้าหมายให้ทุกคนอยู่ในภาพเดียวกัน มีสิทธิเท่าเทียมกันและยุติภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติในภูมิภาค โดยแต่ละประเทศสมาชิกอาจเป็นผู้นำในประเด็นที่ต่างกัน เช่น การจดทะเบียนการเกิด การไร้รัฐไร้สัญชาติ และการจัดการเลือกปฏิบัติทางเพศ
4. ใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยในการจัดทำนโยบาย การพัฒนาสื่อ การส่งเสริมให้ความรู้ และออกแบบมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำหรับ UNHCR
5. รวบรวมแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) หรือเรื่องราวความสำเร็จในรูปแบบของหนังสือรูปแบบพกพา (booklet) โดยความร่วมมือกับ ACWC

บทสังเคราะห์นี้ขอจบลงด้วยการเน้นย้ำว่า บุคคลสามารถเลือกมุมมองทางการเมืองของตนได้ แต่บุคคลไม่สามารถเลือกวัฒนธรรมแวดล้อมที่ตนเคยอยู่หรือเติบโตขึ้นมาได้ และแน่นอนว่า บุคคลไม่อาจเลือกว่าจะเกิดในครอบครัวใดได้ หลายคน โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ถูกเพิกถอนเอกสารทางกฎหมายทั้งที่ไม่ใช่ความผิดของพวกเขา หากประเทศสมาชิกอาเซียนต้องการแสดงให้เห็นว่าห่วงใยสังคมอย่างจริงจัง แต่ละประเทศจะต้องพยายามอย่างเต็มที่เพื่อเปิดโอกาสให้ประชากรที่มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรมจะต้องนับรวมเอาพลเมืองกลุ่มต่างๆ เข้ามาเป็นสมาชิกในสังคมให้สามารถมีส่วนร่วมและได้รับการยอมรับ ซึ่งการจดทะเบียนการเกิดและการให้สัญชาติเป็นกุญแจสำคัญสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศและประชาคมอาเซียนโดยรวมในการสร้างสังคมที่มีส่วนร่วม เอาใจใส่ และแบ่งปันซึ่งกันและกัน ดังที่ได้รับแรงบันดาลใจจากวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2025 (ASEAN Vision 2025)

6. ภาคผนวก

ภาคผนวก 1: กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศสมาชิกอาเซียน

ตาราง 1: ประเทศสมาชิกอาเซียนและการให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (รวมถึงอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัยและบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ)

อนุสัญญา ประเทศ	สนธิสัญญาสิทธิมนุษยชน									อนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย		อนุสัญญาว่าด้วยบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	
	CCPR	CESCR	CERD	CEDAW	CAT	CRC	CMW	CRPD	CED	1951	1967	1954	1961
บรูไน	X	X	X	2006 ³⁶⁸	X ³⁶⁹	1995 ³⁷⁰	X	2016 ³⁷¹	X	X	X	X	X
กัมพูชา	1992	1992	1983	1992	1992	1992	X	2012	2013	1992	1992	X	X
อินโดนีเซีย	2006 ³⁷²	2006 ³⁷³	1999 ³⁷⁴	1984 ³⁷⁵	1998 ³⁷⁶	1990	2012	2011 ³⁷⁷	X	X	X	X	X

³⁶⁸ บรูไนดารุสซาลาม ตั้งข้อสงวนต่อ CEDAW, ข้อ 9 วรรค 2 (สิทธิอันเท่าเทียมกันในการส่งต่อสัญชาติแก่บุตรของตน) และข้อ 29 วรรค 1 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ)

³⁶⁹ บรูไนดารุสซาลาม ลงนาม CAT ปี ค.ศ. 2015.

³⁷⁰ บรูไนดารุสซาลาม ตั้งข้อสงวนต่อ CRC, ข้อ 14 (สิทธิในการมีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา); ข้อ 20 วรรค 3 (การดูแลพิเศษแก่เด็กที่ถูกพรากจากสภาพครอบครัว); และข้อ 21 (จ), (ค), (ง), และ (ฉ) (บทบัญญัติเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมข้ามประเทศ).

³⁷¹ บรูไนดารุสซาลาม ตั้งข้อสงวนต่อ CRPD “หากบทบัญญัติเหล่านั้นของอนุสัญญาขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญของบรูไนดารุสซาลามและความเชื่อและหลักศาสนาอิสลาม, ศาสนาราชการของบรูไนดารุสซาลาม”.

³⁷² อินโดนีเซีย ให้ถ้อยแถลงตีความต่ออนุสัญญา CCPR, ข้อ 1 (สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง).

³⁷³ อินโดนีเซีย ให้ถ้อยแถลงตีความภายใต้ CESCR, ข้อ 1 (สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง).

³⁷⁴ อินโดนีเซีย ตั้งข้อสงวนต่อ CERD, ข้อ 22 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ).

³⁷⁵ อินโดนีเซีย ตั้งข้อสงวนต่อ CEDAW, ข้อ 29 วรรค 1 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ).

³⁷⁶ อินโดนีเซีย ตั้งข้อสงวนต่อ CAT, ข้อ 30 วรรค 1 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ). และยังให้ถ้อยแถลงตีความว่า “บทบัญญัติใน วรรค 1, 2, และ 3 ของ ข้อ 20 ของอนุสัญญาจะได้รับการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดโดยให้สอดคล้องกับหลักอธิปไตยและอธิปไตยทางดินแดนของรัฐ”

³⁷⁷ อินโดนีเซีย ตั้งข้อสงวนต่อ CRPD, ข้อ 1, 6 (1 และ 2), 7, 9, 10, 24 และ 25.

อนุสัญญา ประเทศ	สนธิสัญญาสิทธิมนุษยชน									อนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย		อนุสัญญาว่าด้วยบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	
	CCPR	CESCR	CERD	CEDAW	CAT	CRC	CMW	CRPD	CED	1951	1967	1954	1961
สปป. ลาว	2009 ³⁷⁸	2007	1974	1981	2012 ³⁷⁹	1991	X	2009	X	X	X	X	X
มาเลเซีย	X	X	X	1995 ³⁸⁰	X	1995 ³⁸¹	X	2010 ³⁸²	X	X	X	X	X
เมียนมา	X	X	X	1997 ³⁸³	X	1991	X	2011	X	X	X	X	X
ฟิลิปปินส์	1986	1974	1967	1981	1986	1990	1995	2008	X	1981	1981	2011	X

³⁷⁸ สปป. ลาว ตั้งข้อสงวนต่อ CCPR, ข้อ 22 (สิทธิในเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม) และให้ถ้อยแถลงตีความต่อข้อ 1 (สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง) และ ข้อ 18 (สิทธิในการมีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา).

³⁷⁹ สปป. ลาว ตั้งข้อสงวนต่อ CAT, ข้อ 20 (การประสานงานกับคณะกรรมการในการตรวจสอบข้อมูล) และ ข้อ 30 วรรค 1 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ). นอกจากนี้ ยังให้ถ้อยแถลงตีความต่อข้อ 1 วรรค 1 (นิยามการทรมาน) และข้อ 8 วรรค 2 (หลักการทางกฎหมายในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน).

³⁸⁰ มาเลเซีย ตั้งข้อสงวนต่อ CEDAW, ข้อ 9 วรรค 2 (ให้สิทธิอันเสมอภาคในการให้สัญชาติแก่บุตรของตน); ข้อ 16(1)(ก) (สิทธิเช่นเดียวกันในการทำการสมรส); ข้อ 16(1)(ค) (สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในระหว่างการสมรสและการขาดจากการสมรส); ข้อ 16(1)(ง) (สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในเรื่องการปกครองบุตร การปกป้องบุตร การได้รับมอบหมายให้ดูแลบุตร การรับบุตรบุญธรรม); ข้อ 16(1)(ข) (สิทธิส่วนตัวเช่นเดียวกันในฐานะสามีและภรรยา รวมถึงสิทธิในการเลือกใช้นามสกุลและการประกอบอาชีพ). ถ้อยแถลงตีความได้ให้ไว้ว่า “การภาคยานุวัติของมาเลเซียขึ้นอยู่กับความเข้าใจที่ว่าบทบัญญัติในอนุสัญญาไม่ขัดแย้งต่อบทบัญญัติในกฎหมายหรือะหะของศาสนาอิสลามและรัฐธรรมนูญของรัฐบาลกลางมาเลเซีย.”

³⁸¹ มาเลเซีย ตั้งข้อสงวนต่อ CRC, ข้อ 2 (หลักการทั่วไปว่าด้วยการเลือกปฏิบัติ); ข้อ 7 (สิทธิได้รับการจดทะเบียนการเกิด สิทธิที่จะมีชื่อนับแต่เกิด สิทธิที่จะได้สัญชาติ และสิทธิที่จะรู้จักและได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน; ข้อ 14 (สิทธิในการมีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา); ข้อ 28(1)(ก) (สิทธิในการเรียนประถมศึกษาภาคบังคับโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย); และ ข้อ 37 (การคุ้มครองจากการทรมานหรือการถูกปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า).

³⁸² มาเลเซีย ตั้งข้อสงวนต่อ CRPD, ข้อ 15 (เสรีภาพจากการทรมานหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า) และ ข้อ 18 (เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐานและถือสัญชาติ).

³⁸³ เมียนมา ตั้งข้อสงวนต่อ CEDAW, ข้อ 29 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ).

อนุสัญญา ประเทศ	สนธิสัญญาสิทธิมนุษยชน									อนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย		อนุสัญญาว่าด้วยบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	
	CCPR	CESCR	CERD	CEDAW	CAT	CRC	CMW	CRPD	CED	1951	1967	1954	1961
สิงคโปร์	X	X	2017 ³⁸⁴	1995 ³⁸⁵	X	1995 ³⁸⁶	X	2013 ³⁸⁷	X	X	X	X	X

³⁸⁴ สิงคโปร์ ตั้งข้อสงวนเรื่องสิทธิในการใช้นโยบายของตนในการรับและควบคุมผู้ถือบัตรผ่านงานที่เป็นคนต่างชาติ และให้ถ้อยแถลงตีความต่อ CERD, ข้อ 2 (ห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ); ข้อ 6 (การคุ้มครองและการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพและสิทธิในการได้รับการทดแทนอย่างยุติธรรมและการชดใช้ความเสียหายอย่างเพียงพอและเป็นที่พอใจ); และ (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ).

³⁸⁵ สิงคโปร์ ตั้งข้อสงวนต่อ CEDAW, ข้อ 2(ก)-(ข) (หลักทั่วไปว่าด้วยการเลือกปฏิบัติต่อสตรี); ข้อ 11(2) (การเลือกปฏิบัติในการที่จะทำงาน); ข้อ 16(1)(ก) (สิทธิเช่นเดียวกันในการทำการสมรส); ข้อ 16(1)(ค) (สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในระหว่างการสมรสและการขาดจากการสมรส); ข้อ 16(1)(ข) (สิทธิเช่นเดียวกันสำหรับคู่สมรสทั้งสองต่อทรัพย์สิน); ข้อ 16 วรรค 2 (การสมรสของเด็ก); และ ข้อ 29 วรรค 1 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ), ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

³⁸⁶ สิงคโปร์ กล่าวโดยทั่วไปว่า “รัฐธรรมนูญและกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ให้ความคุ้มครอง สิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพที่เพียงพอเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก การภาคยานุวัติอนุสัญญาของสาธารณรัฐสิงคโปร์ไม่ได้เป็นการแสดงโดยนัยว่ายอมรับพันธกรณีที่เกิดขึ้นจากข้อจำกัดที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐสิงคโปร์และไม่ได้เป็นการยอมรับพันธกรณีที่จะนำเสนอสิทธิใดๆ ที่อยู่เหนือสิทธิที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ”. สิงคโปร์ขอสงวนสิทธิในการบังคับใช้กฎหมายและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเข้าเมือง การเข้ามาพำนักอาศัยในสิงคโปร์และครอบครองสัญชาติของผู้ที่ไม่มีสิทธิหรือไม่มีสิทธิอีกต่อไปตามกฎหมายสาธารณรัฐสิงคโปร์. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิงคโปร์ตั้งข้อสงวนต่อ ข้อ 28(1)(ก) (สิทธิในการเรียนประถมศึกษาภาคบังคับโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย) และ ข้อ 32 (สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและจากการทำงานใดที่นั่นจะเป็นการเสี่ยงอันตราย). นอกจากนี้ ข้อสงวนเหล่านี้ สิงคโปร์ได้ให้ถ้อยแถลงตีความต่อสิทธิดังที่นิยามไว้ใน ข้อ 12 ถึง 17 (มีสิทธิมีเสียงในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการและทางปกครอง, สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก, สิทธิที่จะมีเสรีภาพทางความคิด, สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการสมาคม, สิทธิในความเป็นส่วนตัวและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร), ข้อ 19 (การคุ้มครองจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง) และ ข้อ 37 (ห้ามการทรมาน)

³⁸⁷ สิงคโปร์ ตั้งข้อสงวนต่อ CRPD, ข้อ 12 วรรค 4 (การปกป้องและป้องกันการไร้ความสามารถในทางที่ผิดและใช้ความสามารถทางกฎหมาย); ข้อ 25(e) (ห้ามการเลือกปฏิบัติในการประกันสุขภาพและการประกันชีวิต); และ ข้อ 29(a)(iii) (รับรองให้มีเสรีภาพในการแสดงเจตนาสมัครใจและลงคะแนนเสียง).

อนุสัญญา ประเทศ	สนธิสัญญาสิทธิมนุษยชน									อนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย		อนุสัญญาว่าด้วยบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	
	CCPR	CESCR	CERD	CEDAW	CAT	CRC	CM W	CRPD	CED	1951	1967	1954	1961
ประเทศไทย	1996 ³⁸⁸	1999 ³⁸⁹	2003 ³⁹⁰	1985 ³⁹¹	2007 ³⁹²	1992 ³⁹³	X	2008	X	X	X	X	X
เวียดนาม	1982	1982	1982 ³⁹⁴	1982 ³⁹⁵	2015 ³⁹⁶	1990	X	2015	X	X	X	X	X

³⁸⁸ ประเทศไทย ให้ถ้อยแถลงตีความต่อ CCPR, ข้อ 1 (สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง) และ ข้อ 20 (ห้ามการโฆษณาชวนเชื่อใดๆ เพื่อการสงคราม).

³⁸⁹ ประเทศไทย ให้ถ้อยแถลงตีความต่อ CESCR, ข้อ 1 (สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง)

³⁹⁰ ประเทศไทย ตั้งข้อสงวนต่อ CERD, ข้อ 4 (ส่งเสริมการเลือกปฏิบัติโดยการโฆษณาชวนเชื่อ) และ ข้อ 22 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ), และได้ให้ถ้อยแถลงตีความว่า “ไม่ตีความและนำบทบัญญัติของอนุสัญญานี้มาบังคับราชอาณาจักรไทยให้ทำตามพันธกรณีใดๆ ที่อยู่นอกเหนือรัฐธรรมนูญและกฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทย. นอกจากนี้ การตีความและประยุกต์ใช้ดังกล่าวจะจำกัดเพียงแต่ หรือสอดคล้องกับพันธกรณีภายใต้ตราสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่นๆ ที่ราชอาณาจักรไทยเป็นภาคี”

³⁹¹ ประเทศไทย ตั้งข้อสงวนต่อ CEDAW, ข้อ 29 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ)

³⁹² ประเทศไทย ตั้งข้อสงวนต่อ CAT, ข้อ 30 วรรค 1 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ). ประเทศไทยยังให้ถ้อยแถลงตีความต่อ ข้อ 1 วรรค 1 (นิยามการทรมาน), ข้อ 4 (กำหนดให้การทรมานเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา) และ ข้อ 5 (กำหนดเขตอำนาจศาลเหนือความผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าทรมานไม่สามารถส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้)

³⁹³ ประเทศไทย ตั้งข้อสงวนต่อ CRC, ข้อ 22 (ความคุ้มครองแก่ผู้ลี้ภัยและผู้ลี้ภัยเด็ก)

³⁹⁴ เวียดนาม ตั้งข้อสงวนต่อ CERD, ข้อ 22 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ)

³⁹⁵ เวียดนาม ตั้งข้อสงวนต่อ CEDAW, ข้อ 29 วรรค 1 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ)

³⁹⁶ เวียดนาม ให้ถ้อยแถลงตีความต่อ CAT, ข้อ 8 วรรค 2 (หลักทางกฎหมายในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน), ข้อ 20 (การประสานงานร่วมกันกับคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบข้อมูล) และ ข้อ 30 วรรค 1 (ข้อพิพาทให้ยุติโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ). มีข้อสังเกตว่าถ้อยแถลงตีความที่ให้ไว้ภายใต้ ข้อ 20 และ 30 วรรค 1 มีแนวโน้มที่จะเป็นการตั้งข้อสงวนเนื่องจากปฏิเสธที่จะผูกพันตามบทบัญญัติดังกล่าว.

ตาราง 2: กรอบกฎหมายว่าด้วยระบบการทะเบียนราษฎรและสถิติชีพในประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
บรูไนดารุสซาลาม	กระทรวงกิจการภายใน (Ministry of Home Affairs) กรมตรวจคนเข้าเมืองและการทะเบียนแห่งชาติ (Department of Immigration and National Registration)	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การเกิดและการตาย ค.ศ. 1922 หมวดที่ 79 (Births and Deaths Registration Act) 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การเกิดและการตาย ค.ศ. 1922 หมวดที่ 79 (Births and Deaths Registration Act) 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การจดทะเบียนสมรส ค.ศ. 1984 หมวดที่ 124 (สำหรับบุคคลที่ไม่ใช่ชาวมุสลิม) (Registration of Marriages Act) กฎหมายครอบครัวอิสลาม ค.ศ. 1999 หมวดที่ 217 (สำหรับชาวมุสลิม) (Islamic Family Law) 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การทะเบียนแห่งชาติ ค.ศ. 1984 หมวดที่ 19 (National Registration Act)
กัมพูชา	กระทรวงมหาดไทย (Ministry of Interior) (กรมพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล/General Department of Identification)	<ul style="list-style-type: none"> อนุกฤษฎีกา (Sub-decree) ฉบับที่ 103 เรื่องสถานะพลเมือง ค.ศ. 2000 แก้ไขปรับปรุงโดยอนุกฤษฎีกา ฉบับที่ 60 ค.ศ. 2002³⁹⁷ 	<ul style="list-style-type: none"> อนุกฤษฎีกา (Sub-decree) ฉบับที่ 103 เรื่องสถานะพลเมือง ค.ศ. 2000 แก้ไขปรับปรุงโดยอนุกฤษฎีกา ฉบับที่ 60 ค.ศ. 2002 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายการสมรสและครอบครัว ค.ศ. 1989 (Law on the Marriage and Family) อนุกฤษฎีกา (Sub-decree) ฉบับที่ 103 เรื่องสถานะพลเมือง ค.ศ. 2000 แก้ไขปรับปรุงโดยอนุกฤษฎีกา ฉบับที่ 60 ค.ศ. 2002 อนุกฤษฎีกา (Sub-decree) ฉบับที่ 183 เรื่องกระบวนการและขั้นตอนทางกฎหมายการ 	<ul style="list-style-type: none"> อนุกฤษฎีกา (Sub-decree) ฉบับที่ 60 เรื่องบัตรประจำตัวประชาชนพลเมืองกัมพูชา ค.ศ. 2007 (Nationality Identity Cards 2007)

³⁹⁷ อนุกฤษฎีกากำหนดให้จดทะเบียนการเกิดภายใน 30 วัน และจดทะเบียนการตายและการสมรสภายใน 15 วัน โดยสูติบัตร ใบมรณบัตร และใบทะเบียนสมรสจะออกได้ภายใน 3 วันหลังการจดทะเบียน

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
				สมรสระหว่างพลเมือง กัมพูชากับคนต่างชาติ ค.ศ. 2008	
อินโดนีเซีย	<p>กระทรวงกิจการภายใน (อธิบดี สำนักประชากรและการทะเบียนราษฎร -Directorate General of Population and Civil Registration)</p> <p>สำนักประชากรและการจดทะเบียนพลเมือง ระดับเทศบาลและระดับจังหวัด (The Office of Population and Civil Registration for Regency/City)</p>	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายเรื่องการประชากรฉบับที่ 23/2006 (Law on Population Administration) กฎหมายเรื่องการประชากร ฉบับที่ 24/2013 (แก้ไขปรับปรุง ค.ศ. 2006) (Law on Population Administration) ระเบียบประธานาธิบดี ฉบับที่ 25/2008 เรื่อง หลักเกณฑ์และขั้นตอนการจดทะเบียนประชากรและการทะเบียนราษฎร (President Regulation No. 25/2008) ระเบียบกระทรวงกิจการภายใน ฉบับที่ 11/2010 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายเรื่องการประชากร ฉบับที่ 23/2006 (Law on Population Administration) กฎหมายเรื่องการประชากร ฉบับที่ 24/2013 (แก้ไขปรับปรุง 2006) (Law No.24/2013 on Population Administration) ระเบียบประธานาธิบดี ฉบับที่ 96/2018 เรื่อง หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการจดทะเบียนประชากรและการทะเบียนราษฎร (President Regulation No.96/2018) 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายเรื่องการสมรส ฉบับที่ 1/1974 (Law on Marriage) กฎหมายเรื่องการประชากร ฉบับที่ 23/2006 (Law No.23/2006 on Population Administration) กฎหมายเรื่องการประชากร ฉบับที่ 24/2013 (แก้ไขปรับปรุง ค.ศ. 2006) (Law No.24/2013 on Population Administration) ระเบียบประธานาธิบดี ฉบับที่ 96/2018 เรื่อง หลักเกณฑ์และขั้นตอน 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายเรื่องการประชากรฉบับที่ 23/2006 กฎหมายเรื่องการประชากร ฉบับที่ 24/2013 (แก้ไขปรับปรุง ค.ศ. 2006) (Law No.24/2013 on Population Administration) ระเบียบประธานาธิบดี ที่ 25/2008 เรื่อง หลักเกณฑ์และขั้นตอนการจดทะเบียนประชากรและการทะเบียนราษฎร (President Regulation No. 25/2008) ระเบียบกระทรวงกิจการภายใน ฉบับที่ 11/2010

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
		<p>เรื่องคู่มือเก็บรวบรวมข้อมูลและออกเอกสารให้ประชากรกลุ่มเสี่ยง (MOHA Regulation No.11/2010 regarding Guidelines on Data Collection and the Issuance of Population Document for Vulnerable Populations)</p> <ul style="list-style-type: none"> ระเบียบกระทรวงกิจการภายใน ฉบับที่ 9/2016 เรื่องเร่งการออกสูติบัตรให้ครอบคลุม (MOHA Regulation No.9/2016 on the Acceleration of Birth Certificate Ownership Coverage) ระเบียบประธานาธิบดี ฉบับที่ 96/2018 เรื่องหลักเกณฑ์และขั้นตอนจดทะเบียนประชากรและการทะเบียนราษฎร (President Regulation No.96/2018) 		<p>ในการจดทะเบียนประชากรและการทะเบียนราษฎร (President Regulation No.96/2018)</p>	<p>เรื่องคู่มือเก็บรวบรวมข้อมูลและออกเอกสารให้ประชากรกลุ่มเสี่ยง (MOHA Regulation No.11/2010)</p> <ul style="list-style-type: none"> ระเบียบกระทรวงกิจการภายใน ฉบับที่ 9/2016 เรื่องเร่งการออกสูติบัตรให้ครอบคลุม (MOHA Regulation No.9/2016) ระเบียบกระทรวงกิจการภายในที่ 2/2016 เรื่องบัตรประจำตัวเด็ก (MOHA Regulation No.2/2016 covering the Child ID Card) ระเบียบประธานาธิบดี ที่ 96/2018 เรื่องหลักเกณฑ์และขั้นตอนจดทะเบียนประชากรและการทะเบียนราษฎร (President Regulation No.96/2018)

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
สปป. ลาว	<p>กระทรวงป้องกันความสงบ (Ministry of Public Security) (รับผิดชอบออกสมุดสำมะโนครัวและบัตรประจำตัวประชาชน)</p> <p>กระทรวงภายใน (Ministry of Home Affairs) (รับผิดชอบจดทะเบียนการเกิด การตาย และการสมรส)</p> <p>กระทรวงยุติธรรม (รับผิดชอบเรื่องการรับบุตรบุญธรรมและการแปลงสัญชาติ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายการจดทะเบียนครอบครัว ค.ศ. 2009 (Law on Family Registration) 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายการจดทะเบียนครอบครัว ค.ศ. 2009 (Law on Family Registration) 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายการจดทะเบียนครอบครัว ค.ศ. 2009 (Law on Family Registration) 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายการจดทะเบียนครอบครัว ค.ศ. 2009 (Law on Family Registration)
มาเลเซีย	<p>กระทรวงกิจการภายใน (Ministry of Home Affairs) (กรมการทะเบียนแห่งชาติ Department of National Registration)</p>	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1975 (Births and Deaths Registration Act 1975 [Act 299] (สำหรับคาบสมุทรมลายูเซีย) กฤษฎีกาการจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1948 (Registration of Births and Deaths Ordinance 1948) (ฉบับที่ 123) (รัฐซาบารห์) และกฤษฎีกาการจด 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1975 (Births and Deaths Registration Act 1975 [Act 299] (สำหรับคาบสมุทรมลายูเซีย) กฤษฎีกาการจดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1948 (Registration of Births and Deaths Ordinance 1948) (รัฐซาบารห์) และ กฤษฎีกาการ 	<ul style="list-style-type: none"> ปฏิรูปกฎหมาย (การสมรสและการหย่า) พรบ. ค.ศ 1967 [Act 164] กฎหมายครอบครัวอิสลาม (Islamic Family Law (ดินแดนสหพันธ) พรบ.ค.ศ. 1984 [Act 303] (บังคับใช้ในดินแดนสหพันธรวมทั้ง กัวลาลัมเปอร์ ลาบวน และปูตราจายา เท่านั้น) 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การจดทะเบียนแห่งชาติ ค.ศ 1959 (National Registration Act 1959 [Act 78] และระเบียบการจดทะเบียนแห่งชาติ ค.ศ 1990 (National Registration Regulations 1990) [P.U.(A)472/1990]

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
		ทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1951 (ฉบับที่ 10) (รัฐซาราวัก)	จดทะเบียนการเกิดและการตาย ค.ศ. 1951 (ฉบับที่ 10) (รัฐซาราวัก)	– ชาวมุสลิมที่อาศัยใน 14 รัฐอื่นอยู่ภายใต้ กฎหมายครอบครัวอิสลามของแต่ละรัฐ • กฎฎีกา ฉบับที่ 53 ค.ศ. 1952 เรื่องการสมรส (Registration of Marriages Ordinance 1952, No.53 of 1952) (บังคับใช้ในซาบฮ์และซาราวักเท่านั้นในกรณีจดทะเบียนสมรสที่คนใดคนหนึ่งนับถือศาสนาอื่นนอกจากอิสลามและคริสต์)	

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
เมียนมา	กระทรวงแรงงาน ตรวจคนเข้าเมืองและประชากร (Ministry of Labour, Immigration and Population) (กรมตรวจคนเข้าเมือง/ Department of Immigration กรมทะเบียนและประชากร แห่งชาติ/Department of National Registration and Citizenship และกรม ประชากร/Department of Population)	<ul style="list-style-type: none"> Notification ฉบับที่ 1/2014 (18-11- ค.ศ. 2014), อำนาจภายใต้ มาตรา 16, บทบัญญัติคน เข้าเมืองเมียนมา (บทบัญญัติฉุกเฉิน/Emergency Provisions) พรบ. ค.ศ. 1947³⁹⁸ กฎหมายพลเมืองเมียนมา ค.ศ. 1982 (Citizenship Law)³⁹⁹ กฎระเบียบเรื่องการพำนัก อาศัยถาวรของคน ต่างชาติ ออก ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 โดย มาตรา 16 พรบ. คน เข้าเมือง ค.ศ. 1947 (บทบัญญัติฉุกเฉิน/Emergency Provisions) ประกาศ 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายพลเมืองเมียนมา ค.ศ. 1982 (Citizenship Law) กฎระเบียบเรื่องการพำนัก อาศัยถาวรของคนต่างชาติ ออก ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 2014 ภายใต้ มาตรา 16, พรบ. คนเข้าเมืองเมียนมา ค.ศ. 1947 (บทบัญญัติฉุกเฉิน/ Emergency Provisions) – ประกาศกระทรวงตรวจ คนเข้าเมืองและประชากร ฉบับที่ 1/2014 (Notification of the Ministry of Immigration and Population No.1/2014) 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายการสมรส พิเศษสำหรับสตรีชาว พุทธ ค.ศ. 2015 (Myanmar Buddhist Women’s Special Marriage Law 2015) กฎหมายวิธีปฏิบัติการ มีคู่สมรสคนเดียว ค.ศ. 2015 (Law on the Practice of Monogamy 2015) 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายพลเมืองเมียนมา ค .ศ.1982 (Citizenship Law) กฎระเบียบเรื่องการ พำนักอาศัยถาวรของคน ต่างชาติ ออก ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ.2014 ภายใต้ มาตรา 16, พรบ. คนเข้าเมืองเมียนมา.ค.ศ 1947, (บทบัญญัติ ฉุกเฉิน/ Emergency Provisions) – คำสั่ง กระทรวงตรวจคนเข้า เมืองและประชากร ที่. 1/2014 (Emergency Provisions) Act – Notification of the Ministry of Immigration and Population No.1/2014

³⁹⁸ ดูเหมือนจะไม่มีการระบุเฉพาะที่เกี่ยวกับการทะเบียนราษฎรในประเทศเมียนมา, รายงานประเทศเมียนมา, หน้า 3.

³⁹⁹ มาตรา 9, 10 และ 11 ในกฎหมายพลเมือง (Citizenship Law) ระบุเกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดของคนสัญชาติที่เกิดในประเทศเมียนมา และเกิดนอกเมียนมา และบทลงโทษกรณีไม่จดทะเบียนการเกิดตามลำดับ

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
		กระทรวงตรวจคนเข้าเมืองและประชากร ฉบับที่ 1/2014 (Notification of the Ministry of Immigration and Population No. 1/2014) • กฎหมายสิทธิเด็ก ค.ศ. 2019 (Child Rights Law)			

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
ฟิลิปปินส์	<p>สำนักสถิติแห่งชาติฟิลิปปินส์ (Philippine Statistics Authority-PSA)</p> <p>กรมมหาดไทยและการปกครองท้องถิ่น (Department of Interior and Local Government-DILG)</p> <p>สำนักทะเบียนราษฎร (Office of the Civil Registrar General-OCRG)</p> <p>หน่วยบริการบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ (Philippine Foreign Service Post-PFSP)⁴⁰⁰</p>	<ul style="list-style-type: none"> • พรบ .(Act No.3753, s. ค .ศ.1930) (กฎหมายว่าด้วยทะเบียนสถานะพลเมือง/Law on Registry of Civil Status) • คำสั่งประธานาธิบดี ฉบับที่ 651 (Presidential Decree No.651, s. ค.ศ. 1975) (กำหนดให้จดทะเบียนการเกิดและการตายในฟิลิปปินส์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1974 และหลังจากนั้น) • ประกาศ ฉบับที่ 326 (Proclamation No.326, s. 1994)⁴⁰¹ 	<ul style="list-style-type: none"> • พรบ .(Act No.3753, s. ค .ศ.1930) (กฎหมายว่าด้วยทะเบียนสถานะพลเมือง) • คำสั่งประธานาธิบดี ฉบับที่ 651 (Presidential Decree No.651, s. ค.ศ. 1975) (กำหนดให้จดทะเบียนการเกิดและการตายในฟิลิปปินส์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ 1 มกราคม ค.ศ. 1974 และหลังจากนั้น) • คำสั่งประธานาธิบดี (Presidential Decree No.856, s. ค .ศ.1975 (ระเบียบการสุขาภิบาล/ Code of Sanitation of Philippines)⁴⁰² • ประกาศ ฉบับที่ 326 (Proclamation No.326, s. 1994) 	<ul style="list-style-type: none"> • พรบ .(Act No.3613, s. ค .ศ.1929 (กฎหมายการสมรส/Marriage Law) • พรบ .(Act No.3753, s. ค.ศ.1930 (กฎหมายว่าด้วยทะเบียนพลเมือง/Law on Registry of Civil Status) • คำสั่งประธานาธิบดีที่ 1083 (Presidential Decree No.1083, s.ค.ศ. 1977) (กฎหมายวิธีปฏิบัติตนของชาวมุสลิม/Code of Muslim Personal Laws)⁴⁰³ • ประกาศ ฉบับที่ 326 (Proclamation No.326, s. ค.ศ. 1994) 	<ul style="list-style-type: none"> • Republic Act ฉบับที่ 11055, s. ค.ศ. 2018 (พรบระบบพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล/The Philippine Identification System Act) • การใช้ระเบียบข้อบังคับตาม Republic Act ฉบับที่ 11055 (Implementing Rules and Regulations (IRR) of Republic Act No.11055, s. 2018)

⁴⁰⁰ สำหรับชาวฟิลิปปินส์ในต่างแดน, รายงานประเทศฟิลิปปินส์

⁴⁰¹ ประกาศระบุให้การจดทะเบียนการเกิด การตาย การสมรส และการจดทะเบียนเด็กไม่ปรากฏพหุการเป็นนโยบายแห่งชาติและยุติการเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียน, รายงานประเทศฟิลิปปินส์

⁴⁰² กำหนดให้ต้องมีใบรับรองการตายเพื่อจัดพิธีศพ

⁴⁰³ ศาลแขวงซารีอะห์ กระทำการเป็นนายทะเบียนในการสมรสของชาวมุสลิม การหย่า และการเพิกถอนการหย่า และทำการเปลี่ยนแปลงภายใต้เขตอำนาจศาลดังกล่าว. รายงานประเทศฟิลิปปินส์ (Legislation and

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
สิงคโปร์	กระทรวงกิจการภายใน (หน่วยงานตรวจคนเข้าเมืองและ จุดผ่านแดน/Immigration & Checkpoints Authority) (ทะเบียนการเกิดและการตาย)	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย (Registration of Births and Deaths Act) (Chapter 267)⁴⁰⁴ 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การจดทะเบียนการเกิดและการตาย หมวดที่ 267 	<ul style="list-style-type: none"> กฎบัตรสตรี หมวดที่ 353 (Women’s Charter) พรบ. ปกครองกฎหมายมุสลิม (Administration of Muslim Law Act) (Chapter 3) 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การจดทะเบียนแห่งชาติ (National Registration Act) (Chapter 201)
ประเทศไทย	กระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง สำนักบริหารการทะเบียน) ระเบียบสำนักทะเบียนกลาง (สำหรับคนต่างชาติ)	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขปรับปรุงโดยพรบ. ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 และ พรบ. ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขปรับปรุงโดยพรบ. ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 และ พรบ. ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ.ทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 แก้ไขปรับปรุงโดยพรบ.ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2482 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2533 	<ul style="list-style-type: none"> พรบ. บัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. 2526 แก้ไขปรับปรุงโดยพรบ. ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2542 และ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2554 (สำหรับคนสัญชาติไทย) พรบ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 (บทบัญญัติเฉพาะบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ)⁴⁰⁵

⁴⁰⁴ กฎหมายกำหนดให้จดทะเบียนการเกิดทุกกรณี รวมถึงจดทะเบียนทารกเกิดตาย และการตายที่เกิดขึ้นในสิงคโปร์และในเขตน่านน้ำภายใน 14 วันที่เกิดเหตุ.

⁴⁰⁵ เพิ่มเติมได้จากกฎกระทรวงเรื่องข้อบังคับบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ ภายใต้ การทะเบียนราษฎรและอัตราค่าธรรมเนียม พ.ศ. 2551 และระเบียบสำนักทะเบียนกลางเรื่องการออกบัตรประจำตัวประชาชนให้แก่บุคคลที่ไม่ได้ถือสัญชาติไทย พ.ศ. 2551, รายงานประเทศไทย.

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
		การเกิด	การตาย	การสมรส	เอกสารแสดงตน (ID)
เวียดนาม	กระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice) (กรมการทะเบียนราษฎร สัญชาติและการรับรองความถูกต้อง/Department of Civil Registration, Nationality and Authentication)	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายสถานะพลเมือง ค.ศ. 2014 (Law on Civil Status 2014, Law No. 60/2014/QH13) กฎหมายเด็ก ค.ศ. 2016 (Law on Children 2016, Law No.102/2016/QH13)⁴⁰⁶ 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายสถานะพลเมือง ค.ศ. 2014 (Law on Civil Status 2014, Law No. 60/2014/QH13) กฎหมายเด็ก ค.ศ. 2016 (Law on Children 2016, Law No.102/2016/QH13) 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายสถานะพลเมือง ค.ศ. 2014 (Law on Civil Status 2014, Law No. 60/2014/QH13) 	<ul style="list-style-type: none"> กฎหมายการพิสูจน์อัตลักษณ์พลเมือง ค.ศ. 2014 (Law on Citizen Identification 2014, Law no. 59/2014/QH13) กฎหมายการเข้า ออก ผ่านทาง และพำนักในประเทศของคนต่างชาติในเวียดนาม (Law on Entry, Exit, Transit, and Residence of Foreigners in Vietnam 2014, Law No. 47/2014/QH13)

⁴⁰⁶ กฎหมายเด็ก ค.ศ. 2016, มาตรา 13 - “เด็กมีสิทธิได้รับสูติบัตร และใบมรณบัตร มีชื่อสกุล ชื่อตัว และมีสัญชาติ และได้รับการระบุข้อมูลบิดามารดาของตน สัญชาติและเพศตามกฎหมาย”, รายงานประเทศเวียดนาม.

ตาราง 3: กรอบกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและความเป็นพลเมืองในประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	หลักการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	บทบัญญัติ		
				การได้มาซึ่งสัญชาติ	การเสียสัญชาติ	การกลับคืนสัญชาติ
บรูไนดารุสซาลาม	กระทรวงกิจการภายใน (กรมตรวจคนเข้าเมืองและจดทะเบียนแห่งชาติ/Department of Immigration and National Registration)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (<i>Jus sanguinis</i>)	พรบ. สัญชาติบรูไน ค.ศ. 1961 (Brunei Nationality Act 1961) (Chapter 15)	มาตรา 4, 5, 6, และ 8	มาตรา 9, 10, และ 11	ไม่มี
กัมพูชา	กระทรวงมหาดไทย (กองงานทั่วไปด้านการระบุอัตลักษณ์บุคคล/General Department of Identification)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (<i>Jus sanguinis</i>) และการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (<i>Jus soli</i>)	กฎหมายสัญชาติ ค.ศ. 1996 (Law on Nationality 1996) ⁴⁰⁷	มาตรา 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, และ 14	มาตรา 18	ไม่มี
อินโดนีเซีย ⁴⁰⁸	กระทรวงกฎหมายและสิทธิมนุษยชน (Ministry of Law and Human Rights)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (<i>Jus sanguinis</i>) และการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (<i>Jus</i>	กฎหมายว่าด้วยความเป็นพลเมืองสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Law No.12, 2006 on Citizenship of the Republic of Indonesia)	มาตรา 4, 5, 9, 19, 20 และ 21	มาตรา 23, 26 และ 28	มาตรา 31 และ 32

⁴⁰⁷ ในกัมพูชามีกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีก อาทิเช่น:

- อนุสัญญาฯ ฉบับที่ 286 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 2013 เรื่องกระบวนการในการขอสัญชาติกัมพูชา
- อนุสัญญาฯ ฉบับที่ 286 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 2013 เรื่องกระบวนการในการสละสัญชาติกัมพูชา
- อนุสัญญาฯ ฉบับที่ 287 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 2013 เรื่องกระบวนการในการแปลงสัญชาติ ดู รายงานประเทศกัมพูชา

⁴⁰⁸ ไม่มีข้อมูลในรายงานประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	หลักการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	บทบัญญัติ		
				การได้มาซึ่งสัญชาติ	การเสียสัญชาติ	การกลับคืนสัญชาติ
		<i>soli</i>)				
สปป. ลาว	กระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (<i>Jus sanguinis</i>)	กฎหมายสัญชาติลาว ค.ศ. 2003 (Law on Lao Nationality 2004)	มาตรา 10, 11, 12, 13, 14, 15, และ 25	มาตรา 18, 19, และ 20	มาตรา 21
มาเลเซีย	กระทรวงกิจการภายใน (กรมการทะเบียนแห่งชาติ/National Registration Department)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต และการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (<i>Jus soli</i>)	รัฐธรรมนูญรัฐบาลกลาง มาเลเซีย ค.ศ. 1957 (Federal Constitution of Malaysia 1957, ส่วนที่ 3 – ความเป็นพลเมือง)	หมวดที่ 1, มาตรา 14-22 (ควรพิจารณาร่วมกับข้อกำหนดฉบับที่ 2 ของรัฐธรรมนูญรัฐบาลกลาง)	หมวดที่ 2, มาตรา 23-28 (ควรพิจารณาร่วมกับข้อกำหนดฉบับที่ 2 ของรัฐธรรมนูญรัฐบาลกลาง)	ไม่มี
เมียนมา	กระทรวงแรงงาน ตรวจคนเข้าเมืองและประชากร (Ministry of Labour, Immigration and Population)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (<i>Jus sanguinis</i>)	กฎหมายพลเมืองเมียนมา ค.ศ. 1982 และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพลเมือง ค.ศ. 1983 (Citizenship Law 1982 and Procedures relating to Myanmar Citizenship Laws 1983) ⁴⁰⁹	มาตรา 3, 7, 23 และ 52 มาตรา 42, 43, 28 และ 50 ⁴¹⁰	มาตรา 16-19 (สำหรับพลเมือง) มาตรา 34-38 (สำหรับพลเมืองสมทบ) มาตรา 57-61 (สำหรับพลเมืองโดยการแปลง	ไม่มี

⁴⁰⁹ กระบวนการ ค.ศ. 1983 มีกระบวนการต่างๆ 3 ส่วน คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพลเมืองเมียนมา, ค.ศ. 1983 (กระบวนการสำหรับพลเมืองเต็ม ค.ศ. 1983) ฉบับที่ 13/83 (“1983 Procedures relating to Citizenship”) (ฉบับแปลอย่างไม่เป็นทางการ), กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพลเมืองเมียนมา, ค.ศ. 1983 (กระบวนการสำหรับพลเมืองอาศัยร่วม ค.ศ. 1983) ฉบับที่ 14/83 (“1983 Procedures relating to Associate Citizenship”) (ฉบับแปลอย่างไม่เป็นทางการ), และกระบวนการเกี่ยวกับกฎหมายพลเมืองเมียนมา, ค.ศ. 1983 (กระบวนการสำหรับพลเมืองแปลงชาติ ค.ศ. 1983) ฉบับที่ 15/83 (“1983 Procedures relating to Naturalized Citizenship”) (ฉบับแปลอย่างไม่เป็นทางการ).

⁴¹⁰ การแปลงชาติ – รายงานประเทศเมียนมา.

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	หลักการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	บทบัญญัติ		
				การได้มาซึ่งสัญชาติ	การเสียสัญชาติ	การกลับคืนสัญชาติ
					สัญชาติ)	

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	หลักการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	บทบัญญัติ		
				การได้มาซึ่งสัญชาติ	การเสียสัญชาติ	การกลับคืนสัญชาติ
ฟิลิปปินส์	กระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice) (กรมตรวจคนเข้าเมือง/Department of Justice, Bureau of Immigration)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (<i>Jus sanguinis</i>)	รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987, มาตรา 4	มาตรา 1	มาตรา 3	มาตรา 3
			พรบ. ฉบับที่ 63 ค.ศ. 1963 (Commonwealth Act No.63, s. 1936 (พรบ. กำหนดเหตุแห่งการเสียและขอคืนสัญชาติฟิลิปปินส์)	-	มาตรา 1	มาตรา 2 และ 3
			พรบ. ฉบับที่ 473 ค.ศ. 1939 Commonwealth Act No.473, s. 1939) (กฎหมายแปลงสัญชาติฉบับปรับปรุงแก้ไข/The Revised Naturalization Law)	มาตรา 2 และ 3	-	-
			Republic Act ฉบับที่ 8171 ค.ศ. 1995 (พรบ. กำหนดเรื่องการกลับถิ่นฐานของสตรีชาวฟิลิปปินส์ที่เสียสัญชาติฟิลิปปินส์โดยการสมรสกับบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติและคนฟิลิปปินส์โดยกำเนิด)	-	-	มาตรา 1
			Republic Act ฉบับที่ 9139 ค.ศ. 2001 (กฎหมายแปลงสัญชาติโดยวิธีทาง	มาตรา 2 และ 3		

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	หลักการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	บทบัญญัติ		
				การได้มาซึ่งสัญชาติ	การเสียสัญชาติ	การกลับคืนสัญชาติ
			ปกครอง/Administrative Naturalization Law)			
			Republic Act ฉบับที่ 9225 ค.ศ. 2003 (พรบ. ทำให้สัญชาติของคนฟิลิปปินส์ที่ได้สัญชาติของชาติอื่นเป็นการถาวร, แก้ไข Commonwealth Act ฉบับที่ 63, ตามที่มีการปรับปรุงแก้ไข และเพื่อจุดประสงค์อื่น)	-	-	มาตรา 3 และ 4
สิงคโปร์	กระทรวงกิจการภายใน (หน่วยตรวจคนเข้าเมืองและจุดผ่านทาง/Immigration & Checkpoints Authority)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (<i>Jus sanguinis</i>) และการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (<i>Jus soli</i>) (แบบมีเงื่อนไข)	รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐสิงคโปร์ ค.ศ. 1965 (ตอนที่ 10)	มาตรา 121, 122, 123, 124 และ 127	มาตรา 128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, และ 137	ไม่มี
ประเทศไทย	กระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (<i>Jus sanguinis</i>) และการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (<i>Jus soli</i>) (แบบมีเงื่อนไข)	พรบ. สัญชาติ พ.ศ. 2508 ปรับปรุงแก้ไขโดย พรบ. ฉบับที่ 2 และ 3 ในปี ค.ศ. 2535, พรบ. ฉบับที่ 4 ในปี พ.ศ. 2551, และ พรบ. ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2555	มาตรา 7, 9, 10, 11, 12, และ 12/1	มาตรา 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21, และ 22	มาตรา 23 และ 24
			พรบ. สัญชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.	มาตรา 23	-	-

ประเทศ	หน่วยงานผู้มีอำนาจ	หลักการ	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	บทบัญญัติ		
				การได้มาซึ่งสัญชาติ	การเสียสัญชาติ	การกลับคืนสัญชาติ
			2551			
			พรบ. การทะเบียนราษฎร ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562	มาตรา 19/2 วรรค 2	-	-
เวียดนาม	กระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice) (กรมการทะเบียนราษฎร สัญชาติและ การรับรองความถูกต้อง/Department of Civil Registration, Nationality and Authentication)	การได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิต (<i>Jus sanguinis</i>) และการได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (<i>Jus soli</i>)	กฎหมายสัญชาติเวียดนาม ค.ศ. 2008 (Law on Vietnamese Nationality 2008, Law No.24/2008/QH12) ตาม การปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมโดยกฎหมายเลขที่ Law No.56/2014/QH13	มาตรา 13, 15, 16, 17, 18, 19, และ 22	มาตรา 27, 31, และ 33	มาตรา 23

ตาราง 4: กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสัญชาติของเด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรสชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
บรูไนดารุสซาลาม	<p>มาตรา 4(1) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในบรูไน ในวันชาติ หรือหลังวันชาติ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - บิดาเป็นพลเมืองสัญชาติบรูไน 	<p>มาตรา 4(1) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กเกิดนอกประเทศบรูไน - บิดาเป็นพลเมืองสัญชาติบรูไน - บิดาทำงานเป็นลูกจ้างรัฐบาลโดยบริษัทที่จดทะเบียนในบรูไน แต่ทำงานอยู่นอกประเทศ 	<p>เหมือนมาตรา 4 (1) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กเกิดในบรูไน - บิดาเป็นพลเมืองสัญชาติบรูไน <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กเกิดนอกประเทศบรูไน; - บิดาเป็นพลเมืองสัญชาติบรูไน; - บิดาทำงานเป็นลูกจ้างรัฐบาลโดยบริษัทที่จดทะเบียนในบรูไน แต่ทำงานอยู่นอกประเทศ <p>มาตรา 6 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้เยาว์ - บิดาหรือมารดา หรือบิดามารดาบุญธรรม หรือผู้ดูแลเป็นผู้ยื่นเอกสารคำร้อง 	ไม่มี

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
กัมพูชา	<p>มาตรา 4(1) [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่เกิดโดยชอบด้วยกฎหมายโดยบิดามารดาเป็นคนสัญชาติเขมร; <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่เกิดโดยมิชอบด้วยกฎหมายโดยบิดามารดาเป็นคนสัญชาติเขมรหรือได้รับการยอมรับจากบิดามารดาชาวเขมร <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีคำตัดสินจากศาลให้เด็กเป็นบุคคลที่เกิดจากบิดามารดาสัญชาติเขมร 	<p>มาตรา 4(1) [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่เกิดโดยชอบด้วยกฎหมายโดยบิดามารดาเป็นคนสัญชาติเขมร; <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่เกิดโดยมิชอบด้วยกฎหมายโดยบิดามารดาเป็นคนสัญชาติเขมรหรือได้รับการยอมรับจากบิดามารดาชาวเขมร <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีคำตัดสินจากศาลให้เด็กเป็นบุคคลที่เกิดจากบิดามารดาสัญชาติเขมร 	<p>มาตรา 4(1) [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่เกิดโดยชอบด้วยกฎหมายโดยบิดามารดาเป็นคนสัญชาติเขมร. 	<p>มาตรา 4(1) [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่เกิดโดยมิชอบด้วยกฎหมายโดยบิดามารดาเป็นคนสัญชาติเขมร หรือได้รับการยอมรับจากบิดามารดาชาวเขมร

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
อินโดนีเซีย	<p>เหมือนมาตรา 4(2)-(8)</p> <p>และ</p> <p>มาตรา 4(13) [อัตโนมัติ]</p> <p>- เกิดแก่บิดามารดาที่ได้รับอนุญาตให้มีสัญชาติอินโดนีเซียแต่เสียชีวิตก่อนการสาบานตน</p>	<p>มาตรา 4(12) [อัตโนมัติ]</p> <p>- เกิดแก่บิดาและมารดาที่ทั้งคู่เป็นคนสัญชาติอินโดนีเซีย และ</p> <p>- บิดามารดาชาวอินโดนีเซียไม่อาจส่งต่อสัญชาติให้แก่บุตรได้เนื่องจากกฎหมายที่มีในประเทศที่ถือกำเนิดให้สัญชาติเด็กโดยอัตโนมัติ</p>	<p>มาตรา 4(2)-(6) [อัตโนมัติ]</p> <p>- เกิดแก่บิดาและมารดาที่ทั้งคู่เป็นคนสัญชาติอินโดนีเซีย</p> <p>หรือ</p> <p>- เกิดแก่บิดาสัญชาติอินโดนีเซียและมารดาที่เป็นบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ</p> <p>หรือ</p> <p>- เกิดแก่มารดาสัญชาติอินโดนีเซียกับบิดาที่เป็นบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติ</p> <p>หรือ</p> <p>- เกิดโดยมารดาสัญชาติอินโดนีเซียกับบิดาที่เป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ หรือเป็นคนต่างชาติที่ไม่สามารถส่งต่อสัญชาติของตนให้แก่บุตรได้</p> <p>หรือ</p> <p>- เกิดแก่บิดาสัญชาติอินโดนีเซียและมารดาที่เป็นคนต่างชาติ และ</p>	<p>มาตรา 4(7)-(8) [อัตโนมัติ]</p> <p>- เกิดแก่มารดาสัญชาติอินโดนีเซีย</p> <p>หรือ</p> <p>- เกิดแต่มารดาที่เป็นคนต่างชาติตามที่กล่าวอ้างโดยบิดาสัญชาติ</p> <p>- การกล่าวอ้างกระทำก่อนเด็กอายุครบ 18 ปี และก่อนเด็กทำการสมรส</p> <p>มาตรา 5 [อัตโนมัติ]</p> <p>- เกิดแก่บิดามารดาที่ทั้งคู่เป็นคนสัญชาติอินโดนีเซีย</p> <p>- เป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และยังไม่ได้สมรส</p> <p>- เป็นเด็กที่ไม่ได้รับการรับรองอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยบิดาที่เป็นชาวต่างชาติ</p>

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
			- เกิดภายในระยะเวลา 300 วัน หลังจากที่บิดาสัญชาติอินโดนีเซีย เสียชีวิต	มีข้อสังเกตว่าคำพิพากษาศาล รัฐธรรมนูญ เลขที่ No. 46/PUU- VIII/2010 (ตัดสินในปี ค.ศ. 2012) พิพากษามาตรา 49(1) ของพรบ. การสมรสว่า “เด็กที่เกิดจากการสมรสมี ความสัมพันธ์ตามกฎหมายกับมารดา และครอบครัวของมารดา รวมถึงบิดา และครอบครัวของบิดา และความเป็น บิดาสามารถพิสูจน์ได้โดยวิธีทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ/หรือ หลักฐานในรูปแบบอื่นใดที่แสดงว่าบิดามี ความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับเด็ก”
สปป. ลาว	มาตรา 10 [อัตโนมติ] - เกิดแก่บิดามารดาที่ทั้งคู่มีสัญชาติ ลาว	มาตรา 10 [อัตโนมติ] - เกิดแก่บิดามารดาที่ทั้งคู่มีสัญชาติ ลาว	เหมือนกับมาตรา 10 และ 11	เหมือนกับมาตรา 10 และ 11

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
มาเลเซีย	<p>มาตรา 14(1)(a) + มาตรา 1(b), ส่วนที่ 1 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในมาเลเซียในวันชาติ หรือหลังวันชาติ (31 สิงหาคม ค.ศ. 1957) และก่อนตุลาคม ค.ศ. 1962 <p>มาตรา 14(1)(a) + มาตรา 1(c), ส่วนที่ 1 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในมาเลเซียหลังกันยายน ค.ศ. 1962 และ - บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติ หรือเป็นผู้มีถิ่นพำนักถาวรในขณะที่เกิด <p>มาตรา 14(1)(b) + มาตรา 1(a), ส่วนที่ 2 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในมาเลเซียในวันที่ หรือหลังวันที่ (16 กันยายน ค.ศ. 1957) และ - บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติ หรือเป็นผู้พำนักถาวรในขณะที่เกิด 	<p>มาตรา 14(1)(a) + มาตรา 1(d), ส่วนที่ 1 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในต่างแดนในวันชาติ หรือหลังวันชาติ - มีบิดาเป็นคนสัญชาติ และ - บิดาเกิดในมาเลเซียหรือทำงานให้รัฐบาลมาเลเซีย <p>มาตรา 14(1)(a) + มาตรา 1(e), ส่วนที่ 1 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในต่างแดนในวันชาติ หรือหลังวันชาติ - มีบิดาเป็นพลเมืองสัญชาติ และ - การเกิด (รวมถึงการเกิดที่เกิดขึ้นในสิงคโปร์ ซาราวัก บรูไน หรือบอร์เนียวเหนือ) ได้รับการจดทะเบียนการเกิดในมาเลเซียภายในหนึ่งปี หรือล่าช้ากว่านั้นหากได้รับอนุญาต <p>มาตรา 14(1)(a) + มาตรา 2, ส่วนที่ 2 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นพลเมืองของสหราชอาณาจักรและอาณานิคมก่อนวันชาติมาเลเซีย 	<p>เหมือนกับมาตรา 14(1) และมาตรา 15(2)</p>	<p>มีข้อสังเกตว่า มาตรา 17, ส่วนที่ 3 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2 ระบุอย่างชัดเจนว่าเด็กที่เกิดโดยมิชอบด้วยกฎหมายในมาเลเซียจะไม่ได้รับสัญชาติมาเลเซีย เว้นแต่มารดาของเด็กจะเป็นพลเมืองสัญชาติมาเลเซีย</p>

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
	<p>มาตรา 15(2) – ความเป็นพลเมือง โดยการจดทะเบียน (ภรรยาและบุตรของพลเมือง สัญชาติ) [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุต่ำกว่า 21 ปี และ มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็น พลเมืองสัญชาติมาเลเซีย (หรือมีคนที่ หนึ่งเสียชีวิตแล้ว) 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้อาศัยในรัฐซาบฮ์หรือซาราวัก หรือในบรูไนในวันชาติมาเลเซีย และ - ไม่ว่าจะเกิดในดินแดนที่ประกอบไป ด้วยรัฐซาบฮ์หรือซาราวัก หรือ กลายเป็นพลเมืองของรัฐเหล่านั้นโดย การจดทะเบียนในดินแดนนั้นๆ หรือ โดยผลจากการแปลงสัญชาติที่นั่น <p>มาตรา 14(1)(b) + มาตรา 1(b) และ มาตรา 2(2) ส่วนที่ 2 ของข้อกำหนด ฉบับที่ 2 [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในต่างแดนในวัน หรือหลังจาก วันชาติมาเลเซีย - มีบิดาเป็นพลเมืองสัญชาติ และ - บิดาเกิดในมาเลเซียหรือทำงาน ให้กับรัฐบาล <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดก่อนวันชาติมาเลเซียใน ดินแดนที่ประกอบไปด้วยรัฐซา บฮ์และซาราวัก - มีบิดาเป็นพลเมืองสัญชาติ และ - บิดาเกิดในมาเลเซียหรือทำงาน ให้กับรัฐบาล 		

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
		<p>มาตรา 14(1)(b) + มาตรา 1(c) และ มาตรา 2(2) ส่วนที่ 2 ของข้อกำหนด ฉบับที่ 2 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในต่างแดนในวัน หรือหลังจาก วันชาติมาเลเซีย - มีบิดาเป็นพลเมืองสัญชาติ และ - การเกิด (รวมทั้งการเกิดที่เกิดขึ้นใน บรูไนและดินแดนที่ระบุไว้ในกรณี ตามคำสั่งของ Yang di-Pertuan Agong) ที่ได้รับการจดทะเบียนที่ กงสุลหรือในมาเลเซียภายในหนึ่งปี หรือล่าช้ากว่านั้นตามที่ได้รับอนุญาต <p>มาตรา 14(1)(b) + มาตรา 1(d), และ มาตรา 2(2) ส่วนที่ 2 ของข้อกำหนด ฉบับที่ 2 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในสิงคโปร์⁴¹¹ ในวัน หรือ หลังจากวันชาติมาเลเซีย - บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมือง สัญชาติ หรือเป็นผู้พำนักถาวร ในขณะที่เกิด และ - ไม่เกิดเป็นพลเมืองสัญชาติอื่น 		

⁴¹¹ สิงคโปร์เป็นอิสระจากมาเลเซียเมื่อ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1965.

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
		<p>นอกจากอาศัยอำนาจตามวรรคนี้</p> <p>มาตรา 15(2) – เป็นพลเมืองโดยการ จดทะเบียน (ภรรยาและบุตรของ พลเมืองสัญชาติ) [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <p>- อายุต่ำกว่า 21 ปี และ มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็น พลเมืองสัญชาติมาเลเซีย (หรือคนใด คนหนึ่งเสียชีวิต)</p>		

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
เมียนมา	<p>พลเมือง มาตรา 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นชนกลุ่มน้อย Kachin, Kayah, Karen, Chin, Buramn, Mon, Rakhine หรือ Shan และ - มีถิ่นพำนักถาวรในเมียนมาก่อน ค.ศ. 1823 <p>มาตรา 7 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมาหรือในต่างแดน โดยทั้งบิดามารดาเป็นพลเมืองสัญชาติ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมาหรือในต่างแดนที่ บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็น พลเมืองและอีกฝ่ายเป็นพลเมือง สมทบ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมาหรือในต่างแดนที่ บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็น พลเมืองและอีกฝ่ายเป็นพลเมือง แปลงสัญชาติ 	เหมือนมาตรา 7 และมาตรา 8	เหมือนมาตรา 7 และมาตรา 8	เหมือนมาตรา 7 และมาตรา 8

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
	<p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมาหรือในต่างแดนโดยมีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองและอีกฝ่ายเป็นพลเมืองสมทบหรือพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ และ - บิดามารดาของเด็กคนใดคนหนึ่งเกิดจากบิดามารดาของตนที่เป็นพลเมืองสมทบ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมาหรือในต่างแดนที่บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมือง หรือเป็นพลเมืองสมทบหรือเป็นพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ และ - บิดามารดาของเด็กคนใดคนหนึ่งเกิดจากบิดามารดาของตนที่เป็นพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมาหรือในต่างประเทศโดยบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองหรือเป็นพลเมืองสมทบหรือพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ และ - บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเกิดจากพลเมืองสมทบกับพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ 			

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
	<p>พลเมืองสมทบ</p> <p>มาตรา 23</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้ยื่นขอสัญชาติภายใต้พรบ. สัญชาติ ค.ศ. 1948 ก่อนวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1982 และ - ยังไม่ได้รับผลการยื่นคำขอ - ผู้ยื่นขอสัญชาติภายใต้ พรบ. สัญชาติสหภาพ ค.ศ 1948 ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดอาจได้รับการพิจารณาจากหน่วยงานกลาง ได้ว่าเป็นพลเมืองสมทบ⁴¹² <p>มาตรา 8(a)</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <p>คณะกรรมการกฤษฎีกาของรัฐอาจกำหนดให้บุคคลใดเป็นพลเมือง หรือพลเมืองสมทบ หรือพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติก็ได้ ขึ้นอยู่กับประโยชน์ของรัฐ</p>			

⁴¹² ข้อมูลแก้ไขเพิ่มเติมเสนอโดยผู้ประสานงานประเทศเมียนมา

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
ฟิลิปปินส์	<p>มาตรา 1(1)</p> <p>- เป็นพลเมืองสัญชาติฟิลิปปินส์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1935 และ 1973</p> <p>มาตรา 1(2)</p> <p>- เกิดแก่บิดามารดาคนใดคนหนึ่งที่เป็นพลเมืองสัญชาติฟิลิปปินส์</p> <p>มาตรา 1(3)</p> <p>- เกิดแก่มารดาชาวฟิลิปปินส์กับบิดาชาวต่างชาติ ก่อนวันที่ 17 มกราคม ค.ศ.1973 และ</p> <p>- ได้เลือกถือสัญชาติฟิลิปปินส์ก่อนบรรลุนิติภาวะ</p>	เหมือนมาตรา 1(1)-(3)	เหมือนมาตรา 1(1)-(3)	เหมือนมาตรา 1(1)-(3)

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
สิงคโปร์	<p>มาตรา 121 [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในสิงคโปร์หลังวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 1963 - มีบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์ (โดยบิดาสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายกับมารดา) <p>มาตรา 124 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุต่ำกว่า 21 ปี - เป็นบุตรของพลเมืองสัญชาติ สิงคโปร์ และ - พำนักอยู่ในสิงคโปร์ 	<p>มาตรา 122(1)(a) + มาตรา 122(2) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดนอกสิงคโปร์หลังวันที่ 16 กันยายน ค.ศ.1963, แต่ก่อนวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 2004 (วันเริ่มต้นบังคับใช้ มาตรา 7 ของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2004 (ฉบับแก้ไข)) - มีบิดาเป็นพลเมืองสิงคโปร์โดยกำเนิดหรือโดยยกการจดทะเบียนและสมรสกับมารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย - มีการจดทะเบียนการเกิด ณ สถานกงสุลหรือสถานทูตสิงคโปร์ภายใน 1 ปีหรือล่าช้ากว่านั้น หากรัฐบาลอนุญาต และ - ยังไม่ได้สัญชาติจากประเทศที่ตนถือกำเนิด 	<p>มาตรา 122(1)(a) + มาตรา 122(2) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดนอกสิงคโปร์หลังวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 1963, แต่ก่อนวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 2004 (วันเริ่มต้นบังคับใช้ มาตรา 7 ของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2004 (ฉบับแก้ไข)) - มีบิดาเป็นพลเมืองสิงคโปร์โดยกำเนิดหรือโดยยกการจดทะเบียนและสมรสกับมารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย - มีการจดทะเบียนการเกิด ณ สถานกงสุลหรือสถานทูตสิงคโปร์ภายใน 1 ปีหรือล่าช้ากว่านั้น หากรัฐบาลอนุญาต และ - ยังไม่ได้สัญชาติจากประเทศที่ตนถือกำเนิด 	<p>มีข้อสังเกตว่า มาตรา 15(1), ตารางที่สาม ระบุไว้ชัดเจนว่าบุตรที่เกิดโดยมิชอบด้วยกฎหมายในสิงคโปร์จะไม่ได้รับสัญชาติสิงคโปร์ เว้นแต่มารดาของเด็กจะเป็นพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์</p>

		<p>มาตรา 122(1)(b) + มาตรา 122(2) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดนอกสิงคโปร์หลังวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 1963, แต่ก่อนวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 2004 - มีบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์โดยกำเนิด โดยการจดทะเบียน หรือโดยเชื้อสาย - มีการจดทะเบียนการเกิด ณ สถานกงสุลหรือสถานทูตสิงคโปร์ภายใน 1 ปี หรือล่าช้ากว่านั้น หากรัฐบาลอนุญาต และ - ยังไม่ได้สัญชาติจากประเทศที่ตนถือกำเนิด <p>มาตรา 122(1)(b) + มาตรา 122(3) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดนอกสิงคโปร์ - มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์โดยเชื้อสาย และ - บิดามารดาชาวสิงคโปร์พำนักอยู่ในสิงคโปร์รวม 5 ปี ก่อนที่เด็กจะเกิด <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดนอกสิงคโปร์ - มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็น 	<p>มาตรา 121 [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในสิงคโปร์หลังวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 1963; - มีบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์ (โดยบิดาสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายกับมารดา) - บิดามารดาสมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมาย 	
--	--	---	---	--

		<p>พลเมืองสัญชาติสิงคโปร์โดยเชื้อสาย และ</p> <ul style="list-style-type: none">- บิดามารดาชาวสิงคโปร์พำนักอยู่ในสิงคโปร์รวม 2 ปี ในช่วง 5 ปี หลังติดต่อกันก่อนเด็กเกิด <p>มาตรา 124 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none">- อายุต่ำกว่า 21 ปี- เป็นบุตรของพลเมืองสัญชาติสิงคโปร์ และ- พำนักอยู่ในสิงคโปร์		
--	--	--	--	--

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
ประเทศไทย	<p>มาตรา 7(1) [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดแก่บิดามารดาชาวไทย <p>มาตรา 9/6 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนไทยพลัดถิ่นจากคณะกรรมการ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นบุตรที่เกิดจากบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนไทยพลัดถิ่น และ - ไม่มีสัญชาติอื่น <p>มาตรา 9/7 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นบุตรของคนไทยพลัดถิ่น และ - ได้รับสัญชาติไทยก่อนที่บิดามารดาของตนจะได้รับการยอมรับว่าเป็นคนไทยพลัดถิ่น 	<p>เหมือนมาตรา 7(1), 9/6 และ 9/7</p>	<p>เหมือนมาตรา 7(1), 9/6 และ 9/7</p>	<p>มาตรา 7(1) วรรค 2 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดกับบิดาผู้ให้กำเนิดชาวไทย - บิดาต้องได้รับการตรวจพิสูจน์สถานะ ตามกฎกระทรวง
เวียดนาม	<p>มาตรา 13(2) [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นชาวเวียดนามโพ้นทะเลที่ยังไม่เสียสัญชาติเวียดนาม และ - นำส่งเอกสารทางทะเบียนกับ 	<p>มาตรา 13(2) [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นชาวเวียดนามโพ้นทะเลที่ยังไม่เสียสัญชาติเวียดนาม และ - นำส่งเอกสารทางทะเบียนกับ 	<p>เหมือนมาตรา 13(2), 15 และ 16</p>	<p>เหมือนมาตรา 13(2), 15 และ 16</p>

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
	<p>สำนักผู้แทนเวียดนามโพ้นทะเล</p> <p>มาตรา 15 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเวียดนาม และ - มีทั้งบิดามารดาเป็นพลเมืองสัญชาติเวียดนาม <p>มาตรา 16 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเวียดนาม และ - มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติเวียดนาม และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเวียดนาม และ - มีมารดาเป็นพลเมืองสัญชาติเวียดนามแต่ไม่ทราบบิดาเป็นใคร <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเวียดนาม - มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติเวียดนาม และอีกฝ่ายเป็นคนต่างชาติ และ - บิดามารดาลงนามเป็นลายลักษณ์อักษร 	<p>สำนักผู้แทนเวียดนามโพ้นทะเล</p> <p>มาตรา 15 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในต่างแดนและ - มีทั้งบิดามารดาเป็นพลเมืองสัญชาติเวียดนาม <p>มาตรา 16 [อัตโนมติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในต่างแดนและ - มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติเวียดนาม และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในต่างแดนและ - มีมารดาเป็นพลเมืองสัญชาติเวียดนามแต่ไม่ทราบบิดาเป็นใคร <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในต่างแดน - มีบิดามารดาคนใดคนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติเวียดนาม และอีกฝ่ายเป็นคนต่างชาติ และ - บิดามารดาลงนามเป็นลายลักษณ์อักษร 		

ประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในประเทศ	เด็กที่เกิดโดยคนสัญชาติ ในต่างประเทศ	เด็กที่เกิดจากการสมรส ชอบด้วยกฎหมาย	เด็กเกิดนอกสมรส
	เห็นชอบให้เด็กถือสัญชาติเวียดนาม (หากบิดามารดาไม่อาจตกลงกันได้ เด็ก จะได้สัญชาติเวียดนาม)	เห็นชอบให้เด็กถือสัญชาติเวียดนาม		

ตาราง 5: กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสัญชาติของเด็กที่ถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีและบุตรบุญธรรม

ประเทศ	เด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการี/บุตรบุญธรรม
บรูไนดารุสซาลาม	<p>มาตรา 6</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เยาว์และ - ยื่นคำขอโดยบิดามารดาหรือบิดามารดาบุญธรรมหรือผู้ปกครอง
กัมพูชา	<p>มาตรา 4(2)</p> <p>[อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในกัมพูชา; และ - ไม่ทราบว่ามีบิดาหรือมารดา <p>มีข้อสังเกตว่าเด็กแรกเกิดที่พบในกัมพูชาให้ถือว่าเกิดในกัมพูชา</p>
อินโดนีเซีย	<p>มาตรา 4(10)</p> <p>[อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นทารกแรกเกิด; - ถูกพบในอินโดนีเซีย และ - กำเนิดจากบิดามารดาที่สามารถระบุสัญชาติได้ <p>มาตรา 21(2)</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่มีสัญชาติต่างประเทศที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบ - เป็นบุตรบุญธรรมที่ผ่านกระบวนการตามกฎหมายให้เป็นพลเมืองอินโดนีเซีย และ - สละสัญชาติเดิม
สปป. ลาว	<p>มาตรา 13</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถูกพบใน สปป. ลาว และ - เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ทราบอัตลักษณ์ <p>หมายเหตุ: หากก่อนอายุครบ 18 ปีมีหลักฐานพบว่าบิดามารดาเป็นชาวต่างชาติ เด็กจะถือว่าเป็นคนต่างชาติตั้งแต่แรกเกิด</p> <p>มาตรา 25</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่มีสัญชาติต่างประเทศหรือเด็กไร้สัญชาติ และ - เป็นบุตรบุญธรรมของพลเมืองชาวลาว

ประเทศ	เด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการี/บุตรบุญธรรม
มาเลเซีย	<p>มาตรา 19B, ส่วน III ของข้อกำหนดฉบับที่ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นทารกแรกเกิดที่ถูกรับในทันที - ถูกสันนิษฐานว่าเกิดในมาเลเซียจากมารดาผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศ และ - ไม่มีหลักฐานอื่นๆแย้งต่อข้อด้านบน
เมียนมา	<p>มาตรา 8(a) [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <p>เพื่อประโยชน์ของรัฐ คณะกรรมการกฤษฎีกาอาจกำหนดให้บุคคลใดก็ได้มีสถานะเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นพลเมืองสมทบ (Associate Citizenship) หรือ พลเมือง โดยการแปลงสัญชาติ (Naturalized Citizenship)</p>
ฟิลิปปินส์	<p>คดีของวุฒิสมาชิก Grace Poe: Mary Grace Natividad Poe-Llamanzares กับ COMELEC, G.R. เลขที่ 221697 วันที่ 8 มีนาคม 2016</p> <p>“ตามกฎหมาย เด็กถูกทอดทิ้งไม่ปรากฏบุพการีก็เป็นพลเมืองตามธรรมชาติ”</p>
สิงคโปร์	<p>มาตรา 13, ตารางสาม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นทารกแรกเกิดที่ค้นพบในสิงคโปร์ - ไม่รู้หรือไม่ทราบแน่ชัดเรื่องบิดามารดาและ - ไม่มีหลักฐานที่ขัดแย้งกับข้อด้านบน
ประเทศไทย	<p>มาตรา 7 ทวิ วรรค 2 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในประเทศไทย - เกิดจากบิดาหรือมารดาที่เป็นบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติที่ได้รับใบอนุญาตให้พำนักชั่วคราวหรืออยู่ในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย - คณะรัฐมนตรีได้กำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์สำหรับกลุ่มเฉพาะ และ - ได้รับสัญชาติไทยจากรัฐมนตรี <p>มาตรา 19/2 วรรค 2 พรบ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2562 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถูกพบในประเทศไทย - ไม่ทราบสถานะการเกิดและสัญชาติ - ได้ขึ้นทะเบียนเข้าในระบบทะเบียนราษฎร และ - ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างน้อย 10 ปี
เวียดนาม	<p>มาตรา 18</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กแรกเกิดที่ถูกทอดทิ้ง หรือเป็นเด็กที่ถูกรับในเวียดนาม และ - เกิดมาโดยไม่ทราบบิดามารดา <p>มีข้อสังเกตว่าหากเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีและพบบิดามารดาที่ถือสัญชาติต่างประเทศ เด็กจะไม่มีสัญชาติเวียดนามอีกต่อไป</p>

ตาราง 6: กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสัญชาติโดยบุคคลที่ไม่ถือสัญชาติ (ซึ่งอาจรวมถึงเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ)

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการแปลงสัญชาติของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
บรูไนดารุสซาลาม	<p>มาตรา 6 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้เยาว์; - ยื่นเอกสารคำร้องโดยบิดามารดา หรือบิดามารดาบุญธรรม หรือ ผู้ปกครอง 	<p>มาตรา 8(1) – บทบัญญัติทั่วไป [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ 20 ปีในช่วง 25 ปีที่ผ่านมา - มีถิ่นที่อยู่ในประเทศก่อนหน้า 2 ปีก่อนวันยื่นเอกสารคำร้อง - ผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม และ - มีความรู้ภาษามลายู
กัมพูชา	<p>มาตรา 4(2) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในกัมพูชา; - ไม่ทราบบิดามารดาผู้ให้กำเนิด <p>มีข้อสังเกตว่าทารกแรกเกิดที่พบในกัมพูชาให้ถือว่าเกิดในกัมพูชา</p>	<p>มาตรา 8 – บทบัญญัติทั่วไป [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความประพฤติดีและมีศีลธรรม - ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดๆ - อาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 7 ปี - มีความรู้ภาษาเขมร ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณี และ - ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นภาระแก่กัมพูชา <p>มาตรา 9 – สำหรับคนต่างชาติที่เกิดในกัมพูชา[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในกัมพูชา - มีความประพฤติดีและมีศีลธรรม - ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดๆ - อาศัยอยู่ในกัมพูชาต่อเนื่องเป็นเวลา 3 ปี - มีความรู้ภาษาเขมร ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณี และ - ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นภาระแก่กัมพูชา <p>มาตรา 13 – ตามความดีความชอบพิเศษ</p>

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการแปลงสัญชาติของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
		<p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างคุณประโยชน์หรือความสำเร็จที่เป็นประโยชน์ต่อกัมพูชา - มีความประพฤติดีและมีศีลธรรม - ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดๆ - มีความรู้ภาษาเขมร ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณี และ - ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นภาระแก่กัมพูชา <p>มาตรา 14 – คู่สมรสหรือบุตร</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นคู่สมรสหรือบุตรของผู้สมัครดังกล่าวข้างต้น
อินโดนีเซีย	<p>มาตรา 4(9) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในประเทศอินโดนีเซีย - มีทั้งบิดามารดาที่ไม่ทราบสัญชาติแน่ชัดในขณะที่เกิด <p>มาตรา 4(11) [อัตโนมัติ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในอินโดนีเซีย - มีทั้งบิดามารดาเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในขณะที่เกิด 	<p>มาตรา 9 – บทบัญญัติทั่วไป</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกินกว่า 18 ปีหรือสมรสแล้ว - มีถิ่นที่อยู่ในประเทศอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี หรือไม่ต่อเนื่องเป็นเวลา 10 ปี - มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี - สามารถพูดภาษาบาฮาซาอินโดนีเซีย และมีความรู้เกี่ยวกับรัฐ หลักการพื้นฐานของ Pancasila และรัฐธรรมนูญ ค.ศ. - ไม่เคยถูกดำเนินคดีทางกฎหมายเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญาและถูกตัดสินจำคุกเป็นเวลา 1 ปีขึ้นไป - สละสัญชาติอื่นเมื่อได้สัญชาติอินโดนีเซีย - มีรายได้ที่มั่นคง และ - ชำระค่าธรรมเนียมการแปลงสัญชาติ <p>มาตรา 20 – ตามความดีความชอบพิเศษ</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมควรได้รับการตอบแทนจากคุณงามความดีที่ได้ทำต่อประเทศอินโดนีเซีย และ - ได้รับการพิจารณาจากสภาผู้แทนประชาชน (People’s Representative Council)

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการแปลงสัญชาติของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
<p>สปป. ลาว</p>	<p>มาตรา 11 วรรค 3 [อัตโนมัติ] - เกิดกับบิดามารดาคนใดคนหนึ่งที่มีสัญชาติลาว โดยอีกฝ่ายเป็นคนไร้สัญชาติ</p> <p>มาตรา 12 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ] - เกิดใน สปป. ลาว - มีบิดามารดาเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติซึ่งทั้งคู่อาศัยอยู่ถาวรใน สปป. ลาวและกลมกลืนกับสังคมและวัฒนธรรมลาวได้ และ - มีการยื่นเอกสารคำร้องจากผู้ปกครอง</p> <p>มาตรา 13 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ] - ถูกพบในสปป. ลาว และ - ไม่มีบิดามารดา</p> <p>หมายเหตุ: หากก่อนอายุครบ 18 ปี มีหลักฐานพบว่าบิดามารดาเป็นชาวต่างชาติ เด็กจะถือว่าเป็นคนต่างชาติตั้งแต่แรกเกิด</p> <p>มาตรา 25 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ] - เป็นเด็กที่ถือสัญชาติของประเทศอื่นหรือเป็นเด็กไร้สัญชาติ และ - ได้เป็นบุตรบุญธรรมของคนสัญชาติลาว</p>	<p>มาตรา 14 – บทบัญญัติทั่วไป [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ] - อายุ 18 ปีหรือมากกว่า - เคารพรัฐธรรมนูญและกฎหมาย - พูด อ่าน เขียนภาษาลาวได้อย่างคล่องแคล่ว - กลมกลืนทั้งทางสังคมวัฒนธรรมและเคารพประเพณีวัฒนธรรมลาว - มีสุขภาพดี - ไม่เคยถูกศาลพิพากษาให้จำคุก - มีส่วนร่วมในการปกป้องและพัฒนาสปป. ลาว - ไม่เคยก่อให้เกิดอันตรายต่อผลประโยชน์ของชาติ - ตกกลางที่จะสละสัญชาติเดิม - มีถิ่นที่อยู่ถาวรต่อเนื่องในสปป. ลาวเป็นเวลา 10 ปี และ - มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง</p> <p>มาตรา 15 – สำหรับบุคคลที่มีเชื้อชาติลาว [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ] - อายุเกิน 18 ปี - เคารพรัฐธรรมนูญและกฎหมาย - พูด อ่าน เขียนภาษาลาวได้อย่างคล่องแคล่ว - กลมกลืนทั้งทางสังคมวัฒนธรรมและเคารพประเพณีวัฒนธรรมลาว - มีสุขภาพดี - ไม่เคยถูกศาลพิพากษาให้จำคุก - มีส่วนร่วมในการปกป้องและพัฒนาสปป. ลาว - ไม่เคยก่อให้เกิดอันตรายต่อผลประโยชน์ของชาติ มีถิ่นที่อยู่ถาวรอย่างต่อเนื่องในสปป. ลาวเป็นเวลา 5 ปี สำหรับบุคคลที่ได้สัญชาติอื่นมาก่อน หรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรต่อเนื่องใน สปป. ลาว เป็นเวลา 3 ปีสำหรับบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และ</p>

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการแปลงสัญชาติของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
		- มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการแปลงสัญชาติของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
<p>มาเลเซีย</p>	<p>มาตรา 14(1)(a) + มาตรา 1(c), ส่วนที่ 1 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในมาเลเซียหลังเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 1962 และ - ไม่สามารถมีสัญชาติอื่นได้ <p>มาตรา 14(1)(b) + มาตรา 1(e) และมาตรา 2(1), ส่วนที่ 2 ของข้อกำหนดฉบับที่ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในมาเลเซียในวันชาติ หรือหลังวันชาติมาเลเซีย และ - ไม่สามารถมีสัญชาติอื่นใดได้ภายใน 1 ปีหลังการเกิด <p>มาตรา 15A [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุต่ำกว่า 21 ปี และ - ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนเป็นพลเมืองมาเลเซียโดยรัฐบาลกลางเป็นกรณีพิเศษ <p>มาตรา 16 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกินกว่า 18 ปี - เกิดในมาเลเซียก่อนวันชาติมาเลเซีย - มีถิ่นที่อยู่ในประเทศมาเลเซียอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาอย่างน้อย 5 ปีในระยะเวลา 7 ปีของการอยู่อาศัย - มีความประพฤติดี และ - มีความรู้ภาษามลายู 	<p>มาตรา 19 – การเป็นพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกิน 21 ปี - มีถิ่นพำนักในประเทศ 10 ปีในช่วง 12 ปี ที่ผ่านมา - มีถิ่นพำนักในประเทศติดต่อกัน 12 เดือนก่อนวันยื่นเอกสารคำร้อง - มีความประพฤติดี - มีความรู้ภาษามลายู และ - ทำการสาบานตน

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการให้สัญชาติแก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
เมียนมา	<p>มาตรา 8(a) [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพื่อประโยชน์ของรัฐ คณะกรรมการกฤษฎีกาอาจกำหนดให้บุคคลใดก็ได้เป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นพลเมืองสมทบ (Associate Citizenship) หรือ พลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ (Naturalized Citizenship) 	<p>มาตรา 42 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้เข้ามาและอาศัยอยู่ในเมียนมาก่อนวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1948 และ - มีบุตรที่เกิดในเมียนมา
ฟิลิปปินส์	<p>มาตรา 3 (คุณสมบัติพิเศษ) ของ Commonwealth Act ฉบับที่ 473 (การแปลงสัญชาติด้วยอำนาจตุลาการ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ 5 ปี - ดำรงตำแหน่งอย่างมีเกียรติภายใต้รัฐบาลของประเทศฟิลิปปินส์ - ได้จัดตั้งอุตสาหกรรมใหม่ หรือนำสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นประโยชน์มาสู่ประเทศฟิลิปปินส์ - สมรสกับสตรีชาวฟิลิปปินส์ - เคยเป็นครูสอนในโรงเรียนของรัฐหรือโรงเรียนเอกชนที่ประเทศฟิลิปปินส์ให้การยอมรับมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และ - เกิดในประเทศฟิลิปปินส์ 	<p>มาตรา 1(4) ของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการแปลงสัญชาติตามกฎหมาย <p>กฎหมายแปลงสัญชาติฉบับแก้ไข (การแปลงสัญชาติด้วยอำนาจตุลาการ) ภายใต้ Commonwealth Act (C.A.) ฉบับที่ 473</p> <p>กฎหมายแปลงสัญชาติด้วยวิธีทางปกครองภายใต้ Republic Act (R.A.) ฉบับที่ 9139 (การแปลงสัญชาติโดยวิธีทางปกครอง)</p> <p>การแปลงสัญชาติโดยการสืบเชื้อสาย (Derivative naturalization) (ดู, Republic v. Batugas, G.R. No. 183110, 7 ตุลาคม ค.ศ. 2013, อ้างถึงมาตรา 15, C.A. No. 473).</p>
สิงคโปร์	<p>มาตรา 123(1) [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกิน 21 ปี - มีความประพฤติดี - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศรวมกันไม่น้อยกว่า 10 ปีในช่วง 12 ปีก่อนวันที่สมัคร - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 12 เดือนติดต่อกันก่อนวันยื่นเอกสารคำร้อง 	<p>มาตรา 127 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกิน 21 ปี - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศรวมกันไม่น้อยกว่า 10 ปีในช่วง 12 ปีก่อนวันยื่นสมัคร - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 12 เดือนติดต่อกันก่อนวันยื่นเอกสารคำร้อง - มีความประพฤติดี - มีความรู้ภาษาประจำชาติ และ - ทำการสาบานตน

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการให้สัญชาติแก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
	<p>- มีความประสงค์จะพำนักถาวรในสิงคโปร์ และ</p> <p>- มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาษาใดภาษาหนึ่งดังต่อไปนี้: ภาษามลายู อังกฤษ จีนกลาง และทมิฬ</p> <p>มาตรา 124(2) [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <p>- อายุต่ำกว่า 21 ปี และ</p> <p>- ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนเป็นพลเมืองสิงคโปร์จากรัฐบาลสิงคโปร์เป็นกรณีพิเศษ</p>	
ประเทศไทย	<p>มาตรา 7(2) [อัตโนมัติ]</p> <p>- เกิดในประเทศไทย</p> <p>- ทั้งบิดามารดามีถิ่นพำนักถาวรอยู่ในประเทศไทย</p> <p>มาตรา 7 ทวิ วรรค 2 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <p>- เกิดในประเทศไทย</p> <p>- มีบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเป็นบุคคลที่ไม่ใช่คนสัญชาติที่มีใบอนุญาตให้อยู่ชั่วคราวหรืออยู่ในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย</p> <p>- คณะรัฐมนตรีได้กำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์สำหรับกลุ่มเฉพาะ และ</p> <p>- ได้รับสัญชาติไทยจากรัฐมนตรี</p>	<p>มาตรา 10 – บทบัญญัติทั่วไป [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <p>- อายุเกินกว่า 20 ปี</p> <p>- มีความประพฤติดี</p> <p>- มีอาชีพประจำ</p> <p>- มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปีและ</p> <p>- มีความรู้ภาษาไทย</p> <p>มาตรา 11 – กรณีกระทำความดีความชอบเป็นพิเศษ [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <p>- ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศไทย</p> <p>- เป็นบุตร ภรรยา หรือสามีของบุคคลที่ได้รับการแปลงสัญชาติเป็นคนไทย หรือได้สัญชาติไทยคืน</p> <p>- อายุเกินกว่า 20 ปี</p> <p>- มีความประพฤติดี และ</p> <p>- มีอาชีพประจำ</p>

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการให้สัญชาติแก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
		<p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำคุณประโยชน์พิเศษให้กับประเทศไทย - เป็นบุคคลที่เคยมีสัญชาติไทย - อายุเกินกว่า 20 ปี - มีความประพฤติดี และ - มีอาชีพประจำ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำคุณประโยชน์พิเศษให้กับประเทศไทย - เป็นสามีของสตรีสัญชาติไทย - อายุเกินกว่า 20 ปี - มีความประพฤติดี และ - มีอาชีพประจำ

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการให้สัญชาติแก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
		<p>มาตรา 12 วรรค 2 – สำหรับบุตรของผู้ขอแปลงสัญชาติ [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นบุตรของผู้ขอแปลงสัญชาติ - อายุต่ำกว่า 20 ปี - มีภูมิลำเนาในประเทศไทย และ - มีความประพฤติดี <p>มาตรา 12/1 – การยื่นขอแปลงสัญชาติในนามของบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นบุคคลไร้ความสามารถที่เกิดในประเทศไทย - อายุเกินกว่า 20 ปี - ยื่นเอกสารคำร้องโดยภณฑารักษ์ภายใต้คำสั่งของศาล - มีความประพฤติดี และ - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปี <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐที่ขึ้นทะเบียนกับรัฐมนตรีตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป - อายุต่ำกว่า 20 ปี - ส่งเอกสารคำร้องโดยหัวหน้าสถานสงเคราะห์ของรัฐ - มีความประพฤติดี - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปี และ - มีความรู้ภาษาไทย

ประเทศ	สำหรับเด็ก/บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ	ความเป็นไปได้ในการให้สัญชาติแก่บุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ
		<p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่เป็นบุตรบุญธรรมของคนไทยตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป - เกิดในประเทศไทย - อายุต่ำกว่า 20 ปี - ส่งเอกสารคำร้องโดยบิดามารดาบุญธรรมชาวไทย - มีความประพฤติดี - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปี และ - มีความรู้ภาษาไทย
เวียดนาม	<p>มาตรา 17(1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเวียดนาม - มีบิดามารดาเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติโดยทั้งคู่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในเวียดนาม <p>มาตรา 17(2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเวียดนาม - มีมารดาเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติโดยมีถิ่นที่อยู่ถาวรในเวียดนาม และ - ไม่ทราบว่ามีบิดาคือใคร 	<p>มาตรา 19(1) – บทบัญญัติทั่วไป [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นคนต่างชาติหรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่อาศัยถาวรในเวียดนาม - สามารถปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้อย่างเต็มที่ - ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายของเวียดนาม - เข้าใจภาษาเวียดนามเพียงพอที่จะอยู่ร่วมกับชุมชนได้ - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปี - มีความสามารถในการเลี้ยงชีพตนในเวียดนาม <p>มาตรา 19(2) – กรณีกระทำความดีความชอบเป็นพิเศษ [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีคุณูปการในการก่อสร้างและปกป้องประเทศเวียดนาม หรือได้สร้างคุณประโยชน์ให้ประเทศเวียดนาม

		<ul style="list-style-type: none">- สามารถปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้อย่างเต็มที่ และ- ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายของเวียดนาม <p>มาตรา 22 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none">- เป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่ไม่มีเอกสารแสดงตนเพียงพอ- มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 20 ปี และ- ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายของเวียดนาม
--	--	--

ตาราง 7: กรอบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติโดยการแปลงสัญชาติและการสมรส

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
บรูไนดารุสซาลาม	<p>มาตรา 8(1) – บทบัญญัติทั่วไป</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 20 ปีในช่วง 25 ปีที่ผ่านมา - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 2 ปีติดต่อกันก่อนหน้าการยื่นเอกสารคำร้อง - ผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม - มีความประพฤติดี - มีความรู้ภาษามลายู 	<p>มาตรา 5(6)-(7)</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมรสกับพลเมืองสัญชาติ - มีความประพฤติดี
กัมพูชา	<p>มาตรา 8 – บทบัญญัติทั่วไป</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความประพฤติและศีลธรรมอันดี - ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดๆ - พำนักอยู่ในประเทศกัมพูชาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 7 ปี - มีความรู้ภาษาเขมร ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณีวัฒนธรรม - ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นภาระแก่ประเทศกัมพูชา <p>มาตรา 9 – สำหรับคำต่างชาติที่เกิดในกัมพูชา</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในกัมพูชา - มีความประพฤติและมีศีลธรรมอันดี - ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดๆ - พำพักอยู่ในประเทศกัมพูชาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 3 ปี - มีความรู้ภาษาเขมร ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณีวัฒนธรรม และ 	<p>มาตรา 5</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นภรรยาหรือสามีของพลเมืองสัญชาติ และ - อาศัยอยู่ด้วยกัน 3 ปีหลังจดทะเบียนสมรส.

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	<p>- ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นภาระแก่ประเทศกัมพูชา</p> <p>มาตรา 10 – สำหรับนักลงทุนกลุ่ม 1</p>	

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	<p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้รับหนังสืออนุญาตการลงทุนจากสภาพัฒนาكيمพูชา - ใช้เงินทุนเริ่มต้นกว่า 1,250,000,000 Riels - มีความประพฤติและมีศีลธรรมอันดี - ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดๆ - มีความรู้ภาษาเขมร ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณี วัฒนธรรม และ - ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นภาระแก่ประเทศكيمพูชา <p>มาตรา 11 – สำหรับนักลงทุนกลุ่ม 2</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการอนุญาตให้ลงทุนได้อย่างถูกต้องจากรัฐบาล - ใช้เงินทุนเริ่มต้นกว่า 1,250,000,000 Riels - มีความประพฤติและมีศีลธรรมอันดี - ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดๆ - มีความรู้ภาษาเขมร ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณี วัฒนธรรม และ - ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นภาระแก่ประเทศكيمพูชา <p>มาตรา 12 – สำหรับผู้บริจาค</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - บริจาคเงินสดเพื่อเป็นงบประมาณประเทศมากกว่า 1,000,000,000 Riels - มีความประพฤติและมีศีลธรรมอันดี - ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดๆ - มีความรู้ภาษาเขมร ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณี 	

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	วัฒนธรรม และ - ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นภาระแก่ประเทศกัมพูชา และ - มีการยื่นเอกสารคำร้องขอสัญชาติเขมร	

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	<p>มาตรา 13 – กรณีสร้างคุณประโยชน์พิเศษ [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้สร้างคุณประโยชน์พิเศษหรือสร้างความสำเร็จให้กับประเทศกัมพูชา - มีความประพฤติและมีศีลธรรมอันดี - ไม่เคยถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดๆ - มีความรู้ภาษาเขมร ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม และประเพณี วัฒนธรรม และ - ไม่เป็นอันตรายหรือเป็นภาระแก่ประเทศกัมพูชา <p>มาตรา 14 – คู่สมรสหรือบุตร [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นคู่สมรสหรือบุตรของผู้ยื่นสมัครดังกล่าวข้างต้น 	
อินโดนีเซีย	<p>มาตรา 9 – บทบัญญัติทั่วไป [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกินกว่า 18 ปี หรือสมรสแล้ว - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี หรือไม่ต่อเนื่องเป็นเวลา 10 ปี - มีสุขภาพกายและจิตที่ดี - สามารถพูดภาษาบาฮาซา อินโดนีเซีย และมีความรู้เกี่ยวกับรัฐ หลักการพื้นฐานของ Pancasila และรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1945 - ไม่เคยถูกดำเนินคดีทางกฎหมายเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญาและถูกตัดสินจำคุกเป็นเวลา 1 ปีขึ้นไป - สละสัญชาติอื่นเมื่อได้สัญชาติอินโดนีเซีย - มีรายได้ที่มั่นคง และ - ชำระค่าธรรมเนียมการแปลงสัญชาติ 	<p>มาตรา 19 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายกับพลเมืองอินโดนีเซีย และ - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี หรือไม่ต่อเนื่องเป็นเวลา 10 ปี

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	<p>มาตรา 20 – กรณีกระทำความดีความชอบเป็นพิเศษ [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศอินโดนีเซีย และ - ได้รับการพิจารณาจากสภาผู้แทนประชาชน 	
<p>สปป. ลาว</p>	<p>มาตรา 14 – บทบัญญัติทั่วไป [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกินกว่า 18 ปี - เคารพรัฐธรรมนูญและกฎหมาย - พูด อ่าน เขียนภาษาลาวได้อย่างคล่องแคล่ว - กลมกลืนทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม และเคารพวัฒนธรรมประเพณีลาว - มีสุขภาพดี - ไม่เคยถูกศาลไต่พิพากษาให้จำคุก - มีส่วนร่วมในการปกป้องและพัฒนาสปป. ลาว; - ไม่เคยก่อให้เกิดอันตรายต่อผลประโยชน์ของชาติ - ตกลงที่จะสละสัญชาติเดิม - มีถิ่นพำนักถาวรต่อเนื่องในสปป. ลาวเป็นเวลา 10 ปี; และ - มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง <p>มาตรา 15 – สำหรับบุคคลที่มีเชื้อชาติลาว [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกินกว่า 18 ปี - เคารพรัฐธรรมนูญและกฎหมาย - พูด อ่าน เขียนภาษาลาวได้อย่างคล่องแคล่ว - กลมกลืนทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม และเคารพวัฒนธรรมประเพณีลาว - มีสุขภาพดี - ไม่เคยถูกศาลไต่พิพากษาให้จำคุก - มีส่วนร่วมในการปกป้องและพัฒนาสปป. ลาว; 	<p>ไม่มี</p>

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่เคยก่อให้เกิดอันตรายต่อผลประโยชน์ของชาติ - มีถิ่นพำนักถาวรต่อเนื่องในสปป. ลาวเป็นเวลา 5 ปีสำหรับบุคคลที่เคยได้สัญชาติอื่นมาก่อน หรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรต่อเนื่องใน สปป. ลาว เป็นเวลา 3 ปี สำหรับบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และ - มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง 	

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
มาเลเซีย	<p>มาตรา 19 – การเป็นพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุ 21 ปีขึ้นไป - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 10 ปีในช่วง 12 ปีที่ผ่านมา - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 12 เดือนติดต่อกันก่อนวันยื่นเอกสารคำร้อง - มีความประพฤติดี - มีความรู้ภาษามลายู - ทำการسابนตน 	<p>มาตรา 15(1) – การเป็นพลเมืองโดยการจดทะเบียน (ภรรยาและบุตรของพลเมือง)</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นสตรีที่สมรสกับพลเมืองมาเลเซียอย่างถูกต้องตามกฎหมาย - มีสามีที่เป็นพลเมืองมาเลเซียตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1962 - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 2 ปีติดต่อกันก่อนวันยื่นเอกสารคำร้อง และ - มีความประพฤติดี
เมียนมา	<p>มาตรา 42</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้เข้ามาและอาศัยอยู่ในเมียนมาร์ก่อนวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1948 และ - มีบุตรเกิดในเมียนมา <p>มาตรา 43 และ 44</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมาหรือในต่างประเทศโดยพลเมืองเมียนมากับคนต่างชาติ - อายุเกินกว่า 18 ปี - สามารถพูดภาษาประจำชาติได้อย่างน้อยหนึ่งภาษา - มีความประพฤติดี และ - มีสติสมบูรณ์ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมาหรือต่างประเทศโดยพลเมืองสมทบกับพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ - อายุเกินกว่า 18 ปี - สามารถพูดภาษาประจำชาติได้อย่างน้อยหนึ่งภาษา 	<p>มาตรา 45</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายกับพลเมือง พลเมืองสมทบหรือพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ - ถู้อับจดทะเบียนชาวต่างชาติก่อนปี ค.ศ. 1982 - อายุเกินกว่า 18 ปี - มีความประพฤติดี - มีสติสมบูรณ์ - เป็นสามีเดี่ยวหรือภรรยาเดี่ยว และ - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 3 ปี

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	<ul style="list-style-type: none"> - มีความประพฤติดี และ - มีสติสมบูรณ์ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมา หรือต่างประเทศโดยพลเมืองสมทบกับคนต่างชาติ - อายุเกินกว่า 18 ปี - สามารถพูดภาษาประจำชาติได้อย่างน้อยหนึ่งภาษา - มีความประพฤติดี และ - มีสติสมบูรณ์ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมา หรือต่างประเทศโดยพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติ 2 คน - อายุเกินกว่า 18 ปี - สามารถพูดภาษาประจำชาติได้อย่างน้อยหนึ่งภาษา - มีความประพฤติดี และ - มีสติสมบูรณ์ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดในเมียนมา หรือต่างประเทศโดยพลเมืองโดยการแปลงสัญชาติกับคนต่างชาติ - อายุเกินกว่า 18 ปี - สามารถพูดภาษาประจำชาติได้อย่างน้อยหนึ่งภาษา - มีความประพฤติดี และ - มีสติสมบูรณ์ 	

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
ฟิลิปปินส์	<p>มาตรา 1(4) ของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ] - ได้รับการแปลงสัญชาติตามกฎหมาย</p> <p>กฎหมายแปลงสัญชาติฉบับแก้ไข (การแปลงสัญชาติด้วยอำนาจตุลาการ) ภายใต้ Commonwealth Act (C.A.) ฉบับที่ 473</p> <p>กฎหมายแปลงสัญชาติด้วยวิธีทางปกครองภายใต้ Republic Act (R.A.) ฉบับที่ 9139 (การแปลงสัญชาติโดยวิธีทางปกครอง)</p> <p>การแปลงสัญชาติโดยการสืบเชื้อสาย (Derivative naturalization) (ดู, Republic v. Batugas, G.R. No. 183110, 7 ตุลาคม ค.ศ. 2013, อ้างถึง มาตรา 15, C.A. No. 473)</p>	

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
<p>ลิ่งคโปร์</p>	<p>มาตรา 127 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกินกว่า 21 ปี - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 10 ปี และติดต่อกัน 12 เดือนก่อนวันยื่นส่งเอกสารคำร้อง - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 12 เดือนติดต่อกันก่อนวันยื่นส่งเอกสารคำร้อง - มีความประพฤติดี - มีความรู้ภาษาประจำชาติ - ทำการسابานตน 	<p>มาตรา 123(2) [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นสตรีที่สมรสกับพลเมืองลิ่งคโปร์ - มีถิ่นพำนักอยู่อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนการสมัคร - มีความประสงค์จะพำนักถาวรในลิ่งคโปร์ และ - มีความประพฤติดี
<p>ประเทศไทย</p>	<p>มาตรา 10 – บทบัญญัติทั่วไป [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุเกินกว่า 20 ปี - มีความประพฤติดี - มีอาชีพประจำ - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปี และ - มีความรู้ภาษาไทย <p>มาตรา 11 – กรณีกระทำความดีความชอบเป็นพิเศษ</p>	<p>มาตรา 9 [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นสตรีที่ไม่ใช่คนสัญชาติ - สมรสกับชายไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และ - ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	<p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศไทย - เป็นบุตร ภรรยา หรือสามีของบุคคลที่ได้รับการแปลงสัญชาติเป็นคนไทย หรือได้สัญชาติไทยคืน - อายุเกินกว่า 20 ปี - มีความประพฤติดี และ - มีอาชีพประจำ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศไทย - เป็นบุคคลที่เคยมีสัญชาติไทย - อายุเกินกว่า 20 ปี - มีความประพฤติดี และ - มีอาชีพประจำ <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศไทย - เป็นสามีของหญิงไทย - อายุเกินกว่า 20 ปี - มีความประพฤติดี และ - มีอาชีพประจำ <p>มาตรา 12 วรรค 2 – สำหรับบุตรของผู้สมัครขอแปลงสัญชาติ</p> <p>[ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นบุตรของผู้ขอแปลงสัญชาติ - อายุต่ำกว่า 20 ปี - มีภูมิลำเนาในประเทศไทย และ 	

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	- มีความประพฤติดี	

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	<p>มาตรา 12/1 – การยื่นขอแปลงสัญชาติในนามบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นบุคคลไร้ความสามารถที่เกิดในประเทศไทย - อายุเกินกว่า 20 ปี - ยื่นเอกสารคำร้องโดยภักขารักษ์ภายใต้คำสั่งของศาล - มีความประพฤติดี และ - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปี <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐที่ขึ้นทะเบียนกับรัฐมนตรีตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป - อายุต่ำกว่า 20 ปี - ส่งเอกสารคำร้องโดยหัวหน้าสถานสงเคราะห์ของรัฐ - มีความประพฤติดี - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปี และ - มีความรู้ภาษาไทย <p>หรือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นเด็กที่เป็นบุตรบุญธรรมของคนไทยตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป - เกิดในประเทศไทย - อายุต่ำกว่า 20 ปี - ส่งเอกสารคำร้องโดยบิดามารดาบุญธรรมชาวไทย - มีความประพฤติดี - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปี และ - มีความรู้ภาษาไทย 	

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
เวียดนาม	มาตรา 19(1) – บทบัญญัติทั่วไป [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]	มาตรา 19(2) [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ] - เป็นคู่สมรสของพลเมืองเวียดนาม

ประเทศ	โดยการแปลงสัญชาติ	โดยการสมรส
	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นคนต่างชาติหรือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติที่อาศัยถาวรในเวียดนาม - สามารถปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้อย่างเต็มที่ - ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายของเวียดนาม - เข้าใจภาษาเวียดนามเพียงพอที่จะอยู่ร่วมในชุมชน - มีถิ่นพำนักอยู่ในประเทศ 5 ปี - มีความสามารถในการเลี้ยงชีพในเวียดนาม <p>มาตรา 19(2) – สำหรับบิดามารดาและบุตรของพลเมืองเวียดนาม [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นบิดามารดาหรือบุตรโดยกำเนิดของพลเมืองเวียดนาม - สามารถปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้อย่างเต็มที่ และ - ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายของเวียดนาม <p>มาตรา 19(2) – กรณีกระทำความดีความชอบเป็นพิเศษ [ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ]</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีคุณูปการในการสร้างและปกป้องชาติ หรือได้สร้างคุณประโยชน์ให้ประเทศเวียดนาม - สามารถปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้อย่างเต็มที่ และ - ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายของเวียดนาม 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้อย่างเต็มที่ และ - ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายของเวียดนาม

ภาคผนวก 2: บทคัดย่อข้อเสนอแนะเรื่องการจดทะเบียนการเกิดและสัญชาติจากข้อสังเกตเชิงสรุป (Concluding Observations) ที่นำเสนอต่อประเทศสมาชิกอาเซียน จัดทำโดย คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก และคณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

บรูไนดารุสซาลาม

ด้านการจดทะเบียนการเกิด:

- คงความพยายามให้มั่นใจว่าเด็กทุกคนจะได้รับการจดทะเบียนการเกิด โดยเฉพาะดำเนินการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิด⁴¹³
- ยกกระดับความพยายามในการดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กทุกคนทั้งในพื้นที่ชนบทและในเมืองจะได้รับการจดทะเบียนการเกิด รวมทั้งเด็กที่อยู่ในสถานการณียกย้ายถิ่นฐาน การย้ายถิ่นแบบไม่ปกติ และเด็กในหมู่บ้านกลางน้ำกัมปง ไอเยอร์ (Kampong Ayer)⁴¹⁴

ด้านสัญชาติ:

- ถอนข้อสงวนต่อมาตรา 9 (2) ของอนุสัญญา⁴¹⁵
- แก้ไขพระราชบัญญัติสัญชาติเพื่อปฏิบัติตามอนุสัญญาอย่างสอดคล้องสมบูรณ์และให้สตรีบรูไนสามารถส่งต่อสัญชาติให้กับบุตรของตนและคู่สมรสต่างชาติได้โดยเสมอภาคกับบุรุษชาวบรูไน⁴¹⁶
- แก้ไขพระราชบัญญัติสัญชาติบรูไนเพื่อรับประกันว่าเด็กที่มีบิดามารดาสัญชาติบรูไนจะได้สัญชาติบรูไนอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าผู้ปกครองชาวบรูไนนั้นจะเป็นบิดาหรือมารดา⁴¹⁷
- ทบทวนพระราชบัญญัติสัญชาติบรูไนและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัญชาติเพื่อรับประกันว่าสตรีบรูไนสามารถส่งต่อสัญชาติให้บุตรของตนโดยอัตโนมัติ และเสริมสร้างมาตรการในการแปลงสัญชาติของเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติและรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ในบรรดาบิดามารดาและผู้ปกครองของเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴¹⁸

กัมพูชา

ด้านการจดทะเบียนการเกิด:

⁴¹³ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ, ข้อสังเกตเชิงสรุป บรูไนดารุสซาลาม ค.ศ. 2003

⁴¹⁴ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ, ข้อสังเกตเชิงสรุป บรูไนดารุสซาลาม 2016

⁴¹⁵ คณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), ข้อสังเกตเชิงสรุปจากรายงานฉบับที่หนึ่งและฉบับที่สองของบรูไนดารุสซาลาม, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/BRN/CO/1-2&Lang=En

⁴¹⁶ คณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), ข้อสังเกตเชิงสรุปจากรายงานฉบับที่หนึ่งและฉบับที่สองของบรูไนดารุสซาลามบรูไนดารุสซาลาม

⁴¹⁷ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (CRC), ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายงานฉบับที่หนึ่งและฉบับที่สองของบรูไนดารุสซาลาม, 23 กรกฎาคม ค.ศ. 2015, CRC/C/BRN/Q/2-3, ข้อมูลจาก: <https://www.refworld.org/docid/56a0872a4.html>

⁴¹⁸ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ, ข้อสังเกตเชิงสรุป บรูไนดารุสซาลาม ค.ศ. 2016

- รับประกันให้มีการจดทะเบียนการเกิดแก่เด็กทุกคนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายโดยไม่คำนึงถึงสถานะทางกฎหมายและถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของบิดามารดาของเด็ก และรับประกันว่าเด็กที่มีเชื้อสายเวียดนามจะเข้าถึงการจดทะเบียนการเกิด ได้รับเอกสารระบุตัวตนเข้าถึงบริการด้านการศึกษาและสาธารณสุขของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁴¹⁹

ด้านสัญชาติ:

- ยกเว้นความพยายามในการอำนวยความสะดวกในการจดทะเบียนการเกิดแก่เด็กที่เกิดโดยมารดาชาวเวียดนามและการได้มาซึ่งสัญชาติของเด็ก⁴²⁰
- พิจารณาการภาคยานุวัติอนุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติและอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴²¹
- อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการออกเอกสารประจำตัวและการเข้าถึงสิทธิด้านต่างๆให้กับเด็กที่เกิดในประเทศกัมพูชาที่มีบิดามารดาเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติและให้มีสิทธิในการขอมีสัญชาติ⁴²²

อินโดนีเซีย

ด้านการจดทะเบียนการเกิด:

- รับประกันว่าเด็กทุกคนที่เกิดในอินโดนีเซียจะได้รับการจดทะเบียนการเกิดและได้สูติบัตรโดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ ศาสนา และสถานะในขณะที่เกิด และให้การจดทะเบียนการเกิดเป็นไปโดยไม่มีค่าใช้จ่ายในทุกพื้นที่และทุกสถานการณ์
- ยกเลิกการระบุข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาที่นับถือในบัตรประจำตัวและช่องว่างของกฎหมายที่อาจทำให้เด็กต้องไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴²³
- รับประกันว่าจะมีการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับที่ 23/2002 ว่าด้วยการคุ้มครองเด็กอย่างมีประสิทธิภาพที่

⁴¹⁹ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ, ข้อเสนอเชิงสรุป กัมพูชา ค.ศ. 2011

⁴²⁰ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (CRC), ประเด็นที่เกี่ยวข้องจากรายงานฉบับที่หนึ่งและฉบับที่สองของกัมพูชา (CRC/C/KHM/2-3), ดู

CRC/C/SR.1639, วันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 2011, ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/KHM/CO/2&Lang=En.

คณะกรรมการ (CRC) กังวลว่าเด็กที่มาจากโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติจะไม่มีคุณสมบัติเข้าหลักเกณฑ์เพื่อรับการจดทะเบียนการเกิด และครอบครัวชาวเวียดนามโดยกำเนิดมักถูกปฏิเสธเมื่อต้องการขอสูติบัตรให้บุตรของตน

⁴²¹ คณะกรรมการว่าด้วยการยุติการเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), ประเด็นปัญหาและคำถามรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/KHM/Q/4-5 และ

คำตอบจากรัฐบาลกัมพูชารวบรวมไว้ใน CEDAW/C/KHM/Q/4-5/Add.1, ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/KHM/CO/4-5&Lang=En.

คณะกรรมการ (CEDAW) มีความกังวลที่สตรีเวียดนามประสบความยากลำบากในการจดทะเบียนการเกิดและขอสัญชาติกัมพูชา ซึ่งทำให้สตรีกลุ่มนี้เสี่ยงตกอยู่ในภาวะไร้สัญชาติ คณะกรรมการเรียกร้องให้รัฐภาคีให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าว

⁴²² คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ข้อเสนอเชิงสรุป กัมพูชา ค.ศ. 2015

⁴²³ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (CRC), รายงานรวบรวมฉบับที่สามและสี่ของอินโดนีเซีย (CRC/C/IDN/3-4) ณ การประชุมครั้งที่ 1890 และ 1891, ดู CRC/C/SR.1890 และ 1891, และยอมรับ, ณ การประชุมครั้งที่ 1901, จัด ณ วันที่ 13 มิถุนายน ค.ศ. 2014, ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/IDN/CO/3-4&Lang=En

ให้เด็กทุกคนต้องมีอัตลักษณ์ตั้งแต่แรกเกิด และปฏิบัติตามกฎหมายฉบับที่ 23/2006 ว่าด้วยการบริหารจัดการประชากรที่กำหนดให้การออกสูติบัตรเป็นไปโดยไม่มีค่าใช้จ่าย และสร้างกลไกติดตามตรวจสอบให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเหล่านี้⁴²⁴

- ส่งเสริมการรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนและใช้มาตรการที่เป็นรูปธรรม เพื่อรับประกันว่าสตรีที่ยากจนในพื้นที่ชนบทตระหนักถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดและการออกสูติบัตร และให้สามารถเข้าถึงบริการจดทะเบียนการเกิดและบริการทางทะเบียนที่รัฐจัดสรรให้ได้⁴²⁵

ด้านสัญชาติ:

- ภาคยานุวัตินุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติและอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴²⁶
- พิจารณาการภาคยานุวัตินุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴²⁷

สปป. ลาว

ด้านการจดทะเบียนการเกิด:

- สร้างความตระหนักรู้อย่างต่อเนื่องถึงความสำคัญของการจดทะเบียนการเกิด
- ลดความซับซ้อนของกระบวนการ รวมถึงวางโครงสร้างเพื่อดำเนินการให้มีหน่วยจดทะเบียนแบบเคลื่อนที่ (mobile registration) ต่อไป
- ยกเลิกค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายใดๆ ที่จะส่งผลกระทบต่ออัตราการจดทะเบียนการเกิด
- จัดสรรทรัพยากรบุคคลและงบประมาณให้เพียงพอ โดยเฉพาะให้แก่กระทรวงภายใน (Ministry of Home Affairs) เพื่อเร่งให้มีอัตราการจดทะเบียนการเกิดและการออกสูติบัตรที่เพิ่มขึ้น⁴²⁸
- อำนาจการให้การจดทะเบียนการเกิดของเด็กเป็นไปอย่างทันท่วงทีโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล โดยจัดการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ ขจัดอุปสรรคด้านภาษาและจัดให้มีหน่วยลงทะเบียนเคลื่อนที่⁴²⁹

⁴²⁴ อ้างแล้ว

⁴²⁵ อ้างแล้ว

⁴²⁶ อ้างแล้ว

⁴²⁷ คณะกรรมการว่าด้วยการยุติการเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่หกและเจ็ดของอินโดนีเซีย (CEDAW/C/IDN/6-7), ประเด็นปัญหาและคำถามรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/IDN/Q/6-7, และคำตอบจากรัฐบาลอินโดนีเซียรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/IDN/Q/6-7/Add.1., ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/IDN/CO/6-7&Lang=En

⁴²⁸ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (CRC), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่สามถึงหกของสปป. ลาว (CRC/C/LAO/3-6), ดู CRC/C/SR.2318 และ CRC/C/SR.2319, ข้อสังเกตเชิงสรุป ยอมรับ ณ วันที่ 5 ตุลาคม ค.ศ. 2018, ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/LAO/CO/3-6&Lang=En

คณะกรรมการยังคงมีความกังวลที่เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีได้รับการจดทะเบียนเพียงร้อยละ 75 และมีเพียงร้อยละ 33 ที่มีสูติบัตร ทั้งนี้ ยังมีความกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนซึ่งเป็นอุปสรรค ทั้งยังความแตกต่างระหว่างเด็กที่มีสูติบัตรในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท

⁴²⁹ คณะกรรมการว่าด้วยการยุติการเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่แปดและเก้าของสปป. ลาว

มาเลเซีย

ด้านการจดทะเบียนการเกิด:

- จัดให้มีระบบการจดทะเบียนการเกิดที่มีประสิทธิภาพและไม่มีค่าใช้จ่ายในทุกขั้นตอน โดยให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในประเทศมาเลเซียและรณรงค์สร้างความตระหนักรู้เพื่อให้เข้าถึงพื้นที่ห่างไกลที่สุดของประเทศ
- ปรับปรุงระบบการจดทะเบียนการเกิดของเด็กที่ไม่ได้ถือสัญชาติมาเลเซียที่เกิดในมาเลเซีย เด็กที่เกิดโดยมารดาเลี้ยงเดี่ยว และเด็กที่เกิดในพื้นที่ห่างไกลของประเทศ ในขณะเดียวกัน อนุญาตให้เด็กที่ไม่มีเอกสารราชการแสดงตนได้เข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน เช่น บริการด้านสาธารณสุขและบริการด้านการศึกษาในกรณีที่รอการจดทะเบียนอย่างถูกต้อง⁴³⁰

ด้านสัญชาติ:

- แก้ไขบทบัญญัติที่ขังในรัฐธรรมนูญรัฐบาลกลางที่ปฏิเสธการให้สิทธิที่เสมอภาคแก่สตรีในการส่งต่อสัญชาติให้กับบุตรของตนและคู่สมรสชาวต่างชาติ
- ให้รัฐภาคีให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติและอนุสัญญาว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴³¹

เมียนมา

ด้านการจดทะเบียนการเกิด:

- ยกระดับความพยายามเพื่อรับประกันว่าเด็กทุกคนที่เกิดในรัฐภาคีจะได้รับการจดทะเบียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่คำนึงถึงถิ่นกำเนิดดั้งเดิมและปราศจากการเลือกปฏิบัติ
- ใช้มาตรการพิเศษเพื่อปรับปรุงระบบจดทะเบียนการเกิด และให้มีบริการจดทะเบียนที่ทั่วถึงและทันท่วงที รวมถึงจัดฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านทะเบียนให้เห็นความสำคัญการจดทะเบียนแก่เด็กทุกคน
- จัดทำแผนเพื่อจดทะเบียนการเกิดแก่เด็กที่อายุเกิน 18 ปี ที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียน
- ขจัดข้อจำกัดในทางปฏิบัติเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กทุกคนจะได้รับการจดทะเบียนเมื่อแรกเกิดโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

(CEDAW/C/LAO/8-9), ประเด็นปัญหาและคำถามรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/LAO/Q/8-9 และคำตอบจากรัฐภาคีรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/LAO/Q/8-9/Add.1, ข้อมูลจาก: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/LAO/CO/8-9&Lang=En

⁴³⁰ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (CRC), รายงานฉบับแรกของมาเลเซีย (CRC/C/MYS/1), ดู CRC/C/SR.1216 และ 1217, ข้อสังเกตเชิงสรุปยอมรับ ณ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007, ข้อมูลจาก: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/MYS/CO/1&Lang=En.

คณะกรรมการต้องหมายเหตุนำรายงาน CRC ของรัฐบาลมาเลเซียที่ย้อนหลังไปในปี ค.ศ. 2007. อย่างไรก็ตาม จนถึงปี ค.ศ. 2018 มีการทบทวนรายงาน UPR ฉบับที่สองและคณะทำงานได้แสดงความกังวลในเรื่องดังกล่าวและให้ข้อเสนอแนะไว้

⁴³¹ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิการเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่สามถึงฉบับที่ห้าของมาเลเซีย

(CEDAW/C/MYS/3-5), ประเด็นปัญหาและคำถามรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/MYS/Q/3-5 และคำตอบของมาเลเซียรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/MYS/Q/3-5/Add.1.,

ข้อมูลจาก: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/MYS/CO/3-5&Lang=En

- รับประกันให้มีการจดทะเบียนการเกิดภาคบังคับแก่เด็กที่เกิดในค่ายผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ (internally displaced persons) เพื่อป้องกันไม่ให้อัตโนมัติกลายเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴³²

ด้านสัญชาติ:

- แก้ไขช่องว่างในกฎหมายพลเมืองในปัจจุบันที่นำไปสู่การไร้รัฐไร้สัญชาติ
- ภาคยานุวัติอนุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ
- ยกเลิกบทบัญญัติทางกฎหมายที่ใช้แยกประเภทของพลเมือง
- ยกเลิกข้อความใดๆ ที่ปรากฏบนบัตรประจำตัวที่ระบุข้อมูลชาติพันธุ์⁴³³
- นอกจากนี้ คณะกรรมการ CEDAW ของสหประชาชาติยังได้เน้นย้ำข้อเสนอแนะที่ให้ไว้ก่อนหน้านี้ (ดู CEDAW/C/MMR/CO/3, ย่อหน้า 31 และ 33) และเสนอแนะให้รัฐภาคีปรับแก้กฎหมายพลเมือง ค.ศ. 1982 (Citizenship Law) เพื่อให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในรัฐภาคีได้มีสัญชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีและเด็กหญิงในรัฐยะไข่ตอนเหนือให้ได้รับสิทธิมนุษยชนอย่างเสรี⁴³⁴

ฟิลิปปินส์

ด้านการจดทะเบียนการเกิด:

- ดำเนินการเสริมสร้างและพัฒนาระบบการจดทะเบียนการเกิดที่มีประสิทธิภาพและไม่เสียค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กทุกคน
- เสริมสร้างระบบการทะเบียนราษฎร (Barangay Civil Registration System หรือ BCRS) เพื่อให้ระบบการทะเบียนราษฎรเข้าถึงได้มากขึ้นในระดับรากหญ้า
- รับประกันให้มีการจัดสรรทรัพยากรบุคคลและงบประมาณที่เพียงพอให้กับหน่วยงานทะเบียนราษฎร
- เพิ่มมาตรการต่างๆ รวมถึงหน่วยบริการเคลื่อนที่เพื่อให้แน่ใจว่าประชากรจะเข้าถึงการจดทะเบียนได้ง่ายขึ้น รวมถึงประชากรในพื้นที่ห่างไกลที่สุดของประเทศ โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษแก่ชาวมุสลิมและเด็กชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในมินดาเนา
- จัดให้มีกลไกเชิญชวนให้ประชาชนเข้ารับการจดทะเบียนแม่ในกรณีล่าช้าเกินกำหนดและให้การจดทะเบียนเป็นไปโดยไม่มีค่าใช้จ่าย⁴³⁵
- เน้นย้ำข้อเสนอแนะก่อนหน้านี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้บิดามารดาไม่ว่าสถานะอาศัยของตนจะเป็น

⁴³² คณะกรรมการว่าด้วยการยุติการเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่สี่และห้าของเมียนมา (CEDAW/C/MMR/4-5), ดู CEDAW/C/SR.1407 and 1408), ประเด็นปัญหาและคำถามรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/MMR/Q/4-5 และคำตอบของเมียนมารวมไว้ใน CEDAW/C/MMR/Q/4-5/Add.1., ข้อมูลจาก: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fMMR%2fC_O%2f4-5&Lang=en

⁴³³ อ่างแล้ว, คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (CRC)

⁴³⁴ อ่างแล้ว, คณะกรรมการว่าด้วยการยุติการเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW)

⁴³⁵ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (CRC), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่สามและสี่ของฟิลิปปินส์ (CRC/C/PHL/3-4), ดู CRC/C/SR.1428 และ 1429, ข้อสังเกตเชิงสรุป ยอมรับ ณ วันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 2009, ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/PHL/CO/3-4&Lang=En

อย่างไรให้สามารถจดทะเบียนการเกิดบุตรของตนที่เกิดในต่างแดนได้ และรับประกันว่าเด็กที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียนและไม่มีเอกสารทางการ จะได้รับอนุญาตให้เข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ เช่น บริการด้านสาธารณสุขและการศึกษาเมื่อพวกเขากลับคืนถิ่นฐานในฟิลิปปินส์ และอยู่ในระหว่างรอการดำเนินการจดทะเบียนอย่างถูกต้อง⁴³⁶

ด้านสัญชาติ

- เพื่ออำนวยความสะดวกให้บิดามารดาไม่ว่าสถานะอาศัยของตนจะเป็นอย่างไร ได้จดทะเบียนการเกิดให้บุตรของตนที่เกิดในต่างแดนได้ และรับประกันว่าเด็กที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียนและไม่มีเอกสารทางการ จะได้รับอนุญาตให้เข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ เช่น บริการด้านสาธารณสุขและการศึกษาเมื่อพวกเขากลับคืนถิ่นฐานในฟิลิปปินส์ และอยู่ในระหว่างรอการดำเนินการจดทะเบียนอย่างถูกต้อง⁴³⁷

ลิงคโพร

ด้านสัญชาติ:

- แก้ไขกฎหมายสัญชาติเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดถูกเพิกถอนสัญชาติ และพิจารณาให้สัญชาติแก่เด็กที่เกิดโดยมารดาสัญชาติลิงคโพรทุกคนที่เกิดก่อนปี ค.ศ. 2004⁴³⁸
- เผยแพร่ข้อมูลสถิติล่าสุดเกี่ยวกับตัวเลขบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติในรัฐภาคี แยกตามอายุ เพศ เชื้อชาติ สถานะอาศัยและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ปรับแก้กฎหมายเพื่อรับประกันว่าเด็กที่เกิดในลิงคโพรที่ไม่สามารถมีสัญชาติอื่นจะได้รับสิทธิในการถือสัญชาติลิงคโพรโดยอัตโนมัติ
- ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1951 ว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัยและ พิธีสาร ค.ศ. 1967
- ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴³⁹

⁴³⁶ อ้างแล้ว

⁴³⁷ อ้างแล้ว

⁴³⁸ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (CRC), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่สองและสามของลิงคโพร (CRC/C/SGP/2-3),

CRC/C/SR.1590 และ 1591, ข้อสังเกตเชิงสรุป ยอมรับ ณ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2011, ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/SGP/CO/2-3&Lang=En

คณะกรรมการรับทราบรัฐธรรมนูญฉบับปรับปรุงแก้ไขในเดือนเมษายน ค.ศ. 2004, อนุญาตให้เด็กมีสัญชาติโดยการสืบเชื้อสายตามมารดาของตน คณะกรรมการมีความกังวลว่ากฎหมายฉบับปรับปรุงจะมีผลเฉพาะเด็กที่เกิดในวันที่หรือหลังวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 2004 คณะกรรมการมีความกังวลว่ายังคงมีเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติจำนวนมากในรัฐภาคี และในสถานการณ์บางอย่าง เด็กอาจถูกตรอนสิทธิความเป็นพลเมืองของตน ภายใต้มาตรา 129.2 (a) ของรัฐธรรมนูญ

⁴³⁹ คณะกรรมการว่าด้วยการศึกษาปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), รายงานสถานการณ์ฉบับที่ห้าของลิงคโพร (CEDAW/C/SGP/5), ดู

CEDAW/C/SR.1534 and CEDAW/C/SR.1535, ประเด็นปัญหาและคำถามรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/SGP/Q/5 และคำตอบของลิงคโพรรวบรวมไว้ใน

CEDAW/C/SGP/Q/5/Add.1., ข้อมูลจาก: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/SGP/CO/5&Lang=En

คณะกรรมการแสดงความห่วงใยเกี่ยวกับการขาดข้อมูลที่เพียงพอเป็นทางการในเรื่องตัวเลขจำนวนผู้ไร้สัญชาติในรัฐภาคี และการขาดความคุ้มครองตาม

ประเทศไทย

ด้านการจดทะเบียนการเกิด:

- ดำเนินมาตรการเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กทุกคนที่เกิดในดินแดนของตนจะได้รับการจดทะเบียนการเกิด โดยเฉพาะเด็กที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา เชื้อชาติ และสถานะการโยกย้ายถิ่นฐาน
- ทำการศึกษาและรณรงค์ให้มีการจดทะเบียนการเกิดแก่เด็กที่เกิดในดินแดนของรัฐภาคีแต่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียน
- ยกเลิกการปรับเงินสำหรับการจดทะเบียนล่าช้าเกินกำหนดและใช้มาตรการทางเลือกอื่น เพื่อรับประกันว่าเด็กแรกเกิดจะได้รับการจดทะเบียนอย่างทันท่วงที⁴⁴⁰
- ยกกระดับความพยายามในการอำนวยความสะดวกในการจดทะเบียนการเกิดให้กับเด็ก โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและห่างไกล และรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และจัดอุปสรรคทางด้านภาษา⁴⁴¹

ด้านสัญชาติ:

- ทบทวนและออกกฎหมายเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กทุกคนที่เสี่ยงต่อการเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ รวมถึงเด็กที่อยู่ในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสจะมีสิทธิได้รับสัญชาติไทย
- พิจารณาให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ว่าด้วยการลดการภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴⁴²
- รับรองการแก้ไขกฎหมายเพื่อรับประกันว่าสตรีและบุรุษมีสิทธิเสมอภาคกันในการให้สัญชาติของตนแก่คู่สมรสชาวต่างชาติ

กฎหมายที่จะรับรองว่าเด็กที่เกิดในรัฐภาคีที่ไม่สามารถมีสัญชาติอื่นได้จะได้รับสัญชาติสิงคโปร์โดยอัตโนมัติ

⁴⁴⁰ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (CRC), รายงานสถานการณ์ฉบับที่สามและสี่ของประเทศไทย (CRC/C/THA/3-4), ข้อสังเกตเชิงสรุปยอมรับ ณ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2012 (ดู CRC/C/SR.1697), ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/THA/CO/3-4&Lang=En

คณะกรรมการแสดงความห่วงใยที่ยังมีเด็กจำนวนมาก โดยเฉพาะเด็กที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจน เด็กในกลุ่มชนพื้นเมืองและผู้อพยพ ยังคงไม่ได้รับการจดทะเบียน ทั้งยังมีความกังวลที่รัฐภาคียังคงมีบทลงโทษกรณีขึ้นทะเบียนเด็กล่าช้า แม้บทลงโทษจะต่ำก็ตาม

⁴⁴¹ คณะกรรมการว่าด้วยการศึกษาเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่หกและเจ็ดของประเทศไทย

(CEDAW/C/THA/6-7), ดู CEDAW/C/SR.1504 and CEDAW/C/SR.1505), ประเด็นปัญหาและคำถามรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/THA/Q/6-7 และคำตอบของประเทศไทยรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/THA/Q/6-7/Add.1, ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/THA/CO/6-7&Lang=En

คณะกรรมการยังคงมีความกังวลที่แม้ว่ารัฐภาคีจะมีการนำมาตรการต่างๆ มาใช้ แต่จำนวนเด็กที่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียนการเกิด หรือไม่มีเอกสารทะเบียนคนเกิดก็ยังมีอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งทำให้พวกเขาไม่มีความเปราะบางและเสี่ยงต่อการไร้รัฐไร้สัญชาติ

⁴⁴² อ้างแล้ว, คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (CRC).

คณะกรรมการยังคงมีความกังวลที่ยังมีประชากรจำนวนมากรวมทั้งเด็ก โดยเฉพาะเด็กจากกลุ่มชนพื้นเมือง และเด็กที่เป็นบุตรของแรงงานต่างด้าว ผู้ลี้ภัย และผู้อพยพ ยังคงมีสถานะไร้รัฐไร้สัญชาติหรือเสี่ยงต่อการไร้รัฐไร้สัญชาติอยู่

- รับประกันโดยไม่ล่าช้าว่าสตรีที่เป็นชนกลุ่มน้อยและชนพื้นเมืองมีสิทธิได้รับสัญชาติเท่าเทียมกับบุรุษ รวมถึงขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษา ระบบราชการ หลักเกณฑ์เรื่องถิ่นพำนักอาศัย การรู้หนังสือ และทัศนคติของเจ้าหน้าที่ และรับประกันว่าสตรีเหล่านี้มีสิทธิในการเดินทางได้อย่างเสรี เข้าถึงการศึกษา การจ้างงาน การดูแลสุขภาพ และการคุ้มครองทางสังคมโดยปราศจากข้อจำกัดที่ไม่เหมาะสม
- ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะของบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และอนุสัญญา ค.ศ.1961 ว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ

เวียดนาม

ด้านการจดทะเบียนการเกิด:

- ตระหนักถึงข้อเสนอแนะก่อนหน้าของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC/C/15/Add.200, ย่อหน้า 32) ที่เสนอแนะให้เวียดนามพยายามจดทะเบียนการเกิดให้กับเด็กทุกคนต่อไป โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับเด็กที่อยู่ในชนบทและพื้นที่บนภูเขา
- รมรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ว่าเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการจดทะเบียนการเกิด โดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังทางสังคม ชาติพันธุ์และสถานะอาศัยของบิดาและมารดา⁴⁴³

ด้านสัญชาติ:

- ใช้กฎหมายและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการให้สถานะผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยและกำหนดให้มีการคุ้มครองจากการคุกคามด้วยเหตุแห่งเพศ
- เดินหน้าส่งเสริมการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติโดยเฉพาะการขอกลับมาใช้สัญชาติเวียดนามโดยสตรีเวียดนามที่กลายเป็นบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติอันเนื่องมาจากการสละสัญชาติ
- เร่งให้เกิดการภาคยานุวัติอนุสัญญา ค.ศ. 1951 ว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย พิธีสาร ค.ศ. 1967 อนุสัญญา ค.ศ. 1954 ว่าด้วยสถานะบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ และอนุสัญญา ค.ศ. 1961 ว่าด้วยการลดภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ⁴⁴⁴

⁴⁴³ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (CRC), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่สามและสี่ของเวียดนาม (CRC/C/VNM/3-4), ดู CRC/C/SR.1702 และ 1703), ข้อสังเกตเชิงสรุป ยอมรับ ณ วันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 2012, ข้อมูลจาก:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/VNM/CO/3-4&Lang=En.

คณะกรรมการแสดงความกังวลเกี่ยวกับอัตราการจดทะเบียนการเกิดที่มีความแตกต่างกันเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ ซึ่งอัตราที่ต่ำที่สุดพบในภูมิภาคที่ยากจนที่สุด คือทางตะวันตกเฉียงเหนือและที่รอบสูงตอนกลาง คณะกรรมการยังมีความกังวลที่บิดามารดา โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ยังไม่ทราบข้อกำหนดเกี่ยวกับการจดทะเบียนการเกิดตลอดจนความสำคัญของการจดทะเบียนการเกิด

⁴⁴⁴ คณะกรรมการว่าด้วยการยุติการเลือกปฏิบัติต่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (CEDAW), รายงานสถานการณ์รวมฉบับที่เจ็ดและแปดของเวียดนาม (CEDAW/C/VNM/7-8), วันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 2015, ประเด็นปัญหาและคำถามรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/VNM/Q/7-8 และคำตอบของเวียดนามรวบรวมไว้ใน CEDAW/C/VNM/Q/7-8/Add.1., ข้อมูลจาก https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/VNM/CO/7-8&Lang=En.

คณะกรรมการตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับไม่มีกระบวนการในการอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยหรือกำหนดสถานะผู้ลี้ภัย แม้ว่าจะมีการรับรองสิทธิในการลี้ภัยตามรัฐธรรมนูญ และยังมีสตรีไร้รัฐไร้สัญชาติอีกจำนวน 800 คนที่สูญเสียสัญชาติเวียดนามในระหว่างการขอมีสัญชาติอื่นแต่ไม่ประสบความสำเร็จ